

עצרת, ונראה עפ"י מ"ס פ"ד ה"ח שבלילה מיו"ט הראשון אומרים חצי רות ובמיו"ט אחרון השאר א"כ חזינו דנתקן לאחר יו"ט א' לאומרו עיי"ש.

שם מג"א סעיף קטן ו' — ואם חל יום האחרון בשבת וכו' ומהפכין בשמור"ע לומר הפיוט של יום ז'

בת' האלף לך שלמה סי' שכ"ט כתב דביום ז' לא יאמר הפיוט מיום ח' המתחיל אדני חלד עד חכם לב וכן לא יאמרו לעולם תוערץ רק ביום ח' בפיוט דיום ז' יאמרו זה קודם כעל גמילות ולעולם תוערץ יאמרו קודם ובכן ויושע, אבל המנהג אינו כן.

סימן תצא

באר היטב ס"ק א' — ואומרים ויתן לך עא"ז

וכן הוא בפמ"ג כאן ולעיל סי' רצ"ה והא"ר בשם כל בו כ' דלא לומר ועיי' פמ"ג כאן כ' דפסקי אלי' אומרים במ"ש לחוה"מ, והנה כשחל מו"ש עיי"ט שחל יו"ט ביום ב' לכאורה אפי' נימא דבשאר מו"ש לחוה"מ אומרים פסקי אלי' מ"מ כעת לא יאמרו דכל הטעם שאומרים פסקי אלי' במו"ש כ' טור סי' רצ"ה דכיון דאין אלי' בא לא בע"ש ועיי"ט — [ונראה דצ"ל בטור וגם לא בשו"ט]. — ע"כ במוצאי שבת אומרים אלי' שיבא וא"כ אי כעת במו"ש הוא עיי"ט אין שייך לומר אלי' דהא אין אלי' בא בעיי"ט, מי' י"ל קצת כמ"ש בפרישה רצ"ה דלמה אין אומרים אלי' במיו"ט דהא בעיי"ט ויו"ט אין אליהו בא ות' דאנו סוברים גם הטעם של הטור סי' רצ"ט דטוב לשכחה וטעם זה לא שייך רק בתחלת השבוע עיי"ש, וא"כ י"ל ג"כ לענין מו"ש שהוא עיי"ט דאם כי מפני טעם דאלי' לא הי' יכול לבא אתמול לא שייך דגם כעת לא יוכל לבא מצד עיי"ט מכל מקום שייך מצד שמועיל לשכחה, מי' אינו דומה דפרישה כ' טעם זה שלא לומר במיי"ט יען דצריך לצאת גם זה הטעם דטוב לשכחה אבל לא דנימא דיאמרו במ"ש שהוא עיי"ט, אלי', מצד דטוב לשכחה דהא העיקר הוא טעם הטור סי' רצ"ה משום דאתמול לא הי' אלי' יכול לבוא וא"כ גם כעת אין

בא משום עיי"ט כנ"ל. ע"כ דלא יאמרו פסקי אלי' וגם שאר הומירות של מוצאי שבת, אבל פיוט רבון כלה"ע כו' נראה דגם במ"ש עיי"ט יאמרו.

בשם הר"מ לונזאנו בס' שתי ידות מצאתי דמנהג ישראל לשורר בליל ש"ק ובמו"ש וכן בליל יו"ט ובמיו"ט, אבל כעת אין המנהג לשורר במיו"ט.

המנהג לומר פרקי אבות בשבת שלאחר הפסח עד שבת שקודם ר"ה ומסיימים ד"פ הששה פרקים, וראה עוד בתו"מ לר"מ אלשיך פ' אמור ועיי' ח"ס חידושי ה' פסח סי' ת"ל כ' ג"כ טעם לזה עיי"ש והביא דבאשכנז מנהג לומר עד שבת קודם י"ז בתמוז, אבל במטא"פ הביא כמו מנהג שלנו לומר כל הקץ עיי"ש.

שערי תשובה סק"א — מי ששכח להבדיל במוצאי יו"ט יכול להבדיל כל השבוע

בת' מהר"י אסאד או"ח צ"ב כתב בפשיטות דרק כל היום שאחר יו"ט מבדיל, ומצאתי בסידור יעב"ץ בדיני חוה"מ שכ' כן דעכ"פ כל היום מבדיל משמע דהי' סברא להמשיך גם אח"כ זמן הבדלה רק שלא סמך ע"ז, ומדברי בר"י אין סתירה שלא כ' רק שאין לסמוך להבדיל כל השבוע אבל יום א' נראה להורות כן למעשה ומצאתי בקונטרס מהרא"ז שבסוף ה' יו"ד העלה כן גם לענין אונן במיי"ט דמבדיל כל היום עיי"ש שכ' דשיעור זה בודאי שייך ליו"ט, ובודאי כן הוא דנקרא אסרו חג בנא דמועדא.

סימן תצב

יש נוהגין להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח

הנה אם א' מבה"ב חל בפסח שני כספר יוסף דעת על יו"ד סי' ת"א כ' דאין מתענין בו עיי"ש טעמו, ואני מצאתי להרמ"ע בס' מעיין גנים דף מ"א דאם התחילו בצבור אין מפסיקין וכיון דהוא להם מנהג קבוע אין מפסיקין ובלבד בחבר עיר היינו שמתענין ע"פ ת"ח העיר, ועיי"ש עוד טעם להגי שאין חוששין לפסח שני משום דזכר ליחידים לא עבדי ועיי"ש דבט"ו אין שום מנהג, וכן נראה מעב"ץ בסידור, שבשנה שסידור שלו נכתב הי' חל תענית בה"ב

(ראה בלקט יושר כ' דתה"ד לא התיר ללבוש אפי' מצנפת חדש בעומר רק מנעלים) שמעתי שנמשך ממש"כ בס' צרור המור פ' אמור דאין לברך זמן משום שהם ימי דין, וכן מצאתי בפחד יצחק אות הע' דף ס"ד בשם באר עשק שאינם עושים כלים חדשים משום שהם ימי צער עיי"ש.

ודברי פחד יצחק הובא בעקרי הד"ט ובס' יוסף אומץ מנהגי פפד"מ כ' איסור גילוח ולבישת מלבוש חדש נוהגין מר"ח הרי דכלל הלבשה עם הגילוח וכ' שם דבשבת קודם ל"ג בעומר ילבש מלבוש החדש שלו.

שם מגן אברהם סק"ו — כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שמהמקום גורס.

בסוכה מ"ד כיון דלדירון לא דחי לדירון נמי לא דחי פרש"י משום אגודות עיי"ש וצ"ע דהא המקום גורס לזה שבא"י לעשות כך ולזה שבחור"ל לעשות כך וצ"ע ועיי' באר שבע בסוף הס' הקשה על גמ' הנ"ל דהא רק ב"ד או פלג מורין כך כו' אסור אבל א"י וחור"ל ה' ב"ד בשתי ארצות ל"ש האיסור והניח בצ"ע, וי"ל דגמ' דסוכה קאי לפי הס"ד דגמ' דיבמות דלא ידע מזה וא"כ אין חילוק בין עיר א' לב' ארצות, או דהא ה' עיירות דחציין בא"י וחצי בחור"ל כגיטין דף ב' בתוספות א"כ שייך בעיירות אלו משום ל"ת וא"כ כיון דשייך בעיירות אלו אין לחלק בין עיר זו לשאר א"י מי צ"ע שנגזור כל א"י משום עיירות אלו ועוד כיון דבחצי העיר שבא"י יודעין בקביעא דירחא גם בחצי הב' יודעין, שוב ראיתי ברמב"ם פ"ז ה' לולב ה"ז כ' אסרו חכמים ליטול את הלולב בשבת ביום א' ואפי' בני א"י שקדשו את החודש כדי שיהיו הכל שוין בדבר זה וגו' הואיל וחייב יום א' בכל מקום אחד הוא (כיון דהמצוה נוהג בכ"מ א"כ אין לחלק) וא"כ אינו דומה ללא תתגודדו דכאז.

שם חק יעקב סק"ח — מבואר דבעלי ברית נקראים הסנדקים.

לפנינו הגי' הסנדק לשון יחיד ועיי' הג' תגאון בית מאיר בס' תקנ"א יש לו גי' כמו הח"י, ולענ"ד

בפסח שני והביא בפשיטות התענית וגם כ' דאין לומר בו תחנון עכ"פ, ובפמ"ג סס"י קל"א כ' דגם תחנון אומרים בו עיי"ש. בשל"ה ח"ג דף י"א ע"ב כ' דנכון לומר ב"ד אידי פ' פסח גם פרשת נשיאים בניסן, וחי' שאמירת נשיאים נתפשט לקרות בס"ת ואמירת פ"ש לא נזכר שצריך לאמרו.

סימן תצג

סעיף ב'. הגהת רמ"א — ומרביס בו קצת שמחה

בערוך השולחן כ' דרשב"י יצא מהמערה בל"ג ולא מצאתי במקום אחד ד"ז, אבל עפ"ז נכון יותר השמחה בל"ג דעל יום פטירתו מקשים מפטירת מרע"ה דאינו יר"ט, אבל יציאה ממערה א"ש דהוה יו"ט, וי"ל רמז דבש"ס שבת מעשה דיציאה מהמערה הוא בדף ל"ג רמז לזה דה' ביום ל"ג, אם כי שם איתא כשיצא ממערה ראה שחרשו וזרעו ול"ג בעומר אינו זמן חרישה וזריעה י"ל הכונה שעבדו עבודת אדמה ולאו דוקא חרישה וזריעה.

שם — נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת.

בלבוש כ' יען שאין העכו"ם מספרין ביום א' משום חגא שלהם מספרין ביום ו', וא"כ מי שיוכל לספר ביום א' לא יספר בע"ש. אבל האחרונים העתיקו משום כבוד שבת א"כ אין חילוק. בלקט יושר אוסר לספר בע"ש רק ביום א'. וכתב עוד בשם תה"ד שלא רצה להתיר אפי' ליטול צפרניו אפי' כשחל בערב שבת.

שם סעיף ג' — הגהת רמ"א מיהו בהרבה מקומות נוהגים להסתפר עד ר"ח אייר.

ביוסף אומץ מפרש עד ולא עד בכלל.

שם סעיף ד' — נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ואילך.

מה שנהגו שלא ללבוש בגדים חדשים בספירה

משנת

סימן תצג-תצד

יעקב

קנז

סימן תצד

סעיף א' — ביום חמשים לספירת
העומר הוא חג השבועות.

בש"ע וכן בטור לא נזכר בשבועות שמקדשין
ואומרים זמן כמו דבשאר י"ט נזכר זה, ואפשר שרק
במקום שיש איזה שינוי ודבר חדש או הזכירו בש"ע
למשל סי' תע"ג זה פעם ראשון שצריך להזכיר
קידוש יו"ט, ואח"כ בסי' ת"צ נזכר יען שיש ענין
חדש דב' של פסח אין אומרים זמן, תקפ"ב אינו
מוזכר קידוש לר"ה וזה באמת חי' דרמב"ם פכ"ט
מהלכות שבת נקט קידוש לר"ה בנוסח בפ"ע, בסי'
ת"ר מוזכר קידוש משום זמן דיניה פרי, סי' תרמ"ג
מוזכר קידוש משום סוכה ואח"כ זמן, תרס"א מוזכר
קידוש משום זמן ואח"כ סוכה, תרס"ח מוזכר קידוש
משום זמן בשמ"ע דרגל בפ"ע הוא, משא"כ בשבועות
אין שום חידוש בו דפשיט שמקדשין ואומרים זמן
בשני הלילות ע"כ לא הזכירו בש"ע כנלע"ד, וא"כ
לכאורה נראה דסברי שמקדשין בשבועות ביום כמו
בשאר יו"ט שמקדשין בעוד יום בתוספות שלו דלא
כמג"א בשם עמק הברכה — דאם כן יש דבר חדש
בקידוש שבועות הוה לי' לש"ע להזכירו.

במסכת ב"ב דף קמ"ו איתא אם יו"ט דעצרת
ברור — סי' יפה לכל השנה — ובערוך ערך בר' כ'
כי כך הי' יום נתינת התורה צח וברור, וצ"ע דכתיב
וענן כבוד על ההר ואפשר דאח"כ הי' ברור.

שם — וקורין בראשון הי'.

נלע"ד הפי' בראשון היינו ביום ראשון דשבועות
ולא הפי' בסי' ראשון והשו"ע נקט לשון הטור שכי'
ביום הא' עיי"ש והנה בכל המקומות שהביא השו"ע
קריאה בב' ספרים כ' באחד ולא בראשון יען דאין
הכונה שבס' ראשון שהוציא צריך לקרות בראשונה
רק יכול ליקח ס' שהוציא בשני' רק בסי' תפ"ח כ'
המחבר בראשון, וגם שם נלע"ד הכונה ביום ראשון
ולא בסי' ראשון, או באמת צ"ל באחד כמו בכל
המקומות ואם כי בשע"פ אפשר שלא נראה כן מ"מ
לענ"ד נראה כן. — [א"ה ויש קצת ראי' להשע"פ
דכתב אח"כ ומפטיר קורין בשני' — וזה בטח הפשט

צ"ע להתיר להסתפר להמכנים התינוק שאינו יושב
על הכסא כיון דהמג"א שם לא חשבו בכלל בעל
ברית, רק להב"מ הנ"ל והחק יעקב דגרסי בב"י
הסנדיקים אפשר דיש להתיר גם להמכנים.

שם באר היטב ס"ק ח' — אבל במדינה
זו נהגו לישא ולהסתפר בשלשה ימי
הגבלה.

י"ל דאם חל ראשון דימי הגבלה ביום א' מותר
להסתפר בעש"ק שהוא ר"ח סיון אפי' לאותן שאין
מסתפרין בר"ח סיון כמו אם חל ל"ג ביום א' מותר
להסתפר בעש"ק לכבוד ש"ק כן ג"כ בג' ימי הגבלה
דמ"ש ועדיף עוד די"א דמסתפרין בר"ח סיון, —
שוב ראיתי בהג' חכ"ש לענין ר"ח סיון שחל בא'
אסר, טעם א' דיוכל לגלח אח"כ ועבור שבת א'
ל"ח לניוול משא"כ בל"ג דיתנוול שתי שבתות, טעם
ב' דבל"ג רוב פוסקים מתירין משא"כ ר"ח סיון
עיי"ש, א"כ אפשר דגם בג' ימי הגבלה אוסר וצ"ע.

שם מקהש"ק ס"ק ה' — ובערב עצרת
צ"ל ג"כ מקצת היום ככולו.

ולפי"ז אין להסתפר בלילה כמ"ש לעיל ס"ק ג'
לענין ל"ג בעומר, וכמדומה שאין נזהרין.

שם שיערי תשובה ס"ק ה' — אבל
הלילה שלמחרתו יום ל"ג בעומר
פשיטא דלילו כיומו.

עיי' מחהש"ק כאן ובפמ"ג דקאי רק אלילה יאף
בוה יש להחמיר רק ביום, בלקט יושר מתיר לגלח
בליל ל"ג בעומר.

שם שיערי תשובה ס"ק ח' — אפי'
ידמן ברית מילה אין להסתפר בכל
זמן העומר.

ואם עיר"ט הוא שבת יסתפר בע"ש גם עפ"י
סוד אם כי יש שכי' שלא יסתפר בע"ש ויכנס ליו"ט
בלי גילות, בעבוה"ק כ' שיסתפר בע"ש.

נלע"ד הפי' בראשון היינו ביום ראשון דשבועות
ולא הפי' בסי' ראשון והשו"ע נקט לשון הטור שכי'
ביום הא' עיי"ש והנה בכל המקומות שהביא השו"ע
קריאה בב' ספרים כ' באחד ולא בראשון יען דאין
הכונה שבס' ראשון שהוציא צריך לקרות בראשונה
רק יכול ליקח ס' שהוציא בשני' רק בסי' תפ"ח כ'
המחבר בראשון, וגם שם נלע"ד הכונה ביום ראשון
ולא בסי' ראשון, או באמת צ"ל באחד כמו בכל
המקומות ואם כי בשע"פ אפשר שלא נראה כן מ"מ
לענ"ד נראה כן. — [א"ה ויש קצת ראי' להשע"פ
דכתב אח"כ ומפטיר קורין בשני' — וזה בטח הפשט

בספר שני — א"כ בראשון ג"כ הפירוש בספר ראשון —.

שם — ומפסיר קורא בשני וביום הבכורים.

בירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח. בכל הקרבנות כתוב חטא ובעצרת אין כתוב חטא, אמר להן הקב"ה מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא הטאתם מימכם, ואם כי בקרבנות דאמור נאמר גם בעצרת לחטאת, אבל בקרבנות דפנחס לא נזכר חטאת רק לכפר כפי ק"ע שהתורה מכפרת עליכם.

שם העיף ג' הגהת רמ"א — ונוהגין לעשות עשבים בשבועות בב"ה והבתים

וכעת כמעט לא נשמע מנהג זה הן בבתי והן בבהכ"נ רק מעמידין ענפי אילנות, והעשבין היו שוטחין על הקרקע ונראה דלטעם מג"א נכון שהענפים יטלו מהאילנות המגדלין פירות ולא מאילני סרק, ואפשר דמותר לנדנד הענפים ביו"ט יען שדעת העם שינדנדם ביו"ט דא"א בלא"ה, וכן ראיתי לגדולים שנדנדו הענפים בגופם כשעלו לקרות בתורה וכדומה.

שם — ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות.

וטעם לאכילת מאכלי חלב י"ל עפ"י דא"י ברשב"ם ב"ב קכ"א ע"ב דט"ו באב הוא יו"ט שהשלימו מצות קציצת עצים למערכה, א"כ גם לגמר מצות הספירה צריך לעשות יו"ט סעודה לגמרה של מצוה ע"כ כשנכנס שבועות שאז נשלם הספירה דתמימות בעינן, צריך לעשות סעודה אבל היות שיו"ט הוא ולא יהא ניכר שעשו בשביל גמר הספירה עושין הסעודה בחלב להיכר שאינו בשביל יו"ט שחיובו בבשר אלא הסעודה הוא בשביל מצות הספירה, ואפשר דמשום זה יש מנהג שעושין סעודת חלב בליל א' דשבועות ונכון עפ"י הנ"ל דתיכף בגמר המצוה עושין הסעודה לגמרה של מצוה, וראיתי מובא מנהג שממאכלי חלב נותנין למי שספר כל המ"ט יום, וסמך יש מזה לדברי, ושמחתי כשמצאתי במדרש פנחס לוקיני הגה"ק ר"פ מקאריץ זי"ע אות נ', כ"כ.

בפמ"ג או"ח קפ"ח א"א סק"ט כ' דשבועות בליל א' אינו יודע אם מחויב לאכול דוקא פת שיוצאין בפסח דג"ש על סוכות נאמרה ע"כ, ונראה דסובר לאמת דאינו מחויב וכן נראה משאר פוסקים דלא הוכירו שום חיוב פת בליל א' דשבועות יותר משאר יו"ט.

שם מג"א ריש הסימן — דחכמים ט"ל ג' עונות.

עיי' ריטב"א בשבת פ"ז דלג' ג' עונות עונה הוה יום ולילה עיי"ש, א"כ אחתי לא מתורץ קושית מג"א ובאמת הרמב"ם בהי"ג שם פ"ה מה' אבה"ט כתב דעונה הוה יום או לילה וא"כ אי אפשר לפרש כמש"כ ריטב"א דרמב"ם גרס ג' עונות וזה הוא עונה יום או לילה, עיי' פסחים קי"ג סו"ב דהיושבת על דם טוהר צריך לפרוש עונה פרש"י יום ולילה ורשב"ם חולק והביא מנדה ס"ג דעונה יום או לילה.

שם מג"א — כתב המ"ב סי' ו' בשבועות קורין בטעם העליון שיש בעשרת הדברות.

ראה במאמר מאה קשיטא להרמ"ע סי' ק' באורך בעניני טעמים בעשרת הדברות.

שם ט"ק ו' — ועביד סימן פ"ט דא"צ להפסיק בברהמ"ז אם אינו אוכל גבינה קשה.

כבר הקשו על המג"א דלא נמצא ביר"ד שום משמעות אדרבא בש"ך כ' דאסור לאכול בסעודה חדא ועיי' ס' אמרי דוד כאן הגי' דא"צ להמתין שש שעות כו' ולענ"ד טוב להגי' תיבה אחת דא"צ להפסיק "רק" בבהמ"ז דכן מוכח בסי' פ"ט, ודאיתי בס' משנה שכיר סי' כ"ט העיר ממג"א קצ"ו בשם האגודה שכ' דמי שאוכל חלב יומן יען שהוא יכול לאכול בשר עם האחרים יהם אין יכולים לאכול חלב עיי"ש, א"כ מבואר שמותר לאכול בשר אחר חלב בלא בהמ"ז עיי"ש וצ"ע באמת.

פני ילג

משנת

סימן תצד—תצח

יעקב

קנט

שם

שם ס"ק ט'—כ' בשל"ה שלא יחלקו
עשבים להריח בבהכ"נ עד אחר תפלת
י"ח.

בשל"ה כ' רק שלא יריח אבל מודה שמחלקין
קודם תפלת י"ח.

שם מחצית השקל סק"ד — ופר"ח
כתב שהספרדים אין אומרים תחנון עד
י"ג בו.

ועיי' הגהת אשרי סוף מועד קטן והובא בב"י
או"ח סי' ת"כ ויו"ד סי' ת"א דעד י"ג אין אומרים
צדוק הדין רק בהליכה כמו בניסן א"כ אין לומר
תחנון ג"כ.

הלכות יום טוב

שום איסור אבל כאן יש איסור עכ"פ מצד מחלוקת.
ובאמת גם בשאלה של נחפה בכסף יש להעיר דגימא
מילה בשבת ויר"ט הותרה ולא מהדרינן אהתירא
עיין חידושי הר"ן שבת דף ק"ל כתב פק"נ הודחה
בשבת אבל גבי מילה דניתנה שבת לדחות אצלה
אפילו אפשר בלא חילול לא מהדרינן במילה לעשות
בשמאל או לשנות בה משום דלא חשבינן מילה דחיה
לשבת אלא הותר אצלו עכ"ל ועיי' ח"ס שם שהעלה
דמילה דחיה בשבת. ולא הותרה.

סימן תצח

סעיף א' הגהת רמ"א — יבדוק סכינו
מעייט ולא ביום טוב.

בסדר עבודה ליו"כ אתה כוננת כתב בדק סכין
ושחט פרו, ובודאי אסור להשחית סכין לצורך קדשים
דהוה מלאכה מה"ת והוה רק מכשירי קרבן ולא דחי
שבת וע"כ השחיתו עוד מעיי"כ רק כעת בדקו ולא
גזרו שמא ישחיונו, ויש רא"י משם דגם סכין בדוק
צריך לבדוק קודם שחיטה עיי' יו"ד סי' י"ח ובאמת
בדיקה זו בקדשים לא מצאתי במק"א וגם אחר
שחיטה לא נמצא שיבדוק סכינו.

סימן תצו

מג"א סק"ב — נכת מרדות וכו' שהוא
י"ג מכות.

ברש"י סנהדרין דף ז' ע"ב גבי ר"ה דהו"ל
רצועה ומקל פירש"י רצועה למלקות מקל למכת
מרדות עד שיחזור בו משמע הכונה דמכת מרדות
מלקין אותו בדבר שכאב ביותר לא ברצועה שאינו
כאב כ"כ וזה החילוק שבין מכת מרדות למלקות אבל
מ"מ המנין לא נזכר ונראה דגם במקל מלקין אותו
יותר מל"ס.

שם — בשערי תשובה סעיף קטן ה.

יש לעיין באירע בר"מ ביום טוב שני ויש בן
א"י שדעתו לחזור אי עדיף שימול בן א"י מבן חו"ל
או אין שום קפידא ולפמ"ש בשו"ת נחפה בכסף
המובא בשער"ת סעיף קטן ה במילה בא"י ביום טוב
שני לא ימול בן חו"ל כיון שאפשר על ידי בן א"י
שאין בו איסור כלל. ואם כן אפשר דגם במילה
בחו"ל ביום טוב שני ויש בן א"י ימול הוא דאצלו
חול ומה שאין עושה מלאכה הוא רק מפני המחלוקת
ואם כן נכון שהוא ימול דאין כאן חילול יו"ט מצד
יר"ט עצמו. או דגימא לחלק דבן א"י בא"י אין אצלו

שם מג"א ס"ק כ"ח — כיון דעיקר
איסורו מדבריהם נ"ל דבטל ברוב

עיי' פמ"ג כאן ושעה"ת ח"ג פ"ג ועיי' סי' רס"ה
פמ"ג בא"א ס"ק ג' לענין מבא"מ לענין טלטול
מוקצה דכיון דל"ש חיך אוכל יטעם — כמ"ש רשב"א
חולין צ"ט — אם בטל מה"ת ברוב או לא עיי'.

סימן תקג

סעיף א'

בשערי תשובה סימן תעג סעיף קטן י' העלה
דלכתחילה אסור לבשל בליל יו"ט לצורך היום רק
בדיעבד שרי עיין שם והוא דבר חדש לא העתיקו
האחרונים דין זה וכדומה שאין נוהרים בזה, ועיין
שם דבאמת אין מוכרח מה שלמד כן מהכנסת
יחזקאל דאפשר כוונתו שיש מנהג שלא לאכול גם
ביום פסח צלי על כן אסור לצלות במו"ש רק יצלה
בע"ש ואפשר דכוונת השע"ת אינו לאסור לבשל
בליל יו"ט ליומו רק הכוונה לצלות בליל פסח לצורך
היום יש להחמיר לא מצד איסור יו"ט אלא מצד שגם
בצליה בלא אכילה יש קפידא דנראה כאילו צולה
לאכול בלילה.

סימן תקה

סעיף א' — ואם יש בה אוכלין מותר.

דברי פסקי תוס' שבת קמ"ה שכו' מותר לחלוב
עז ביו"ט לתוך הקדירה ולתוך הקערה, וצ"ע דלתוך
הקערה מפורש בגמ' לאיסור, ונראה דזה הוא ט"ס.

שם מג"א, סוף ס"ק ג' — מצטער
מחמת ריעבון, מותר לינק מן הבהמה
בפיו ביו"ט

נלע"ד דאם הבהמה מצטערת מרוב חלב מותר
ג"כ לינק בפיו עפ"י פי' א' בתוס' יבמות קי"ד ע"א
דמפרש הא דבמקום צערא ל"ג רבנן לינק ביו"ט
היינו צערא דבהמה דבשבת אסור וביו"ט שרי, א"כ
שרי לינק ביו"ט משום צערא דבהמה ותוס' לא חלקו
בגוף הדין לומר דלא שרינן מחמת צערא דבהמה
לינק בפיו רק דחו קצת הפי' שקשה דאבא שאול

כוונתו משום צערא דבהמה דא"כ היו יכולים לחלוב
לאוכלין שבקדירה, והנה חוץ מה שי"ל דלא הי' להם
קדירה עם אוכלין כמ"ש תוס' לר"ת, חוץ מזה י"ל
כמ"ש קרבן נתנאל פכ"ב משבת אות י"א בשם תוס'
דלינק בפיו הוה כאוכל החלב ועדיף מחולב לאוכלין
שבקדירה דהוה משקה הבא לאוכל עיי"ש, א"כ ל"ק
קו' תוס' על הק' פי' דבאמת עדיף לינק בפיו מלחלוב
לאוכלין ולשון נוהגין היינו נראה כפי' הוה דזה
שכח שבהמה יש לה צער מחלב אבל שיהא חולה
לא שכיח, ומה אמר נוהגין היינו, — ומצאתי בלקוטי
חבר כתובות דף ס' העיר ג"כ בזה, אבל באמת לא
נמצא בשום מקום בראשונים שיביאו פי' הוה ע"כ
צ"ע לדינא.

סימן תקז

מג"א ס"ק ג' — דעכ"פ ההנאה באה
לו מן החום וכבר כלה האיסור

עיי' סוכה דף מ' ע"א בפיר"ח דמפרש עצים
דמשחן היינו עצים שעומדין להתחמם כנגדן שהנאתן
וביעורן כאחת, וכן מפרש הרמ"ה הובא בשטמ"ק
ב"ק דף ק"א.

סימן תקט

מג"א ס"ק י"א — שמותר וכו' להגעיל
כלי חלב לאכול בו בשר וכו' והעולם
נוהגין איסור בדבר

נשאלתי כלי שיותר משנה שנשתמשו בו ואינו
זוכר אי חלב או בשר, אמרתי שיוכלו להגעילו
וישתמשו כמין שירצו דכיון דהוא רק מנהג, בכה"ג
דיפסיד כל הכלי אי לא יוכל להגעיל לא נהגו וגם
דאינו שכיח ול"ש מנהג.

סימן תקיג

שערי תשובה ס"ק ו' — והביא דברי
התוס'

צ"ל היש"ש עיין שפ"ד סי' ק"ב סק"ג מש"כ
ע"ז.

סימן תקיד

סעיף ב' — להטות הנר כדי להרחיק
השמן מן הפתילה חשיב כבוי ואסור

לענ"ד יש לזוהר אם יש נפט הרבה ב"לאמפ" (=במנורה) והפתילה אינה מגעת עד סופו ורוצה
למשוך הפתילה ע"י השרוף שיבער יותר טוב אסור
אם כי בהבערה אין אסור ביו"ט מ"מ בנ"ד שע"י
שמושך הפתילה למעלה ישאר עי"כ הרבה נפט שלא
יבער ע"י שהפתילה קצרה וא"כ אסור כמו מסתפק
לרא"ש וכן לא"ר וח"מ שהובא במחש"ק שחולקין על
טו"ז שמתיר להטות נר שעוה וכתבו הם יען דהנחתך
וגיטף אינו נשרף אסור דהוה ככיבוי א"כ נ"ד ממש
דומה לזה וכן אפי' הפתילה מגעת עד כל השמן רק
ע"י שימשכנה לא תגיע ג"כ הוא האי דינא, אבל
לטו"ז מותר וא"כ לפי שכ' במ"ב דהלכה כטו"ז א"כ
אפשר דאין למחות אבל הוא לעצמו יחמיר ואפי'
שאינו מתכוין לכבות מ"מ פס"ר, רק יש להעיר
עפ"י שכ' מחר"ל מפראג בס' גור ארי' שבת ע"ג
דמותר ליטול ידיו בשבת בגינה כיון דאינו מכוין,
ופ"ר ל"ש בזה דאין מלאכת הנטיעה נעשה מיד עי"ש
וא"כ ה"נ דאין מלאכת הכבוי נעשה מיד ויהא מותר
אך המנ"פ בסי' שלו שהביאו כ' שהיא נגד הפוסקים
שם שכ' להיפוך, אך אפשר דהכא הוי ב' דרבנן
חדא דמסתפק אינו מכבה ממש רק דרבנן לפי רא"ש
ומכבה גופא היא ג"כ דרבנן דהוא משאצל"ג ופס"ר
בתרי דרבנן כתבתי במקו"א דאפשר שיש היתר,
ועכ"פ בשבת י"ל דיש בכה"ג ב' חיובים משום
מבעיר ומכבה.

שם סעיף י"א — המדליק נר של י"ט
צריך לברך.

בצל"ח שבת כ"ד ע"א כ' דסתם הדלקת נרות
ביו"ט הוא משחשיכה ומלתא דל"ש שידליקו מבע"י,
וכן הביא זה המנהג במטא"פ סי' תרכ"ה סל"ג
דמנהג נשים כן אך כ' דיש להנהיג לנשים להדליק
מבע"י כמו בשבת ועי"ש הטעם שנתן למנהג הנשים
משום ליל טבילה כשחל ביו"ט, וחי' על הצל"ח
שנראה שכן, צריך להיות להדליק רק בלילה עד

שהקשה על תגזירה האין גורו יו"ט אטו שבת עי"ש,
ובהקדמת דרישה יו"ד הביא בשם אמו דטועות
הנשים שמדליקים ביו"ט א' בלילה רק צריך להדליק
מבע"י רק בליל ב' ידליקו בלילה, ועי' אלי' רבא
סי' תפ"ח כ' בשם של"ה להדליק גם בליל ב' קודם
הלילה, אבל נראה דמקודם ה' המנהג נשים להדליק
ביו"ט שני בלילה, ובנמוקי או"ח תקכ"ט הביא בשם
אביו הגה"ק ז"ל דבליל ב' ידליקו רק בלילה דאם
ידליק מקודם נראה שדוחים את יו"ט א', על
ידי זה שמקבלים את יו"ט ב' על ידי הדלקה
ובהגהות הגאון ר' יוסף שאול סימן רס"ג כ'
דנשי דידן מדליקין גם ביו"ט א' בלילה אחר יציאת
מבנה"נ ונשתרבב המנהג מסוכות, ואפשר הכונה
משמע"צ שאם תדליק בעוד יום דוחה את יו"ט של
סכות ע"י הדלקה, וא"כ גם מעריב לא יתפללו אז
עד הלילה, ויותר נראה הכונה מש"כ ונשתרבב
המנהג מסוכות בפשיטות דבסוכות קשה להדליק
מבע"י יען שהרוח נושב בהסוכה והנרות יטפטפו
ע"כ מדליקין רק בביתאם מביהכ"נ, כעת ראיתי
בהגהות הנ"ל שפשוט ומפורש דבסוכות ה' המנהג
לברך לישב בסוכה בשעת הדלקה ע"כ מדליקין רק
בלילה בסוכות, וכן נראה במטא"פ סי' תרכ"ה באל"ם
ס"ק נ"א.

ובח"ס ח' שבת כ' דמפשטא דמתני' אין
מדליקין בשמן שריפה ביו"ט — נראה דהדליקו
בלילה שהי' כבר יו"ט, עי"ש שכ' דלא כאמו של
הסמ"ע ואח"כ כ' להצדיק אותה דלשיטתה דביו"ט
מברכת קודם הדלקה, א"כ מדליקין בעי"ש ועי'
הברכה מקבלת היו"ט עליה, וא"כ א"ש אין מדליקין
בש"ש ביו"ט דבאמת עי"ש הוא רק ע"י תברכה
נעשה יו"ט, ועי"ש שכ' דמהמשה ראי' לאמו של
הסמ"ע י"ל שמדליקין בעי"ש ולא בלילה.

שם חג"א סעיף קטן י"ט — והרא"ש
כתב דאפי' אינו מכהה אורה חייב כיון
שנוטל גוף הדבר הדולק.

ועי' שטמ"ק ביצה כ"ב דאם נטל שמן יחזירו
קודם שתכבה.

סימן תקטו

סעיף א' — נכרי שהביא דורון לישראל
בי"ט אם יש ממנו במחבר וכו' אסור.

דוקא שיש במחבר בעיר הזאת אבל לא מפני
שיש במינו בעיר אחרת הסמוכה לזאת כיון שהעכו"ם
מן העיר הזאת וכאן נמצאו וכאן היו עכ"ל השמ"ק.

שם. הגהת רמ"א — ואפי' עבר ונתן
לפיו ולעסו אסור לבלעו.

בתו"ש ס"י שכ"ה העיר דלמה לא כ' רמ"א זה
בס"י שכ"ה דשם שייך ג"כ זה הדין לענין עכו"ם
שליקט בשביל ישראל, ותי' משום דבש"ס נאמרו
דינים אלו גבי יו"ט לכך סמך רמ"א שיכתוב שם
ביו"ט דין זה, וצ"ע דהא בר"ש בתרומות פ"ח הביא זה
הדין לענין פירות הנושרין בשבת דאסור לבלעו
עיי"ש, א"כ שייך הדין גבי שבת כמו שהוא בר"ש
מקור. האי דינא דמפרש הירושלמי שכ' בשבת לענין
פירות הנושרין דלא כפי' קרבן העדה במראה הפנים
דאם לעסן הוה כבלוע ואינו חייב משום הוצאה עיי"ש
בירושלמי דכן הוא לענין פסח לר"א לעוס הוה כבלוע
מפרש הפני משה דיצא ידי חובתו במצה עיי' לעיסה
— וצ"ע לפרש כן לענין מ"ע דמצה אם לא בלע רק
לעס המצה איך אפשר לומר דיצא — רק לענין חיוב
בחמץ אפשר לאמר שחייב כמו לענין יו"כ, דכן הוא
לר"א ור"י פליג על זה, עכ"פ הירושלמי מפורש לענין
שבת וא"כ למה נקט הרמ"א זה כאן ולא בס"י שכ"ה
וצ"ע, ואפשר יען שביו"ט קיל דלא הוה רק גזירה
ביו"ט ב' ע"כ אשמעינן רבוחא דאפ"ה חמיר דלא יבלע
אבל משבת לא הוה ידעינן גבי יו"ט ב' כנלע"ד.

סימן תקיח

סעיף ב' באה"ט העיף קטו ב' — אבל
בעיר חוץ לעירוב אין קפידא כל כך

ובמה"א סימן הקפידא פסק כן דבעיר חוץ לעירוב
מותר גם דבר שאין בו צורך כלל, ונראה דגם אם
אין עירוב כלל בעיר מותר גם כן דבר שאין בו
צורך כלל.

סימן תקכג

מג"א סק"ב — דהוה פסיק רישיה אף
על גב דלא נחא ליה אסור.

בתפא"י ספ"ג דעדיות כ' דהוה פסיק דניחא
ל' יען שמשיר שער המטונף וניחא ל' ולכו"ע
אסור.

סימן תקכו

סעיף א' — ולשמו בקבר מותר על
ידי ישראל.

וליתן על המת עפר ארץ ישראל כפי המנהג
אם שרי ע"י ישראל הואיל ואינו רק איסור דרבנן
טלטול מוקצה, או נימא כיון דאין מוכרח ליתן עפר
א"י דהקבורה כהוגן גם בלעדי זה והעפר רק ע"ד
דכתיב וכפר אדמתו עמו וא"כ משום כפרת המת לא
נתייר טלטול מוקצה, וצ"ע ובדאי אין לומר דעפר
א"י ראוי לכסוי וע"כ אינו מוקצה דעפר זה אינו
עומד לשום דבר רק לצורך מת, ובדאי ל"ש הכנה
ויתור דהכינו אותו לזה דכי ידעו בטח שימות ביר"ט
שיצרכו העפר, ונראה כיון דהוה בעיני העולם צורך
גדול לעפר א"י ויהא בזיון גדול למת אם לא יתנו
עליו עפר א"י ע"כ שרי לישראל ליתן העפר רק אל
יכתוש העפר דהוה מלאכה מה"ת, ואין ראוי ליתן
ע"י נכרי דכתיב כי רצו עבדיך את אבני' ואת עפרה
יחוננו, וזה ינתן ע"י עכו"ם — ע"כ — נלע"ד דשרי
ע"י ישראל.

שם מג"א ס"ק כ' — ועוד דבב"ב
ספ"ז איתא שהיו עושין כוכין לנפלים
נלע"ד מתוס' ב"ב דף כ' סוע"א מוכח דסברי
דנפל ל"ב קבורה, שוב ראיתי שכבר העיר ע"ז
בגורש"ש.

סימן תקכו

סעיף א' דנהת רמ"א — וסתיר להנח
עירוב זה אפילו ספק חשיכה.

ונראה דאין שום קפידא לערב סמוך ליו"ט ואפי'
קודם חצות מותר דערב יר"ט משמע אפי' בשחרית.

שם סעיף י"ב — חחר ונוטלו מיד
הזוכה ומברך על מצות עירוב.

נלע"ד דאם א' עושה עירובי חצירות באופן
דלא מברך דספק ברכה הוא יוכל כעת כשמברך על
ע"ת ועושה או גם ע"ח לברך על מצות עירובין
לכלול גם הע"ח אם כי ספק ברכה הוא, אבל במה
שמוסיף במקום עירוב אומר עירובין אין חשש ברכה
לבטלה, ול"ד להא דסוף סי' ר"ח דלא יכלול על
הספק עיי"ש דשם מוסיף הרבה דברים דלא שייכי
כאן, אבל כאן רק ב' אותיות ומשמעות א' להם, ונראה
דאם אמר במקום עירוב עירובין יצא דל"ה שינוי
במה שאומר לשון רבים דל"ה דקאי אעירובין דעלמא
ול"ה משנה ממטבע שטבעו חכמים עיי' כ"מ פ"א
ה"ו ה' ברכות ובמג"א סי' ס"ד ובתניא סי' קי"ד
סק"ח, דאם שינה בנוסח הברכה יצא רק אם חתם
במקום שאמרו שלא לחתום או להיפך לא יצא, ועיין
יו"ד סי' ק"כ ס"ט בכל שהוא ספק לטבילה יקנה כלי
אחר ויטבילנו עמו, וכי הפר"ח שם דיכלול כלי הספק
עם כלי הודאי ויברך על טבילת כלים, ושם מוסיף
ג"כ במקום כלי אומר כלים מצד ס' ברכה כן ג"כ
כאן אומר עירובין במקום עירוב מצד ס' ברכה.

שם סעיף כ"ב — ואם היום חול
בעירוב זה יהא שרי לן

ואם הרב שכח לערב בעיו"ט ועירב ביו"ט על
תנאי צ"ע אם אחרים ששכחו עד יו"ט ב' יכולים
לסמוך בכה"ג על עירוב הגדול שבעיר דאפשר רק
אם הגדול עירב כהוגן בעיו"ט יכולין לסמוך עליו
אבל לא כשמערב ביו"ט על תנאי, ונראה דביו"ט א"א
לזכות ע"י אחר דהוה כעין קנין בעירוב לאחרים
כמו דא"א לעשות עירובי חצרות ועירובי תחומין
ביו"ט עיי' סי' תקכ"ח ורק לעצמו יוכל לעשות ביו"ט.

שם מגן אברהם ס"ק א' — ואם קיבל
עליו (יו"ט) (שבת).

בשאי"ע ח"ב סי' קמ"ט קיים גירסא הישנה עפ"י
הא דסעיף י"ד היינו שערב בע"ש על יו"ט קודם השבת
שיהא בזמן הבא עיי"ש וכי בעצמו דנראה שהמגן
אברהם לא כיוון לזה.

— אבל נלע"ד דלהני פוסקים דסברי דרק בעיו"ט
ולא מקודם והמחבר בסעיף י"ד חש לכתחלה לעשות
כן, אין להניח ע"ת בתבשיל ופת שנעשה קודם
עיו"ט שלא לצורך יו"ט דמפורש במתני' ועושה
תבשיל מעיו"ט ומשם כ' הפוסקים דרק בעיו"ט
יעשה העירוב א"כ מוכח משם דהתבשיל יעשה
מעיו"ט, ועיי' מלאכת שלמה על משניות דר"ל דצריך
לבשל ביחוד לעירוב ודחה, עיי"ש אבל משמע שם
ג"כ דרק במאכל שמבשל בעיו"ט יעשה העירוב וא"כ
בהערינג (= דג מלוח) שמקודם נעשו לאכילה ולא
לשם יו"ט לא יערב בהם לכתחלה, וכבוש אפשר
דנעשה לשם יו"ט, ובפסח במצה דא"א במה שנאפה
היום יכול לערב שפיר דעכ"פ נאפה ליו"ט, וכ"מ
מרש"י ביצה דף ט"ז ע"ב ד"ה אלא על האפוי שכ'
בחמישי בשבת ולמה לי' לרש"י לפרש כן לכתוב
על האפוי מקודם יו"ט, אע"כ דסובר דצריך אפוי
דעיו"ט, ובצל"ח הביא מזה דרש"י סובר דאין מערבין
קודם עיו"ט עיי"ש, ולענ"ד דזה משתמע היטב ג"כ
דרק על האפוי דעיו"ט ולא האפוי מקודם אסור אפי'
לעשות בעיו"ט, שוב מצאתי בב"ח ד"ה ואפי' עדשים
האריך בזה ומסיק דגם לכתחלה יכול לסמוך על
מאכל שמעיו"ט רק מצוה מהמובחר לא קיים דמצוה
מהמובחר הוא לבשל לצורך עירוב, כמו שרצה
המלאכ"ש לומר, והב"ח דייק ג"כ ממתני' דאמר
ועושה תבשיל מעיו"ט, וזה לצורך ע"ת.

שם סעיף ד' — צריך שיהא תבשיל
זה דבר שהוא ראוי ללפת בו את הפת.

יש לעיין אם עירב בביצה ואח"כ ביו"ט מצא
בביצה טיפת דם באופן שאסורה, או שעירב בבשר
ואח"כ נמצא שהוא טריפה אי מהני העירוב, או לא
דהא בעינן שיהא ראוי לאכילה וכיון דאינו ראוי
מחמת איסור הוה ג"כ אינו ראוי לאכילה וצ"ע,
ואף שנודע אחר שכבר בישל ליו"ט מ"מ יש לספק
בזה דהא הוה כאילו מעיקרא לא הניה עירוב, והיכן
שנאסר אח"כ כגון שהבשר נפל בחלב וכדומה י"ל
דהוה כמו נאכל, ואי נאסר קודם שבישל יש לעיי'
ג"כ כהנ"ל אי מחמת איסור דאינו ראוי לאכילה הוה
כנאכל וצ"ע דל"ל דאינו עירוב ועיי' סי' ת"ט מג"א
ס"ק ט"ז.

אשר
ל' י

הלכות חול המועד

סימן תקלא

סעיף ב' — אין מגליחין במועד.

ה"ה משיחה שקורין אוירום שמשיר השער
אסור כמו גלוח עיי' נוב"י קמא או"ח סימן י"ג
דמשיחה הוה כמו גלוח ועיי' ת' מהר"י אסאד או"ח
סי' ל"ה שכ' על א' שגילח זקנו בחוה"מ במשיחת
אוירום פסול להוראה עיי"ש, ועיי' פמ"ג אי פסול
לעדות.

סימן תקלב

באר היטב סק"ב — משמע בידו או
בשיניו מותר.

וכ"כ ג"כ בפמ"ג ובאמת הוא פשוט דהא אפי'
באבל דחמיר דלמחבר אסור בכלי מ"מ מתיר בידו
ובשיניו כ"ש כאן דלמחבר גם בכלי שרי א"כ בודאי
גם לרמ"א עכ"פ ביד שרי ועיי' שבוי"י ח"ג סי' ק'
כ' לענין אבל להתיר לחתוך קצת בכלי ואח"כ השאר
בידו או בשיניו עיי"ש, א"כ מכ"ש גבי חוה"מ דשרי
וחי שלא ראיתי כ"כ שיביאו האחרונים דברי שבוי"י
הנ"ל אבל כנראה שהלכה כן דהוא עצמו עשה כן
למעשה, וראיתי בס' מילי דחסידותא אות נ"ז דמותר
לגרר הצפרניים בסכין רק לחתוך אסור.
ובערור השלחן כ' דאם לא הי' לו בעיי"ט מה
ליטול מהצפרניים ונתגדלו בי"ט מותר ליטול
בחוה"מ, מכ"ש בעיי"ט בודאי מותר בפרט מי שנוטל
בכל ע"ש דמיקל בנ"ש בפשיטות אם שלא העתיקו
דאחרונים דבריו אבל לא מצינו מי שחולק עליו.

סימן תקלג

סעיף ב' — ולעקור שומשמן שהיבשים
שבו ראויים לאכול מיד.

ברש"י שם לעשות ממנו שמן אבל בנמק"י כ'
דהיבשין ראויים לאכילה, ועיי"ש בפ"י ריב"ב בשם
ר' האי עוד פ"י אחר, ועיי' פרישה מ"ש בפ"י
שומשמן, שכתב אמרו לי הלועזים דשומשמן מין
אחר הוא מה שנקרא בארצם ממה שאנו קורין —

נראה כונתו שאנו קורין "מאהן" והלועזים קראו
"ליינזאמען" כ"כ תפא"י פ"ב שביעית — וכ"כ רע"ב
שם דפרגין היא — מאהן.

סימן תקלו

סעיף ג' — אין מרביעין בהמה במועד.

אבל מכניסין אותה לבקרות היינו למקום הזכרים
כדי שיעלו הזכרים מעצמן ואם שרי"י אומר ד"ו מ"מ
גם ת"ק מודה עיי' ב"ח שכ"כ ופשוט הוא לענ"ד
דאפי' בשבת שרי כה"ג דמבואר לעיל סימן ש"ה
והוא ממתני' שבת דרחלים יוצאות שחוות והיינו
מגולות כדי שיעלו עליהם הזכרים ול"ה החבל משאוי
עכ"פ נראה שאין איסור במה שבהמה נרבעת בשבת
דאם הי' איסור א"כ אדרבא אסור לגלות הנקבות
דעיי' יעבור על שביתת בהמתו אע"כ דזה ל"ה
איסור שביתת בהמתו וא"כ מותר להכניסן לבקרות
כדי שיעלה עליהם הזכרים, והא דלא הובא בשו"ע
כאן להתיר הוא דמהאיסור מוכח מה שמותר דמרביעין
הכונה שאוחזין אותה הבהמה להביא הזכר עלי'
כפרש"י וא"כ מוכח דמעצמה שרי, ועיי' פמ"ג דנראה
מדבריו דאיסור דאין מרביעין הוא דרבנן אפי' אי
מלאכת חוה"מ הוא מה"ת וא"כ בשבת ג"כ הוא רק
דרבנן דמה מלאכת שבת שייך ב' רק טירחא יתירא,
ואפשר י"ל דהוה תולדה דרבנן דחורש ע"ד לולא
חרשתם בעגלתו, אבל אי תורה אין כאן, וא"כ עיי'
עכו"ם אי תבעה זכר כהיום שאומרים העוסקים בזה
שמיד צריך ליתן לה זכר כשתבעה אפי' שאר בהמות
וא"כ שבות עיי' עכו"ם יש להתיר במקום צורך
והיינו בבהמה שצריך לאחזה כשזכר רובעה אבל
בלא אחיזה מותר בשבת אפי' עיי' ישראל.

ועיי' ב"מ דף צ"א ויו"ד רצ"ו דגם לענין
הרבעת כלאים דהוא מה"ת מ"מ מותר לכתחלה להכניס
ב' מינים ביחד דהרבעה דאסורה היא רק גוף המעשה
עיי"ש וא"כ אפי' הוה איסור תורה בשבת י"ל דמותר
להכניס ביחד כמו לענין כלאים כש"כ דאינו איסור
תורה בשבת י"ל דשרי עיי' ישראל במקום צורך,
ולענין שכר רביעה אי שרי בעל השור ליטול יש

משנת

סימן תקלו—תקמה

יעקב

קסה

רק דרבנן י"ל שמותר אפי' בשביל מ"ע דאיסור דרבנן.

ונראה משם יו"ד סי' רצ"ו דבשביל שלא יחשדוהו שעובר באיסור מחויב להפסיד ממנו דהא מחויב לשכור פועלים עד שליש בדמים עיי"ש ואפשר רק כשהמ"ע הוא על אי' תורה אבל כשהמ"ע רק על איסור דרבנן אינו מחויב לשכור עד שליש, וצ"ע דברי ביאורי הגר"א ביו"ד שם שכ' דבשל סופרים אזלינן להקל ודי בשליש בשכרן כהאי מ"ד בירושלמי, וצ"ע דהא מ"ע באיסור תורה הוא מה"ת, וא"כ הי' לנו ליוול לחומרא ועכ"פ צ"ע דאמר בשל סופרים, ועיי' ת' מהר"ם ח"ד סי' ס"ו כ' דמ"ע דאיסור לאו קיל מעצם אי' דרבנן וצ"ע עפ"י הנ"ל דהמ"ע הוה אי' תורה, ועיי' ת' מהרש"ם ח"ב סי' קכ"ג, דמשום איסור מראית עין קיל אפילו מאיסור דרבנן.

סימן תקלח

סעיף ב' — כגון שצריך להכניסו באבוקות ובקולות יכניסם ביום.

ברש"י שם מפרש דשרי גם ביום אבל בלילה מותר ג"כ דשוין נינהו וצ"ע.

סימן תקלט

סעיף ד' — אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן מותר למכרה.

בב"מ ל"ב אמר טעינה יש בה חסרון כיס דאדחכי והכי בטל משוקי', והיינו ממכירת הסחורה וחשיב לי' ח"כ אפילו לא יפסיד מהקרן ואפשר מיירי בכה"ג דיפסיד מהקרן, ובגמ' שם א"ג דגנבי' לי' משמע משום דמה דבטיל משוקי' ל"ה ח"כ.

סימן תקמה

סעיף א' ברמ"א — ונהגו להקל בכתב שלנו.

עיי' בית יוסף אה"ע ריש סימן קכ"ו כמה מיני כתבים עיי"ש.

לעיי', ומצאתי בת' תשורת ש"י לדו"ז הגאון ח"א סי' צ' בענין זה, ולא דיבר כלל מצד איסור הרבעה בעצם רק אי שרי ישראל ליתן משכון ביד עכו"ם ואם מותר בעל השור ליקח השכר עיי"ש. ולאחר זמן מצאתי בתשורת ש"י ח"א סי' קפ"א הביא ענין זה וכתב כמעט כל מש"כ כאן והעלה להתיר ועיי' ח"ב סי' מ' מ"ש עוד בזה דהוא מפרש רחלים יוצאות שחזות דבשבת קושר אותם קשר שאינו של קיימא עיי"ש באורך.

סימן תקלז

סעיף ז' — מושכין את המים מאילן לאילן.

אבל אם הוא צריך לדלות בדלי אסור, עיי' ב"ח והוא פשוט דלא עדיף מבית השלחין.

שם סעיף ט"ו — אסור לקצור השדה בחול המועד.

אבל אם יש כלאים בשדהו אפי' בכה"ג דאינו עובר משום כלאים מ"מ כיון דאיכא מראית עין דיסברו שמקיים כלאים מותר לקצור בחוה"מ ע"י שכירת פועלים אפי' היכא דאוושא מילתא כי הוא הל' פסוקה ביו"ד סי' רצ"ו ס"ח והוא הלכה פסוקה אפי' היכי דליכא משום מקיים כלאים רק שיחשדו עיי"ש, וברע"ב פ"ז דכלאים, וא"כ י"ל דבכל דבר דאיכא איסור מראית עין הותר מלאכת חוה"מ, ולכאורה אי אמרינן מלאכת חוה"מ הוא מה"ת האיך נתיר איסור תורה בלי שום צד איסור רק בשביל שיחשדוהו אע"פ שבאמת ליכא איסור וצ"ע. אכן הדבר נכון דבאמת איסור מראית העין הוא מה"ת כנראה שבת דף כ"ג דמשו"ה אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו כדי שלא יחשדוהו שלא הניח אם כי באמת הניח במק"א עיי"ש, וכן הביאו האחרונים משם א"כ אפי' מלאכת חוה"מ הוא מה"ת מ"מ מותר לקצור בחוה"מ משום מ"ע דהוא ג"כ מה"ת.

ואפשר דרק אם החשד הוא שעבר על איסור תורה כגון מקיים כלאים או מותר עיי"ו מלאכת חוה"מ אבל אם החשד יוכל להיות רק אדרבנן או לא שרינן מלאכת חוה"מ למ"ד דהוא מה"ת, אבל אי

שערי תשובה על שו"ע סעיף ח' —
ואפילו אינו לצורך המועד מותר
לכתוב.

בח"ס א"ע ח"ב סי' פ"ו השיב בחוהמ"ס ת'
בענין חליצה שלא לצורך המועד אבל ה"י כבוד ב"ד
שיצא ערעור על החליצה, וכ' שהשעה צריכה לכך.

שם — וכ"ש שיש לחוש על אבדות
המרגליות היקרות שהם סברות
ומחשבות התורה וכו' שיש לכותבם.

בלקט יושר כ' דתרומת הדשן אמר דמותר
לכתוב בחוהמ"ס דבר האבד כגון קו' ות"י אפילו בלא
שינוי.

ומצאתי במגיד משרים פרשת צו שכתב וז"ל
ובחולא דמועדא כתוב הני מילין ומאי דאליפתך
עוד דבחוהמ"ס שפיר דמי לכתוב מילין ולאפוקי מאן
דאסר משום דל"ה דבר האבד דאיבעיה ליה למהדר
כמה זימנין דליתא אלא דבר האבד הוא דלא מצי

הלכות ט"ב ושאר תעניות

שמד דמה"ט עקר י"ז תמות, עיי' ר"ן וריטב"א ר"ה
דף י"ח דגם ב"ז בתמוז אכל ונראה דה"ה צ"ג
ונקט י"ז תמוז דהוא הראשון לדי' תעניות וכן מ"ש
בריטב"א שם דגם שאר תעניות עקר עכ"פ אין קושיא.

סימן תקנ

סעיף א' הגהת רמ"א — מיהו עוברות
ומניקות שמצטערות הרבה אין להתענות
הגאון מהרש"ם כ' דגם בפסקה להניק דין
מינקת יש לה עד כ"ד חודש כמו ביר"ד סס"י קפ"ט
והביא כן בשם גדולים עיי"ש, והנה לפי"ז גם בלא
התחילה להניק כגון מת הולד וכדומה בזמנינו דאין
מתחילין להניק יש להקל כמו ביר"ד לענין ווסת,
אבל מצאתי בב"ח סי' תקנ"ד אהא שכ' ב"י דר"ת
התיר ליולדת לאכול בצו"ג, יען דברצו תליא מילתא,
וכ' ב"י בלא זה שרי כיון שהיא מינקת ות"י הביח

סימן תקמט

מג"א ס"ק ב' — וא"כ בעל נפש יתענה
יתענה גם בט'

וא"כ י"ל דבה' טבת ג"כ יתענה בעל נפש דאז
בא שמועה לגולה עיי' ר"ה י"ח ור"ש מפרש קרא
דצום העשירי קאי על ה' בטבת ואפי' לר"ע דצום
העשירי קאי על י' בטבת, מ"מ י"ל דבאמת ראוי
לגזור ביום השמועה תענית רק דלא רצו להטריח
לגזור בה' ועשרה ולדעתו בעשרה שאז סמך מלך
בכל חמור מיום השמועה מ"מ בע"נ י"ל שיתענה
ועיי' בטו"א שם.

שם באר היטב ס"ק א' — א"כ רבי
מעיקרא איך לא עקר צ"ג
יש לדחות דבאמת צ"ג ג"כ עקר ולא צריך
לטעם זה הואיל ונדחה רק משום דאין כאן גזירת

אינש למיטרח כולי האי, ונראה דהב"י בעצמו כתב
ח"ת בחוהמ"ס דוודאי עשה כמו שאמר לו המגיד.

סימן תקמז

מג"א ס"ק ח' — עבי"ד סימן ת"ג
דמשמע כשא"א צ"ה אין אומרים שבחו
של מת

עיי' דרושי הצל"ח דרוש ל"א שכ' דבסי' ת"ג
לא נזכר מזה כלום רק צ"ל סי' ת"א שכ' הטור
דא"א צה"ד בחוהמ"ס, ומזה למד המג"א דאין להזכיר
שבחו דעיי"ז ירגיל ההספד, אבל הנוב"י חולק על
המג"א וסובר דגם בחוהמ"ס מותר להזכיר שבח כ"ש
בחדש ניסן שהוא רק מנהג ואין לזה רמז בתלמוד
בבלי עיי"ש.

שם — ונ"ל דאין בזמנינו וי"ן ת"ח
שיודע הלכה בכל מקום

בת' האלף לך שלמה של"א כ' שאין העולם
נוהגין בזה כמג"א.

דכונת ר"ת בפסקה להניק עיי"ש, א"כ מוכח דסובר
הב"ח דכה"ג ל"ה בכלל מינקת, דלא כמהרש"ם, אבל
אם האשה חלושה יש לצרף דברי המהרש"ם ז"ל.
בירושלמי, פ"ד תענית ה"ה ר' לוי אמר דל"ג
על שאר תעניות להפסיק מבע"י דכתיב וחי בהם
ואין מאור עיניו של אדם חוזר אלא לאחר מ' יום,
כן מפרש ק"ע ד"ז תמוז וט"ב הוא בתוך מ' וכן
צו"ג ויו"כ, אבל לפ"מ הפי' שם בענין אחר דירושלמי
קאי אדברי תורה עיי"ש ואין כונת ירושלמי לדבר
זה כלל.

שם חגי"א סק"ה — צ"ע דהא א"א להם
לחול בע"ש אלא י' בטבת

עיי' רשב"א וריטב"א סוף פ"ג דעירובין דמנהג
העולם כשחל תענית אסתר בע"ש אוכלין סמוך
לחשיכה א"כ גם הם כ' דחל, וג"ל פשר דבר דסברי
כשחל תענית אסתר בשבת מקדימין רק ל"ב היינו
ע"ש עיי' ב"י סי' תרפ"ו דלא כמנהגינו דמתענין
ביום ה', וזה כונת רשב"א וריטב"א הנ"ל, וזה ג"כ
כונת רמ"א חלו היינו עשרה בטבת או תענית אסתר,
ואף דרמ"א לא ס"ל דיתענו תענית אסתר בע"ש,
מ"מ העתיק דברי ב"י למאן דסבירא להו כן, כן
ג"ל נכון.

שם באר היטב סק"ב — ועכשיו
ברחיצה המנהג לאסור

נראה בצונן קאי לאסור דלא חזינן מאן דנהיג
לרחוץ כל גופו אפי' בצונן ב"ז בתמוז או בשאר
תענית, אבל בודאי לא חמיר כט"ב דאסור אפי'
מקצת גופו, וא"כ חמיר רחיצה משאר עיניים למשל
חשמיש דרק לבע"ג נהיג וכן רחיצה במקצת גופו
כט"ב ע"כ לא נהיג רק לבע"ג אבל רחיצת כל גופו
אסור לכל מכח דברי הב"ח כנלע"ד, אולם בב"ח
נראה דקאי על רחיצת חמין עיי"ש.

שם סעיף א' בביאור הלכה

בפרי מגדים סוף סימן תרט"ז כתב דאין חייבין
להתענות אם לא הביא ב' שערות והוא בן י"ג ונראה
דכן נכון להורות כמו שכתב בסימן תרט"ז בפרט
דבאר לא נזכר מזה כלום ואדרבה בתרט"ז הביא

סתם דברי המג"א דאין צריך להתענות רק בשערות
וגם מ"ב העתיק שם בפשיטות דברי המגן אברהם.
ויש לומר דטעות סופר בפרי מגדים וצריך להיות ואף
שהביא ב"ש היינו שקודם י"ג אין צריך להתענות
אפילו הביא ב' שערות אבל מזה דלא הביא ב'
שערות לא מיירי וסמך עצמו על מה שכתב בסימן
תרט"ז.

משנה ברורה סעיף קטן ב'

אם כי גם בסי' יעב"ץ פסק כמו שכתב
במו"ק דרק לאחר מ' יום הוא בכלל מעוברת להקל
אצלה לענין התענית.

מכל מקום נלע"ד כמ"ש הבא"פ בהגה על הרי"ף
ביומא דפסק כהלכות גדולות דעוברת שהריחה מיירי
גם קודם מ' יום אם כן גם כאן הוא בכלל עוברת
קודם מ' יום ואפשר מיד שפסק וסתה כיון שיש
חשש על הולד.

נלע"ד פשוט דגם המחמירין לנהוג בשאר
תעניות כט"ב להפסיק מבעוד יום מכל מקום בחל
י"ז תמוז יום א' יבדיל במו"ש כמו בשאר מו"ש
ויאכל סעודת מלוה מלכה דע"י חומרא שלו לא
יבא לידי קולא.

סימן תקנא

סעיף א' הגהת רמ"א — ובעל ברית
ואבי הבן לובשים בגדי שבת אבל בלא
הכי אסור.

פשוט דמי שנטע בדרך אסור לו ללבוש בגדי
שבת, והעולם אין נוהגין בזה ולובשין, וי"ל דל"ה
בגדים מיוחדים לשבת דכמה לובשין אותם בחוה"מ
ופורים וחתונה ובכ"מ וכדומה, וגם לנסוע לדרך, עיי'
אשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש כעין זה על מה
שלובשין שטריימיל בשבת חותן, יען דגם בחוה"מ
לובשין לא הוה מיוחד לשבת.

בלקט יושר כ' דלא אמרו לתה"ד — בשבת
חזון, שבתא טבא כנהוג בכל שבת של כל השנה.
נשאלתי אם מותר להחליף הכתונת מר"ח עד
ט"ב בחול מפני הוציעה בחום גדול שיש בימים האלה
בפרט כאן באמעריקא. נלע"ד דבמזויע הרבה יש

להתיר כיון דאין לובשו מפני הכבוד רק מפני צערא דגופא לא גזרו בזה. ועיי' מטה משה אות תשל"ו מובא במג"א סק"ד שכ' לענין היתר להחליף כתונת בשבת חזון וז"ל ועוד שהכתונת אינו בכלל שינוי בגדים כי הוא משום זיעה בעלמא, ופעמים אפי' באמצע שבוע לובש כתונת מכובס היכא שנתמלא זיעה בפרט בארצנו, לכן אין זה קרוי שינוי בגדים לשבת עכ"ל מזה נראה דגם בחול מותר ללבוש כתונת מכובס מר"ח גם בחול יען שלובש גם שאר פעמים בחול מפני הזיעה ל"ה בכלל שינוי בגדים כנלע"ד.

שם סעיף ג' — שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספר ולכבס.

עיי' פמ"א ח"ג סי' ל"ז דאשה מותרת עד התענית כמו שפסק המחבר ביו"ד סי' ש"צ וכאן אף הרמ"א מודה, וא"כ כש"כ דבימי הספירה מותרים ומג"א ס"ק י"א נראה דסובר דקאי גם על נשים מדאשמעינן דנטילת צרפניים מותר לאשה משום טבילת מצוה נראה דסובר דמיירי כאן גם מנשים, ובמש"ז ס"ק י"ג כתב בפ"י לאסור גילוח בנשים כל השבוע שחל בו ת"ב.

שם סעיף ד' — לאחר התענית מותר לספר ולכבס מיד.

עיי' סי' תקנ"ח במג"א דאסור לספר ולכבס במט"ב י"ל דכאן מדינא ומג"א איירי ממנהגא, אבל י"ל דמיד לאו דוקא, והכונה רק שאינו אסור כל השבוע, אבל אפשר דבליילה מודה דאסור.

ושם הגהת רמ"א — ונוהגין להחמיר מתחלת ראש-חודש לענין כיבוס.

ה"י אפשר קצת לומר דרמ"א לא קאי רק היכי דיש שבוע שחל בו ת"ב או החמיר מר"ח או מי"ז בתמוז, אבל היכי דהאיסור שעפ"י הגמ' נפל דליכא שבוע שחל בו תשעה באב ליכא על מה דיהא חל המנהג, כן י"ל, רק שלא מצאתי כן באחרונים. ואפשר דאדרבא משו"ה נקט רמ"א כאן המנהג להחמיר דבאמת אין כ"כ מקומו כאן, ולענין כיבוס כתבו בס"ג אלא לאשמועינן דאפי' בכה"ג

דליכא שבוע שחל בו ת"ב מ"מ אסור מר"ח או מי"ז בתמוז לדיון, ובס"ט לענין בשר נקט שמוסיפין מר"ח, י"ל דאין תוספות בלא עיקר וכיון דאין שבת שחל בו ת"ב ליכא התוספות מר"ח, ואם כי ראינו דגם בכה"ג נהגו העולם איסור מ"מ קיל הרבה משנה דיש שבת שחל בו ת"ב, ועיי' פמ"ג שכ' דלדיון אין נ"מ בדין זה דבכל אופן אסור מר"ח אפי' חל ט"ב בא' בשבת והעתיקו במ"ב.

שם — אבל תספורת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז.

נראה דבליילה מותר להסתפר די"ז מתחיל ביום, לא בליילה דגם באכילה מותר ואין להחמיר בתספורת יותר מאכילה דלא נקרא על זה שם י"ז תמוז, וכן לענין זמן יהא הדיון כן לברך בליילה על פרי חדשה.

שם סעיף ח' הגהת רמ"א — ונוהגין שלא לקדש הלבנה עד אחר ט' באב.

בעט"ק סי' תקמ"ט כתב דאם ט"ב יום ה' או ממתינים עד מו"ש אבל כעת אין מחלקין ומקדשין במט"ב, ונראה דהוא ע"פ האר"י שכ' הבה"ט וכ"כ בשע"ת שם.

שם סעיף ט' הגהת רמ"א — ומצניעים מר"ח ואילך הסכין של שחיטה.

לשון מצניעין צריך ביאור דדי לומר דאין שוחטין ואפשר טמנו רמז בתיבת מצניעין יען דמדה"ד שולט בימים אלו, ע"כ צריך להצניע סכין של שחיטה דמורה על דינים דס"מ ר"ל שוחט את האדם בסכין ע"כ יצניע שלא יהא נראה. אבל אין מקום להחמיר מומן המולד אם כי פמ"ג ריש הסי' כ' דמשעת המולד ריע מזלי' דכן הכונה מ"ש נכנס אב, אבל כאן דמפורש מר"ח א"כ הכונה מר"ח ולא מהמולד אם כי לכמה דברים נחשב מומן המולד כמו ר"ח עיי' סי' תי"ז שאין מתענין ער"ח רק עד המולד מ"מ כאן לא נהגו רק מר"ח ואפי' על ר"ח כתבו כמה אחרונים דאוכלים בשר א"כ הבו דלא לוסף עלה עוד מהמולד.

משנת

סימן תקנא

יעקב

קסט

שם — כגון לחולה או שבת וכו'.

כנלע"ד, ועיי' ת' מהרי"א"ץ יו"ד סי' קכ"א שנשאל
בזה ולא השיב על זה כלום עיי"ש.

שם — וסיום מסכתא וסעודת אירוסין.

בוילק"י תרע"ו סי' ק"ז כ' דצ"ל במקום וסעודת
אירוסין וס"א והוא ר"ת וספרים אחרים דגם עליהם
עושים סיום, אבל במנהגים לא נראה כן, וגם ח'
דין כזה דגם בסיום ספרים אחרים מותר לאכול
בשר אינו מוכרח לענ"ד, אבל בתולדות קל"א סי'
ל"ג כ"כ בשם הגר"א.

שם סעיף י"ד — אסור לגדולים לספור.

לקטנים ולכבס כסותם בשבת שחל ת"ב
להיות בתוכה.

אבל מקודם מותר כ"פ בחיי"א והעתיקו במ"ב,
ואם אירע שקטן א' נעשה בן ג' שנים בין המצרים
קודם שבוע שחל בה ת"ב מ"מ אפשר דאין נכון
לספור אז אם כי שאר קטן מותר לספור אז, מ"מ בעת
שמספרין כשנשלמו ג' שנים הוא שמחה, ובגן המלך
הובא בבה"ט סימן תקל"א כ' דמותר להמתין עד
חזה"מ לספור לקטן בן ג' שנים עיי"ש, א"כ נראה
דהוא ענין שמחה מדמותר להניח עד חזה"מ וכן
מהמנהג לגלחו במירון, א"כ אין נכון לגלח בין
המצרים, ובערוגה"ב או"ח סימן רי"א כ' להמתין עד
ג"ש ולא מקודם, אבל שמעתי מצדיקים שציוו בכה"ג
לספור קודם י"ז בתמוז בעש"ק קודם חצות, ובשם
הגה"ק מהר"י ט"ב שליט"א שמעתי שצוה לספור
ביומא דמישלם ג"ש אפי' בשבוע שחל ט"ב, אבל
נראה דהשומע שמע וטעה דבשנת תשי"ד שמעתי
מפיו הק' שאדרבא פוסק דלא יגלחו ביום שאין
מגלחין רק יגלחו אח"כ, ובשנת תרפ"ד שנעשה בני
פנחס נפתלי ג' שנים י"ג אייר עשיתי הגלוח
י"ח אייר ל"ג בעומר.

שם סעיף ט"ו — מי שתקפוהו אבילות
של מת ושל שבת זו והכבדו שערו
מיקל בתער.

פי' בתער או בסכין דא"א לחתוך בהם יפה
חצי השיעור אבל במספרים אסור דיכול לחתוך
בהשער יפה, עיי' ב"י יו"ד סי' ש"צ, שכתב כן.

פשוט דאנן שוחטין לשבת זה רק ביום ה' דגם
לשאר שבתות אין לשחוט רק ביום ה' שיהא הבשר
יפה, והמג"א התיר לשחוט בט"ב כשחל ביום ה' יען
דבד' אין שוחטין לשבת, ואפי' מוכרח לשחוט לשבת
ביום ד' משום דצריך בשר לנכרים מ"מ בודאי אין
למכור בשר לישראלים עד יום עש"ק בפרט במקולין
דהקונים או בשר דעתם לאכול ביום ה' בשר ואפי'
אם באמת אין רוצים לאכול עד לש"ק מ"מ אסור
למכור ביום ה' דרק בעש"ק קונים לש"ק.

שם סעיף י' — יש מי שאומר שהנהגים

שלא לאכול בשר בימים הנזכרים

מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר.

בסדה"י כ' דמר"ח עד שבוע שחל ט"ב יוכל
לאכול תבשיל שנתבשל בה בשר.

שם הגהת רמ"א — ונוהגין להחמיר

שלא לשחות יין בברכת המזון ולא
בהבדלה.

בלקט יושר כ' דת"ה שחה בעצמו הבדלה.
בסידור יעב"ץ כ' בפשיטות לשחות כוס הבדלה וכן
אני נוהג וא"ל דיקדש או על שכר או י"ש כדי
שישחה בעצמו עיי' סי' רצ"ו דעדיף לקדש על יין
בכוס פגום מלקדש על שכר, א"כ חזינן חשיבות
דיין, ועיי' סי' יעב"ץ דמרחק מאד להבדיל ותינוק
ישתה, והתיר להבדיל ליל ג' כדי שיוכל לשחות
בעצמו.

שם — ובסעודת מצוה כגון מילה
ופדיון הבן.

נלע"ד דגם בפדה"ב שהוא מחויב מספק כגון
שבא אחר הנפל עיי' יו"ד סי' ש"ה סכ"ג ברמ"א
ואחרונים לפדות בלי ברכה מ"מ לענין בשר ויין אין
חילוק דכיון דעושה הפדיון הוה סע"מ לענין בשר
ויין ואם כי לענין ברכה מחמירין היינו מצד לאו דלא
תשא אבל בשר ויין עט"ב דקיל ואינו אלא מנהג
עד חצות בודאי שרי ואפי' אי עושין הפדיון במתנה
עמ"ל כמו שכ' תח"ס מ"מ מותרין בבשר ויין

שם סעיף ט"ז הגהת רמ"א — ואפי'
אם טובלת ליל י' באב מותר לה
לרחוץ בערב ט"ב.

בעקד"ט סי' כ"ח אות י"ט באו"ח כ' דבכמה
קהלות החמירו הגאונים לטבול במוצאי ט"ב אי
משום סכנה לשמש משום חולשת התענית ועוד שמא
תחוף ביום ט"ב עצמו, אבל הביא בשם הרבה גדולים
שנהגו להקל, וכעת לא נשמע שיחמירו בו, גם
במיו"כ אין איסור עיי' אלף המגן במט"א סוף ה'
יו"כ דתוכל לטבול במיו"כ רק מי שחלש לא ישמש.

שם סעיף י"ז — אבל על פדיון הבן
אומר ולא יחמיץ המצוה.

נלע"ד דגם כשאירע פדה"ב קודם בין המצרים
ועיי' איזה סיבה לא עשו הפדיון בזמנו ורוצים כעת
לעשות הפדיון יכולים לברך כדי שלא יחמיץ המצוה
אם כי אינה בזמנו דמ"מ שייך טעמא דלא יחמיץ
המצוה, ע"ד דארו"ל וכי מי שאכל שום יחזור ויאכל
שום, וכן הוריתי למעשה, ועיי' ת' פרי השדה ח"ב
סי' מ"ג לענין אבל בתוך ז' ואירע לו פדה"ב שלא
במקום הבן העלה ג"כ דיעשה כעת הפדיון, ולא
יחמיץ המצוה.

שם סעיף י"ח הגהת רמ"א — משום
שבהם קטב מרירי.

בפסחים קי"א ע"ב מחד בתמוז עד י"ו בו ודאי
שכיח מכאן ואילך ס' שכיח.

שם בשו"ע — ולא יכו התלמידים
בימים ההם.

וכ"ש אחרים כ"כ בלבוש. ונראה דלא יעשו או
אפאראציון (= ניתוח) דזה יותר סכנה מהכאה, אבל
אם א"א להמתין יעשו קודם או לאחר שעות אלו,
אבל באפשר, ימתינו עד אחר ט"ב.

שם מג"א סק"א — וממעטין בשמחה
פ"י שאין שמחין כלל

וכ"כ הב"ח כאן וז"ל וכו' צריכין למנוע מדבר
שמשמח הלב ואעפ"י שאינו מלאכה וכמו ששנינו
משנכנס אב ממעטין בשמחה וכו' משמע בפ"י כן
אין שמחין כלל.

שם סק"ב' — לישתמיט מיניה עד
ר"ח אלול.

צ"ע דהא ט"ו באב אמרו לא היו יו"ט
לישראל כזה א"כ עכ"פ הו"ל חוץ מט"ו, ע"כ נלע"ד
דעד חצי החדש יש להשמיט דעד אז ריע מולו, ועיין
בני"ש תחלת חדש אב כ' דצירוף הוי' דשולט בחודש
זה הוא כך דב' אותיות ראשונים מורים על דין
ואח"כ מט"ו והלאה מורה על חסד.
ועיין ס' שנות חיים ח"א סי' רי"ט שכ' דרק
עד ט"ו לחדש ישמט, ונהניתי שכוונתי לדבריו.

שם סק"ז — אבל במקום שנהגו למעט
בכל משא ומתן לא מהני התרה כיון
דיש פוסקים ס"ל הכי.

בח"ס בת' הביא כמ"פ דברי מג"א, ועיי' סר"ח
סי' תצ"ו הביא דברי מהרשד"ם יו"ד סי' מ' שכתב
(ס) כן ועיי' אב"צ יו"ד סי' צ"ג שאין התרה למי
שקיבל על עצמו שלא להלעיט אוחות עפ"י
מהרשד"ם הנ"ל.

שם סק"י — ונ"ל הטעם דבלא"ה
אין רגילין לספר בכל שבוע.

וא"כ י"ל כהיום דיש אנשים שממש בכל שבוע
מספרין זקנם לכבוד שבת מותרין לספר זקנם ועיי'
נו"ב או"ח סי' י"ד חילק ג"כ בין שער הראש לזקן
לענין גלוח אבלות א"כ ה"נ כן הוא, ואם כי לא נמצא
כן בפוסקים אבל נראה לומר כן, וי"ל דשאני הכא
דאין הכל רגילין לגלח בכל שבוע ע"כ בטלה דעתן
וצ"ע עיי' תוס' שבת דף צ"ב, עכ"פ אין למחות בידן
אם כי אוריי בודאי לא מורינן כן.

שוב מצאתי בשבילי דוד כאן כ' דזה דוקא לדינא
דגמ' דרק שבוע שחל בו ת"ב אסור אבל לדידן
דאסור מ"ז בתמוז כ' הכלבו דהטעם שיכנס לט"ב
מנוול אסור אפי' להנוהגין להסתפר בכל שבוע, ומ"מ
נ"ל דלמחות להם אין חיוב בפרט עד ר"ח ומאז אם
לא יגלחו ג"כ יכנסו לת"ב כשהן מנוול דאנו רואים
דאותם שמגלחים זקנם בכל שבוע, ואם לא יגלחו
שבוע א' הן מנוולים ע"כ לענ"ד אם לא יגלחו בע"ש
חוון די אבל ח"ו להורות כן רק שא"צ עד ע"ש חוון

משנת

סימן תקנא

יעקב

קעא

למחות בידם, ועיי' ח"ס סי' קנ"ט דרך אלו שמספרין
כמ"פ בשבוע יש היתר אבל המספרים רק בע"ש
אסורים. ועיי' ח"ס או"ח סי' קנ"ח ד"ה ובדברי וסי'
קנ"ט ד"ה ואחר, ועיי' הגהת ח"ס כאן קולא לענין
גילוח הוקן לש"ק ועיי' הגרעק"א בשם תוס' להתיר
תספורת לש"ק כמו כיבוס, ועיי' מ"ב בשם ירושלמי
דמשמעות הירושלמי להתיר תספורת לש"ק דלא כמו
שכ' או"ז משמו דשם מקור דין זה לאסור תספורת גם
לכבוד שבת, עכ"פ יש להליץ קצת על מנהג כמה
מקומות שמקילין בזה. וראיתי אח"כ בתורת חיים כאן
שהביא מכמ"ק שהבאתי וכ' לאסור גלוח זקן אפי'
לכבוד ש"ק.

שם ס"ק כ"א — והב"ח כתב דאסור
מ"ז בתמוז ואילך דהא אין מברכין
שהחיינו.

י"ל שם כתב רק טוב וכאן מדינא אסור, עיי'ל
דכאן מיירי בכלים שאין חשובים שאין מברכין
עליהם שהחיינו עיי' סי' רכ"ג, שוב מצאתי כן בפמ"ג.

שם ס"ק מ"ב — דאם חל י"ז בתמוז
בשבת ונדחה מותר לכ"ע.
בסי' יעב"ץ חולק וכ' דגם אז אסור עיי"ש
דכ"ש הוא.

שם באר היטב ס"ק ב' — ועיי'
בתשובת שבות יעקב סימן ל"ה.

לא מצאתי שום משמעות בשבוי' למ"ש בס"ק
זה, ונראה דקאי על סק"ג לענין גלוח ע"ז ציץ שבוי'
ח"ג סי' צ"ג דחולק על א"ז ומתיר הגילוח תוך ל'
ושבוע שחל בו ת"ב בשביל המילה עיי"ש, כן נ"ל.

שם ס"ק כ"ו — ומיד שהתפללו ההל'
ערבית במ"ש או ברי"ח.

ואפשר הא דהמנהג לאכול בשר בער"ח קודם
שקיעה לא מצד רעבתנות אלא להורות דמה שימנע
כל ט' ימים הוא מצד המנהג והלכה לא מצד שאינו
חאב לבשר כמו שכתבו דנכון לאכול בער"פ חמץ
להורות דמה שלא יאכל אח"כ הוא מצד מצות הבורא,
כן ה"נ כעין זה.

שם ס"ק כ"ח — מי שא"א לו לאכול
מאכלי חלב יאכל בשר עוף שלא היו
מקריבין ממנו קרבן.

וא"כ תורים ובני יונה חמיר משאר עוף דהא
מהם היו מקריבין קרבן, ואפשר לשחוט חי' יש יותר
היתר מבהמה דלא היו מקריבין חי' אם כי אין שמחה
אלא בבשר — בהמה — לא שייך בזה, ולענ"ד דגם
בחי' הוא כן — מ"מ קיל חי' מבהמה יען דלא
הקריבו ממנו וצ"ע עוד בהא דחי' אי שייך אין שמחה
אלא בבשר בהמה.

שם שער' תשובה סק"ג — אבל לא
ראיתי נוהגין כן.

היינו שהנותן על רגלי סנדק ילבש בגדי שבת.

שם סק"ד — ובתשובות חדשות
להרדב"ז.

עיי' ב"י ססי' תקנ"ב הביא דברי מרדכי והגהת
מרדכי שלא החליף הבגדי שבת וכ' ולא נהגו כן, וזה
סייעתא גדולה למנהג העולם כעת שמחליפין וכמה
אחרונים כ' להחליף אבל לא הביאו דברי ב"י בס'
מדרש פנחס לזקני הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זיע"א
דף כ"ו שלא לבש כל בגדי שבת רק קצת מהם.

שם ס"ק ל"ג — ודבריו תמוהין דאם
לאכול על הסעודה אינו דאורייתא למי
מחוקן הסעודה דאורייתא.

לענ"ד הכונה דהתורה צוותה לעשות סעודה
דעפ"י הרוב ימצא מי שיאכלנה אבל אי לא נמצא
מי שיאכלנה אין חוב על כל יחיד ויחיד שיאכלנה
אבל משום זה אפשר להיות גוף הסעודה דאורייתא
והוא פשוט.

שם מחהש"ק סק"ג — וכ' דלשון
הרבי' משמע ג"כ להיתר שכ' מוהל
וסנדקים לשון רבים

הב"י הוא בסי' תקנ"ט, אך לפנינו איתא בלשון
יחיד, סנדק ועיין חק יעקב סי' תצ"ג וכן בהגה' בית
מאיר כאן ג"כ הגי' בלשון רבים.

שם סעיף ט' בשערי תשובה

המפסקת. ומותר לאכול פת וגם הפת שגילש עם חמאה, מי נראה דרך אם עשוי לשבוע הוה עליו שם פת אבל מעשה אופה העשוי לאכול בקינות סעודה לתענוג הוה בכלל תבשיל ואסור לאכול תבשיל עם מין א' ממעשה אופה דהוה כב' מיני תבשילין.

שם סעיף י' — או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת

אם אירע שא' התענה בשבת בוראי לא יצא ידי תענית כיון דחכמים דחו אותו משבת ואדרבא צריך להתענות תענית לתעניתו אחר ט"ב, רק אם א' התענה כל השבת שהי' בבית אסורין וכדומה ויצא במוש"ק הוא ליל ט"ב מה יעשה אם מתירין לו לאכול בלילה דקשה עליו להתענות ב' ימים רצופים, א"כ אם דמצד דכבר התענה בט"ב שהי' בשבת לא יבא שום קולא מ"מ מצד חולי נתיר לו מיד בלילה לאכול ויתענה אח"כ כדינו כמו שחולה שמוכרח לאכול שאח"כ מתענה, וכמו באחוז בולמוס ברשב"א קדושין כ"ב דאחר שהלך הרעבון אסור לו לאכול, או נימא דיתענה עד שיוכל ורק או יאכל כשא"א לו עוד להתענות, אבל לא מקודם, ונלע"ד כצד השני דיתענה עד שיוכל.

שם באר היטב ס"ק ה' — וכן גבינה וחמאה

א"כ שרי לאכול (לאקשין) אטריות עם גבינה כיון דהגבינה אינו נתבשל רק כמו שהוא חי מניחין אותו עם הלאקשין, וכיון דשרי בפ"ע גם עם הלאקשין שרי ועיי' פמ"ג א"א סק"י אסור ברייטע לאקשין עם גבינה, וי"ל דכונתו אם הגבינה ג"כ נתבשל עם הלאקשין, ואז הוה כמו לביבות שכ' מג"א לאסור אבל אם הגבינה אינו נתבשל כמו היום נלע"ד דשרי עפ"י זה, ומה שמניחים הזויער מילעד על האש שיתקבץ הגבינה אינו ביטול רק כעין חמימות.

שם שערי תשובה ס"ק ח' — כיון שמוותר לישב על השק יש לעשות כן

ובב"ח אר"ח סס"י צ"ח הביא דהמנהג לשטוח מחצלת בט"ב כבהכ"נ א"כ חששו כנראה ג"כ לדברי קבלה הג"ל והפסיקו במחצלת.

בפ"ת יור"ד סימן שמ"א סעיף קטן י"ב הביא דברי בר"י לענין אונן שיהא מותר בבשר שנשאר משבת וכתב דלפי דברי נוב"י ת' יו"ד סימן ס"ד בהא דאברי בשר נחירה מובא בפ"ת סוף סימן קטו נסתר היתר הבר"י וכתב שפשיטא דגם לענין שבוע שחל ט"ב אין להקל בזה ועיין בני"ש סוף מאמר א' חדשי תמוז ואב הביא סברא זו ודחה דל"ד לאברי בשר נחירה ורק י"ל היתר דאם יאסר לו לאכול השירים לא יקנה לשבת רק בדוחק וצימצום ויהיה מניעה לעונג שבת מכל מקום סיים שכותב זה להלכה ולא למעשה כי כדאי בית וכו' ועיין בית שערים או"ח סימן רס"ז כתב גם כן לאסור דל"ד לאברי בשר נחירה.

סימן תקנב

סעיף ב' — ובשר עופות ודגים.

ב"ל בעזה"י דבר נכון בזה למה יהא אסור לאכול דגים עפ"י גמ' שבת דף קמ"ה ע"ב דגם דגים גלו מא"י בשעת החורבן כמו בהמות ועופות עיי"ש ע"כ כיון דכעת בשעת החורבן גלו ואינם במציאות ע"כ לרמוז ע"ז שגם דגים גלו אין אוכלים דגים בסעודה המפסקת או י"ל עפ"י שכ' סי' תר"ח דאין לאכול בסה"מ דבר המביא לידי קרי, ועיין מהר"ל הטעם דהא א"א לטבול ביום וא"כ גם בעט"ב שיד זה ובמט"א שם הביא דאין אוכלין או דגים עפ"י פיה"מ לרמב"ם דמביא לידי קרי א"כ גם כאן י"ל דזה הטעם דנכון לזוהר מדברים המביאים לידי קרי ח"ו דהא א"א לטבול בשחרית, וביצים דמוזכר שיאכל אפשר דקר אינו מרבה זרע — או יען דרך קצת אוכל אינו מזיק כן י"ל.

שם סעיף ו' — מי שאפשר לו יאכל בסעודה המפסקת אלא פת חריבה

אבל עפ"י עיקר הדין יוכל לאכול פת נקי ולא נמצא איסור לאכול ב' מיני פת א' עשוי עם צוקער וכדומה והב' בלא צוקער, דרך ב' תבשילין אסור ולא ב' מיני פת, והנה פת הנילוש עם חלב וחמאה הנקרא קוכן נלע"ד שאין קפידא לאכול בסעודה

משנת

סימן תקנב-תקנד

יעקב

קעג

שי ח"א סי' שפ"ג כ' דאין אדם לימד תורה אלא במקום שלבו חפץ א"כ הוה ביטול תורה ואין ראוי מרבי דלמד בשבת שחל בו ת"ב באיכה דאפשר דהיה לבו חפץ בזה והוא נכון מאד.

שם מחזהש"ק ס"ק ב' — והיינו בפה או בלב

במטא"פ רס"י תרי"ט כ' דלכתחלה לא די בלב. בלקט יושר כתב דפ"א קנה התה"ד ז"ל אתרוג בערב ת"ב אבל לא רצה לגמור המקח עד אחרי ת"ב.

סימן תקנד

סעיף ד' — ומשנת איוהו מקומן

צ"ע במה שהמנהג כעת בכמה קהלות שאומרים בכל יום אחר איוהו קדיש דרבנן אי יאמרנו גם בט"ב דרק אמירה הותר מצד סדר היום עיין הלשון בטור כאן וכן הוא בתה"א לרמב"ן דנקט ואמרו אם כן האריך יאמרו קדיש דהא קדיש לא ניתקן רק אלימוד עיי' מג"א סי' נ"ד ועיי' מחזהש"ק סי' רצ"ב אבל בט"ב דאסור בת"ת א"כ האריך יאמרו קדיש דמשמע שעסק בתורה, וזה אסור ובלא קדיש הוה כסדה"י אמירה בעלמא, ולומר דגם הקדיש הוה כסדה"י יען דאומרים אותו בכל יום, צ"ע חדא דאינו דבר קבוע וחוב ולא עדיף מפטום הקטורת דאין אומרים בשחרית יען דאינו מנהג קבוע, ועוד הא דהמנהג לומר קדיש דרבנן אחר איוהו הוא מפני דהוה כעוסק בפירוש ובט"ב א"א לכיון דבלימוד צריך לכיון הפירוש ובט"ב א"א לכיון דהא אסור בת"ת, ע"כ נלע"ד שלא לומר ובאמת בכל השנה יש לפקפק במה שנתפשט המנהג לומר הקדיש דרבנן אחר איוהו אפי' בין המון שלא אמרו אותו אפי' עשרה עיי' מג"א רל"ד אבל מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע — אבל בט"ב נראה ודאי דלא יאמרו, וא"כ גם במנחה מקום שאומרים פטום הקטורת י"ל דלא יאמרו קדיש דרבנן דרק סדה"י הותר לומר אבל לא ללמוד דת"ת אסור כל היום.

שם סעיף ו' — וכן חולה שהוא צריך לאכול

בת' מהר"ל דיסקין דף ע"ו כ' דצ"ע אי נוטל

שם ס"ק י"ג — וכי באגרות הרמ"ז שח"מ צ"ל תיקון חצות בליל ט"ב עיי' פמ"ג סס"י תקנ"א, ט"ב ביום א"א תק"ח.

שם מחזהש"ק ס"ק ב' — משמע קצת דיש בני אדם שחשובים להם דגים יותר מבשר

וכן הוא בתוס' חולין פ"ד בשם מדרש רבה סוף פנחס דדגים חשובים מבשר בהמה, ועיי' ילקוט שם הגי' כבתוס' חולין הנ"ל דדגים חשובים מבשר.

סימן תקנג

סעיף ב', הגהת רמ"א — מיהו בחזק נהגין לחלוף מנעלים קודם שיאמרו ברכו

במ"ס ספ"ט איתא דבלייל ט"ב אין אומרים ברכו, ועיי' במפרשים הטעם וכי שם דכעת אין המנהג כן ואפשר דאם א' לא שמע דבשאר הימים אומר אחר התפלה ברכו אבל כעת בלייל ט"ב לא יאמר ובוזה ל"ש כ"כ לומר דהמנהג לומר דלא שכיח כ"כ לומר ע"ז מנהג.

שם סעיף ב' בהג"ה

בשו"מ מהדו"א חלק ג' סימן קל"א כתב תשובה בערב ט"ב אחר חצות יען שהוא הלכה למעשה נחוצה ובמהרש"ם חלק א' סימן פ"ד כתב בט"ב תשובה לענין עגונה יען דנחשב כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים כמו שכתוב בת' ב"ח החדשות סוף סימן ס"ד גם הגאון מניאמץ ז"ל בשנת תש"ה כשהייתי אצלו בשליחות הרבנים ונשיא הלשכה בענין תק"ע צ"ע לאחר חורבן העולם בעו"ה כתב הוא תשובה בט"ב בשביל היתר עיגון הבעל בשביל תקנת עגונות כשאמרתיו לו מתשובת מהרש"ם הנ"ל.

שם מג"א ס"ק ז' — ול"נ להחמיר בשניהם דהא יכול ללמוד דברים המותרים בט"ב באב

עיי' סי' יעב"ץ כ' בשבת לא נכון ללמוד דברים הרעים וכן הוא בח"צ סי' ק' לענין י"ט ועיי' תשורת

ידיו או אוכל בלא נט"י, ולענ"ד צריך נט"י דכיון
דאינו רחיצה של תענוג מותר ולא גרע תקנת חכמים
ליטול ידיו לאכילה מאילו היו ידיו מטונפות דמותר
ליטול ידיו ה"נ כאן בודאי קצה גופו באכילת פת
בלא נט"י והגטילה אינו לתענוג, גם ביו"כ נלע"ד
דנוטל ידיו.

שם — דבמקום חולי לא גזרו רבנן

לכאורה הא דברי קבלה הוא, מצאתי בב"ח שכי'
דאין שמד ואין שלום גם בט"ב רק גזירה דרבנן ואינה
מד"ק, וחי' שבטור סי' תק"ן כ' הכל חייבין להתענות
מד"ק ומתקנות נביאים, וקאי על כל ד' תעניות.

שם סעיף ט' — מותר לרחוץ להעביר
הלכלוך ולא יטול כל ידיו

אבל במגיד מישרים פ' וישב כ' דלא יטול בט'
באב ויו"כ רק קצת ידיו בט' באב למרמז דבההוא
יומא סיטרא מסאבא לא מתעברא, וביו"כ להורות
דהשטן לית לי' שולטנא ביו"כ, וזה כעין דברי
מגדול עוז ה' תפלה פ"ז יו"כ שאין שטן שולט
כל סיעתו בטלים ע"כ א"צ נטילת ידים ביו"כ דלא
אסרו אלא רחיצה של תענוג כ"כ בשו"ע סימן
תרי"ג ס"א וחי' דבסט"ו כ' דסיכה רק של תענוג
אסורה ולענין רחיצה לא נזכר זה כאן ולענין יו"כ
הוא בהיפוך, ובאמת בטור מפורש כאן, דרחיצה
וסיכה לא אסרו אלא של תענוג, וכ"כ הה"מ פ"ה
מתענית ה"י דט"ב ויו"כ שוין דרק סיכה ורחיצה
של תענוג אסור, ועיי' לה"מ שם ע"כ נלע"ד דאם
יש לו מיחוש דצריך לרחוץ בט"ב בחמין שרי אם
כי ביו"כ כ' רמ"א דרק חולה מותר מ"מ ט"ב קיל
להתיר אפי' במיחוש.

שם סעיף י' — שלא יטול ידיו אלא
עד קשרי אצבעותיו

עיי' בס' אמרי דוד כאן שכי' דלמש"כ מג"א סי'
ד' סק"ז בשם האר"י דנוטלין עד הזרוע א"כ גם
בט"ב יש ליטול עד מקום זה ונכון הוא.

שם סעיף י"ז, הגהת רמ"א — וכן
במקום שדדים בין הנכרים לא יחלוץ
וא"כ אפשר דבלילה דהנכרים אין רואים מה

הישראל לבוש על רגליו אם מנעל של עור או של
בגד אסור ללבוש דעור.

שם סעיף כ"ה — עליו הכתוב אומר
ותהי עונותי על עצמותי

הריטב"א פירש דעצמותיו לא יקומו בתחיה
הראשונה שיהי' קודם בנין ביהמ"ק יען שלא חיכה
לישועה אבל אפשר שיקום בתחי' הב' עיי"ש ובר"ה
דף י"ז מש"כ הריטב"א בענין ב' תח"מ.

שם מג"א ס"ק ה' — מיהו אם אין
הבע"ד יכולים להמתין עד למחר
שנחוצים לדרכם אפשר דשרי

בת' מהרי"ל דיסקין דף ע"ו כ' דמ"מ אסור
ליקח שכר עבור זה אף שנותנין מעצמם דליכא שכר
בטלה, היינו דגם בלא זה הולך בטל בט"ב ונכון
הוא, מי' אפשר לומר לענ"ד היתר דהא יוכל לישן
בט"ב וכעת ע"י שצריך לשמוע טענתם א"א לו
לשכב א"כ מקבל שכר עבור צערו.

שם ס"ק ו' — ומה"ט מקילין בחפילין
במנחה

אינו מוכן מה תליא תפילין בת"ת הלא תפילין
עפ"י עיקר הדין מותר להניח גם בשחרית כמבואר
סי' ל"ח וא"כ מזה דמניחין תפילין במנחה אין רא'י
דמותר לומר במנחה תהילים דרך בקשה, ולענ"ד
הפ"י דמניחין תפילין ואומרים ד' פרשיות בתפילין
כמבואר במג"א סי' כ"ה סק"ו והלא ד' פרשיות הם
ת"ת וע"כ יען דהם דרך תפלה נאמרים מותר במנחה
וכן ג"כ מותר לומר במנחה תהילים מה"ט כן כונת
המג"א, וא"כ יש רא'י דלא כמשנה ברורה שכי' סי'
תקנ"ה דאסור לומר ק"ש בט"ב במנחה בתפילין מצד
ת"ת, עיי"ש ואני כתבתי דזה היה כסדר היום דמותר,
ולענ"ד כמעט מפורש כן במג"א, דבלי זה אין פ"י
לדברי המג"א.

לענין חינוך קטנים בתענית ט"ב לא מצאתי
בפוסקים שיאמרו דצריכים לחנך הקטנים, ומשמע
דרך ביו"כ נאמר דין זה ולא בט"ב, ועיי' חיי"א כלל
ס' סי' א' משמע ג"כ כך דרך ביו"כ ולא בט"ב, וחי'
שבס"י יעב"ץ כ' וז"ל התינוקות מחנכין אותן כדרך

שאמרו ביו"כ, ומהיפך לקח זה מה דלא נמצא בפוסקים והנה מצאתי במ"ס פי"ח ה"ה כ' מנהג טוב בירושלים להתענות בניהם ובנותיהם הקטנים ביום צום בן י"א שנה עד עצם היום ונראה לכאורה דקאי על שאר תעניות דנקט סתם יום צום וכן יען דבהלכה ד' שם מדבר מט"ב וא"כ לכאור' יש סמך ממ"ס להיעב"ץ, מי' להלכה צ"ע כיון דלא הובא בפוסקים דברי מ"ס א"כ אפשר דאין הלכה כן בפרט דגם במ"ס רק מנהג טוב דבירושלים אמר ולא דהלכה כן והנה מש"כ עד עצם היום צ"ע הכונה אם עד חצות דזה נקרא כמ"פ עצם היום יען דאז השמש בתקפו, ובאמת בגמ' נאמר רק שעה אחר הזמן שרגיל לאכול בשאר הימים.

נתעוררתי בשנת תרצ"ו מגיסי המיל"ח הגאון מו"ה חיים יודא סג"ל דייטש ממאקאווא שליט"א מת' רמ"ע סימן קי"א מובא בקיצור במגן אברהם סימן תק"נ ושם בתשובה כתב שהמנהג לחנך התינוקות גם בד' צומות רק שלא ידע השיעור, וגם בתחלת התשו' כ' דמנהג יפה לחנך קטנים הבריאם לשעות בד' צומות, ומ"מ בסוף התשובה סיים דחז' מיו"כ יאכלו תינוקות לחם ומים ודי להם בחינוך זה והמג"א העתיק רק זה נראה יען דזה מסקנת רמ"ע ואין משגיחין במנהג העם שהביא רמ"ע לחנך לשעות, עכ"פ אפי' בט"ב אין צריכין לחנך לשעות, ועיי' חיי"א שכ' תחת מים מאכל פשוט דזה הוה בכלל חינוך לחם ומאכל פשוט, ובפמ"ג תרס"ז כ', ובה' תענית יבואר אי מחנכין לשעות אבל לא נמצא שם מזה, ובפ"כ ח"ש אות יוד העתיק ממ"א תרס"ז דאין מחנכין בשאר תענית לשעות, אם כי אין מבואר זה במג"א שם. בזכ"א ח"א ה' ט"ב כ' דגור ארי' סובר דין קטנים כמו ביו"כ דשווין הם ובשם שבולי לקט ותניא כ' דמקילין בט"ב מפני ימי הקיץ.

סימן תקנה

סעיף א' — נוהגים שלא להניח תפילין בתשעה באב

נראה דקטן שמניח תפילין קודם שנעשה בן י"ג שנה יניחם ג"כ בט"ב כמו גדול במנחה, דמה לי גדול ומה לי קטן ואם א' נעשה בר מצוה בט' באב

בודאי לא יניח תפילין בשחרית כמו שאר אנשים אם כי היום תחלת עשיית המצוה מ"מ לא ישנה משאר אנשים ורק במנחה יניח, והנה אם א' נעשה ב"מ בט"ב ואין לו ב' שערות דכ' מג"א סס"י תרס"ז דא"צ להתענות בט"ב יען דלי"ח שמא נשרו בתענית ט"ב דהוא דרבנן, אבל תפילין חייב להניח יען דהוא מה"ת מ"מ אין לומר דכיון דליכא גבי' חיוב ט"ב יניח תפילין בשחרית דלא שמענו לחלק כן דאפי' חולה האוכל בט"ב מ"מ אין מניח תפילין רק במנחה — וכעת נראה די"ל דהאוכל בט"ב מחמת חליו יניח בבקר תפילין יען דכן הוא עיקר הדין כמבואר ס"י ל"ח ומצד המנהג ל"ש אצלו דבחולה ל"ה המנהג כן מעולם.

שם סעיף ב', הגהת רמ"א — מיהו עוברות שאינן יכולין להצטער אינן חייבות בכל אלה

ומניקות, וקאי על מ"ש דהרגיל לשכב על ב' כרים לא ישכב רק על א' ע"ז כ' תוס' במס' תענית דף ל' עוברות ומניקות אין חייבין, (וצ"ע למה שינה רמ"א לכתוב זה אנתינת אבן). בלקט יושר כתב שהתה"ד ז"ל הפך משכבו במקום רגליו שכב בראשו.

שם ט"ז — כגון סילוק תפילין שהרי גם באבל מותר מיום א' ואילך

נלע"ד לתרץ עפ"י שראיתי בס' קהלת מנחם דף ק"ד הביא בשם טל חיים המובא בפחד יצחק דאם א' בא ביום ה' למקום שיש גדול הבית דמונה עמהם אבל תפילין לא יניח דלדידי' יום א' הוא עיי"ש. וא"כ י"ל דרב האי מיירי בכה"ג דביום ה' הוה לדידי' יום א', ע"כ אינו מניח תפילין מחמת אבילות, ומצאתי זה אח"כ בבית ועד לחכמים — שנה ה' אות קע"ג.

סימן תקנו

סעיף א' — ובליל מוצאי תשעה באב

ואי מבדילין בבה"כ כמו במוצ"ש לא מצאתי באחרונים רק בבה"ג המובא ברא"ש סוף תענית כ'

דמבדילין אבל כעת המנהג שאין מבדילין ואפשר יען
דשיטת רמב"ן דאין מבדילין במט"ב כלל וב"ח כ'
דספק ברכות להקל, אם כי בבית אנו מבדילין, אבל
בבהכ"נ דפקפקו ע"ז הפוסקים אפי' בשבת עכ"פ כעת
לא יבדילו כנלע"ד.

ובהגאוו"ח הביא בשם ריטב"א סוכה נ"ד כרמב"ן
שלא להבדיל מוט"ב וכן הביא בשם רדב"ז ח"ב סי'
תרמ"ג דהוא נהג שלא להבדיל ושוא"ת עדיף, ואני
מצאתי במ"מ פכ"ט ה' שבת ה"ג הביא רק דברי
רמב"ן שלא להבדיל אבל בתוס' פסחים דף ק"ז ע"א
כ' להבדיל וכ"כ שם בפסקי תוס' ולענין נשים
שאוכלין בט"ב נלע"ד עדיף שלא להבדיל, ויש לצרף
גם כן דברי הגה"ק מבוטשאטש בספרו עזר מקודש
אה"ע סי' ס"ב דנשים יוכלו לאכול בברכת המבדיל
שאוכרים בשביל מלאכה עיי"ש [ועי' לקמן בשערי
תשובה ס"ק א' מש"כ על הגליון].

שם — מבדיל על הכוס ואינו מברך
לא על הנר ולא על הבשמים

נשאלתי שחל ט"ב בשבת ומבדילין במוצאי יום
א' על ניה מבדילין על שכר או על יי"ש דיכול
לשתות בעצמו או יין ויתן לתינוק אמרתי דלענ"ד
מבדילין על יין וישתה בעצמו כיון דרמ"א לא כ'
כאן כלום כמש"כ סי' תקנ"א משמע דסובר דמט"ב
יכול לשתות בעצמו, שוב ראיתי בפמ"ג כאן כ'
בפשיטות דיתן לתינוק כמו בסי' תקנ"א, ולא ראיתי
בשום אחרון דרגילי להביא דברי פמ"ג שיביאו דבר
זה, וא"ל לרוב פשיטות זה דוחק ואפי' הפמ"ג י"ל
לא קאי רק כשחל ט"ב ממש ביום א' דאז הלילה
חמיר מר"ח עד ט"ב דשם רק בנהגו תליא להמחבר
ומט"ב כ' דמנהג כשר שלא לשתות יין א"כ י"ל
דרמ"א סמך על סי' תקנ"א אבל כשט"ב נדהה דאז
קיל הלילה מר"ח עד ט"ב שם גם הפמ"ג יודה דיכול
לשתות בעצמו, בפרט דבסי' יעב"ז הפתיק בלאחר
דאז דברי המבדיל דהיה בעצמו אינו נכונה כ"כ
הקל י"ל דהכל כ"כ י"ל לומר בעצמו אבל
אפי' כ"י ה"טק ג"ה בסי' כ' דהוא דמהי כל
היין מלהבדיל על שכר וישתה בעצמו מדלא הביאו
תקנה זו להבדיל על שכר, ואין סבדא לומר דאז
חביבא לי שכר, דרק אם באמת חביבא לי שכר

הדין כן בסי' רצ"ה, ועיי' דג"מ כ' דיוכל לשתות
בעצמו עיי"ש, ומצאתי באל"י רבה שכ' ונראה דיתן
לתינוק ואם אין תינוק ישתה בעצמו ועיי' סי' תקנ"א
וסי' תקנ"ח מ"א עכ"ל, הנה הא דהביא כן ממג"א
לפנינו לא נמצא כן במג"א, אבל הא"ר סובר כן
ומדמה לסי' תקנ"א ואפשר הא דציין לסי' תקנ"ח
היינו מה דמבואר שם במג"א דלילה זו קיל מר"ח
עד התענית.

שם שערי תשובה ס"ק א' — חולה
שאוכל בט"ב יבדיל תיכף במוצאי שבת

נראה דהכונה ותינוק ישתה דהאיך ישתה הוא
והלא רוצה להתענות עד שיוכל ע"כ יתן לתינוק
והנה באשה כה"ג שאין מתענה נלע"ד דא"צ להבדיל
במו"ש דהא הלכה בסס"י רצ"ו דנשים לא יבדילו
לעצמן ואפי' להב"ח דיכולים להבדיל לעצמן מ"מ
י"ל רק בזמן שכל אנשים מחויבים בהבדלה ממשיכים
נשים עליהם חיוב משא"כ כעת דאנשים פטורים.

סימן תקנו

טע"ף א' — ועננו בשומע תפלה.

יש לעיי' אדם שאכל בליל ט"ב או בשוגג ששכח
שכעת ט"ב או שנחלה עד שהוכרח לאכול אבל ביום
לא אכל כלל אם יוכל לומר עננו בשומע תפלה, אי
נימא כיון שלא התענה זה התענית כהלכתו ל"ה בכלל
תענית, או דילמא כיון דהתענה כל היום עכ"פ יוכל
לומר ביום צום תעניתו כמו בשאר תענית דאוכל
בלילה ואינו סותר אמירתו לאכילתו בלילה ה"ג
בט"ב כן הא ועיי' סי' תקס"ב טו"ז ס"ק א' ומחשה"ק
שם לענין תענית שאין משלים אי יוכל לומר עננו
כ' הטו"ז משום דהוה כמוציא שקר מפיו, אבל כאן
ל"ה שקר והוא ממש כמו שאר תענית דאומר כן
ע"כ לענ"ד יוכל לומר עננו בלי דילוג של צום
התענית, אך צ"ע אם יוכל להיות ס"צ ולומר עננו
ביום כפ"ה, וי"א דלא ה"ר כ"ה.

כ"ס סערי תשובה ס"ק א' — שדעתו
נוטה שלא לאומרו בבהמ"ז.

בביאור הגר"א כ' שלא לומר, וכן הסכים בחכמת
שלמה, וכן המנהג.

משנת

סימן תקנח—תקנט

יעקב

קעז

סימן תקנח

מג"א ט"ק א' — וכתב רש"י וכו'
שאין לרחוץ ביום עשירי ואין לספר
ולכבס עד חצות.

אם דבירושלמי פ"ד דתענית הלכה ו' ר' יצחק
בן אלעזר מן דהוה ט"ב נפק הוה מכריו ופתחין
ספרייא ומאן דבעי יספר נראה דמותר לספר מיד
במט"ב, מ"מ לפי דאמר שם מכמה אמוראים דצייתי
גם בעשירי א"כ נראה שחולקין על ריב"א שהתיר
מיד במט"ב לספר, ואפשר הם רק לעצמם החמירו
אבל מודו להתיר להאומנים לספר במט"ב.

שם — ופשוט דכשחל ביום ו' הכל
מותר לכבוד שבת

האחרונים מפרשי הכל דיינו רחיצה ולספר
וכיבוס, אבל מהיתר בשר לא דברו ובערוך השולחן
כ' דבשר אסור עיי"ש, אבל באורחות חיים הביא
בשם מור ואהלות דמקובל דהגה"ק בעל קדו"ל זי"ע
פי' דגם בשר שרי.

סימן תקנט

סעיף א' — חל חשעה באב במוצאי
שבת אין אומרים צדקתך במנחה
בשבת.

בת' הלק"ט ח"ב סי' קל"ח כ' דט"ס הוא לכתוב
באותיות גדולות דאינם דברי המחבר רק דברי רמ"א
והמחבר אדרבא חולק וסובר דאומרים כמו בסי'
תקצ"ח ותרכ"ב וכ' דבשו"ע שלו דפוס הנוא כ'
בכתב דק של הגה' ולעג"ד הוא נכון כספרים שלנו
דהבי"ס ס"י תקנ"ב כ' כשחל ט"ב בשבת אם אומר
צדקתך כ' רבינו בסי' תקנ"ט, ואם הבי" חולק ע"ז
למה לו לציין על הטור דבר דחולק עליו גם אם זה
דברי הג"ה א"כ למה כ' בכפל תקנ"ב וכאן, אבל דבר
שהמחבר כתבו נמצא כמ"פ שרמ"א כותב הדין
במק"א ובסי' תקצ"ח ותרכ"ב יש מחלוקות סובר
הבי" כדיעות אלו דאומרים אבל כאן לא נמצא לשום
פוסק דיאמר נגד זה ע"כ הביאו המחבר להלכה גם
מדברי באר הגולה נראה דדברי הבי" הם מדציין

עליהם דעל הרמ"א אינו מציין באר הגולה, ובוכל"א
ח"א אות ט' נראה דגם מנהג ספרד שלא לומר דלא
כהלק"ט.

שם סעיף ג' — ליל ת"ב ויומו יושבים
בבית הכנסת.

לאו דוקא דגם בבית כן הוא רק במקור הדין כ'
בבהכ"נ דזה הוא תחלת ט"ב, ונראה דבהשמי"ש
מותר לישב על הספסל דלא חמיר כ"כ ישיבת ספסל.

שם — לארץ.

העולם יושבים ע"ד שנמוך מג' טפחים אבל לעג"ד
זה לא נקרא לארץ רק אינו גבוה מקרי עיי' סי' צ'
מפורש כן, ולבוד ל"ש כאן דרך באור שיין זה,
אבל פחות מטפח הוה כארץ עיי' כלים פכ"ב מ"ג
ועיי' כ"מ ה' כלים פכ"ו ה"ב כ' דפחות מטפח הוה
כקרקע א"כ גם כאן יש להתיר אבל טפח יש להתמיר,
ועיי' כלים פכ"ג מ"ג ברע"ב דתפית של חמור
טהורה שאין ברחבה טפח וכל שאין ברחבה טפח לא
חוי לשיבה עיי"ש א"כ יש להתיר לישב בט"ב או
באבלות על דף קצר שאין ברחבו טפח כיון דלא
חוי לשיבה לענין טומאה י"ל דל"ה כישיבה רק הוה
כעין סמיכה דשרי בט"ב ואבילות כנלע"ד.

אחר הרבה שנים נדפס משמ"ש ה' שמחות
ראיתי דף כ"ד הביא כן בשם הג' מברעזאן ז"ל
והביא רא"י הג"ל מכלים והבי" סס"י צ"ח הביא
דהמנהג ה"י לשטוח מחצלת בבהכ"נ, א"כ נראה דלא
ישבו על ספסלין מהופכין רק על הקרקע היינו על
המחצלת, וכעת נתבטל המנהג לשטוח מחצלת
בבהכ"נ בט"ב, וכעת כ"ד אב תרצ"ט, י"ל לישב
מנהג העולם עפ"י דאיתא בירושלמי ברכות פ"ג ה"א
דריש וישבו אתו לארץ דאיוב מדלא נאמר על הארץ
רק לארץ דבר שהוא סמוך לארץ והיינו מטות
כפופות, וא"כ אף אנו נאמר דכתיב באיבה ישבו
לארץ ידמו זקני בת ציון דמשם יש ללמוד דצריך
לישב בט"ב לארץ א"כ מדנקט לארץ ולא על הארץ
ג"כ י"ל סמוך לארץ והיינו ספסלים כפופים כנהוג
שהם פחותים מג"ט שוה סמוך לארץ מקרי וא"צ
על הארץ רק סמוך לארץ, ובשו"ע נקט לארץ ולא
על הארץ.

שם הגהת רמ"א — ומאריכין עם
הקניות עד מעט קודם חצות.

בר"מ כ' עד אחר חצות.

שם סעיף ד' — אין אומרים תחנון
(ולא סליחות) בט"ב.

בד"ח כ' שאין אומרים ב"כ וכן העתיק
בקישור, ועיי' חיי"א דדעת הא"ר לומר ודעת
שכנה"ג שלא לומר וכן המנהג כעת.

שם הגהת רמ"א — וקורין בתורה כי
תוליד בנים ומפטירין בירמיה.

בהגרע"א כ' דצריך לומר הקדיש אחר הפטרה
ולא קודם רק דלא מלאו לבו לבטל המנהג.

שם — וכל הקדישים שאומרים.

לכאורה תיבת וכל דמשמע כמה קדישים צ"ע
דהא רק קדיש א' הי' לו לומר עם התקבל וא"כ
ל"ש תיבת וכל, ומצאתי בנמוקי או"ח שהתפלא ג"כ
והניח בקושיא, אולם נראה דהכונה כך דאחר ואתה
קדוש שמוכיר בו קדושה הי' לו לומר התקבל ובאמת
בפורים בלילה אם שאמר התקבל אחד שמו"ע, מ"מ
אחר וא"כ איתא במנהגים מהר"א טירנא דאומרים
תתקבל וכן הובא בא"ר בשם מ"ט ג"כ, וא"כ גם
כעת הי' לו לומר התקבל, ע"כ אשמעינן דכל הקדישים
היינו כעת אחר וא"כ ובשחרית דכל שייך על שניים
א"א והוא אמת ופשוט, ובב"י שהביא בשם ראשונים
דאומרים אחר וא"כ בלא התקבל נראה ג"כ יען דאחר
וא"כ הי' צריך לומר התקבל ע"כ אשמעינן דכעת אין
אומר התקבל.

שם סעיף ד' — אם יש תינוק למוח
מלין אותו אחר שגומרים הקניות.

נראה פשוט דאפי' הוא מילה שלב"ז מ"מ מותר
למול בט"ב כמו בשאר ימים של חול ואין לדחות
המצוה עד למחר עיי' מג"א סימן רמ"ט דכל יום
זמני במילה שלב"ז, ועיי' שע"ת ס"ק י"ד כ' רק
לענק אי שרי לאכול יש לעיי' אבל למול משמע
דאפי' בט"ב ממש יש למול, אפילו מילה שלא בזמנה.

שם באר היטב סעיף ח' — ע"כ נראה
דבכל שכונה יהי' נר אחד.

וכ"כ בסדר היום דידליק כמה נרות עד שיאיר
לכולם.

שם שער' תשובה סק"ב — טוב שלא
להשכים בענין שישנה באמירת קניות
סמוך לחצות היום.

כעת לא נשמע דישנה באמירת הקניות עד סמוך
לחצות, ומצאתי בכל בו סי' ס"ב כ' עד קרוב לשליש
היום, וכן הוא היום בקהלות יראים, אבל מה שיש
מנהג גרוע לומר בהשכמה תפלה וקניות ועושין ב'
מנינים וממש קודם לשעה 7 על הוייגער יוצאים
מביהכנ"ס אינו נכון לעשות ב' מנינים בט"ב ולקצר
כ"כ ומיד הולכין למו"מ, השם יכפר, ושם בכל בו
כ' דבלילה מקוננים עד רביע הלילה, ובשו"ע סי'
מבואר דבקניות אין נמשך עד חצות, דרק דיעה הב'
סובר דימתינו עד אחר חצות א"כ נראה דבקניות
נגמרו קודם חצות, ועיי' ב"ח נראה דהי' מנהג לומר איוב
ע"כ נמשך עד חצות, וכן באגור סי' תתנ"ו כתב
דעם אמירת ירמי' ואיוב נמשך עד חצות — ויש
קהלות שאומרים בנחת ומאריכים עד חצות.

סימן תקס

שער' תשובה בד"ה בשרע אלא טח
ביתו כו' ובכל דוכתא בלשון הש"ס
נגד היינו נוכח.

באמת מצינו בש"ס ברכות כ"ז ע"ב אל יתפלל
כנגד רבו ופרש"י וכן באו"ח סי' צ' סכ"ד הפי' בצד
רבו א"כ גם כאן נוכל לפרש כן.

סימן תקסא

מג"א סעיף ב' — והנכנס עתה למקום
המקדש חייב כרת.

בילקוט ישע"י רמז תע"ז אמר רבי אבא בר
כהנא כתיב ומדברך נאות אפילו מדבר חייבין על
מחיצתו והוא חרב כשם שחייבין על מחיצתו והוא
בנוי א"כ מפורש כרמב"ם דגם כעת חייבין הנכנס
למקום המחיצה. וכן דייקא מהל' וי"ז י"ח

ומצאתי בבעה"ת סוף פ' בזהר כ' וז"ל איתקש שמירת שבת למקדש לומר לך מה שמירת שבת לעולם שנא' אות היא לעולם אף מורא מקדש לעולם שאף בחורבנו אסור ליכנס בו א"כ גם בעלי תוספות סברי כרמב"ם דהנכנס כעת למקדש חייב כרת דאיתקש לשמירת שבת.

סימן תקסד

הלכות תענית סעיף א' — אבל אם ישן אינו חוזר ואוכל ולא שותה אא"כ התנה לאכול.

נראה דגם בלב מתני תנאי וא"צ להוציא בפה עיי' תקנ"ג, במחהש"ק שכ' שם להתנות בפה או בלב והעתיקו כן האחרונים וא"כ נראה דה"ה הכא.

סימן תקסה

סעיף ג' — שא"א שלא יתענו קצת מהקהל.

בתוס' שבת דף כ"ד כ' דא"א שלא יהא א' שיתענה משמע דגם א' די ואפשר גם הממחר עפ"י הרא"ש לאו דוקא נקט, במה שכתב קצת מהקהל.

סימן תקסו

סעיף ה' — בתענית צבור ש"ץ שאינו מתענה לא יתפלל.

נלע"ד דה"ה לא יקרא בס"ת פ' ויחל להתענים כיון דהוא עצמו ל"ש בזה, ועיי' ח"ס אור"ח סי' קנ"ז דיש מקום לומר דקריאה מותר, בפרט דהא העולה מתענה.

שם מג"א סק"ז — וה"ה אם אין ש"ץ אחר מוטב שיחפלל מי שאינו מתענה.

אבל מי שיש לו יא"צ והוא חולה שאינו מתענה בתע"צ אינו מתפלל לפני התיבה ויסתפק באמירת קדיש לבד.

סימן תקסח

סעיף ז' — כשאירע יום ושמח אביו או אמו.

בתפא"י ספ"ב דעדיות הביא בשם מ"כ דבעת המולד וביום הארצייט נאות לילך על קבר אבות כי אז יש להנשמה השפעה גדולה להפיץ אורה עד להבלא דגרמא שבקבר, ועיי' במחזור מוסף לר"ה בקדושה נדפס בשם הראב"ן דאיתא במדרש דכל ע"ש ועיר"ט המתים עומדים מקבריהם ומשבחים להקב"ה עיי"ש.

שם מג"א ס"ק כ"ב — צ"ע אם צריכים אותם שהיה היום בהם להתענות יום ב' שלאחריו או ניתא מזליהו גרס.

ועיי' ת' מהרש"ם ח"א סי' ס"א כעין זה דעולה לו דלא כמג"א ולא הביא דברי מג"א, ועיי' של"ה מס' חולין דף ה' לענין מעשר הימים דיתענה בכל יום עשירי העלה דאם נפל יום עשירי על תענית א"צ להתענות עוד יום א' ועולה לכאן ולכאן עיי"ש, וא"כ ה"נ י"ל כן, ועיי"ש לענין שאם אירע העשירי בשויר"ט דא"צ להשלים.

שם באר היטב ס"ק כ"ב — ולא יאכל בלילה קודם התענית יותר מהרגל שלו.

באש"א להגאון דע"ק כ' דאין בזה אפי' מדת הסידות למעט באכילתו בסעודה קודם התענית רק בעט"ב כיון שמבואר בש"ס למעט בתענוג או, עיי"ש שכ' דרך ברבוי מסוים יש קפידא כשעושה בכונה להרבות שלא ירגיש התענית.

סימן תקעא

מג"א ס"ק א' — חה נחשב לו לסיגוף גדול.

ונקרא בספרים תענית הראב"ד, ועפ"י דברי חז"ל בש"ס ברכות ג"ח וכמ"ק דאנחה שוברת חצי גופו של אדם, א"כ אם תענית מועיל לכפר עון דרק נתמעט חלבו ודמו כל שכן אנחה שאדם מתאנח על עונותיו דשוברת חצי גופו של אדם בודאי מכפר וסר

סימן תקעו

מג"א סק"י — וכן נוהגים שאין גוזרים
על פחותים מ"ח לזכר וט"ו לנקבה.

בשבו"י ח"ב סי' ק"ג בתענית שגזרו משום
חטוטי שכבי כ' מכן י"ח עד ס' ולא חילק בין זכרים
לנקבות רק חוץ מעוברות ומניקות ומי שיש לו
מיחוש, ועיי' אש"א להגאון בעל דע"ק סס"י תקפ"פ
כ' דנתפשט המנהג להתענות בכ' סיון מזמן שהגיע
למצות אם כי בהתקנה נאמר בן י"ח ובת ט"ו, וכי
שם דפחות מ"ח וט"ו יכולים לפדות עצמם, נראה
דאפי' אותן שאין מחויבים להתענות יפדו עצמן
ובאמת דברי שבו"י דרך עד ס' יתענו לא נמצא
בשאר פוסקים, ומ"מ נכון שיפדו עצמן היותר מכן
ס', ובהיותי בק"ק פעסט בועד הרבנים בשנת תש"ו
לאחר החורבן בעו"ה החורנו ליושנו תענית כ' סיון
הי' התקנה שלנו עד נ"ה שנה.

סימן תקפ

סעיף ב' — בעשרה בו חתה מרים
ונסתלק הבאר.

בסי' יעב"ץ כ' שאין להתענות בו יען דבסדר עולם
פ"ט איתא בא' בניסן ואם כי בפ"י כ' בי' בניסן
ט"ס יש, וחי' שבפ"י יעב"ץ על ס"ע תי' הסתירה
והעלה דמתה בי' ניסן.

שם — בכ"ח בו חת שמואל הנביא.

במד' שוח"ט — שמואל כ"ה, הובא בילקוט שם חד
אמר דעשרת הימים דכתיבי גבי מיתת נבל הם שהמתין
הקב"ה ז' ימי אכלו של שמואל שלא יתערבו באכלו
של נבל, ואח"כ חלה ג"י ומת, וח"א אלו עשי"ת
שהמתין לו השי"ת לשוב, ומשמע דרך משמעות
דורשין איכא ביני' אבל בזמן לא פליגי, א"כ מגיע
מיתת שמואל על ר"ה וצ"ע דבאמת מדכתיב ויספדו
לו נראה דלא הי' בר"ה אבל הא י"ל דהי' הקבורה
והספד יום ב' תשרי.

שם בט' — בו לא נודע איזו היא הצרה

שאירע בו.

בפ"י על מגילת ס"ג הביא דאיתו ואיש ימח ש"ו

עונו וחטאתו תכופר, ואשר תש כחו ולא יוכל
להתענות יראה שיאנח בשברון מתנים, בפרט בימי
אלול האדירים וימי תשובה וכל הלבבות דורש ה',
אנחה גימ' חיים עם האותיות, אבל אנחה על העתיד
לא יאנח כברכות ס' ע"א דר' המנונא אמר ליב"נ
דאתנח יסורים בעית לאתויי עלך דכ' פחד פחדתי
ויאתוני, אבל בשביל תשובה בודאי נכון להתאנח.

סימן תקעד

סעיף ד' — ואסור לשמש בו מיטחו.

עיי' זוהר פ' מקץ דף ר"ד ע"א כ' איסור זה
וכי' דאי לא סתים לברית קודש גרם לאמשכא רוחא
לההוא ולדא מההוא סטרא, ושם ע"ב כ' ולא לאפתחא
מבועיה לאולדא למיהב בנין לאל אחר, משמע דגם
בליל טבילה אסור וגם דלא כמ"ש פמ"ג דלקיום
המין שרי דבוהר כתב לאולדא אסיר, דאפי' כל כוונתו
להוליד מ"מ אסור מטעם שכ', ועיי' ריטב"א בתענית
שכ' גי' פ' א' דחשוכי בנין המשמשים בשנת
רעבון (וכן הביא גי' המשמשים) דהם חשוכים שאינם
כשורה הבנים הנולדים אז כפי שכתבתי מהזוהר,
ועיי' ש' בריטב"א דלוי שימש דעל רעב עכו"ם אין
להצטער והם הי' להם לאכול רק יוסף לא ידע מזה
ע"כ הצטער מתעמיש.

סימן תקעה

סעיף ג' — ואסורים בהם בעשי"ת
מלאכה ביום.

הגה למוד פשוט שאסור בתספורת שהוא בכלל
מלאכה כמו לענין חוה"מ בסי' תקל"א וסי' תר"ח ת"כ
לענין ער"פ דהוה תספורת בכלל איסור מלאכה ועיי'
לקמן סי' תרצ"ו לענין פורים אי אסור בתספורת
מש"כ בהגה' שם, וראיתי בטו"א ר"ה דף י"ח ע"ב
אחא דאמר ור"י מסופר כ' קשה אפי' אי הוה תענית
ציבור מי אסור בתספורת רק רחיצה מצינו ולא
תספורת ולענין פלא דהא הוה בכלל מלאכה כבשאר
מקומות.

משנת

סימן תקפ—תקפא

יעקב

קפא

נולד בו, וביוחסין מאמר ג' דף ע"ב כתב דכווננו ברוה"ק שביום זה נהרג רבנו שמואל הנגיד וקהל גראנטה וכמה יהודים.

סימן תקפא

סעיף א' — נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות.

ומ"מ אין להשכים מאד רק כדי שאחר הסליחות יהא הנץ החמה כן מבואר במג"א ריש סימן פ"ט וכן ראיתי דע"י שמשכימין הרבה מתפללין קודם נה"ח אבל יען שעכ"פ כבר הוא אחר האיר כל המזרח אין למחות בחוקת הירד כיון שכונתם לטוב שמשכימין הרבה ואח"כ יש טורח להמתין.

בס"ח סי' רנ"ו כ' דסליחות תקנו חכמים ונביאים ובפסוקים שקודם סליחות צריכים לזוהר שעליהם נבנו הסליחות.

שם סעיף א' —

המחבר השמיט המנהג לתקוע שופר בחודש אלול אם שהוא מוזכר בפדר"א וכמו שכתב בב"י לפרש דברי הטור מכל מקום נראה מנהג ספרד אינו כן על כן השמיטו וכן לא נמצא המנהג בשאר גדולי ספרד כמו בסדר היום וכן לא מצאתי המנהג בסידור האר"י וכן בספרי מנהגי האר"י אינו וצריך עיון ובליקוטי מהרי"ח כתב מנהג בכל תפוצות ישראל לתקוע בחודש אלול ולענ"ד אין המנהג בכל מקום רק על פי מנהגי אשכנז.

בלקט יושר ע' 16 כתב דתה"ד הוי מנגן מר"ח אלול בחול עד אחר יוה"כ בברוך שאמר כמעט שעה אחת.

שם הגהת רמ"א — ויש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית ועומדים באשמורת לומר סליחות.

יש מנהג דביום א' דסליחות אומרים בחצות ממש הסליחות כשיש עליהם עוד הבגדי שבת ואם כי יש לפקפק על זה דהא אשמורת הוא עת רצון דהקב"ה שט בעוה"ז, גם כל הראשונים כתבו עומדים באשמורת נראה דעומדים משינתם דזה הוא סיגוף גדול לעמוד באמצע השינה באשמורת מלהיות ער

שם — וידקדקו לחזור אחר שליח צבור היותר הגון וכו'.

נלע"ד אם יש צבור שרוצין לומר סליחות ואין להם ש"ץ רק מי שכבר אמר סליחות יוכל לומר פעם ב' דאפי' בתפלה שאומר ברכות יוכל הש"ץ להתפלל עוד הפעם עיי' מג"א סס"י ס"ט אם כי יש חשש ברכה לבטלה כש"כ הכא דאין כאן ברכות, ואם כי לענין תפלת י"ח אין המנהג כן ואין עושין כן אבל לענין סליחות יוכל לומר עוה"פ בלי חשש אם אין להם ש"ץ אחר.

שם — ושיהא בן שלשים שנים גם שיהא נשוי.

יש לעיי' אי יש לפנינו ב' ש"ץ א' הוא נשוי אבל אינו בן שלשים וא' הוא בן ל' אבל אינו נשוי איזה מהן עדיף, ולכאורה מסידור לשון רמ"א דנקט מעלת בן ל' קודם, יש לדייק דזה עדיף ממעלת נשוי, אבל לענ"ד י"ל דבכל א' יש ב' טעמים טעם א' דומיא דעבודה ביר"כ בכה"ג שמתקנין לו אשה וטעם א' משום טוהר הלב והכנעתו וזה נראה דיותר ימצא כן בנשוי אף שהוא צעיר אפי' מבן כ' מאשר תמצא בן ל' שאינו נשוי, ע"כ יש ליקח הנשוי, מיהו בא' שהוא אלמן יותר מבן ל' אפשר שיותר עדיף מנשוי צעיר, וגם זה צ"ע דנראה דמעלת נשוי עדיף.

שם — ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום.

עיי' א"ר הכונה שנהגו שהמתפלל מתענה, ואם

השיץ יתפלל תמיד יכבדו עליו התעניתים, ע"כ
נהגו שמי שיאמר סליחות שבודאי מתענה הוא
יתפלל.

שם סעיף ג' — אע"פ שנופלין על
פניהם באשמורת בסליחות.

פלא שבמהזור ישן כ' דאם הוא הרבה קודם
ע"ש נופלים ואם מעט קודם עמוד השחר אין
נופלים. וצ"ע מה הוא הרבה ומה הוא מעט.

שם הגהת רמ"א — ואין תוקעין בערב
ראש השנה.

בס' דברי זכרון נדפס שנת תס"ה כ' דנהגו
להפסיק ג' ימים קודם ר"ה ע"ש דף נ"ו. וכ"כ
בר"מ בשם הגהת מהר"א — אבל כ' שנוהגין רק
יום א' כמהר"א טירנא.

בלקט יושר כ' דתה"ד לבש בר"ה מלבוש חדש.
עכ"פ מצנפת של עור, והי' מנהג נישטאט שלא
לבשו מנעלים חדשים בר"ה.

שם מג"א סעיף ט' — וילמדו הכונות
מהתפילות והתקיעות והוא מהזוהר.

ויקרא דף י"ח. ומשמע דר"ש לא ה"י מתפלל
בעצמו וגם לא ה"י תוקע בעצמו דאמר שם דבר"ה
ויר"כ ר' שמעון לא בעי למשמע צלולתא מב"נ אלא אי
קאים עלי' ג' יומין לדכאה לי' וכ"ש בתקיעה דשופר
דלא מקבל תקיעתא דב"נ דלאו חכים למתקע ברזא
דתקיעה נראה דלא תקע בעצמו, וגם נראה דלא
התפלל בעצמו, מ"י לענין תפלה אפשר הכונה על
תפלת שחרית ור' שמעון התפלל מוספין אבל תקיעה
נראה דאחר תקע.

שם ס"ק י"ד — ואין תוקעין להפסיק
בין תקיעות דרשות לתקיעות דחייב.

ולהאי טעמא כשחל ר"ה בשבת דמפסיקין
בלא"ה מותר לתקוע בער"ה אבל משום לערבב השטן
אין חילוק וכן נוהגין שאין תוקעין בער"ה אפי' כשחל
ר"ה בשבת.

וי"ל דאין תוקעין בער"ה כדי שלא יהא חשש
בל תוסיף דגם קודם זמן המחויב שייך ב"ת כמו

לאחר הזמן אבל כשמפסיקין בער"ה ל"ש שום בל
תוסיף.

וראיתי במחנה חיים אריח ח"ג סי' מ"ד כ' דל"ש
בל תוסיף רק בסוף אבל אם מתענה בעיו"כ לשם
מצוה ל"ש ב"ת דאם לא הגיע זמן המצוה ל"ה
הוספה, ולענין אינו מוכרח דהוספה נאמר גם על
קודם ג"כ כמו תוספות שבת ויר"כ דגם קודם זמן
המצוה צריך להוסיף וכן לא תוסיפו דקרא נאמר ג"כ
על קודם, והא דנקט בגמ' הישן בח' ולא בערב
סוכות, הוא יען דאנן יתבינן בשמיני בסוכה ע"י רש"י
עירובין דף צ"ו פ"י כן, אבל גם בתחלה שייך ב"ת —
ועיין מקנה להגאון עט סופר סוגיא דבל תוסיף כתב
דאם ישן בערב סוכות — בסוכה — ג"כ חייב בבל
תוסיף ע"ש. ובס' רמתיים צופים על התדב"א ח"ב
דף כ"ג נראה ג"כ דשייך בל תוסיף קודם המצוה.

שם באר היטב ס"ק ד' — וליכא טענות
חזקה ברווק שהחזיק בתקיעות

נראה בהחזיק כשהוא רווק וכעת נשא אשה
יכולים לסלקו, אם שכעת יש לו אשה, מ"מ חזקתו
בא כשהי' רווק.

שם ס"ק ט"ז — אל ישמש מטתו בליל
ר"ה.

וכ"כ בס' ליקוטי הפרדס מרש"י סס"י א' ע"ש.
וכן אסור לשמש בד' צומות ובכל ימי תשובה.
ונראה דקאי על עשרת ימי תשובה וכן הובא בכתבי
האר"י ז"ל שלא לשמש בימ"ת.

שם שיערי תשובה סק"ז — ואדרבא
נראה בנשתתית ולקח התר אין לו
להתפלל.

צ"ל ולא לקח אחרת. יען דנשתתית חשובה
כאין לו אשה, ובמטא"פ לא העתיק הלכה זו
בנשתתית ולא לקח אחרת, ואפשר יען שפשוט דהוה
כאין לו אשה, מ"י כאן נראה דאין זה פשוט רק
השע"ת חידש פ"י זה, ולהשלמי חגיגה באמת שרי
להתפלל בלי נשא אשה אחרת כיון דחשיב לה כשאר
אשה וכן להשו"י כן הוא, א"כ דין זה צ"ע, וחידוש
שלא הביאו במטא"פ וכן בשאר אחרונים.

משנת

סימן תקפא—תקפב

יעקב

קפג

שם ס"ק ט"ז — מעיקרא אדעתא דהכי
נשאת שתמחול לו העונה

ועיי' ת"ס יו"ד סי' קמ"ט באשת חבר שהרב
התיר כתם שלה יש רשות לבעלה להתחמיר דאדעתא
דהכי נשאת לבחור שעתיד להיות פרוש וחסיד.

שם מחהש"ק ס"ק ד' — וכן בימים
שא"א תחנון מותר להתפלל אפי'
שחרית וכו'.

באר' הביא דהרבה פסקו בזה, ובהג"ה יד
שאל יורה דיעה סי' שע"ו כ' בדאיכא אחר לא יתפלל
האבל דמדה"ד מתוחה עליו וכן נהגו בכמה מקומות.

שם ס"ק ט' — וכי א"ר אפשר תינוקות
גדולים קאמר.

עיי' ב"ב דף כ"א דאמר שהיו מביאין בניהם
ללמוד בני ט"ז וי"ז שנה ואפ"ה קרי להו מלמדי
תינוקות דחזינו דגם גדולים נקראים תינוקות, וי"ל
לענ"ד דעד י"ח שנה שייך לקרות תינוקות דאו
מתחזק כחו, והנה כמ"ס בת"צ מתענים רק מ"ח
שנה כמש"כ מג"א תקע"ו סק"י, ועיי' אשל אברהם
סי' תקפ"ה ע"כ אמר מהרי"ל שבער"ה גם קודם י"ח
שנה דנקראו אז תינוקות מתענים והיינו בני י"ג שנה
וחמיר משאר תענית שגזרין רק על בני י"ח, ועיי'
בב"ב קמ"ב דטליא נקרא גם בן י"ז שנה — גם
דף צ"א.

עיי' כתובות דף ח' ע"ב שכיב לי' ינוקא וכו'
ומתים כשהם קטנים איכא דאמרי בחור הוה, עיי"ש
מפורש דינוקא רק קטן משמע ולא בחור ועיי' מג"א
תקע"ו סק"י שכ' דעד י"ח שנה קרי להו קטנים
לענין תענית א"כ א"ש הכא.

שם, ס"ק י' — וט"ז שם כתב דטוב
לדלג שני תיבות צום תעניתנו.

משמע דתיבת ביום יאמר והיינו עננו היום כי
בצרה כו' מי' במט"א ס"ס תקפ"א כתב דגם תיבת
ביום ידלג וכ"כ בחיי"א כלל קל"ד אות י"א עננו ה'
כי בצרה גדולה כו'.

שם עשרת זקנים ס"ק ב' — ומי
שבטע"ג אין ראוי להיות ש"ץ ברי"ח
וי"כ.

י"ל למה פרט זה שהלך בערכאות של גוים
מכל שאר עבירות, עפ"י שכ' בס' בני יששכר לחודש
תשרי מאמר ג' אות ד' באורך האין השי"ת מוכה
עמו ישראל עפ"י דיני התורה, אבל לא מי שהולך
בערכאות אין לו אותו הזכות שיצא זכאי עפ"י דיני
התורה עיי"ש, וכ"כ הגה"ק ר' סענדר מקאמארנא
בספר זכרון דברים, ומפרש בזה כמה פסוקים עיי"ש,
ע"כ חמור עון זה מאד שח"ו ע"י הש"ץ שהלך
בערכאות לא יצא ח"ו הצבור זכאי עפ"י ד"ת.

סימן תקפב

סעיף ה' — אם לא אמר זכרנו ומי
כמוך אין מחזירין אותו.

לא זכיתי להבין למה השמיט בשו"ע גוף הדין
דצריך לומר זכרנו ומי כמוך, וכתוב בספר כ"ו
ובטור כתוב בפרטות על כל א' נוסחו והיכן יאמרו
והאין יכתוב השו"ע דין אם לא אמרו קודם דנדע
אם צריך לאומרו וצ"ע.

ואם כי מצינו בפ"ג ממועד קטן — ואלו מגלחין
במועד ואלו מכבסין ואלו כותבין — אם כי לא
נכתב במתני' שאסר במועד לגלח לבס ולכתוב —
מ"מ שם י"ל דה"ק ואלו רק אלו מגלחין במועד ולא
אחרים וכן כולו א"כ בפעם אחד השמיטנו גוף האיסור
לגלח — אבל כאן קשה למה לא הזכיר גוף הדין
דיאמר זכרנו ומי כמוך ומצאתי כעת בס' ילקוט
אברהם דף פ"א הקשה כן — וכן במהרש"ם ה"ד סי'
ק"כ הקשה השואל כן, ותירץ כי בס' קי"ג מוזכר
זה לענין הבריעות — והשו"ע השמיט הדין לומר
יען שהרמב"ם ספ"ב מהל' תפלה כתב דלא בכל
מקום אומרים זכרנו — אלא דעכ"פ אין מחזירין.

שם סעיף ו' — אומר בתפלה ותתן לנו
את יום הזכרון הזה.

בטור איתא בשבת אומר מקדש השבת וישראל
ויום הזכרון, וכ"ה בר"מ פ"ב מה' תפלה וכנראה
גלמד מדין יו"ט שחל להיות בשבת ביצה יו"ט עיי'

כ"מ פ"ב מה"ת והא דירושלמי ר"ה פ"ד ה"ו דרבי
 סובר דחותם רק בשל שבת הוא דלא כהלכה, וכנראה
 דירושלמי סובר דגם בשאר יו"ט שחל בשבת חותם
 רק בשל שבת כתוספתא סוף ר"ה, אבל לדידן
 דביו"ט שחל בשבת חותם גם בשל יו"ט למה יגרע
 ר"ה משאר יו"ט ואם כי רבי סובר בביצה י"ז דביו"ט
 שחל בשבת חותם בשל יו"ט ג"כ ובירושלמי הנ"ל
 בשם רבי דבר"ה חותם רק בשל שבת אין סברא
 לחלק בין ר"ה לשאר יו"ט שחל בשבת דא"כ למה
 לא הובא בבבלי דין ראש השנה שחל בשבת, ע"כ
 דאין חילוק לשאר יו"ט.

שם מג"א סק"א — אין לומר מלך
 עוזר וכו'.

באבודרהם הביא זה דהמון העם א"א מלך רק
 אל חי ומגן וכ' אבודרהם דהם טועים שאין לשנות
 מטבע שטבעו חכמים, ועוד דגם בברכה ג' יש
 בעשיית ב' מלכיות עיי"ש, וח"י דמג"א לא הביא
 דברי רד"א, ועיי' ב"י הביא כן בשם שעריראורה
 לומר א' חי ומגן.

שם ס"ק ד' — ולא בפתח דלא
 לשתמע לא חיים.

מצאתי בהגהות מהרש"ם ברכות ט"ו דזה קאי
 לפי מבטא הספרדים דקורין לפתח קמץ.

שם — ודוקא בר"ה קפדינן אבל בכל
 השנה אומרים השכיבנו לחיים בפתח.

עיי' זוהר וישלח קס"ט ע"א דיעקב אמר הצילני
 מיד אחי מיד עשו מכאן מאן דצלי צלותי בעי לפרש
 מלה כדקא יאות משמע דתמיד יעשה כן.

שם — וכופליו לעילא בכל הקדישים
 שאומרים.

בהדרת קודש סוף ח"ב במחזור ישן דף ש"ג
 כ' דגם בסוכות ושם"ע כופלין לעילא, ובמהר"ל
 שופלין בכל הרגלים ג"כ.

שם — ועססי תקצ"א ובס' י"מ ח"ב.
 ח"ד מאמר חקור דין ח"ב פרק יוד עיי"ש שכתב

שלאחר הפי' כמו על אחר היינו יו"כ עיי"ש
 שתירץ שם בזה כמה קושיות, ובהגמ"ג אות קכ"ט
 כ' דאין לומר בהיום תאמצנו היום תכתבנו דאין
 להחזיק עצמו בצדיק שנכתב לאלתר בר"ה נראה ג"כ
 דרק נכתב בר"ה ולא נחתם, ועיי' יע"ד ח"א דרוש
 ו' דף מ"ח ע"א כ' כן ובינונים נחתמים בהו"ר.

אבל ברמב"ם פ"ג מה' תשובה כ' בפ' דהחתימה
 הוא בר"ה, ועיי' הלק"ט ח"א סי' רכ"ה בהמני"ח
 שכ' לבאר ענין זה דהצדיקים והרשעים נחתמים
 בר"ה רק מסירת פתקין הוא ביו"כ וזה הוא ג"כ
 חתימה ובינונים נחתמין ביו"כ חתימה ראשונה,
 ועיקר החתימה הוא במסירת הפתקין בהו"ר עיי"ש.
 ובריש ה' תשובה לרבנו יצחק גיאות הגי' אצל
 בינונים ג"כ נכתבין ונחתמין ביו"כ ול"ק קו' פנ"י
 בר"ה למה בבינונים נאמר רק נכתבין ביו"כ — ותי'
 ביו"כ הקב"ה מתנהג בחסד ע"כ אין נזכר ונחתם כי
 חותמו אמת והובא במג"ח סס"י ש"א וסיים ודפח"ח
 — אבל לגירסת ר"י גיאות דגרס נחתמין גם ביו"כ
 לא קשה, ובר"ח הגי' גם אצל צדיקים ורשעים
 רק נכתבין ולא נחתמין, ונראה דחתימה נכלל בכתיבה
 כמש"כ הגרש"ם סי' תרכ"ג דיצא אם אמר בנעילה
 וכתוב דהחתימה בכלל כתיבה הוא.

שם טו"ז ס"ק ב' — והאריך בסברא
 דזהו דרך כבוד חה אין דרך כבוד.

לשחות בכל הברכה הוא דרך כבוד, אבל בכל
 השנה לשחות ולזקוף ולשחות אינו דרך כבוד.

שם ס"ק ג' — ונ"ל ליתב דמצינו
 הרבה פעמים רובו ככולו וקמ"ל כאן
 כולו ממנו.

עיי' מהרש"א ריש סנהדרין מפרש הא דאמרין
 אי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך היינו גם
 רובו אינו מוציא לשעריך, עיי"ש הרי דאפי' דנאמר
 כל השבט כולו הפי' רוב וזה דלא כטו"ז, ועיי"ש
 מהרש"ל מפרש דאמת דרק כולו אם כי לא מטעם
 שכ' טו"ז יען דנאמר כל וכולו, מ"מ אין קו' משם
 על הטו"ז.

משנת

סימן תקפב-תקפג

יעקב

קפה

שם שערי תשובה ס"ק א' — אפילו
תכ"ד חזר לראש.

עיי' פמ"ג בא"א סי' תפ"ז ס"ק א' דאפי' התחיל
ברכה שאחרי' אם הוא תכ"ד אינו חוזר.

אם טעה והתפלל שמו"ע של מוסף בערבית ר"ה
או במנחה יש לעיי' אם יצא דבשבת ויו"ט מבואר
הדין בסי' רס"ח סעיף ו' עיי' מג"א שם דחוזר, רק
בשחרית יצא במקום מוסף, אבל במעריב או במנחה
לא יצא וחוזר, רק כאן יש לעיי' דמבואר בבעל
המאור סוף ר"ה דעפ"י עיקר הלכה מתפללין בר"ה
תשע בכל התפלות ולא תיקנו שבע ברכות כלל
[ובודאי הקרבנות לא נזכרו רק במוסף] רק אח"כ
תיקנו האחרונים אחר הש"ס ו' ברכות בר"ה עיי"ש
והרמב"ן במלחמות חולק עלי' וכ' אם כי הרבה
מהראשונים התפללו בר"ה תשע בכל התפלות, אבל
לא כרו"ה שכל ישראל חייבין בט' בכל התפלות
עיי"ש, עכ"פ כיון שגם הרמב"ן כ' דהראשונים
התפללו תשע, אפשר אם טעה א' והתפלל תשע
בערבית או במנחה יצא ולא שייך מש"כ מג"א סי'
רס"ח דלא יצא כיון דשיקר במה שהתפלל מוסף,
דהא רמב"ן כ' דהראשונים התפללו ט' אם כי לא
תיקנו, או נימא כיון דנפסק הלכה דרק ז' מתפללין
וזה נראה כונת הטור כאן בריש הסימן שכ' דמתפללין
ז' כשאר יו"ט להוציא מרו"ה הנ"ל, א"כ המשנה
ממה שנהגו עפ"י השו"ע לא יצא וצ"ע, וכל זה רק
אם לא אמר הקרבנות דאם אמר הקרבנות שייך
מש"כ מג"א הנ"ל דשיקר לפני המקום דודאי אלו
הראשונים שהתפללו ט' לא הזכירו הקרבנות, והפייטן
א' דר"ה המתחיל תאלת זו אומר נובבים בגישת
חותמות תשעה דקאי על מלכיות זכרונות שופרות,
ומדסידר זאת בשחרית, ובמוסף לא נסדר מוכח דגם
בשחרית אומרים ט' ברכות, ועיי' שו"מ מהדורא ב' ז'
ח"ג סי' קע"ג במחלוקת רו"ה ורמב"ן.

סימן תקפג

טע"ף ה' — יהא אדם רגיל לאכול
בר"ה רוביא.

בטור איתא דנוהגין לאכול ריאה וי"ל הטעם
דריאה גימ' רי"ו גימ' גבורה על שונאינו וגם שבשבת
פ"ק

ע"ב יש רי"ו אותיות וע"ב תיבות כמנין חסד שיהי'
לנו חסד וגבורה לשונאינו, או ע"ד דאמרינן בחולין
דף מ"ט ע"א דע"כ נקראת ריאה שמאירה את
העיניים ומבקשים השי"ת שיאיר השי"ת עינינו
שנמצא איזה דרך האמת שישכון אור בו אכיר.
וי"ל ע"ד נוטריקון ריאה ר"ת ראש השנה יאכל
אותה — בלקט יושר דהתה"ד לא רצה לאכול בר"ה
בשר פרה ועגלים שלא להזכיר מעשה עגל.

שם טע"ף ב' הגהת רמ"א — והולכין
אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצולות
י"ס.

נלע"ד מקור למנהג תשליך מרש"י שבת פ"א
ע"ב דפרפיסא העושין לכל קטן וקטנה, ומסבין
סביב ראשן בער"ה משליך בנהר, ונראה דהוא מקור
לתשליך ג"כ
כמה גדולים עושין תשליך ה' דעשי"ת, וי"ל
קצת בחולין צ"ה ע"ב ר"ז איקלא לגבי ר"כ לפום
נהרא במעלי יו"כ דעשו או סדר תשליך דאל"כ מה
עשו שם ומה אשמעינן דהי' שם וכמו דעושין סדר
כפרות בעיו"כ שייך תשליך או בפרט אם לא עשה
עד עיר"כ, יוכל לעשות או.
נראה דמשו"ה הביא הרמ"א כאן הא דהולכין
אל הנהר לומר תשליך אם כי רק ביום אחר הסעודה
עושין תשליך כמ"ש במהרי"ל וכן העתיק בלבוש
ענין תשליך בסי' תקצ"ו וכן המטא"פ בסי' תקצ"ז,
אבל יען כי המחבר הביא לאכול ראש כבש זכר
לעקידה היינו לאילו של יצחק מצא מקום לתשליך
ג"כ זכר לעקידה כאן.

שם — וגם נוהגים שלא לישן ביום
ראש השנה.

אבל בלילה אין קפידא לישן ואפשר דיען דרק
ביום דנין את ישראל ע"כ לא ישן או, וירושלמי זה
לא מצאתי במס' ר"ה ובד"מ כ' בירושלמי ר"ה.

שם חג"א — יאכל דגים.

בעבוה"ק מורה באצבע אות רג"ג כ' דמשמע גם
בווהר שלא לאכול דגים.

שם סק"א — ולא כתב אוכלים דבש
עט התפוח.

אולי צ"ל תפוח עם דבש עיי' מג"א סי' קנ"ו
סק"א ובמחה"ש דשם איתא דאם נאמר עם אינו
עיקר עיי"ש, ומצאתי אחר זמן רב בת' ב"צ אה"ע
ח"ב סס"י ל"ח העיר כן אמג"א.

בס' דרכי חיים ושלוה הביא רא"י למנהג הג'
מנה"א שאכל תפוח בדבש אחר קידוש מסידור ר'
שבתי שכ"כ, ואני מצאתי באור צדיקים כ' לאכול
תפוח בדבש מיד אחר קידוש, נראה שמנהג זה נובע
מהאר"י ז"ל וכן הוא במהרי"ל.

שם סק"ד — וכ"מ ברבה שיר העירים.

וכן בב"ר סוף פרשה ס"ט.

שם סק"ו — האר"י אומר שאחר חצות
מותר לישון.

גם בסדה"י משמע דמותר לישן מעט ביום ר"ה
רק לא הרבה.

שם מחהש"ק סק"א — ונפטר החרוסת
הטפל בברכה שפוסט המרור.

פלא הכי אוכלין חרוסת עם המרור עיי' סי'
תע"ה ס"א דמנער החרוסת רק טובלין משום קפא
ועיי"ש מש"כ בגליון.

שם שערי תשובה על שו"ע סעיף א'
— יהא אדם רגיל.

נלע"ד דנכון לאכול בר"ה משויורי מצות שאכל
בפסח עפ"י זוהר תצוה קפ"ג ע"ב וז"ל ביומא דר"ה
דאי' יומא דדינא דלאו אי' אלא לאינון דלא נטלי
מיכלא דאסוותא וכו' בגין מיכלא אחרא דאי' חמץ
דהא ביומא דר"ה ההוא חמץ סלקא ומקטרגא עלי
דבר נש, ואלשון עלי, א"כ נכון לאכול מצה.

שם באר היטב סק"ו — ויש לילך
ביום ראשון אחר מנחה קודם
שקיעה"ח.

י"ל עפ"י הפסיקתא מובא בילקוט פנחס דאדה"ר
בשעה י"ב יצא בדימוס ונפטר מעונותיו, אמר לו

הקב"ה אתה סי' לבניך דביום זה יצאו בדימוס עיי"ש.
וע"כ עושין הסימן גם בשעה דבשעה י"ב מהיום
עושין תשליך להורות דאנו יוצאים בדימוס ותשליך
במצולות ים כל חטאתם דקודם שקה"ח הוא שעה
י"ב מהיום.

בלקט יושר.

כתב המנהג בנישטאט להמתין עם הקדוש עד
שתחשך שלא להקדים את יום הדין, וכ' דתה"ד לא
רצה לאכול בר"ה בשר פרה ועגל משום מעשה העגל.

סימן תקפד

מג"א סק"ד' — עד חצות, לכל הפחות.

בש"ג שעל הגהות מרדכי סוף שבת הביא
מראשונים דעד ה' שעות האריכו לכל היותר בפיוט.
נעלה בדין שחרית א' דר"ה אמר בשופר אפתנו
והוא לשון אי נקי לרמב"ן משפטים דפתוי הוא על
שקר ובת' בית שערים סי' רפ"ד עמד ע"ז ות' כמה
תירוצים על הנוסח, ואפשר דהת"א מתרגם כי ירחיב
— כי יפתי א"כ הפירוש בשופר אפתנו דירחיב
מלכותו יתברך ע"י השופר, אבל באמת יש נוסח
ארצנו, וכן נכון לומר.

שם שערי תשובה סק"ב — ודלא
כאומרים בקמץ.

וכ"כ באגרא דפרקא אות ג"ה עיי"ש.

סימן תקפה

סעיף ב' — קודם שיתקע יברך.

אם אירע לצבור שאין להם שופר לתקון תקיעות
דמיושב, והתפללו שמו"ע ונודמן להם שופר לתקוע
אם יברכו, דעת הרו"ה סוף ר"ה דבזמן הש"ס לא
תקנו לברך אקב"ו רק ברכת מלכיות זכרונות
שופרות הם ברכת השופר רק מנהג, אחרונים לברך
המטבע קצר היינו אקב"ו ולדבריו א"צ לברך בכה"ג
שלא תקעו בישיבה דאז ברכת מלכיות הוה ברכת
שופר אבל הרמב"ן במלחמות חולק וסובר ברכת
שופר רז"ל תקנו לא רק ביחיד אלא גם בציבור

שם ט"ז ס"ק ז' — ותו קשה דאיתא במהרי"ל.

עיי' ת' שבוי"י ח"ב סי' יו"ד שכ' דדברי טר"ז קשין ות"י לחלק דבאונסא דשכיח נאמר דברי בה"ג דמריעין אבל באונסא דלא שכיח או אמר מהרי"ל דלא יאונה כל און, ובריטב"א כ' גם כן דדברי ר' יצחק דמריעין לה בסופה נאמר רק כשאין תוקעין בפשיעה, אבל שם כ' פי' חדש דאם הכונה שלא תקעו כלל א"צ לומר הטעם משום דלא איערבב שטנא תיפוק ל' דאין כאן רצוי של השופר דתוה כמו קרבן כפרה על החטאים וכשאנו פושעים במצוה זו אנו נענשים לא מפני מצוה זו דלא ענשי ב"ד של מעלה רק בעידן ריתחא אלא בביטול מצוה זו בטלה כפרת עונות ואנו כמי שלא הביא קרבנו אחטא, אלא כונת ר"י דבאמת תקע מיושב או מעומד, אבל לא תקע ב"פ והעמיד דבריו על הדין או נענש דלא איערבב שטנא עיי"ש, ועפ"י נ"ל הא דסי' תקצ"ג ס"ב דיחיד לא יתקע על סדר הברכות, דעל פי דברי ריטב"א יתקעו לו כי רק אז דתקע ב"פ מערבב שטן, וראיתי מובא בשם רדב"ז ח"א סי' שמ"ג מתיר ליחיד לתקוע בתוך תפלתו אי"כ כש"כ אם יש אחר לתקוע ועפ"י דברי ריטב"א יש חשש דלא ערבב השטן.

סימן תקפו

סעיף א' — שופר של ר"ה מצותו בשל איל.

בס' דברים נחמדים העתיק אוהרה ממהרי"ל לתקוע רק בשל איל וקלל מי שאינו תוקע בשל איל וקבלו דבריו ונתפשט כן בקרב הארץ.

שם סעיף ה' — המודר הנאה משופר אדם אחר תוקע בו וזה יוצא י"ח.

עמ' תוס' ר"ה דף כ"ו ע"א ד"ה חוטא משמע קצת דדרך להתנאות בקול תקיעתו עיי"ש, אבל בריטב"א שם כ' להתנאות ולהתרוצות אל השי"ת, ואפשר גם כונת תוס' כן הוא.

שם סעיף ח' — נסדק לארכו פסול. נלע"ד בשאין הסדק זה כנגד זה רק באלכסון

כשתוקעין על סדר ברכות [אלא אם ברכו בישיבה די לתקיעה על סדר ברכות] א"כ צריך לברך ברכת שופר בכה"ג, אבל במקום שתוקעים בתפלה דלחש בכה"ג דלא תקעו בישיבה, נלע"ד פשוט דלא יברכו רק יתקעו בלא ברכה, ומ"מ בשמו"ע דקו"ר נלע"ד דיברכו כיון דעיקר תקיעה הוא בברכות דש"ץ.

שם הגהת רמ"א — וטוב לתקוע בצד ימין.

אפשר לומר טעם בפשיטות דמבואר בסי' ר"ו דכל דבר שמברכין עליו צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך ובודאי בעשיית מצוה שמברך ג"כ הדין כן א"כ אוחו השופר בימין ואחר הברכה צריך לתקוע בהיד שאחו בשעת הברכה דקשה לתקוע בצד שמאל אם אוחו השופר בימין, גם י"ל דבכל דבר נתנו רז"ל הקדימה לימין כמו בסי' ב' לענין לבישה וא"כ גם תקיעה צריך להיות ביד ימין.

אם אין בין הציבור מי שיוכל לתקוע, רק גידם שאין יכול להחזיק השופר אפי' ביד שמאל שלו יוכל אחר להחזיק השופר בפיו של הגידם והגידם יתקע רק להוציא הציבור עיי' מג"א סי' נ"ג דאין נכון שגידם יהי' ש"ץ, להוציא הציבור אבל בכה"ג דא"א בענין אחר בודאי שרי להיות ש"ץ.

שם סעיף ד' הגהת רמ"א — נוהגין להקרות לפני התוקע.

נלע"ד מקור להמנהג מתענית ט"ז ע"ב בתקיעות ביום התענית שקודם התקיעה בכל פעם אמר השמש להתקוע תקעו בני אהרן ורק אחרי אמירה זו תקעו עיי"ש וכן העתיק רמב"ם וטור וע"כ דקודם התקיעה צריך לקרות התקיעה או התרועה, וכעין רמו בקרא דכתיב זכרון תרועה בפי' אמור ואח"כ פ' פנחס נאמר יום תרועה להורות דמקודם צריך להיות זכרון תרועה והרמז הנ"ל מהקרא מצאתי אחו"ר בהג' חלמת שלמה לאו"ח.

שם ס"ק ד' — דלא כלבוש.

שכ' דעפ"י קבלה יותר טוב בצד שמאל ע"ד לא תחסום שור פי' שלא ינצחנו בכח פן יעוררנו נגדו.

שבפנים הסדק במקום זה ובחוץ הוא להלן ממקום זה
מ"מ פסול דמ"מ נסדק הוא וכל הטעמים שכי' בנסדק
שייכים בנסדק באלכסון ג"כ. ובא לידי שופר כזה
ופסלתי אותו — ולא נתפרש שיעור הסדק בעובי אם
צריך שיוציא מים דרך אז הוה סדק או די כשיראה
לעינים הסדק אפי' אינו מוציא מים, ואפי' רוח אינו
מוציא מ"מ הוה סדק לפסול, וכן נראה דאפי' אינו
מוציא מים מ"מ אם נראה שנסדק מעבר לעבר אפי'
סדק דק הוה בכלל נסדק, והנה כמ"פ נראה סדק
מבחוץ ואינו ידוע אם הוא מעל"ע או נראה לעשות
בחינה כזה שימלא השופר מים ואת מקום הרחב
יסתום היטב שלא יהא מים או רוח יוצא ואז ינפח
דרך מקום הקצר ואם יש סדק אפי' דק אז נגד מקום
הסדק עכ"פ יתלחלח כשישפשף היטב על מקום זה
וגם ישהה המים בתוכו איזה זמן דשמא נסדק שלא
כנגדו בפנים ועי"ז לא יתלחלח כ"כ מהרה מבחוץ
רק כשישהה אז יהא הבחינה טובה.

שם סעיף ט' — שיעור תקיעה דהיינו
ארבעה גודלים.

עיי' כלבו די"א דבעינן ג' טפחים דמפרש הא
דאמרינן כדי שיאחזנו ויראה לכאן ולכאן טפח לא
כשאר מפרשים דהכל ביחד טפח רק מקום אחיזה
טפח וכן לכאן ולכאן טפח ועיי' בריטב"א בר"ה ונדה
דלאדם גדול בעי טפי מטפח, עיי"ש, עיי' בב"י
להיפוך ובאמת כל השיעור הוא מדרבנן ועיי' פמ"ג
נאן, ומה"ת בכ"ש כשר והביא דכן מבואר בפוסקים,
ולא מצאתי בהחפזי, ועיי' תוס' סוכה דף ה' לענין
ציץ כן, ומה שהביא פמ"ג בשם לבוש הטעם שלא
יאמרו לתוך ידו הוא תוקע כן מפורש ברא"ש וכן
משמע בריטב"א ר"ה דף כ"ז ופמ"ג מכשיר באין
לו שופר אחר.

עיי' מנ"ח השמטות סי' ת"ה הביא מתוס' סוכה
י' ע"ב דהוא מה"ת ותמה על פמ"ג.

ואם בעינן שיעור לרוחב ועובי השופר לא
נמצא בשום מקום, וראיתי בשד"ח מערכת ר"ה סי'
ב' סוף אות יו"ד הביא בשם סי' משה ידבר דהה"מ
פי"ז מה' שבת [באלף המגן על המט"א העתיק ה'
שופר בט"ס] הי"ב דבעי שיעור ברחבו ובעובי ועשה
מזה מחלוקת בין הראשונים, ולענ"ד פשוט דכונת

הה"מ שם לחלק בין לחי דעושין של אשירה יען
דלא בעי שיעור ברחבו ועביו דכ"ש כשר ורק בקורה
ושופר פסול של אשירה וכי' שם כל מה שיצטרך
לרחקו שיעור כקורה ושופר, והיינו דשופר א"א
רוחב ועובי כ"ש דהא צריך לעשות בו נקב שיתקע,
וע"כ צריך איזה שיעור שיוכל לעשות בו נקב א"כ
יש לו שיעור ואינו כלחי ע"כ פסול שופר של ער"ו,
ובזה הכל מודים דצריך שיעור שיעשה בו נקב, וא"צ
לפרש — דבלא הנקב אינו שופר א"כ יש בו שיעור,
אבל אין הכונה שיצטרך איזה שיעור אגודל או חצי
אגודל דכל שיוכל לעשות בו נקב שם שופר עליו,
ולענ"ד הוא פשוט בעוה"י.

שם סעיף י"ב — אלא שהרחיב את
הקצר וקיצר את הרחב.

נלע"ד הכונה או שקיצר את הרחב לא יצא, שוב
מצאתי בפיר"ח בגמ' בפשיטות לפרש כן ועיי' סי'
יום תרועה שם דלא פי' כן רק להלכה חקר האין
הדין כשינה צד א' והעלה דפסול והנך רואה דהפי'
הפשוט כן הוא, ונראה דלשון הפכו דחקו דמיירי
בב' הצדדים דעל צד א' ל"ש היפוך עיי' סי' דע"ת
סי' ל"ה ס"ק צ"ה הביא כן מכמ"ק דהפך משמע
רק היפוך גמור, אבל מפיר"ח מוכח דאינו כן.

שם סעיף כ"ג — יכול ליתן בתוכו
מים או יין.

ברמב"ם איתא אז חומץ, נראה דחומץ מועיל.

שם — אבל מי רגלים אף בחול אסור
מפני הכבוד.

נראה הכוונה אפי' לאחר ר"ה דכן דייק הלשון
ברמב"ם פי"ב ולא יתן לתוכו מי רגלים לעולם,
משמע בין קודם ר"ה ובין לאחר ר"ה ויהי' מכאן
ראי' למ"ש הב"ח סי' כ"א דשופר לאחר ר"ה וכן
שאר דבר שעומד למצוה אסור לנהוג בהן מנהג
בזיון עיי"ש, והעתיקו כן האחרונים, ויש ראי' מכאן
דאסרינן מי רגלים בשופר גם לאחר ר"ה משום
שלא יהא מצוות בוויית עליו כמפורש ברמב"ם, אבל
לשתות בו נראה דשרי, עיי' שבת דף ל"ה ע"ב
דראוי לגמץ מים, ומשמע דבאותו שופר שתקעו
בר"ה תקעו בכל ע"ש, ואפ"ה שרי לשתות.

שוב לאח"ז הרבה מצאתי בראש יוסף בשבת
שכ' בפשיטות דאסור לשתות מים בשופר של ר"ה
ומקצה הוא, וכ' דמסופק אם מותר לתקוע משופר
שתקעו בו בר"ה השש תקיעות שתקעו בע"ש, כי
דבפמ"ג יבאר זה ולפנינו לא נמצא מזה כלום בפמ"ג.
אבל פשוט דלתקוע בחדש אלול או במי"כ בשופר
של ר"ה מותר דרך בר"ה הוקצה למצוה דאורייתא
אסור לעשות בו מצוה דרבנן אבל לא אח"כ, ולא
נשמע שיתקעו באלול ומי"כ בשופר שלא תקעו
בר"ה ולתקוע לנשים אם כי פטורין מ"מ א"א לומר
דאסור לתקוע בשופר שתקעו אנשים בר"ה, וי"ל
כיון דהם ממציאים עצמם לחיוב מותר כמו אנשים
משא"כ שש תקיעות אין להם מקור בדאורייתא.

שם באר היטב סק"ד — ואם נסדק
בתקיעה פטור.

הטעם דהוה כמתה מחמת מלאכה.

שם סעיף ט' משנה ברורה סעיף קטן נו.
דמב"מ אינו חוצץ

הנה בסעיף יט איתא דאורח חוצץ בשופר ובעיני
שהשופר יגע בפיו ואם הרחיק השופר ותקע פסול,
ואם כן מוכח דמב"מ אינו חוצץ אפילו היכא דאורח
חוצץ ואם כן קשה על הג' מהרש"ק בס' סתם סימן
נ לענין חציצת רצועות ברצועות שכתב דחוצץ אם כי
הוא מב"מ מכל מקום יען דאורח חוצץ בתפילין גם
מב"מ חוצץ ומהכא מוכח דגם במקום דאורח חוצץ
מב"מ אינו חוצץ רק דנימא דיש מכשירין אלו סוברין
דהרחיק את השופר ותקע יצא דאורח אינו חוצץ.
אח"כ מצאתי בספרו קנ"ס דף ע"ג הקשו לו מה
שהקשיתי וכי דבאמת במקום הנחת פה מב"ב חוצץ
מהאי טעמא יען דאורח חוצץ עיי"ש באורך.
נלענ"ד פשוט דאם א' יש לו שיניים שנקרא
געביס שמכניס ומוציא אותם אין שום חשש חציצה
בוה דאין שייך חציצה בין השופר להאורח שבפיו
רק בשפתיים ששם מחזיק השופר לא יהא חציצה
בין שפתיו להשופר ובכה"ג דיש לו געביס אין
חציצה רק בין האורח שבפנים להשופר יש חציצה
בשיניים הזרים ובוה אין קפידא וכן הסכים האדמו"ר
הגה"ק מסאקמער שליט"א בשנת תשי"ט.

אח"כ מצאתי בקו"א בדע"ת לסי' כ"ח העיר מהי
תקפ"ז בשופר על הגרש"ק בטוטו"ד קמא סס"י רמ"ה
דכל היכי דאורח חוצץ גם מב"מ חוצץ עמ"ש.

סימן תקפח

מג"א ססק"ד — משמע דבאמת בתקיעה
הטעם משום שבות הוא.

בתוס' סוכה דף ג' ע"ב ד"ה ורבנן כ' דרך
בשאר כלי שיר חלילים כנורות כו' שצריכין לתקן
חדיר שייך גזירה דשמא יתקן אותם אבל בשופר
דלא בעי תיקון לא גזור עיי"ש, וצ"ע בסתירת דברי
תוס', אבל באמת דבדף מ"ג אין הכונה משום הגזירה
דיתקן את השופר רק שהתקיעה הוא מעשה חכמה
היינו אומנות קצת אם כי אינה מלאכה ותולדה מל"ס
מלאכות, מ"מ יש ע"ז קצת איסור דרבנן יותר
מטלטול אבל גזירה דיתקן את השופר ליכא מי
באמת נראה כונת תוס' דף ג' דבכלי שיר יש לגזור
יותר מבשופר כמ"ש הריטב"א דמצוי הוא שיבא לירי
תיקון ע"כ גזרו גם במקדש אבל בשופר דמקדש לא
גזרו שאינו מצוי כ"כ התיקון אבל בודאי יש הגזירה
דיתקן כלי שיר אפי' בשופר דהא אפי' בטיפח
וריקוד יש הגזירה וא"כ בתוקע לשיר יש גזירה
דיתקן כלי שיר ול"ק כלל.

סימן תקפט

שם ט"ז ס"ק ה' — ועוד נ"ל לתרץ
דאין להם לגזור ולעקור לגמרי ד"ת.
עיי' ריטב"א ר"ה דף ל"ב שכ"ב.

סעיף ה' — וצריך שיתקע לו בן חורין
להוציאו.

ואם יברך אינו מפורש וברבינו מנוח על
הרמב"ם מסופק בוה ומסיק לברך דהא ודאי מחויב
מצד א', ובמטא"פ כ' בפשיטות לברך אפי' כבר יצא.
והח"י הוא דאפי' להרמב"ם דסובר לנשים וטומטום
לא יברך מ"מ לחצי עבד יברך.

שם סעיף ו' הגהת רמ"א — והמנהג
שהנשים מברכות על מ"ע שהז"ג
בדין לתקוע לקטן שהגיע לחינוך ולברך, ונהג

סימן תקצא

סעיף ה' — אין אומרים פסוק

במלכיות וכו'.

ברש"י ר"ה דף ל"ב דלר' יודה זמרו למלכנו
זמרו לא נחשב לפסוקי מלכיות ולא אמליכני אלא
על אומה אחת היינו על ישראל, וצ"ע קרא ויהי
בישורון מלך דאומרים בפסוקי מלכיות כמבואר גם
בגמ' שם והא גם זה רק מלך על ישראל ולא על כל
העולם כולו, ונראה דהא הלכה כר' יוסי דחשיב
גם זמרו למלכנו זמרו בין מלכיות, וא"כ די פסוק
המורה על הקב"ה אפילו שהוא רק מלך ישראל, וכיון
דליכא במקרא עוד פסוק מלך שיפרש על כל העולם
א"א לנהוג כר' יודה רק אוקמא אעיקר הלכה כר'
יוסי.

שם סעיף ז' — ועקידת יצחק היום
לזרעו.

הג' במחזורים וסידורים לזרעו היום.
בפיוט נאמר קרן במשכם וקאי על השופר, ולפי
דברי זוהר פנחס, נדפס במחזור קודם תק"ש דישאל
בעיין ביומא דדינא שופר ולא קרן בגין דקרן אתידע
באן אתר הוא ולא תדבקא דינא לא בעינא, א"כ לא
נכון לומר קרן במשכם רק שופר במשכם, וכנראה
הפייטן לא ראה אור הזוהר, ובפשיטות הוא דקרן
הוא א' מד' אבות נזיקין שמנגנ ע"כ לא יזכירו רק
שופר שמורה על יופי לשון שיפור, וכן לשון לתוקעי
לך היום בקרן צריך לשנות עפ"י הזוהר, וכן בשאר
מקומות. ושמחתי במה שמצאתי אח"ו בעצי עדן
להגה"ק מקאמאדנא ז"ל בר"ה פ"ג מ"ב כ' די"ל
בפיוט זכור אחוה שופר לתוקעי לך היום בשופר —
ולא יזכירו קרן.

סימן תקצב

סעיף א' — מחזיר שליח צבור התפלה

בהגאווה להג' מברעזאן סי' תקפ"א הביא מש"כ
בחילופי גרסאות מס' זבחים דף כ"ב דהא דאין דנין
את האדם אלא לפי מעשיו של אותו שעה הוא רק
במתכפר אבל כהן המכפר או ש"ץ צריך שיהא פרקו

בטור כלל גשים וקטנים ביחד, דיכולים לתקוע
ולברך ואין כאן משום איסור תקיעה ביו"ט ולא
משום ברכה לבטלה ועיי"ש בב"ח שכי' דדבר פשוט
דקטן שהגיע לחינוך, יכול לברך אתקיעתו, וא"כ
אם אירע שקטן שהגיע לחינוך לא שמע בצבור
התקיעה יכולין לתקוע לו בביתו, והקטן יברך כמו
אשה ואין נ"מ אם הקטן תוקע או אחר תוקע עבורו
ואם כי הרמ"א הביא רק המנהג שנשים מברכות
לעצמן ומקטנים לא הביא מזה אין הכרח שיסבור
שהקטן לא יברך דהא קטן, מחויבים לחנכו וחייב
מדרבנן בכל המצות ופשיטא שיכול לברך ואין חולק
על זה רק אנשים שפטורות גם מדרבנן יש דיעות
דלא יברכו ע"כ השמיענו דהמנהג לברך אבל קטן
פשיטא דיכול לתקוע ולברך, ומ"מ צ"ע שלא כ'
הדין בפ"י.

שם חג"א ס"ק ב' — אבל לא את
נאינו מינו (גמרא) ור"ל פירוש.

בליקוטי חב"ח חלק עשירי כ' הכונה (גמרא
ור"ף) דשם נזכר זה, ואח"כ כ' "פירש", היינו שהוא
בעצמו (המג"א) פי' וכ"כ בס' מאורי אור חלק
ק' טהור דף קפ"ג ועיי' תפא"י פי"ט דשבת הק'
על המג"א ג"כ וכ' דהכונה דפעם גובר כח זכרות,
ופעם גובר ח' נקבות, ועיי' אוה"ח ר"פ תזריע שכי'
שם בקרא ו' דאנדרוגינוס דעומד כך לעולם שאני
מנהגם משמע דסובר דאנדרוגינוס שוה בלא שינוי,
וקיי מו"ק שכי' כדברי בה"ט והוסיף מנדה נ"ח
טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן ואודם כאחד, הרי
דבפ"א הוא זכר ונקבה.

סימן תקצ

סעיף ט' הגהת רמ"א — ומחזירין
הספר למקומו.

כ"ה בטור תקצ"א אבל ברמב"ם פ"ג משופר ה"י
כ' דקודם תקיעות מחזירין למקומו, ועיי' ערך ש"י
לדו"ז הביא זה וכ' אם כי מנהגינו כרמ"א אבל אם
הולכין לשמוע דרשה יוכלו להחזיר ס"ת מיד,
ובתקיעות לא יהא ס"ת על הבימה.

משנת

סימון תקצוב—תקצוב

יַעֲקֹב

K32

ד"ל בשביל סעודת הלילה דאו בודאי מצוה לאכול
ובשביל זה משחיטין הטבח, ואפשר לומר עוד דיש
חילוק בין חוץ לארץ דדינים שורים שם וגם ברה
צריך להתענות שסייע להסיר הדינים, משא"כ בא"י
דקדושת הארץ מסייע להיושבים בה להסיר הדינים
א"צ להתענות ברה ע"כ הא דמשחיטין הטבח
דהתנא בא"י קאי וכן הירושלמי דצריך לאכול, יען
דבא"י מיירי אבל הפוסקים דמיירי בחו"ל שפיר
כ' דמצוה להתענות, ול"ק גם מאלקנה ותנה שהביא
הבה"ט ולא מאלישע שאכל אצל שונמית דהכל הי'
בא"י.

שם — אלא דשמחתו במצוה כשאר
י"ט ליחייב בקידוש כשאר י"ט.

נראה מדברי שאג"א סי' ק"ב דלהסוברים דמותר
להתענות בר"ה א"כ אף אם אוכל מ"מ אין הקידוש
חובה עליו רק יען שהעלה דלא כוותי' ע"כ כ' דקידוש
עליו חוב. וא"כ י"ל דבר חדש כמו דמצרף רמ"א
בסעי' ג' השיטות דמצוה להתענות בוי"ה כן ג"כ לענין
טעימה בשחרית קודם תקש"ט, עיי' מט"א סי' תקפ"ח,
ועפ"ז יש סמך להטועמים בלא קידוש כיון דיש
דיעות דאין חיוב לקדש בר"ה כיון די"ל להתענות
בו, ע"כ אפי' אין מתענה בו מ"מ אין הקידוש חוב
כש"כ בשחרית דאיכא דעת הראב"ד דסובר דאפי'
בשבת מותר לאכול קודם קידוש, והאג"א צירף
דעתו בסס"י רפ"ט עיר"ש וכש"כ בר"ה דאיכא דיעה
דא"צ קידוש כיון דסברי מצוה או מותר להתענות
כנלע"ד.

סימן תקצח

שערי תשובה על שריע סעיף א' —
ואחר כך צדקתך

בזוהר תרומה קנ"ז נזכר אמירת צדקתך במנחה
 דשבת א"כ מה טעם להקדים אבינו מלכנו מ"מ י"ל
 דא"מ עוד אנכה"ג תקנוהו ומה שאמר רבנן קדמאי
 תיקנו לאו דוקא, וע"י תענית כ"ה נזכר נוסח א"מ
 עוד בימי תנאים ראשונים ר"א ור"י.

נאה מנעוריו, אבל המכפר בעד עצמו בחר מעשיו של אותה שעה אולי, ודבר זה צריך ביאור כי הכונה בגמ' שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה הכונה דאין מחשבין לו עבירות שעתידי לעשות, אבל לא אמר שאין מחשבין לו עבירות שקדמו עיי' ר"ת ט"ז מפורש כן, אבל מצאתי בירושלמי ר"ה שם אמר הנאמר באיוב זך וישר אתה, זך וישר היית אין כתוב כאן אלא אתה דאין דנין אלא לפי מעשיו של אותה שעה וזה מפורש כמ"ש תחילופי גרסאות, ומצאתי בקרבן ראשית ר"ה י"ח הביא בשם רמ"ע דמה שאמרו כבני מרון כבני אמרנא הפי' בני יום א' כאלו נולדו היום, ומפרש ג"כ שאין הקב"ה מזכיר להם מה שכבר עשו אותן החטאים שאז החטא גדול אלא כאלו נולדו היום — עכ"פ בש"ץ — ונראה דגם תוקע כן הוא — צריכים להיות נקיים מחטא מילדותם.

שם — ועכשיו נוהגין לתקוע למלכיות
תשרית.

בערוך השלחן כ' דטעות הדפוס יש וצ"ל
חש"ת תש"ת ותר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן
לשופרות, יען שלא נזכר דיעה זו בב"י וכוונתו ר'
ישעי' פיק.

סימן תקצג

באר היטב סק"ג — ויש לכסות
השופר בשעת ברכה ב"ח.

אפשר צ"ל א"ר, דשם הביא מנהג זה וכן בהגמ"נ אות ק"כ הביא מנהג זה, אבל בב"ח לא נזכר זה. ראה דס' פתחי דלוצ' ה"ג, דרכות וק"י
דרכות זכריות ודרכות נשים ודרכות ילדים

סימן תקצז

שערי-תשובה על השו"ע סעיף ב' —
דלפי המסקנא מצוה להתענות בר"ה.

בת' ב' לח"ס הנדפס בסוף ים התלמוד כ' ראי'
מגמ' דמותר להתענות עיי"ש שאח"כ הביאו ראי'
מחולין דף פג דער"ה הוא מר' פרקים דמשחיטין הטבח
בע"כ לאכול בשר הרי דמצוה לאכול בו, וכבר תי'

סימן תרב

סעיף א' הגהת רמ"א — וכן אין
משביעין אדם בבית דין עד אחר יום
כפור.

בח"ס חר"מ סי' ע"ז כ' דיש נוהגין שאין
נותנים חרם כל חודש תשרי וכן מנהג ק"ק ז"ב וכ'
דכן כונת מג"א סס"י תכ"ט דבניסן נותנין חרם אף
אם בתשרי אין נותנין דהקשה רבו הגה"ק רנ"א מאי
שייכות ניסן לתשרי שבתשרי הטעם משום שתלויים
בדין עד יו"כ משא"כ ניסן וכ' דמג"א קאי לנוהגין
שכל תשרי אין נותנין חרם והוא מכוס שהוא יום טוב
וא"כ ה"ה ניסן עז"כ מג"א דבניסן נותנין ועיי'
תשורת ש"י ח"א סי' רכ"א האין נוהגין בעשיית
בענין החרם שנותנין בשעת סידור גיטין.

שם — ואומרים בכל יום ג' פעמים
וידוי קודם אור היום.

באמת ברוקח סימן ר"ור"ז כתב גם קודם ר"ה
אומרים ג' פעמים על כן צריך עיון למה לא כתב
הרמ"א לעיל סימן תקפ"א בסליחות דקודם ר"ה זה.
דאומרים ג' פעמים וידוי בסליחות.

שם — אין מקדשין הלבנה עד מוצאי
יד.

עיי' זוהר אמור דף ק' ע"ב דבר"ה אתכסיא
סיהרא ולא נהיר עד בעשור לחדש עיי"ש משמע
כרמ"א ולא כלבוש. ומצאתי בנמוקי או"ח שהעירו
אותו מדברי הוהר דלא כלבוש — וכ' דכונת הוהר
הוא עפ"י סוד ולא קאי על קידוש הלבנה.

שם באר היטב ס"ק ד' — מי שיקדש
הלבנה מיום שקדשה שוב לא ידאג
שימות באותו חדש.

בידי אדם, כן הגי' בס' הברית ח"א דף י"ט
עיי"ש.

שם ס"ק ה' — ושבת.

זה השבת נקרא בפי הקדמונים שבת בנתיים,
כן הובא בצרור המור פ' כי תשא קרא דאך את

שבתותי תשמורו ונקרא כן ע"ש שהוא בין ר"ה
ליו"כ וכן ע"ש דכתיב ביני ובין בני ישראל.

סימן תרג

סעיף א' — אף מי שאינו נזהר מפת
של נכרים בעשיית צריך לזוהר.

בס' יוסף אומץ כ' דהנוהגים לזוהר מפת עכו"ם
רובם נוהגין לזוהר עד אחר השע"ר שהוא חתימה
לפתקי הדינין.

שם הגהת רמ"א — ולכן קרבן אשם
תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת.

מ"ח פעמים דחטאת די במעה ואשם בעי ב'
סלעים שהוא מ"ח מעים, וח"ס בחי' שבת דף ע"ב
הניח סימנא ח"ם לבי בקרבי, וי"ל קצת קו' תוס'
ב"מ נ"ט למה נקט מוטב שיבא על ס' א"א ולא
ילבין דהא אפי' על ודאי אשת איש טוב ממלבין,
ולהנ"ל י"ל דרבותא אמר אפי' מס' א"א דצריך יותר
תשובה מודאי א"א ואפ"ה עדיף ממלבין דעל מלבין
לא מהני תשובה.

נראה מרמב"ם ריש ה' תשובה שכי' כל מצוה
שבתורה בין עשה בין לא תעשה בין בודק בין בשוגג
כשיעשה תשובה וישיב מחטאו חייב להתוודות כו'
נראה דגם על שגגת לאו צריך כפרה שישו"ב ע"ז
ועיי' שו"ת שערי צדק או"ח ק"ט ויו"ד קל"ז בזה
אבל מדדיק שבתורה [נראה דדוקא בשל תורה]
ועי' נתיבות סי' רל"ד, דבאיסור דרבנן א"צ שום
כפרה.

בתשובת חות יאיר סי' רל"ו כתב דכ"מ דאמרו
גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה צריך כפרה
וא"כ לפי"ז אפשר דגם בעדל"ת יען שאמרו רק דוחה
ל"ת צריך כפרה — ועיי"ש דאם חילל שבת לצורך
פקו"צ טוב לענות בצום נפשו משום כפרה יען דרק
דחוי' היא שבת אצל פק"צ — ואלו דברים חדשים
הם — ועי' שע"ת סוס"י של"ד הביא דברי חו"י
וכתב דאין להורות כן שיתענה רק מי שמתענה לכפר
טוב עשה.

משנת

סימן תרג-תרה

יעקב

קצג

שם שערי תשובה ס"ק א' — אם מצד
הסברא יותר יאמין לו כשיתודה בצנעה
לפני בעל האשה.

בתי ד"ח ח"א אור"ח סי' ל"ה כ' דנהגו לפני
גדולי הדור שאין מודיעין להבעל כלל. וצ"ל בפסקי
דינים אור"ח סי' פ"ט השיב שאין לגלות החוטאים
שכאו על א"א כבוד ה' הסתר דבר.

שם — וכמ"ש בשבת גבי ר"י בן
אלישע.

עיי' חדושי הר"ן שם בשבת דף י"ב דהכונה
לכשיבנה בהמ"ק בימיו קאמר דאי לאחר שימות א"א
דנא חטאת שמתו בעלי למיתה אולא.

סימן תרד

סעיף א' — מצוה לאכול בערב יו"כ
ולהרבות בסעודה

בוזר פנחס ר"ד ע"ב דבעיין בני היכלא בט'
לירחא למעבד חדוותא ולמטבל בנהרא כו', וזה לא
נוכר במק"א דצריך להיות אז בשמחה ובאמת בגמ'
איתא דצריך לאכול ולשתות, ובשו"ע השמיט לשתות,
ובאמת עיי' שתי' בא שמחה, ובזר אחרי דס"ז כתב
ג"כ ולמחדי בחדוותא.

שם סעיף ב' הגהת רמ"א — וגם אין
אומרים למנצח ומזמור לחודה

ועיי' מג"א סימן א' סק"א שכ' כן ועיי' מחהש"ק
שם דגם שאר קרבנות חוץ מעולה לא יאמר יה"ר
דלא קרבו בעי"כ יען דממעטין באכילתן וכ"כ
כתבו"ש סוף הספר בעניני קרבנות והובא בס'
נועמ"ג להפמ"ג ובמטא"ם כאן.

שם מג"א ס"ק א' — מיירי שכל השנה
כשחלם לו חלום רע

עיי' השגת הראב"ד על בעל המאור פסחים דף
ס"ח מפרש דמר בריה דרבינא ה' מתענה בה"ב כל
השנה ואפי' אירע בהן מועדות ה' מתענה חוץ מג'
ימים אלו אי אירע בהן בה"ב לא ה' מתענה, וצע"ק
הא עיוה"כ לא יארע בבו"ה לפי חשבונו, ומר ברי'

דרכינא ה' אחר הלל שתיקן חשבונו [מיי' איתא
דעד אביי ורבא קדשי עפ"י הראי' ג"כ והוא ה'
בזמן רבא עיי' מס' חולין מ"ג] ואפי' בזמן הראי'
כ' תוס' פסחים נ"ח ע"ב דנוהרו שלא יארע תרי
שבי בהדדי וא"כ א"א לעיוה"כ שיהא ביום ה', וביום
ב' א"א דאז יהא יום ערבה בשבת וכיון דכבר ה'
החשבון אפי' דהיו מקדשין עפ"י דאי' ג"כ מ"מ לא
קדשו רק כמו כעת וצע"ג.

שם — אם כן גם הלילה יום טוב
ומותר לאכול בשער בלילה.

לכאורה י"ל ראי' מסידור לשון המחבר דאמר
מצוה לאכול בעי"ה ואח"כ אמר דאין נופלין בו והא
קודם הוא נ"א ואח"כ אוכלין אלא קאי על הלילה
דזה הוא קודם נפילת אפייים, ועי' ג"כ אמר דמצוה
לאכול בו כן י"ל. ובמ"שנה ספ"ח דנדרים מפרש
תפא"י דגם בלילה ה' דרכם לאכול בשער.

שם עט"ז ס"ק א' — דווקא דגים.
פלא דלא נמצא כן בטור דיאכל דוקא דגים.

סימן תרה

— מנהג כפרות בערב יום כפור.

בפחד יצחק אות צ' דף נ"ז כ' מה שכ' בדפוסים
כאן מנהג שטות טעות עיי"ש, ובסוף הספר במפתחות
הסימנים הגי' כאן מנהג ישר, וקאי לדברי רמ"א.

שם סעיף א' הגהת רמ"א — ובחורין
בתרנגולים לבנים

בגמ' ב"מ דף פ"ו ב' איתא דתרנגולת שחורה
טובה מלבנה.

שם מג"א ס"ק ג' — יאמר חליפתי
תמורתי כפרתי.

באלף המגן על המטא"ם הביא דאין זה כפרת
עון [ומה שגראה בפלתי סימן ה' דהוא לשון מחילה
הוא רק לפי לשון המון עם] רק לשון תחתך כמו
נחתי כפרך מצרים דהפי' חליפתך עיי"ש ויש לעיין
א"כ בתמורה פ"ה וברמב"ם פ"ב מה' תמורה דחשיב

לשונות תמורה רק, ב' לשונות תחת, חליפה, אמאי לא חשיב ג"כ לשון הרי זו כפרת זו דקדיש בהמה האחרת דזה ג"כ לשון חליפה, ואפשר א"צ לפרש כל הלשונות דכיון דכפרה ג"כ לשון חליפה ממילא מובן דגם זה הוה תמורה וצ"ע.

שם מחהש"ק ס"ק ב' — אבל חובה אין שנים מביאים בשותפות.

באמת נמצא חובה בשותפות הוא קרבן ראוי עיי' תוספתא פ"א דחגיגה ועיי' טו"א דף ו' שם' כן מדעתו ולא הביא תוספתא הנ"ל וצ"ע.

סימן תרו

סעיף א' — ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו.

וסיים הרמב"ם פ"ב דתשובה וזה שלא מחל הוא החוטא.

שם הגהת רמ"א — והמוחל לא יהי' אכזרי מלמחול.

ב"ק דף צ"ב ע"א ורש"י פ' חוקת, כ"א, ו' עיי"ש. והרמ"א הביא זה בשם מהרי"ל ובאמת הוא גמרא מפורשת.

שם — ואם הוציא עליו שם רע אינו צריך למחול לו.

בר"ח סוף שער התשובה משם קדמון כ' אלא א"כ יתענה וילקה בינו לבין עצמו, מ' יום, או יש לו מחילה וצ"ע.

שם סעיף ב' — אם מת אשר חטא לו מביא י' בני אדם ומעמידם על קברו.

בריתב"א מכות דף ה' ע"ב גבי ר"י בן טבאי שהרג עד שלא כדן אמר דשמעינן שיש פיוס גם לאחר מיתה בקבר להפטר מעונש הנפש עכ"ל.

שם סעיף ד' — ואינו מברך על הטבילה.

בסדה"י וכן הוא בטור כיון דבטלוה לטבילותא

ואין טובלין כל השנה לקריין ע"כ אין מברכין, משמע דקודם דבטלוה היו מברכין בכל עת על טבילת בע"ק לתורה ותפלה כיון שהוא תקנתא דרבנן, ויש לעיי' כעת דחלק גדול מישראל נהגו בטבילת בע"ק בכל השנה א"כ י"ל לכאורה דשייך בזה ברכה מ' ו"א כיון דרק מעצמם הנהיגוה ל"ש ברכה כמו בערבה דאמרינן כיון שרק מעצמם הנהיגוה ל"ש ברכה ואף דכאן עדיף דה"י תק"ח מ"מ כיון דבטיל הוה כלא ה' וכעת ליכא תקנתא חדתא והוה רק מנהג העם דל"ש בזה ברכה.

שם מג"א ס"ק ח' — ודוקא שלא הי' סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה.

לענ"ד הפי' כאן וכן בגמ' נדה לא וסוטה כ"ז סמוך כשעבר הווסת ולא ראתה או דרך להתעבר כמעט מפורש כן בס"ח ס' תק"ט עיי"ש. אבל סמוך לווסת היינו קודם א"א להתעבר כאשר אנו רואים יען שאנו כלים של האשה הם חולים.

שם ס"ק י' — וכמ"ש ס' תקמ"ח ס"י דע"כ לא הוי יום שמחה.

לעיל תר"ד הבאתי מוזהר פנחס רי"ד ע"ב דבעי בט' לירחא למעבד חדוותא כו' א"כ נראה דהוא יום שמחה, א"כ לפי"ז אפשר דאין נוהג בו אבילות עכ"פ מחצות, אך יען דלא נזכר זה בש"ס אפשר דאין לדון כלל מלשון זוהר הנ"ל.

שם טו"ז ס"ק א' — וכפירש"י כן פירשו גם הם.

בפיר"ח מפורש כן דלא כרש"י רק דרב חסדא רבו של רבא, ונראה דרמב"ם בשיטת רבינו חננאל אזיל כברוב המקומות ועיי' ק"ס למבי"ט דהא דג"פ נלמד מאחי יוסף ורק אחבירו נלמד ולא ארבו ובאמת צ"ע אי תלמיד לרבו צריך לפייס עד שיתפייס דאיך היה יוצא רב במה שפייסו בעצמו ולא הביא ג' שורות של בנ"א דזה צריך לעשות עכ"פ בעי"כ אחד ולמה לא עשה כן רב לר"ח ואפשר שבאמת עשה כן בכל עיי"כ, וא"צ להשימיענו זה רק אשמעינן דעשה כן לפייסו בכל עיי"כ ועיי' לח"מ על מה שהק' בתיוה"כ מפרש דעד שמת

משנת

סימן תרו-תרח

יעקב

קצה

ב"ד ועיי"ש שכ' המנהג דבער"ה לוקים מלקות ולא ראיתי המקור לזה במקו"א. דבער"ה ילקו ג"כ מלקות.

שם הגהת רמ"א — יום הכפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו.

בתרגום יונתן אחרי ט"ו, ל', איתא ואתון קדם ה' תודון סורחנתכון ותידכון וכ' המפרש דדוקא אם מתודה מכפר יו"כ ודיק מלפני ה' תטהרו דרק אם מודה לפני ה' או מכפר, ואפשר דגם כונת הרמב"ם לזה דהשב הוא צועק ומתודה.

שם מג"א ס"ק ג' — מכות מרדות מלקות מיתה כרת מיתת ב"ד.

עיי' ג"כ פסחים ל"ב ע"ב כרת חמיר ועיי' כ"מ רפ"ד ה' ביאת מקדש.

ס"ק ז' — כתב של"ה ראוי להחמיר להתודות אחר אכילה.

במט"פ תרי"ט ס"ח כ' דבציבור לא יעשה כן שנראה כמוסיף על דחול' — ובאמת כמה גדולים נהגו כן בצבור.

שם ס"ק ט' — ועיי' בתשובת ר"ל חביב שהאריך בענין הסמיכה.

במג"מ ס"פ ויקרא כ' ויען כי מסרת נפשך על חורח עטרת הסמיכה ליושנה תזכה להיות מוסמך מכל חכמי א"י ומחכמי ח"ו ועל ידך אחזור הסמיכה ליושנה.

סימן תרח

סעיף א' — צריך להוסיף מחול על הקדש מעט או הרבה.

מצאת בשטמ"ק ביצה בשם הר"י דשיעור תוס' זה הוא כחצי שעה עיי"ש דף ל"ו. שם סעיף ב' — נשים שאוכלות ושוחות עד שחשיכה.

בבאורי מהרש"ל על הסמ"ג סי' ס"ט כ' שמקובל שהפ"י בגמרא הני נשי הוא אנשים, ועיי' ברית משה שם.

ר"ח ביקש רב בכל עיו"כ מחילה ולא עלתה לו, ולפי"ז צ"ל דבאמת אח"כ עשה רב כמ"ש ס"ב דהביא עשרה בג"א על קברו של ר"ח וביקש מחילה ואפשר דמי שפייס חבריו ג"פ ולא נתפייס ומת א"צ לבקש מחילה על קברו דרק אי מת בלא בקשת מחילה אז צריך להביא עשרה בג"א על קברו, אבל אם הוא עשה מה שמוטל עליו בחיים א"צ לעשות כלום לאחר מותו, ע"כ י"ל רב דעשה בחייו מה שמוטל עליו אם כי ר"ח רבו לא נתפייס א"צ לעשות כלום לאחר"מ.

שם מחהש"ק ס"ק ח' — לא ידעתי למה צריך ג"פ.

במהרי"ל כ' יען שנאמר ג"פ בקרא מקוה ישראל.

שם הגהות הגרי"פ — ותו לא ידעתי למה העלים דעת מהרי"ל.

אין כאן העלמה דהא הביאו לעיל בפ"י ועיי' ותראה.

סימן תרז

סעיף ב' הגהת רמ"א — אבל כשמחפזל בקול רם או ש"ץ כשחוזר התפלה אין לפרט החטא.

עיי' זוה"ק תצוה דף פ"ז דביו"כ אין לפרט החטא קמי אחרא.

שם — ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט.

עיי' תו"י ביומא על הא דבגמ' דאמר וצריך לפרט את החטא כ' ועיי"כ תיקנו בתפלות של יו"כ על חטא שחטאנו לפניך באונס וחבריו עכ"ל מפורש דנוסח על חטא נתקן לצאת הך מ"ד דצריך לפרט וזה הוה מפרט אפי' אם הכל אומרים בשוה.

שם סעיף ו' — כל הקהל לוקים מלקות ארבעים אחר תפלת המנחה. בסדה"י כ'דיהא עכ"פ בפני ג' מישראל במקום

שם הגהת רמ"א — ואם יודע שאין
דבריו נשמעים לא יאמר ברבים
להוכיח רק פעם אחת.

לשון הרמב"ם בספר המצות סימן ר"ה ואם
השתדל להמרות חייבין אנו להוכיחו ולהשיבו, ואעפ"י
שלא יצא עליו עדות שחייב עליו דין עכ"ל, נראה
הכונה שלענין תוכחה א"צ להיות בירור כמו לענין
עונש רק אם נשמע עליו דבר רע די שע"ז נצרך
להוכיח, והוא דבר חדש ונכון.

שם סעיף ב. — חייב להוכיח עד
שיכנו.

חי ראיתי בזוהר ברע"מ קדושים איצטריך
לאוכחא לחברי בקדמיתא בסתרא לבתר בין רחימיו
לבתר באתגליא מכאן ולהלאה ישבוק לי למיצבד
רעותי ואח"כ לא תשא עליו חטא ולא הזכיר הכאה
או קללה או נזיפה.

שם סעיף ד' הגהת רמ"א — וכן אין
לאכול מאכלי חלב שמרבים זרע.

באהבת יונתן הפטרת בשלח בסוף כ' דחמאה
הוא מקרר חום הטבע באדם, ומש"כ שם דיש לחשוד
את יעל שנתנה לסיסרא חלב להרבות זרע, צ"ע דהא
קר ה' דנתנה לו במקום מים, וחלב רק חם מרבה
זרע כרמב"ם.

שם מג"א ט"ק ג' — מ"ח עובר על
מ"ע דהוכח תוכיח.

במהר"ם שיק סוף מצוה ר"מ הניח בצ"ע למה
לא הביאו הפוסקים כאן דאינו מחויב להוכיח את
אנשים קלים כיון דכתיב עמיתך יש לדרוש עם
שאתך בתורה ומצות, אבל לא את רשע כמו בחו"מ
סי' רכ"ח לענין אונאה דכתיב עמיתך דרשינן ל"א
דרק לשומר מצוות ולא לרשע וא"כ גם כאן לדרוש
כן, ובאמת כאן אדרבא עיקר תוכחה הוא לאותן
הרשעים ע"כ א"א לדרוש כן כנלע"ד.

שם גמ"ג סי' קי"ב פסק כמ"ד עד
נזיפה). —

ובזוהר מ' נח דף ס"ח ע"א מסק עד הכאה

כהרמב"ם עיי"ש ועיי' חו"י סי' קס"ד דיר"ש יוכיח
גם אחר הכאה עיי"ש, ראיתו, ובשטמ"ק ב"מ דף
ל"א בשם הרמ"ך דצ"ע אי עד הכאה יוכיח, ועיי'
מדבר קדמות דף ל"ח בשם נמוק"י דזה ביחיד אבל
בציבור די שיוכיח להם שדבר זה אסור.

בת' רש"ל סי' ג"ה כ' דטעם רמב"ם דפסק כרב
עד הכאה שלא לדחות העשה של תוכחה שהיא
מצוה שיש בה עיקר ויסוד ויתד גדול לחיזוק דתינו,
וכ' שם דלא פליגי ארכ אלא בסתם אדם בינוני
שהם בחזקת אינם נשמעים למוכיחים, אכן בת"ח
שהוא בחזקת נשמע למוכיחים כו"ע מודו לרב
דתיכחה עד שיכנו ולא עד בכלל.

סימן תרי

סעיף א' הגהת רמ"א — ומברכין
להדליק נר של שבת ושל יום הכפורים.

לענ"ד ה' נראה כונה הרמ"א דאפי' למנהג שאין
מדליקים ביו"כ אבל כשהל בשבת מדליקין ומברכין
מזכירין ג"כ של יוה"כ וראי' לזה דרך בס"ב מיירי
רמ"א ממנהג שלנו דמברכין על הדלקת נר דיו"כ
וכאן לא הזכיר ממנהג, נראה דקאי לכו"ע, והטעם
דכיון דרך תוספות דשל יו"כ הוא לא חיישינן אפי'
להנהגים שאין מברכים ביו"כ, אבל בשבת מוסיפין
גם של יו"כ, ואינו דומה להאדס"י ר"ח דאין מוסיפין
במעין ג' מכח ס' שום תוס' עיי"ש בטו"ז דכאן
מוסיפין ג' תיבות אלו, ועפ"י א"ש הא דנטר רמ"א
עד כאן ולא כ' בס' רס"ג או בס' תקי"ד דאם חל
יו"ט בשבת יברך על נר שבת ונר יו"ט דלכאורה שם
דקדים הול"ל לפרש, אבל עפ"י א"ש דשם פשיטא
דמברכין נר שבת ויו"ט רק כאן צריך להשמיענו
דאפי' הנוהגין שלא להדליק ולברך אבל כשחל
בשבת דמדליקין ומברכין מוסיפין גם של יו"כ כן
ה' נלע"ד, אבל ראיתי במטא"פ תרי"ט ס"ד כ'
אמקומות שלא נהגו להדליק ביו"כ בחול מ"מ כשחל
בשבת מדליקין ואין מזכירין בברכה של יו"כ רק
להדליק נר של שבת ע"כ, א"כ סובר דרמ"א כאן
קאי רק למנהגנו דלא כמו שכתבתי א"כ צ"ע למה
לא פי' דזה רק למנהגנו, ולענ"ד מש"כ נכון בשיטת
רמ"א.

משנת

סימן תרי-תריח

יעקב

קצו

שם מג"א ס"ק ג' — ואשה יש לה
אברים יתירים.

וצ"ע בתוס' סוטה דף כ"ז ע"ב ד"ה כשם בשם
ירושלמי, דאמר המאדרים נגד רמ"ח אברים שיש
בה ונגד רמ"ח אברים שיש בו.

שם ס"ק ה' — ולפ"ז אין הנשים
לובשים לבנים.

ועיי' נדרים דף ל' ע"ב דנשים לא נקראו שחורי
הראש פרש"י דעטופות כל שעה בלבנים וכ"כ
בשמ"ק שם וא"כ כיון דדרכן ה' שנשים לובשים
כל עת לבנים אין מקום שילבשו ביו"כ לבנים דאין
בזה התעוררות כיון דבכל עת לובשין כן, כמו
שראיתי מובא שבא"י אין לובשין הקיטל ביו"כ יען
דבכל השנה לובשין לבנים, א"כ לגבי נשים י"ל
כן עפ"י רש"י הנ"ל.

סימן תריא

עט"ק ס"ק א' — וראוי להחמיר
כסברא ראשונה.

צ"ע מאי להחמיר שייך כאן וכי לדיעות שהוא
דרבנן אינו איסור והא גם איסור דרבנן הוא איסור,
וי"ל הכונה כגון לענין איש חלוש לענין סיכה או
נעילה דאי הוא דאורייתא איסור ואם הוא רק דרבנן
שרי, אבל צ"ע דהא לקמן סי' תרי"ב כ' המחבר
דחשבא"ס מותר לנעול, א"כ הוא סובר דרק דרבנן
הוא דאל"כ האריך שרינן איסור תורה לחשבא"ס
דבשום מקום לא שרינן רק א"י דרבנן בפרט צ"ע וי"ל
דרמב"ם הוא מהסוברים שכולם מה"ת והוא סובר
דחשבא"ס מותר בנעילה וצ"ע, וע"כ לומר דהכונה
דשיערו חכמים דחיה אי לא תנעול תבוא לידי סכנה
וכן חשבא"ס אי לא ינעול יבא לידי סכנה ע"כ
התירו לו אפי' אי תורה, אבל אי אין שום צד סכנה
איסור להסוברים שהוא מה"ת אבל אי הוא דרבנן
שרי גם אי לא יבוא לידי סכנה ועיי' ר"ן שכתב
דקיל יען שאינו מפורש בהדיא בקרא רק מסרן
הכתוב לחכמים עיי"ש.

סימן תריד

סעיף ב' הגהת רמ"א — ומותר לעמוד
על כריס וכסתות של עור.

נראה דאם הניח חתיכות דקות של עור רך
באנפיליא של בגד מותר לצאת ביו"כ עיי' רש"י
יבמות ק"ב ע"ב ד"ה כתיתין דמפרש גם עור רך
ואפ"ה הוה רק משום תענוג ומותר ביו"כ.

שם מג"א ס"ק ו' — ובשל"ה כתב
דיהפוך ימין לשמאל ושמאל לימין.

נראה דהמקור לזה מתענית י"ב ע"ב אמר
דמחלפי רבנן בתעניתא ימין לשמאל ושמאל לימין
ומצאתי אח"כ לשל"ה מס' תענית הביא גמ' זו.

שם באר היטב ס"ק ה' — והביח
החמיר בה.

עיי' ריטב"א ביומא שכ' דכל הגאונים פסקו
כרבנן דגם ח' אסורה לנעול וה"ה במלך וכלה לענין
רחיצה שאסור עיי"ש ועיי' תויו"כ דגם רש"י ותוס'
סוברין כן.

במשנה ברורה סימן תריז

כתב להחמיר לילך ביו"כ בקאלאשין מגומי אבל
הג' מברעזאן בהג' או"ח מתיר וכן נהגו כמה
גדולים לעשות כן בעצמם וכן פשטה הוראה להתיר.

סימן תריז

סעיף ב' — עוברה שהריחה.

עיי' בהג' מבית אפרים על הר"ן דאפי' הוא
תוך מ' יום שאינה מסוכנת מ"מ הדין כן עיי"ש
ראיתו.

סימן תריח

סעיף ט' — מאכילין אותו הקל תחלה.

הנה פשוט דאם יש לפנינו איסור דרבנן ודבר
שהוא רק תרי דרבנן מאכילין אותו תרד"ר דהוא
קיל, עיי' ב"ש אה"ע סי' כ"ח ס"ק נ"ב דהוה כאין

שם סעיף ה' — יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה.

בסמ"ג עשין ט"ז כ' דהביא ראי' מסוף יומא דמר שמואל כי מטא ש"צ לאבל אנחנו חטאנו קם אכרעי, נראה שלא הי' רגיל לעמוד ביו"כ כל היום וכ' ושמא אנוס הי' מחמת זקנה או מחמת חולי, ולא הי' יכול לעמוד כל היום, ועיי' הלק"ט ח"ב סי' פ' כתב ג"כ דמשו"ה לא עמד בחזרת הש"ץ כמנהג שכי' רמ"א סי' קכ"ד עיי"ש ועיי' מש"כ בגליון משניות סוף ר"ה.

סימן תרכא

סעיף ד' — במוסף אומר ש"ץ סדר עבודה.

בסדר עבודה אמיץ כח נשמת לגמרי תפלה שהתפלל כה"ג לאחר הקטרת כשיצא מקה"ק דאמר קטרת שם בינימו ועשן ויצא רובה ממרס מנו נטל דם, ומתפלה אין זכר אם כי אין חולק שהתפלל תפלה קצרה מיד לאחר הקטרה ומה שנא' בסוף עבודה וי"ט הי' עושה וכו' וכך היתה תפלתו של כה"ג בצאתו מבית קה"ק בלי פגע, יה"ר תפלה ארוכה אינו תפלה של כה"ג דהא תפלה קצרה נאמר במתני' וזו תפלה ארוכה הוא וגם צ"ע למה סידר אותה כאן במקום שאמרה כה"ג, וצריך לומר גם באמיץ כח כמו בעבודה אתה כוננת, ובאמת כשאני אומר אמיץ כח הוספתי תפלה קצרה במקומו, ובאמת גם בעבודה אתה כוננת התפלה ארוכה יותר מבש"ס בבלי וברמב"ם, אבל עכ"פ בכלל תפלה קצרה היא ובווהר פ' אחרי דף ס"ז נראה דשני פעמים התפלל כה"ג פ"א בעודו בקה"ק וז"ל פתח כהנא פומיה בצלותא ברעותא בחדוותא וצלי צלותי בחר דסיים זקפין כרוביאי כמלקדמין גדפיי ומזמרין וכו' ועמא ידעין דאתקבל צלותי וכו' והוא תב לאחריו וצלי צלותי, הרי דב"פ התפלל כה"ג.

בווהר אמור דף ק"ב אמר ר' יצחק קפסרא חדא קשירא ברגלוי דכהנא בשעתא דהוה עאל דאי ימות התם יפקוהו מלבר ובמה ידעי בההוא זהוריתא אתידע ואשתמידע כד לא יהפך גוויי בההוא שעתא אשתמודע דכהנא אשתכח לגו בחטאה ואי יפיק בשלם

לו עיקר מה"ת וכן הוא פשוט בפוסקים, ועיי' תוס' חולין ד' ע"ב נראה שלא חילקו, והנה אם יש כאן בשר עוף מבושל בחלב ובשר בהמה כבוש בחלב דתרווי' דרבנן הי' מיני' קיל לכאורה הוא דעוף בחלב חמיר דיש מ"ד דהיא מה"ת, אבל כבוש ליכא למ"ד דהיא מה"ת וגם בעיקר דין כבוש אפי' בשאר איסורי יש ספק עיי' נוברי"ק סי' כ"ו, אבל בפמ"ג יר"ד סי' פ"ז מש"ז סק"א כתב דחי' ועוף בחלב קיל דהוה אין לו שורש מה"ת משא"כ כבוש עיי"ש א"כ מאכילין אותו עוף המבושל בחלב.

שם סעיף י' — חולה שאכל ביה"כ.

בשטמ"ק ברכות מ"ה כ' אבל מי שהוצרך לאכול ביר"כ מחמת חליו אע"פ שמותר נראה ודאי דאין לו לברך כלל בין לפניו בין לאחריו דלאו הנאה הוא לו אלא צערא ואע"ג דא"א דלא מתהני הר"ל כאשה דתחלתו באונס אע"פ שסופה ברצון חשבינן לי' אונס עכ"ל וזה דבר חדש.

שם מח"א ס"ק י' — ועכ"פ א"צ לקדש דיש לחוש לברכה לבטלה.

דהא צריך לקדש בברכה כל קידוש של לילה כמבואר סי' רע"א עיי' ח' אם לא קידש בלילה.

שם מחהש"ק ס"ק י' — כיון דלא הוצרכו מן ליוה"כ דהא צריכים להתענות.

צ"ע דהא צריך סעודה גדולה למוצאי יר"כ גם עיי"כ דצריך סעודה גדולה שיוכל להתענות ואפשר דנפל בעיר"כ לחם משנה.

סימן תריט

סעיף א' — ליל יוה"כ נוהגים שאומר שליח צבור.

עיי' פמ"ג סי' צ' מש"ז ססק"ב דבליל יוה"כ אין לסגור החלונות בדפין מטעם לקבל ירושלים, ואפשר גם בפאראהנג (= וילון) הנהוג כעת אין לסגור מטעם זה.

סימן תרכא—תרכה

שם טו"ז ס"ק ב' — ולא כמ"ש המון
עם אדואס.

ולענ"ד יש לומר דאדרבא מורים במה שאומרים
אדושם דפה ה' צריכים לומר השם באדנות אבל
התנא קאי על תכה"ג דה"י אומר בכתבו וא"א לומר
אדושם דהא לא ה' אומר באדנות, כן י"ל ליישב
מנהג העולם, אבל בפמ"ג הביא מאה"ע סי' ל"ד
די"ל השם עיי"ש, והוא מריב"ש וכן פ"א בדבורים
משנה ה' אשר נתת לי השם, וכן ברמב"ם פכ"ד מה'
סנהדרין ה"ו כי לא באו לעזרת השם.

באר היטב ס"ק ד' — וטוב לומר מעט
סליחות בנחת.

בס' לקוטים יקרים הביא בראש הספר דהבעש"ט
זי"ע אמר דקודם נעילה אמר מחזור בקטנות כדי
שיוכל להתפלל אח"כ נעילה בדביקות גדולה.

שם עטזיק סיך ב' — וא"א קדש
אחר קריאת ס"ת

יען דהקדיש שאומרים קודם שמו"ע קאי על קרה"ת ג"כ אבל אם אין מתפללין במקום הקריאה רק הולכין להתפלל במקו"א כמו שיש בקהלות שהולכין לקרות חוץ לבהכ"ג צריך לומר קדיש אחר קרה"ת כמש"כ בהגרעק"א סי' תקנ"ט ע"י"ש.

סימן תרכא—תרכה

סימן תרכג

סעיף ו' - ותוקעים תשריו.

בסדה"י ה' ר"ה כ' שתקעין במיה"כ תשר"ת

תש"ת תר"ת, ולא ראיתי כן בשום מקום ונראה שהוא ה'ת"ת ה'א"ו
הוא מפרש דתשר"ת הכונה סדר תשר"ת.

בשבועות דף י"ג ע"ב לשיטת חוס' וכן הוא
בר"י מיגאש דיו"כ אין מכפר רק בסוף היום, ובאמת
שהוא מחלוקת בירושלמי סוף יומא ומסקינן כן דרך
בסוף היום הוא מכפר ואם כי ברשב"א בשבועות
הקשה על גירסת ר"י מיגאש דסובר דש"ס דילן סובר
כן אבל מ"מ סובר דבריתא סוברת כן, ועיי'
ריטב"א שם שכ' דהלכה כן הוא דרך לכשתחשך
מכפר עיי"ש, ועפי"ז נראה דבאותו שעה צריך
ליותר ביותר שיהא בתהורתי תשובה ונ"מ ג"כ
לחולה שאין מתענה ביו"כ מ"מ צריך לראות בדסוף
היום יהא בעיניו ואז אפי' אכל מקודם מכפר היום
כמבואר שבועות י"ג, וכן לענין בעל מלחמה וכדומה
שמוכרח מחמת אונס לעשות מלאכה מ"מ יראה
ליותר על אותו השעה יען דבשעה זו תלויה הכפרת.

מגיא ט"ק ז' - אין מתענין מיה"כ
עד סוכות.

עיי' ירושלמי נדרים פ"ח סוף הלכה א' רבי
אבין התענה כל ערב סוכות וצ"ע אמהרי"ל מי'
במגילה פ"א ה"ד ותענית פ"ב ה"ג הגי' ע"ש וכן
הי' גי' ב"י אור"ח סי' רמ"ט ואפשר דגם בנדרים
ה'גי' כן ועיי' שו"ע שם, שכתב אדרבא דגם בתענית
הגירסא להתענה ערב סוכות.
בווהר ויחי דף רכ"א ודאין לון מיזמא דריה
ויר"כ עד ט"ו יומין לירחא, זה דבר חדש ממיר"כ
עד סוכות יומא דדינא אינת.

טען א

ברש"י בסוכה ב' ע"א ד"ה למען כתב ואע"פ
דאין יוצא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד מיהו דריש
ליה וכו' ע"ן שם דבאמת לא היה צריך רש"י לזה

דגם אם הפירוש סוכות ממש אינו לפי פשוטו דרשת רבה אבל רש"י מפרש כאן דעיקר פשוטו הוא ענני כבוד כמו שמפרש התרגום אונקלוס. וי"ל עיקר פשוטו הוא יען דאמר כי בסוכות הושבתי דהשי"ת הושיב אותם דזה שייך על ענני כבוד אבל סוכות ממש בוודאי עשו בעצמם. והא דאמר בסוכות תשבו ו' ימים ולא ו' ימים תשבו בסוכות כמו במצה ו' ימים תאכלו מצות עיין מהר"ם ריש סוכה שעמד על זה וי"ל יען דסוכה אי אפשר לעשות ביו"ט על כן צריך להקדים הסוכה קודם ו' ימים אבל מצה יוכל לאפות ביו"ט וכמה ראשונים עשו כן עיין סימן תנח על כן הקדים שבעת ימים למצות מצה. גם יש לומר דסוכה מצותו בכל היום על כן צריך לעשות הסוכה מקודם אפילו נימא דמותר מן התורה לעשות הסוכה ביו"ט עיין בפרי מגדים סימן שטו מכל מקום אם יעשה ביו"ט ביטל המצוה בשעה שאין לו הסוכה מה שאין כן במצה דיוצא בכזית, א"כ אפילו יאפה ביו"ט לא ביטל זמן המצוה דיוכל בלילה עוד לאכול הכזית מצה.

שם שערי תשובה סק"א — ובאר משמע שאין לתקן הסוכה מכל וכל קודם יו"ט.

בתו"ט רפ"ד פסחים כ' דסוכה רגילין להקדים לעשותה וזריון מקדימין ממוצאי יו"ט פ. הרי דוריות מתחיל רק ממויו"כ.

בפמ"ג כאן ובס"י תרמ"ג כ' — דנכון שיהא הסוכה מרוצף בדפים זכר לענני הכבוד שהי' גם למטה עננים [וגם משום חשש אשווי גומות] ולכאורה יש להביא רא' מגמ' דהאמוראים עשו סוכה בלא רצפה על הקרקע עי"י סוכה דף כ"ו ע"א רבא שרא לי' לר' אחא בר אדא למיגנא בר מטללתא משום סרחא דגרגשתא, פרש"י שהיו טחין קרקעית הסוכה, א"כ נראה דהי' קרקע עולם בסוכה וע"כ טחו בגרגשתא ולא הי' מרוצף.

אבל וי"ל דר"א סובר כהאי תנא דסוכות שעשו הי' סוכות ממש ולהאי תנא אינו צריך להיות מרוצף דסוכות ממש אינו מוכרח שהי' מרוצף והפמ"ג קאי להאי תנא דסובר שהי' ענני הכבוד ע"כ צריך להיות מרוצף.

שם שערי תשובה — וי' באר יעקב בח"מ.

ועי' שו"ת חות יאיר סי' ר"ה ג"כ להיתר עי"ש הטעם.

סימן תרכו

והעושה סוכתו.

לענ"ד דה"ו"ו"ו הוא מדברי הרמ"א.

שם באר היטב סק"ה — והב"ח כתב שיש להחמיר.

אינו כן דכאן הב"ח מודה — עי' ב"ח מפורש כן והמג"א לא על דין זה קאי עיין סק"ז.

שם שערי תשובה סק"ז — שוב אינה מקבלת טומאה כדן המחבר לקרקע.

עי' גוב"י ק' יר"ד סי' צ"ד דרק בנעשה מעיקרא לשמש עם הקרקע או טהור בחברו אבל בכלי שמק"ט לא מהני החיבור עי"ש, וא"כ האין מהני כאן החיבור ואפשר דמיירי כאן שבנה ע"ג ואז מהני בכל אופן החיבור, אבל דוחק.

שם — ולענ"ד פשוט שמעולם לא יצאה מידי חיוב מוחה.

בפמ"ג ס"י תרמ"ג כ' דפטור סוכה ממוחה אפילו בחדר של כל השנה.

שם סעיף א' משנה ברורה סעיף קטן ה' — ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן.

בסוף ספר קנאת סופרים להמהרש"ק כתב דכל זה הוא בדיעבד אבל להורות לכתחילה שיעשה כן אסור רק מיירי שהסוכה כבר עשויה אז מורין לבטל אבל לא מורין כן לעשות לכתחילה עד כאן ומגמרא המובא כאן משמע דגם לכתחילה מותר.

סימן תרכט

סעיף ו' — במחצלת של קנים וקט.

בהגהת אור גדול במשניות סוכה סוף פ"א כ'.

דרמב"ם השמיט קש עפ"י שיטתו בכלים פכ"ה הי"ג
דבקש בכל ענין טמא מדרס, ועיי' בס' משנה אחרונה
פי"ז דכלים כ' דסתם מחצלת דקש לשכיבה ובתויו"ט
שם כ' דמחצלת הקש מיירי שהיא קטנה מאד עיי"ש.
א"ל אין כ"כ קושיא כיון דכאן רק בגדולה מכשיר א"כ
אפי' בקש שרי.

שם סעיף ט' — כל מיני אוכלים
מקבלין טומאה

בערוך לגר סוכה ל"ז ע"ב, וכן בבכורי יעקב
תרכ"ט סקט"ז כ' דמותר לסכך באתרוג שלא הוכשר
וטעמו כיון דאמר ר"י בגמ' דמסככין רק בארבעת
מינים א"כ אתרוג בכלל וכן נראה מכפ"ת שם, אבל
לענ"ד הפי' בגמ' בארבעת מינים הכונה רוב מארבעת
מינים עיי' לח"מ פ"ב ה"ו מסנהדרין דבגמ' איתא
שידע בשבעים לשון הכונה רק רוב מע' לשון מדלא
אמר שבעים לשון ע"כ כ' רמב"ם שידעו ברוב
הלשונות, וא"כ כאן נמי מדלא אמר ארבעת רק
בארבעת קאי על רוב מד' מינים חוץ אתרוג ולא
תידוק מזה דין חדש דיוכל לסכך באתרוג.

שם תג"א ס"ק ב', ב"י — ד"מ רא"ש
לבוש רדב"ז

חלק ד' סי' צ"ו וסיים שאין מקום לחומרא של
אורחות חיים, ועיי' מאירי סוף פרק א' דסוכה כ'
הקנים אע"פ שיש להם בית קבול טהורות ומסככין
בהם שהרי סתומים הם במחיצות הפנימיות המפסיקים
בין פקק לפקק וכו' עד שיסיר אותם המחיצות בכונת
קבלה.

שם סק"ט — לא גזרינן שיסכך בשפודין
עיי' ריטב"א דף י"ב ודף כ"ב דסכך פסול
מדרבנן מותר להעמיד הסכך בו דהוה גולג"ז עיי"ש
וא"כ י"ל דשפודין רק מדרבנן פסול לסכך בו, אם
מיירי בשל עץ ע"כ מותר להעמיד בו.

שם באר היטב ס"ק ד' — ולפי'
אפילו בצמר גפן וקנבוס שאין חטמאין
בנגעים

עיי' תפא"י ומשנ"א נגעים פ"ב מ"ה דיכולין

לסכך בדבר שטמא בנגעים דהא גם פסולת גורן
ויקב מיטמא בנגעים כשבא הבהן לראות עיי"ש.

שם מחהש"ק ס"ק ג' — וצ"ל שחברן
ע"י מים

בפמ"ג כ' דהוא הנקרא קלאטשי וא"כ איש דבוח
אפשר לסכך בלי חיבור ע"י מים.

שם סעיף ג', משנה ברורה סעיף קטן י'
בשם הבכורי יעקב — דבשעת הדחק
יש להקל לסכך כשנשברה

עיי' משנה אחרונה כלים פרק ב' משנה א' דמה
שכתב המג"א דאסור לסכך אפילו נשברה חומרא
יתירה הוא.

שם סעיף י"ד — מפני שריחן רע
בריטב"א ור"ן כתבו דגם לדפנות פסול דגם
בוה שייך הגזירה דשביק להסוכה ויצא.

סימן תרל

מצאתי במאה שערים לרי"ץ גיאות דף ע"ב
שנשאל רב האי בסוכה דיש לה ב' דפנות ודופן ג'
יש בו טפח שוחק ודופן ד' הוא פתח וסמוכה לבית
אם מותר ליכנס לסוכה בין מפתחה בין מדופן הג'
הסמוכה לבית, והשיב הכין חוינא דרובא דעלמא
זהירין דלא עיילן לסוכה אלא לפתח א' ואנתנו לא
פריצינא בהא מלתא בעינייתון כדי לחבב את המצוה
ולא לזלול בדפני סוכה, והרי"ץ כ' על זה אלא מי'
לא אשכחן רא"י שאין נכנסין אלא מפתח א' אלא
כיון דמנכרא מחיצות ב' כהלכתן וג' טפח אי עייל
בדופן ג' לא מפסלא סוכה, חה דבר חדש ליותר
שלא יהא בסוכה אלא פתח א', ונראה שם דגם אם
יש ד' מחיצות אין לעשות ב' פתחים מב' צדדים,
ואפשר הטעם יען דסוכה יש בה קדושה כבהכ"נ,
עיי' פמ"ג סי' תרל"ט ואסור לעשות קפנדריא את
הסוכה כמו בהכ"נ ובהמ"ד ואם יהא ב' פתחים בב'
צדדים יוכלו לבא לידי קפנדריא ע"כ לא יעשו כן
בסוכה, וכן משמע במאה שערים דף צ"ב שהביא
מרב האי דאם הי' לה פתח בדרך הסוכה ומצדה
יש בית בדופן מרפנות שלה, אין משתמשין

בבית עם הסוכה ואם משתמש הרי זו פסולה אלא מפסיקין תבית מן הסוכה במחיצה וכי הרי"ץ אנו אומרים דלא מפסל סוכה כשמשמשת עם הבית, אי נמי כשהי' פתח בית פתוח לתוכה ועוברין דרך עלי' דסוכה לאו כהר הבית ולאו כבהכ"נ דלא יעשנה קפנדריא, מזה נראה דטעם דרב האי דאוסר הוא דלא יעשנה קפנדריא, ובשנת תשי"ג בלאגער פערנוואלד רצו השכנים לעשות ב' פתחים בסוכה שלי ולא נעשה, וכשראיתי דברי רב האי הג"ל שמחתי בזה שלא נעשה ב' פתחים בהסוכה.

שם סעיף ה', הגהת רמ"א — ונהגו

עכשיו לעשות מחיצות שלימות

ראיתי בקהלת שלמה להג' מהרש"ק דף ז' הביא בשם כתבי האר"י ז"ל דעפ"י הקבלה צריך להיות דוקא ב' דפנות וטפח, עיי"ש שכ' גם עפ"י גגלה טעם ע"ד אגדה והוא פלא דלא נשמע מי שיהדר על זה אדרבא מהדרין לעשות מחיצות גמורות. עיי' רש"י סוכה דף ד' ע"א ד"ה דופן שכ' דסתם סוכה יש לה רק ג' דפנות והרביעית כולה פתח, בקרבן חגיגה למהר"ם גאלאנטי המחובר להלק"ט דפוס ראשון דף מ"ב הביא דברי האר"י ז"ל דזה נכון יותר ב' דפנות והג' טפח מלעשות ג' שלימות וכי דזה דבר תמוה עיי"ש.

שם סעיף ט' — היו דפנותיה גבוהים

שבעה ומשהו

במאה שערים לרי"ץ גיאות דף ע"א כ' דאית דסבירא להו דכשם שאם יש בין דופן לארץ ג"ט פסולה כך אם יש בין דופן לסכך ג"ט פסולה וסבר דהאי דקתני הרחיק את הסכך מן הדפנות ג"ט פסולה אדופן קאי, ודחה הרי"ץ גיאות דלא היא דאגג קאי אבל בדופן כשר עיי"ש.

שם סעיף י' — וחזק אותם עד שלא

תהא הרוח מצויה מנידה

בכסף משנה פ"א מסוכה הלכה ה' כ' דרק עד י"ט צריך שיהא כן, וזה דבר חדש.

שם — על כן אין נכון לעשות כל

המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אבל בדיעבד כשר אם קשרן וכ"כ בערה"ש.

ועיי' פמ"ג בטו"ז סק"א שכ' לתרץ דבבהמה קושרין היטב ע"כ שרי אבל יריעות קושר במשיחה ע"כ חיישינן שינתק עיי"ש, א"כ י"ל כעת שעושין סוכה ממחצלת או יריעה עבה וקושרין היטב עיי' יתירות מותר גם לכתחלה, ובאמת אפי' אנשי מעשה עושין דפנות כאלו ונראה שיוצאין גם הלכתחלה עפ"ש"כ בשם הפמ"ג, ועיי' שבו"י ח"א סי' ל"א מפרש דחיישינן שינתק מה שקשר למטה ובצדדין וישאר מחיצה תלויה וזה פסול מצד שיוכל להנטל ברוח מצויה ובאמת לא ראינו אפי' א' מאלף הסוכות שעושין מיריעה עבה וכדומה שתנתק, ולכאורה בלא"ה מצד שתנתק אסור שהרוח מנידה את המחיצה ול"ה מחיצה בכה"ג עיי' מ"ב שכ' דאם עיי' הרוח הולך ובא המחיצה ל"ה מחיצה אפי' אין בכח הרוח להפיל המחיצה עיי"ש ובמחיצות הללו הרוח מניד אותן וצ"ע, ונראה דרק אם מניד אותן הרבה כמו בענפי אילנות בגמ' דהרוח מוליך אותן הרבה רחוק ממקום שהיו זה ל"ה מחיצה אבל אם מניד את המחיצה קצת אבל עיקר המחיצה נשאר עומד במקומו שפיר מקרי מחיצה דהא שם מחיצה עליו דמגין על האדם שלא יראה אותו מבחוץ רק אם מניד הרוח הרבה את המחיצה ממקומה עד שאינה עושה פעולת מחיצה שאינה חוצץ בפני האדם שלא יראה או ל"ה מחיצה כנלע"ד ומחיצות אלו שעושין כעת אינן מנידין כ"כ יען שקושרין אותן ע"כ לענ"ד אין שום פקפק על סוכות אלו.

סימן תרלא

סעיף י' — כמין צריך

במאירי כתב שאם עשה הדפנות כהלכתן וסיכך עליהם כמין צריך מעוקם כעין גג כזה: **א** שכשירה אלא שאין הדבר נאה שלא לטעות בה עמי הארץ עכ"ל ואני ראיתי סוכה כזה ונראה לחוש לדברי המאירי שלא לעשות כן.

שם סעיף י', הגהת רמ"א — גם צריך

שיהיו הדפנות לאחר שהם גבוהים

עשרה

בריטב"א כ' וז"ל וכיון שהסכך סומך על הדפנות לגמרי צריך שיהא הכל מדברים הכשרים לסכך.

סעיף ב' — אם היא עגולה צריך שיהא בה כדי לרבע שבועה על שבועה

עיי' אהלות פ"ג מ"ז טפח על טפח מרובע מביא את הטומאה ומפרשים שם דהכונה מרובע דלא מהני מה שארכו יתר על טפח להשלים את הרוחב עיי"ש משמע דרך היכי דכתיב מרובע אמרינן כן אבל אי הוה נאמר טע"ט בלא מרובע הו"א דהאורך משלים לרוחב, וא"כ היכי דכתיב ד"א על ד"א דלא כתיב מרובע הכונה דמשלים אורך לרוחב.

סימן תרלה

סעיף א' — כגון סוכת נכרים, נשים

כתב בפמ"ג סי' תרמ"ט סק"ח באשל אברהם ז' דנשים יסככו כמו דלא יקשרו ציצית ולולב עיי"ש.

שם מג"א ס"ק ב' — בין מלמעלה בין מלמטה

דין זה מפורש בר"ן דגם אם חקק אח"כ מלמעלה כשרה, והר"ן דייק מרש"י דסובר דרך למטה כשר ולא מלמעלה וכתב הקרבן נתנאל, וכבר קדמו הב"ח דלהר"ן ה' לו גירסא אחרת ברש"י שגורס וכשחוטט בו מלמעלה למטה על כן דייק דרך מלמעלה למטה ולא מלמעלה, ועיי' הגהת מראה כהן שהוסיף דגם משי"כ ברש"י עד שמגביה את החלל לגובה י' ט"ס וצ"ל עד שמשלים את החלל, יען דהא אינו מגבי' רק אדרבא מוריד ושייך משלים את החלל, ונלע"ד דא"א לומר כן דלהר"ן ה' לו גירסא כזו חוץ מזה שבכל ספרי הר"ן הגי' ברש"י מלמטה למעלה אלא הא מפורש בר"ן שכ' ארש"י נראה מלשונו דרך כי חטיט מלמטה למעלה דמשייר ל' לסכך כו' א"כ האידך אפשר דה' לו גירסא מלמעלה למטה דא"כ ה' צריך לומר הר"ן, נראה רק כי חטיט מלמעלה למטה והוא כ' בהיפוך — אבל עיי' בפ"י ר"ח שכ' ג"כ שחוטט בגדיש למטה, וכ' יען דאין דרך בג"א להגדיש תלוי וכיון שתלה זה נתברר שלשם סוכה הניחו, נראה דמיירי דטפח זה באמצע הגדיש הוא והיינו תלוי שתלוי באמצע הגדיש מה שאין הדרך לעשות כן בגדיש, וכן סובר

נשאלתי בשבת שאירע שהרוח נשבה את הסכך אצל דפנות דרום וצפון יותר מג' טפחים אבל אצל כותל מזרח נשאר הסכך אם מותר לישב בסוכה זו ואמרתי בפשיטות דגם שם לא הוה סוכה כיון דצפון דרפנות דרום וצפון אין מצטרפין דיש אויר יותר מג' טפחים אצל דרום וצפון אם כן ליכא ג' דפנות.

אבל אם נשאר עוד סכך קצת אשר הרוח לא נשב רק שהוא חמתה מרובה מצלתה דפסול לסכך מכל מקום אם אין בין קנה לחברתה בסכך פחות מג' טפחים אמרינן לבוד ומצטרפין הדפנות להסוכה דרך אויר ג' טפחים פוסל אבל כאן ליכא ביחד ג' טפחים אויר דמה שהוא חמתה מרובה מצלתה לא הוה בכלל אויר אם כן הוה סוכה כשרה לישב בכותל מזרח כבכל מקום דיש סכך כהלכתו דיש כאן ג' דפנות כנלע"ד.

ומה שכתב בשו"ע דאויר פחות מג' טפחים אין ישינים תחתיו כתבו אחרונים דהוא הדין אין אוכלין תחתיו וראיתי במלאכ"ש על משניות כתב דאכילה מותר אבל לא נתן שום טעם לדבר דמאי שנא אכילה משינה וגם הוא נשאר בצריך עיון אבל פשוט דאין חילוק.

סימן תרלג

סעיף ד' — מיעטה בתבו

בירושלמי סוכה פ"א ה"א דף ב' ע"ב איתא א"ר יוסה בי ר' בון עלו בה עשבים אין ממעטין בה, פ"י בסוכה שהיא גבוהה יותר מכ', ותמה בש"ק שם דלמה השמיטו הפוסקים דין זה, ואפשר לומר דיען ודין זה הוא דבר שאין מצוי שיגדל בקרקע הסוכה שדורסין שם עשבים כ"כ שימעטו מהשיעור, ע"כ לא הביאו הפוסקים שאין מביאים רק דבר המצוי עיי' ר"ן פ"ק דפסחים לענין בעיות דעכבר יוצא ועכבר נכנס דלא הביאו הרי"ף יען דאינו מצוי עיי"ש דף ה' ע"א.

רש"י ע"כ מפרש רש"י ממטה למעלה היינו מהקרקע עד תחלה באמצע שזה נקרא למעלה כאן, ומדכתב רש"י עד שמגבי' החלל דייק הר"ן דרך ממטה למעלה מתיר רש"י, אבל לא שהי' לו גי' אחרת כנלע"ד בעזה"י ועיי' תויו"ט שהשיג על הב"י שהעתיק דברי רש"י כאן שהוא לפנינו והביא דברי ר"ן, הא הר"ן כ"ו ה' לו גירסא אחרת ברש"י עיי"ש בתויו"ט, ועפ"י שכתבתי מיושב, דהר"ן ה' לו הגירסא ברש"י כמו שהיא לפנינו.

שם טר"ז סי' ד' — ואפילו את"ל
שהיה כבר סכך שמא היה באופן שכשר
לעשות סכך תחלה

לענין נראה די"ל דמיירי דכבר הי' דפנות כראוי קודם הסכך רק אח"כ ניטלו ונפסדו והוצרך לעשות אחרים ובוה מיירי מתני' ואזי באמת מתחיל אצל הסכך דסכך שנשאר שם לא נפסל ע"י שניטלו הדפנות כיון שניתן מתחלה בהכשר, ועיי' עירובין דף פ"ו שם מפרש רש"י כל המשנה ולא כ' אצל הסכך רק כ' שהתחיל לארוג מחיצות הסוכה ולמעלה א"כ י"ל דגם כאן לאו דוקא, והנה לפמ"ג שכ' דאם יש דופן א' כשר — כשהניח או הסכך קודם שגמר הדפנות כולם ועיי' ת' בי"צ אור"ח סי' נ"ה שהביא דברי פמ"ג א"כ אין שום ראי' מרש"י בהא דמשלשל די"ל דבאמת כבר עשה מקודם שהניח הסכך דופן א' וא"כ כשר הסכך אבל צריך להשלים שאר הדפנות והשלים ע"י שלשול מלמעלה למטה, וא"כ שפיר כ' רש"י שהתחיל אצל הסכך דבאמת כבר יש סכך ואחר שעשה דופן א' והוא בהכשר וצ"ע לפי דברי פמ"ג דמשמע מזה דאפי' בעשה דופן א' אסור לסכך קודם שיגמור כל הכשר דפנות הסוכה, והנה לכאורה יש ראי' להב"ח דשרי לעשות הסכך מקודם, מהא דסי' תר"ל סי"ב דיכול לעשות בירט מחיצה מבנ"א שלא לדעת, ועיי' מעשה רוקח על הרמב"ם סוף פ"ד מה' סוכה דאפי' כל הדי' מחיצות יכול לעשות מבנ"א בירט עיי"ש והא הסכך אסור לעשות בירט דהוה בנין ועיי' פמ"ג סי' תרל"ז וסי' שט"ו, והאיך יהא לו סוכה ע"י ד' דפנות מבני אדם בלא סכך ע"כ דהסכך עשה מעיו"ט, וא"כ מוכח כהב"ח דיוכל לעשות הסכך קודם הדפנות ועכ"פ בדיעבד או בשעת הדחק שאין לו

בעיו"ט ממה לעשות המחיצות, ולכאורה היא ראי' נפלאה, אבל במשנה ברורה שם ראיתי שמפרש לה כגון שנפל דופן סוכתו, וע"כ הוצרך לעשות דופן מבנ"א ועיי"ש, וא"כ אין ראי' להב"ח דבנפל הדפנות אין חשש משום סכך קודם לדפנות, אולם באמת אין הכרח לפי מ"ב דברמב"ם שמשם מקור הדין לא נזכר זה, וי"ל דמיירי כשאין לו מעיו"ט ממה לעשות מחיצות והי' ראי' מזה להב"ח, והנה הב"ח כ' שם דמכל הסוגיא מבוארת דאין בזה איסור כל עיקר, צ"ע מהיכן מבואר חוץ מדברי רש"י.

והנה אפשר לומר דמשו"ה נקט המשלשל דיעבד אם כי גם לכתחלה יוכל לעשות כן עיי' מלאכ"ש במתני' דכתב דגם לכתחלה יוכל לעשות כן ולהב"ח י"ל דיען דלכתחלה אין נכון לעשות הסכך קודם הדפנות ושם מיירי דעשה קודם הסכך ע"כ נקט לשון דיעבד.

סימן תרלט

טע"ף א' הגהת רמ"א — ואל יעשה
שום חשמיש בוי בסוכה

במאה שערים לר"ץ גיאות דף ע"ג כ' בשם רב האי לענין בית הכסא או בית תבשיל סמוך לסוכה, ואם מתערב מקום הבשול בסוכה מכוער הוא ולא יעשה כן וכ"ש אם נראה בה בה"כ אבל אם אין נראה בה מקום הבשול ולא בה"כ אע"פ שיש בה פתח שנכנסין מהן לשם כשרה, עד כאן נראה דגם בית התבשיל לא יהא סמוך לסוכה אם אין מחיצה מפסקת, והבכורי יעקב סק"י כ' להתיר לשום כלים בווים אצל דופן עקומה, ועפ"י הג"ל יש לאסור כיון דנראים בתוך הסוכה.

שם טע"ף ב' — אוכלים ושותים
וישנים בסוכה כל ז'

בלקט יושר כ' דאצל התה"ד הי' עביט של מ"ד חוץ לסוכה כל הלילה וכשהי' צריך להשתין הביאו לו העביט ואח"כ הוציאו חוץ לסוכה, עכ"פ ראי' דמותר להשתין בסוכה, וכמש"כ במנח"א ח"ג סי' ע"ג שצדיקים וגדולי עולם ישנו בסוכה אפילו שהיו צריכין להשתין בעביט בסוכה.

משנת

סימן תרלט—תרמה

יעקב

רה

שם סעיף ג' הגהת רמ"א — ולא יאכל
ביום מחצות ואילך.

בלקט יושר הביא דתה"ד לא ישן בערב סוכות
בצהרים כבשאר הימים כדי שיוכל לישן לתיאבון
בלילה כי בסוכה השינה קובע עיקר הדירה.

שם סעיף ה' — ירדו גשמים הרי זה
נכנס לתוך הבית

נלע"ד דאם אוכל בבית ומברך שם בהמ"ז מ"מ
יאמר גם בבית הרחמן הוא יקים לנו את סוכת וכו'
דל"ש כ"כ להסוכה רק להיו"ט.

שם סעיף ז' — היה ישן וירדו גשמים
בלילה ונכנס לתוך הבית

עיי' ריטב"א סוכה דף כ"ז ע"א שהביא בשם
גדול א' שהי' מחייב לישן בסוכה בלילה הראשונה
אפי' ירדו גשמים שינת קבע מיתה, תיבת ארעי
ט"ס וצ"ל קבע, מגז"ש ט"ו ט"ו מחג המצות,
והריטב"א דחה דלא מצינו חילוק זה בשום מקום.
דסתם התנא ירדו גשמים יצא מסוכה ולא חילקו,
וגם הא גז"ש ט"ו מחג המצות שייך רק באכילה ולא
בשינה. וכ' דעיקר כן הוא מפ' מורי נר"ו — הוא
הרא"ה.

סימן תרמ

סעיף א' — נשים ועבדים וכו'

אם כי הנשים פטורות מסוכה מ"מ רוב נשים
יושבות בסוכה ומברכות לישב בסוכה חוץ איזה
גדולים נכדי הגאון חכם צבי ז"ל שהנשים לא ישבו
בסוכה, ואני מזהיר שאם בירכו לישב בסוכה יגמרו
סעודה זו בסוכה ולא יעשו כאשר כמה מהמון עושות
שמברכות ואוכלות פחות מכזית והולכות לבית,
וראיתי בשו"ת מי יהודה או"ח סוף סי' ה' שהביא
בשם הגאון מהרי"ב מטשעטשוויץ ששמע דהח"ס
החמיר והקפיד על הנשים שלא ישבו בסוכה. ולא
אאמין בשמועה זו כי בודאי נאמן עלינו יותר נכדו
הה"ג ז"ל בס' חוט המשולש במנהגי חת"ס שכי'
בוה"ל כל בניו ובנותיו וחתניו וכלותיו אכלו עמו
בסוכה כל ימי החג, ודבר פלא איך הכילה הסוכה

את כולם עכ"ל, אי"כ בודאי לא הקפיד והרעיש על
הנשים היושבות בסוכה, ובודאי ברכו הנשים ג"כ
מדלא השמיענו שינוי כזה דישבו ולא ברכו.

שם סעיף ד' — או מפני הריח

עיי' ר"ן דסירחא דגרגישתא אם הוא לכל אדם
הסוכה פסולה כמו בשווצרי דף י"ג שמא יניח סוכתו
משמע דרק מדרבנן כמו בדף י"ג ועיי' פמ"ג סי'
תר"ל די"ל דמה"ת הוא דל"ה כעין תדורו והובא
במ"ב ולא ראו דברי הר"ן מדלא הביאו אותו דמשמע
דרק מדרבנן הוא.

סימן תרמג

שערי תשובה על שו"ע סעיף ג' —
עבה"ט לקמן סי' תרס"ח תר"ס"א

לא נמצא שם בסי' תרס"א, רק ועיי' לבוש
ססי' תר"ס כ' גם ביום יש לברך לישב בסוכה
בקידוש ולא הזכיר שמדבר כשאוכל פת הבאה
בכסנין, ע"כ נכון לעשות כלבוש שיברך בכל אופן
בקידוש ביום ישב בסוכה. ולא ימתין עד אחר ברכת
המוציא.

סימן תרמה

סעיף א' — לולב שנפרדו עליו זה מזה

עיי' ח"ס פ' לולב הגזול דף ל"ה ע"א ד"ה ר"י
שכ' דנוהגין בלי פקפוק ליקח לולבים והגדלים
במדינתנו אשר לעולם לא יוציאו תמרים מ"מ נקרא
כפ"ת ע"ש המין ע"כ, ונ"ל כעין ראי' לזה מרשב"ם
ב"ב דף ס"ט ע"ב ד"ה הוצין שכ' דהוצין הוא מין
דקל כדחנן ציני הרי הברזל כשירות וכ' דרי"מ דאין
אלו טוענין פירות עיי"ש, אי"כ לרי"מ אלו ציני הר
הברזל אין טוענין פירות, ואפ"ה מפורש במתני'
דכשירות א"כ ראי' דאם אין מגדלין תמרים מ"מ
מקרי כפ"ת וכח"ס — ועיי' יו"ד סי' רצ"ד סכ"ד
לענין נוטע אילן לצורך לולב חייב בערלה י"ל
דסובר דלולב בעי שיגדל פרי עליו ע"כ דינו כנוטע
לאחרוג דחייב בערלה ול"ה כנוטע לעצים דפטור
מערלה אפילו גדלו פירות עליו ועיי' מעי"ט

יעקב

חשיב, דבלולב ג"כ בעי שיהא נראה להדיא הקטימה, ואפשר דלא חשיב שם רק שיעורי כ"ש באיסורי לאוין, אבל בשיעורי פגימה לענין מצות עשה לא קחשיב.

שם טע"ף א' — זולב שנפרדו עליו ולא נדלדלו כעלי החירות כשר

כתב בביאור הגר"א דרך כשר בדיעבד ולא לכתחילה וכן כתב מגן אברהם סימן תרמ"ז ערבה שנשרו מקצת עליה כשרה כתב דרך בדיעבד ואם כן כל מקום דאיתא כשר או כשרה הוא רק דיעבד אם כן גם סוכה עם ג' דפנות או דופן עקומה דאיתא כשרה גם כן רק דיעבד מדלא אמר מותר ובאמת לא אשתמיט מאחד שיאמר כן וגם גדולי ישראל יושבין בסוכה כזו וכן בכל מקום דאיתא לענין סוכה כשרה יוצאין בה לכתחילה. ועיין פרי מגדים סוף סימן תרמ"ג שכתב דיש לומר הא דב"ה מכשירין סוכה ישנה הוא דוקא דיעבד ועיין רש"ש סוכה כג דיש מקומות דכשרה הוא רק בדיעבד וכמה מקומות כשר גם הוא לכתחילה ועיין בחולין דף ב' הכל שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשרה דיעבד משמע דתיבת כשרה מביא דיעבד ויותר חידוש בתוספות פסחים דף לה ע"ב כתבו דר"י מסופק דאיתא יוצא אדם אם הוא לכתחילה או רק דיעבד וצריך עיון בכלל זה. וכמה פעמים יארע שיש ערבה שהענף על האילן היה ארוך אבל לא חתך כל הענף וכן בהדס ולולב יש כזה שמה שחתך ויוצא בו הוא המיעוט מהענף ולא עלה על הדעת לפקפק בזה דלכאורה אפשר לומר דהיה בכלל נשרו רוב עליה היינו מכל הענף נשתייר רק מיעוט עליו, אבל לפי מה שכתב הכ"מ פרק א' מהלכות שופר הלכה ב' מה דאיתא היה ארוך וקצרו כשר דאשמועינן דלא בעי כל הקרן כמו שהוא בראש הבהמה עיין שם אם כן כמו כן בענף יש לומר דלא בעינן כמו שהיה באילן וכשר לכתחילה אם חתך כשיעור אפילו הוא מיעוט הענף כמו בשופר דכשר אפילו הוא מיעוט מהקרן אם יש שיעור שופר מיהו צריך עיון אם חתך הענף בלולב ההדס וערבה שיעור שכשר בו אבל אחר כך נשרו מיעוט עליו מזה השיעור אבל אם נחשוב שגבי כל הענף הוא נשרו רוב עליו האריך נכשיר דגם בשופר מוכרח

וחובא בהגהת ר' עקיבא איגר ביו"ד שם דחה דין זה וכי דנוטע ללולב דינו כנוטע לעצים וכטור מערלה י"ל דהוא סובר דאילן לולב א"צ שיגדל בו פירות ע"כ דינו כנוטע לעצים ודוק, שוב מצאתי שהח"ס בלולה"ג דף ל"ה ד"ה ללמדך כי בעצמו לתרץ קו' המע"ט כן דירושלמי סובר דלולב בעי שיגדל פירות, וח"י שלא הרגיש דכ' לעיל להיפוך דיוצאים בלולב שאינו גדל עליו תמרים ולמ"ש כאן דירושלמי סובר דצריך שיגדל עליו תמרים א"כ אם הטוע"ע ג"כ סוברין כן א"כ הלכה כן דהא בש"ס בבלי אין מפורש ההיפוך וצ"ע"ג אם לוקח לולב שאין גדל עליו פירות, ובפקודת אלעזר אר"ה סי' מ"ח כ' ג"כ דדקל שאין בכחו לעשות פרי כלל אין ליקח דהוה מין אחר עי"ש שהביא רש"י סנהדרין צ"ו צינייתא דבבל שכי' רש"י יען שהמים רעים אין עושין פירות וכי' דאם היו במקום מים טובים הי' מגדלים תמרים והוה מין א'.

פ"ח טע"ף ג' הגהת רמ"א — כי יש מחמירין אפילו בנחלק קצת.

י"ל עפ"י שכ' הר"ן והובא בב"י יו"ד סי' ר"א דהא דאם יש כמעט מים בבור היינו רוב מקוה ולגבי ה"ה היה רוב מעט וא"כ ה"נ י"ל דהכונה ברובא. ועי' לעין י"ה בחו"מ סי' קסג דניקצת הקהל הכונה רובו וא"כ ה"נ, אבל באמת ז"א, דלמעשה מעט כמש פסול.

שם טע"ף ו' הוהת רמ"א — ואם נקטם העלה העליון האמצעי.

היינו ב' העליון שקרוים שדרה משא"כ אם מאלו הב' לא נקטם רק א' כשר כ"כ תוס' ורא"ש ופסקי תוס' לזה"ג.

שם, מחהש"ק סוסיק ו' — דהוה ל' לחשוב בחולין פסולי אתרוג בחוטמו דודאי פסול בכ"ש.

י"ל דמשו"ה לא חשיב יען דאי אין ניכר לרוב בנ"א להדיא אינו פוסל עיי' מג"א תרמ"ח ס"ק ט"ז דבעי שיהא נראה לעין והני דחשיב בחולין בכל ענין פוסלין בכ"ש, וא"כ גם לולב י"ל דמשו"ה לא

סימן תרמו

סעיף ב' — ערבה שיבשה או שנשרו רוב עליה.

בוכל"א ח"ג דף י"א כ' דבעירו מנהג קדום שאין מרקדקים לראות רק בג' עלים עליונים שלא יהיו קטומים וכשהן שלימים שוב אין מרקדקין כלל וכ' שלא מצא בפוסקים מי שהצריך בעלין עליונים שלא יהיו קטומים וכ' שם דצריך לזוהר רק ברוב העלין ע"ש. וגם כעת המרקדקים רואים שעלין עליונים לא יהיו קטומים, ולענ"ד פשוט דהוא משום הדר כעין למעלה מחוטמו באתרוג כן בעלין עליונים של ערבה, דעיקר ההידור שייך שם ובשאר העלין לא יהא נשרו אבל קטימה קצת לא מוסיק דמ"מ הדר הם. וכ"כ שם הוכל"א דנשרו רוב עלים הכונה הרוב שבשיעור ג"ט ולא רוב השיעור מהענף דכשר אפילו נשרו או נחתך כיון דרוב משיעור ג"ט קיים.

שם מג"א ס"ק ג' — כשרה, משמע דלכתחלה לא יקח אותה.

ביבמות ק"ב ע"א מפורש חליצתה כשרה דיעבד ומשני אידי סיפא נקט כשרה ע"ש, ובתו"ט סובר דכשרה הוא דעבד ויש אריכות דברים לזה דכ"ס פאה כמג"א וכמ"ס נראה להיפך ועיי' ג"ך י"ד סי' כ' סק"ח דשם נאמר וכל הצואר כשר לשחיטה ואפ"ה רק דיעבד ועיי' תוס' פסחים דף ל"ה ע"ב דגם יוצא י"ל רק דיעבד, ועיי' מג"א הרמ"ט סק"ח ג"כ דכשר רק דיעבד.

שם עטרת זקנים סק"א — אף על פי שיש לחלק בין נשרו חטצמן או שתלשן אדם.

באש"א להגה"ק מבוטשאטש העיר בזה דיש לחלק דנשרו רק מכח האילן שעליו גובלים ונושרין אבל לא בנתלשו, אבל כ' דמסתמת הפוסקים לא נראה כן, וחי' שלא הביא דברי העט"ק.

סימן תרמח

סעיף ה' — אבל נשאר בו שיור למעלה ולמטה אפי' כ"ש כשר.

עיי' ר"ש פ"ג דאהלות מ"ד הביא תוספתא

להשתייר שיעור הכשר שופר כן נימא גם כן שאם הוא מיעוט עלים שנשאר לגבי כל הענף פסול או נימא דאין לנו שום נפק"מ מה שנשתייר באילן רק משיעור הכשר לולב הדס וערבה כשר בנשתייר רוב עלים מזה השיעור, ובודאי יש לזוהר לכתחילה שבשיעור המוכרח להיות לא יהא נשר אפילו מיעוט, או משום מש"כ המג"א דכשרה רק דיעבד אם נשרו מיעוט עלין, (ב) משום חשש דבהצטרף חלק מהענף שנשאר באילן יהא נשרו רוב עלין..

סימן תרמו

סעיף ח' — והוא שיהי' העלה שהוא מורכב על שניהם.

כי זה נקרא ראש ובו תלוי ההדר כי הוא נראה יותר מהאחרים כן הוא לשון הרא"ש וא"כ צריך לדקדק על עלה זה ביותר אם כי לא נמצא בפוסקים כן, אבל לפי הרא"ש כן הוא.

שם טו"ז סק"א — והר"ן הביא פירוש של קטומין שאמר ר"ט דכשר דהיינו שדרך ענפי החדש שיוצאין מצדיהן בדין.

במאירי כ' דהדס כשר עומד ביושר בלא התפשטות ענפים מכאן ומכאן ושאינו עבות הוא נעשה מרובה בענפים כעין עצים ועל שם רבוי הענפים קוראו שוטה עכ"ל, א"כ אם יש התפשטות ענפים ששכיח מאוד הוא בכלל הדס שוטה והעולם לוקחין הדס כזה, ועיי' במאירי פי' על ג' קטומין באורך.

שם שערי תשובה על שו"ע סעיף א' — נשרו רוב עליו הדס שאין עלים שלו ראשו של זה מגיע לעוקצו של זה פסול.

האחרונים הביאו בשם רבינו ירוחם להכשיר, וגם מספר הבהיר וירושלמי דמבואר דרק רובו מחופה מעכב.

אתרוג שנחלק לשנים טהור ואינו חושש שמא חסר ומפרש הר"ש דטהור הכונה דיוצא בו דרך אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש איתא בתוספתא עם דאינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור, אבל אתרוג שנחלק ולא נחלק לגמרי אלא דלייף כשר לצאת בו עיי"ש, ולכאורה משמע דרך במק"א לייף או למעלה או למטה וזה שלא כשום דיעה המבואר כאן.

שם סעיף ט"ו — או שהוא כבוש בחומץ.

מדנקט בשו"ע כבוש רק באתרוג ולא בשאר מינים נראה דל"ש בלולב ומיני' כבוש וכבר תמהו האחרונים על דברי ח"ס יו"ד פ"א ש"כ דגם בלולב שייך כבוש, עיי"ש, ש"כ שצריך ליוהר שלא יהא הלולב כבוש במים מעל"ע ביחד, ודחו דבריו עיי" פ"ת יו"ד סי' פ"ז ואחרונים, ומצאתי בוכל"א ח"ג דף י"א שהביא דברי רמב"ן שבב"י סי' תרמ"ה דמבואר דגם בהדס וערבה שייך כבוש וכ' זכ"א דאין העולם נוהרין בזה ומניחין הערבה במים מעל"ע וגם ממחבר סי' תרמ"ח ש"כ פסול כבוש לגבי אתרוג נראה דבשאר מינים ל"ש זה וגם בסוכה ל"ו נקט הש"ס פסול זה רק גבי אתרוג, ואם כדברי רמב"ן הו"ל לש"ס לומר פסול זה גם גבי הדס וערבה, ועיי' ת' לבושי מרדכי מהדורא ב' או"ח סי' ק"פ דהשואל העיר מדברי רמב"ן ראוי לח"ס, ולא ראה שכבר העיר הזכ"א מרמב"ן אבל הניח בצ"ע מש"ס סוכה ל"ו דמעמע דרך באתרוג שייך כבוש וכן בשו"ע כאן, ובאמת לא נהגו אפי' הגדולים ליוהר ליקח הלולב בשבת מהמים עיי' עכו"ם, ועיי' שד"ח מערכת ד' מינים, בח"ד, הביא בשם רב א' בקובץ יגדיל תורה ויאדיר ש"כ דברור שט"ס בב"י וצ"ל כבוש בהדס וערבה כשרין ותיבת פסולין ט"ס, אבל לכתחלה נכון ליוהר גם בערבות שלא לכבשן מעל"ע.

שם מג"א ס"ק ג' — דמה דנקט הרמב"ם או יתר.

עיי' רמב"ם פ"ד ה"ה ה' חנוכה כתב חצי שעה או יותר אינו מובן הכוונה מה הוא או יותר.

שם ס"ק ט"ז — והוא שיהא נראים לעין כשאוחזו בידו.

עיי' ריטב"א מכות דף כ' ע"ב על הגמ' דאמרינן דשיעור קרחה כדי שיראה מראשו כ' וז"ל יש שפי' לחומרא כל שנראה קרחה בראשו ואפי' בעיון דק ומקורב, ויש שפי' לקולא שיראה מראשו מרחוק בעיון גס עכ"ל, ואפשר שגם כאן תלוי בשני הפירושים הנ"ל.

שם ס"ק כ"ג — אבל מחחו פוליי"א באים אתרוגים אשר אנחנו מסופקים בהם.

בלקט יושר כ' דתה"ד אמר דחביב עליו אתרוג הבא מפיל שיש לו טעם וריח יותר מאתרוג הבא מראוים.

שם שערי תשובה ס"ק ט"ו — כל היכא דבעינו מדאורייתא לקיחה תמה ושליתה כל שאינו מחובר בו בתולדותו.

נשאלתי שנסדק הפיטם במיעוטו אבל רובו נשאר שלם, והתירתי לברך עליו ביום א' דשבו"י ח"א סי' ל"ה סובר דאפי' נשאר רק מיעוט כשר כמו בחולין י"א אבל היכי דלייף שלמה קרינן, ועיי' ערוגה"ב או"ח קצ"ג חולק עליו והתיר רק ביום ב', אבל היכי דהרוב מחובר נראה דמודה דמותר גם ביום א' ולברך עליו.

שם — ועיי' בפרי מגדים, שאם העץ שלו כבשים

צ"ל שאם העץ שלם סביב.

סימן תרנ

סעיף א' — ושיעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל

אבל שיעור לעובי הלולב לא נמצא ובתוס' עירובין פ' ע"ב ד"ה אבל ובמהרש"א מבואר דעובי לולב במשהו, ובודאי מצד הידור כל מה שעב יותר מהודר יותר. בבית מנוחה לרבנו מנות על הרמב"ם פ"ג ה"ט כתב כל עוד שהלולב ארוך יותר הוא נאות וראוי לנענע בו — ובמג"א סי' תרע"ב סק"ב כתב דלולב ואתרוג כשהם ארוכים נאים יותר.

סעיף א' — ומצוה לאגדס בקשר גמור

כעת המנהג שרק למטה נאגדים ביחד הג' מינים אבל חלק הגדול מהדס וערבה למעלה הם אינם נאגדים וזה פונה לכאן וזה פונם לכאן, אבל בימים הראשונים נראה דאגדו גם למעלה הדס וערבה עם הלולב עיי' רש"י ל"ב ע"ב ד"ה אימא שכ' ומה שיוצא למעלה מן האגד הוא המנענע ע"כ — אם כן מפורש ברש"י כן דלמעלה היו ג"כ נאגדים וכן מצאנו בפרדס הגדול לרש"י סס"י קצ"א שכ' מצוה לאגדו למעלה ולמטה שלא יתפזרו לכאן ולכאן משום ואנוהו, ואפשר כעת דהדס וערבה הוא בתוך כלי עשוי מעלי לולב קרוב לחצין הם מאוגדים היטב ואין מתפזרים אפי' אין נאגדים למעלה כאשר אנו רואים והוא עוד יותר נאה מאילו הי' נאגד גם למעלה, ומנהג ישראל תורה.

שם הגהת רמ"א — ויש לקשור ההדס גבוה יותר מן הערבה

נלע"ד כעין ראי' מרש"י דסובר כן עיי' רש"י סוכה ל"ז ע"ב ד"ה לא ליגזור כ' רש"י אם הלולב ארוך למטה יותר מן הערבה כו' ולמה כ' רש"י מן הערבה ולמה לא כ' שהלולב ארוך מן ההדס וערבה, אבל עפ"ז א"ש דכיון דקושרין ההדס גבוה יותר מן הערבה מגיע הערבה למטה יותר מהדס דהם שוים בגדלם והעודף של ההדס למעלה הוא בערבה למטה, ע"כ הלולב שהוא ארוך כ' רש"י מן הערבה דהערבה בכל עת ארוך מהדס ומדויק לשון רש"י.

שם — ויש שכתבו לעשות בלולב ג' קשרים

בבית מנוחה לרבינו מנוח פ"ג דסוכה הי"ב כ' ארבעה קשרים נגד ג' אבות ויוסף, והביא רמז לזה מפסיקתא.

שם סעיף ה' — יברך על נטילת מצוה ושחיינו קודם שיטול האתרוג

בירושלמי סוכה פ"ג הי"ד איתא כשהוא נוטלו מברך על נטילת לולב נתפלל בו אומר שהחיינו, א"כ מבואר דלא יברך זמן ביסוד עם ברכת לולב רק אח"כ, עיי' תשב"ץ א"ב סי' ר"ד שכ' דנכון לברך זמן אחר נטילה דעדין יש לו לנענע בהלל, עיי"ש שהביא ראי' מירושלמי הג"ל התפלל בו אומר זמן יען דנענועין שעשה בתפלת הלל הם שירי מצוה מברך עליהן זמן, ומצאתי בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג הגי' דמברך זמן עם ברכת הלולב דלא כמש"כ בסוכה, אבל אח"כ ראיתי בסוף המס' דהגר"א מחק זה מפח ירושלמי סנכה הג"ל דמברך זמן רק אח"כ בתפלה, ובמאירי סוכה דף מ"ו איתא נוטלו מברך על לולב כשמניחו אומר זמן, נראה שנתכוון לירושלמי סוכה, אבל מפרש נתפלל היינו לאחר תפלה כשמניח הלולב מידו דאז שייך לומר זמן שזכה לזה.

אם נטל לולב בשעת הלל ואח"כ רוצה לברך יען דחשב דבלא אמירת יה"ר אינו יוצא כ' בת' בית שערים או"ח סי' שני"א דהוה ברכה לבטלה, יען דידע דקצת מהמצוה עושה באמירת הלל עם הלולב עיי"ש, ועיי' בכורי יעקב כ' דלפני אמירת הושענא אבל לאחר אמירת הלל יוכל לברך, רק אחר הושענא לא יברך.

שם סעיף ז' — או שכתב סודר על ידו ונטלו י"א ולא יצא

עיי' ר"ן וריטב"א סוכה דף ל"ז שכ' דלא נמצא קרא לפסול חציצה בלולב עיי"ש, ועיי' לח"מ פ"ז מלולב כ' מפורש בדברי הר"ן דחציצה ל"ה רק דרבנן, וא"כ מי שנטל הלולב בחציצה כל היד למשל בתי ידים וכדומה ג"כ יצא מה"ת רק מדרבנן לא יצא וצריך לחזור וליטול בלא חציצה, אבל לענין הברכה צ"ע.

שם סעיף ח' — ינענע בשעה שחברך

בשל"ה כ' דהוא נוהג לנענע בסוכה אחר יציאת מביהכנ"ס ואינו מסיח דעתו מד' מינים עיי"ש, ונראה שם דכמה פעמים מנענע ביום כדי שלא להסיח דעת מד' מינים.

שם — וכן ינענע בהודו לה'

בוכליא אות לולב הביא לחלוק על מי שכי
דיחיד שאומר הלל לא ינענע כי לא נתקן אלא
בציבור אבל הוכליא חולק ע"ז וכי דאין לסמוך על
זה כלל.

שם — והצבור מנענעין שני פעמים
ועפ"י האר"י רק פ"א ביחד מנענעים בהלל ד"פ
ולרמ"א ח"פ ולהמחבר ח"פ.

שם סעיף י"ב הגהת רמ"א — ובלבד
שיח"י כולם לפניו (רמב"ם פ"ו).

ס"ס דאינו ברמב"ם רק בטור, ורמב"ם נראה
דסובר דדי אם הם ברשותו כ"כ בפיה"מ מנחות וכ"מ
מלשון מצוים.

שם מג"א ס"ק ח' — ג' קשרים נגד
ג' אבות.

בב"ח סס"י זה כ' בשם הגהות אשרי דג' קשרים
הם נגד אתרוג הדס לולב, אבל הרואה באו"ז מפורש
הכונה לא על ג' קשרים רק ג' ערבות דנטלו ע"א
ערבות ס"ח גימ' לולב ועוד ג' נגד אתרוג לולב הדס.

שם ס"ק ו' — ואח"כ נטלו פעם ב'
צריך ליטלו בימין כגון בשעת אמירת
הושענות.

האחרונים הביאו דברי מג"א דגם בשעת אמירת
הושענות צריך להיות לולב בימין ואתרוג בשמאל,
ועי' ס' חיים וברכה ס' קפ"ו הביא בשם ירושלמי
דבשעת הקפה לולב בימין ואתרוג בשמאל והאו"ז
הביא הירושלמי, ואני חפשי ולא מצאתי בירושלמי
ובאמת העולם אין נוהרים ותופסים לולב ואתרוג
בימין בשעת הקפה דהושענות רק איזה יחידי סגולה
נוהרין בזה, ומצאתי בבכורי יעקב בסי' תרנ"א ס"ק
י"א שכ' דו"ל הגור"ד ממה דאמר רבא לולב בימין
משום דהם ג' מצות משמע שאם יכול לאחוז גם
האתרוג בימינו דעדיף טפי שיעשה כל כללות המצוה
בימין וכן אנו נוהגין בהקפה שאוחזין ספר ההושענות
בשמאל ולולב ואתרוג בימין עכ"ל גור"ד עכ"פ נתיישב
מנהג העולם דאוחזין הכל בימין אבל בודאי נכון
לאחוז אתרוג בשמאל כפשטות דברי ירושלמי שהביאו
הראשונים.

שם ס"ק ח' — יטול תחלה האתרוג.

בק"נ ברא"ש פ"ג דסוכה סוף סי"ד שהובא
ברמ"א סי"ב שכ' שמגבי' הלולב תחלה שמזכירים
אותו בברכה תמה על המ"א שכ' להיפך, ובאמת
הרא"ש לא קאי רק בכה"ג שנטל ואח"ז עיי' בקיצור
שמבואר כן וכן מרמ"א שהביא דברי הרא"ש בסי"ב
נראה כן מדלא הביאו כאן.

שם ס"ק י' — אבל ברוקח ד"ה הגי'
גדס שאין לו אלא יד א'

בענין גידם נראה דט"ס ברוקח שכ' שאין לו
אלא יד א' נוטל בזרועו רק צ"ל שאין לו אפילו
יד א' אז נוטל בזרועו וכן העתיק כאן אין לו
יד משמע דאין לו יד כלל — דאם יש לו יד
אז יטול הכל באותו יד וכן נראה ממש"כ
אח"כ הרוקח או אם אין לו אלא שמאל, הכונה דיקח
בשמאל, וכן מצאתי במאירי דף ל"ז כ' הי' גידם
ואין לו לא ימין ולא שמאל אוחזו בזרעותיו דלא כ'
ולקחתם ביד אלא ולקחתם וכמו שאמרו יבמות ק"ה
יבמה חולצת בשיניה מדלא כ' וחלצה ביד, ואם הי'
גידם ביד ימין נראה שנטל הכל בשמאל עכ"ל,
ובודאי גם הרוקח סובר כן, וראי' לר"י מולכו המובא
בשע"ת, ולענין שיניים אינו מוכרע האין סובר מאירי
דלכאורה מדהביא מחליצה בשיניים יען דלא כ' יד
א"כ גם כאן כן הוא, אך מדלא אמר בפ"י הדין צ"ע.

שם ס"ק י"ז — יברך תחלה בסוכה על
הלולב ואח"כ יעשה שאר הנענועים.

פשוט שהכונה שינענע ג"כ וחנם תמה בערה"ש
ע"ז עיי' שע"ת תרנ"ב מבואר כן דעפ"י האר"י
יעשה כן.

שם ס"ק כ"ד — כלומר סמוכים לו
שלא יצטרך להפסיק ביניהם.

ברע"ב במנחות כ' בפ"י דאפי' נטל א' שחרית
וא' בערב יצא א"כ ע"כ הוה הפסק.

שם טו"ז ס"ק א' — ותמוה לי דהא
צריך לכסס העליון.

בשו"ע תניא מפרש בטו"ז דצריך טפח מהשדרה

משנת

סימן תרנא-תרנב

יעקב

ריא

סימן תרנב

טעף א' הגהת רמ"א — והמדקדק
יאחז הלולב בידו כשנכנס מביתו
לבהכניס.

בקיזור פסקי הרא"ש כ' ועיקר מצותו לאחז:
בידו משיצא מביתו עד שיצא מבה"כ ללכת לביהמ"ד.
ולא הזכיר כלל שהמדקדק יעשה כן רק כן עיקר
מצותו, אבל צ"ע לומר כן שכן הוא עיקר מצוה.

שם — ברמ"א והמדקדק יאחז הלולב
בידו כשנכנס מביתו לבית הכנסת וכן
יחזירו לביתו כדי לחבב המצות.

דבר זה הוא מגמרא סוכה מא ותוספתא פרק
ב דסוכה, ונראה לעניות דעתי דמכאן נראה דלא
כשאג"א סוף סימן קח שכתב וכן בלולב אחר הנטילה
לצורך נענועים שבהלל אסור להוציא הלולב לרשות
הרבים כיון שאינו אלא מדרבנן עכ"ל והעתיקו
בשערי תשובה סימן תקפט בלי חולק והנה אין
המנהג כן ואין אחד שיחמיר בזה ומוציאין הד' מינים
אפילו לאחר שיצא בהם, ובס' אלף המגן שנדפס
במטה אפרים דף קלו הביא דהגאון מאסטראווע
זצ"ל אמר לו שבזמן הזה שאין לנו רשות הרבים
יש להקל בזה ורק ברשות הרבים גמור כוונת
השאג"א לאסור ולא ברשות הרבים שלנו שיש להם
דין כרמלית ע"כ וכן כתב בספר קצה המטה על
המטא"פ סימן תקפ"ט ואם כן במקום דיש רשות
הרבים גמור כמו בניורק וכדומה יהא אסור להוציא
הלולב לרשות הרבים לאחר שיצא בו ולא נהגו כן
ולענ"ד מגמרא ותוספתא הנ"ל נראה דגם ברשות
הרבים גמור מותר להוציא והוא דבחסדי דוד על
התוספתא להגאון ר' דוד פארדו כתב דמתוספתא
וגמרא הנ"ל ראיה שהיה מנהגם לברך על הלולב
בסוכה קודם התפלה וכמו שכתב מרנא האר"י זצ"ל
ולא היו ממתינים לברך בשעת הלל [בס' פרי קודש
הילולים בסופו להגה"ק ר' צבי מוידטשוב ז"ע כתב
ו"ל וכך ראיתי לרבותי הקדושים אשר אחר העמידה
הלכו עם החברייא לבתיהם ושם נטלו לולב והלכו
אחר כך עם החברייא לבית המדרש ושם גמרו הלל
עם הנענועים וכן ת"ל נהגנו ונתפשט המנהג בין כל

למעלה מהקשר מפמ"ג משמע דדי גם לטו"ז טפח
מהעלין ובבית מנוחה לרבינו מנוח על רמב"ם פ"ג
כ' והיינו דבעינן שיהא שדרת הלולב יוצא מהדס
טפח דבהכי קים להו לרבנן שיתנענעו ראשו והוציאו,
משמע דסובר כתנאי דצריך טפח מהשדרה יהא
למעלה מקשר שרק אז מנענעים יפה, ומנהג העולם
אינו כן.

שם שערי תשובה ס"ק כ' — וע"ש
בשם קרבן חגיגה שמנהג ירושלים
תובב"א לומר ההושענות אחר הלל.

בקרבן חגיגה סי' פ"ו ועיקר טעמו מצד זריזין
מקדימין כמו בשופר, בר"ה דף ל"ב עיי"ש.

שם במשנה ברורה טעף קטן טו.

העלה דאם נטל שניהם בידו אחד לא יצא וצריך
לחזור וליטול בלא ברכה, וכן מצאתי במאירי סוכה
דף ג הביא דיעות דפוסלין בדיעבד בנטל שניהן
בימין וכתב דהא דאמרו כדי שיאחז שניהם בידו
אחת הכוונה כשמוליכין לביתו אבל לא בשעת מצותו.
ומזה יש סמך כשמוליכין את הלולב ואתרוג
לבית הכנסת או מבית הכנסת יהא האתרוג בלא כלי
דהא נתן השיעור שיאחז את שניהם בידו אחת אם
כן הם בלא כלי, וכן כתב ביוסף אומץ תת"רמ"ד
ונראה שיש ליטול האתרוג בידו ממש בלא הכלי
משום חיוב מצוה, אבל אין המנהג כן גם באנשי
מעשה אבל עכ"פ צריך להוליך כל הד' מינים והגאון
בעל מנחת אלעזר אמר שרק הלולב צריך שיהא
בידו כשמוליך או בשעת תפלה אבל מפוסקים הנ"ל
לא נראה כן וכן מגמרא סוכה מא ותוספתא פרק
ב דסוכה דכשהוליך את הלולב לבית הכנסת בודאי
היה אצלו גם האתרוג דהא כדי לומר הלל הוציאו
וצריך לו כל הד' מינים ואעפ"כ אמרו רק ולולבו
בידו יען שכל הד' מינים נקראו בשם לולב כמו
שתקנו את הברכה על נטילת לולב יען שיש בזה
רוב המינים, וכן במשנה דף מא ודף מב מוליכין את
לולביהן אם שהפירוש גם האתרוג, ואם כן במה
שאמר אחר כך קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו
הפירוש כל הד' מינים.

החבירים עכ"ל"ק ושם חלק על מש"פ בכתבים לברך על הלולב קודם התפלה וכתב בפרי קודש הלולים לא אאמין אם יצאו דברים אלו מפי רבינו ופלא שכל גדולי ישראל הביאו כן בגשם האר"ל כמו החסדי דוד והגאון יעב"ץ בסידורו אשר הגה"ק מזיטשוב החזיק את כוונת האר"י שפסידור יעב"ץ לסולת נקיה העתיק מכתבי האר"י לברך על הלולב קודם התפלה בסוכה וכתב שכן נהג אביו החכ"צ זצ"ל וכן העתיקו כל הגדולים דברי כוונת האר"י ונהגו כן, דאם לא כן מדאגביה נפק ביה והאיך יתכן דאחר שעה או יותר שגיו נוטלים אותו שהיו מברכים עליו ואי היו נוטלים אותו עד אותו שעה שלא כדרך גדילתו או על ידי הפסק הוה ליה לתנא לאשמועינן זה ולא למתני ולולבו בידו סתם דאדרבה משמע כדרך מצותו עכ"ל ואם כן לאחר שקיים המצוה מן התורה בסוכתו הוציא את הלולב לרשות הרבים לבית הכנסת, וכן אחר כך הוליכו לביתו בלי שום מצוה דרבנן רק משום חבוב מצוה הרי דלא כשאג"א שאוסר להוציא אפילו משום הנענועים.

ומשם מוכח דברשות הרבים דאורייתא גם כן מותר משום מצות נענועים דרבנן וגם משום חבוב מצוה בעלמא דבזמן ר"א בן צדוק היה ירושלים רשות הרבים דאורייתא דלאחר שנפרצה בה פרצות היה לירושלים דין רשות הרבים דאורייתא כמבואר בעירובין דף ק"א ע"י שם ומתי היה הזמן שנפרצה בה פרצות שדינה כרשות הרבים מצאתי בתוספות ר"ה דף כ"ג ע"ב שהוא משעה שפרצו בה יונים וזה היה בזמן החשמונאים והיה מאתים שנה קודם חורבן בית שני כמבואר ברמב"ם ריש הלכות חנוכה ואם כן ראב"צ שהיה סמוך לחורבן בזמן ר"ג כמבואר בפסחים מ"ט ע"א וג"טין נ"ו ע"ב ושאר מקומות היה לאחר שפרצו בה פרצות והיה לירושלים דין רשות הרבים גמור מדאורייתא ואפילו הכי לאחר שכבר יצאו בביתם מצות נטילה הוציאו את הלולב ביו"ט לרשות הרבים לצורך נענועים וגם אחר כך לאחר התפלה לביתם.

ולענ"ד אין מקום להחמיר אפילו במקום דיש רשות הרבים דאורייתא אבל במה שהחמיר השאג"א שם להוציא שופה ולולב לצורך נשים אין מכאן הוכחה להיפך כיון דעל פי הדין נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא לא דמי לחבוב מצוה אצל אנשים

דשייך אצלם מצוה מן התורה גם החבוב מצוה חשוב להוציא לרשות הרבים, ומשום קטן אפשר לומר כי יען דלא שייך גביה מצוה מן התורה לא דחי משום מצות חינוך דמוטל על האב ולא על הבן איסור טלטול, ובאמת גם בזה נהגו העולם להקל.

והנה על פי שכתבתי לעיל דמאתים שנה קודם החורבן שפרצו בירושלים היונים פרצות היה לירושלים דין רשות הרבים דאורייתא צריך עיון גדול על הצ"ח פסחים דף ס"ו בתוד"ה תוחב שהקשה מה מקשה הגמרא והא מחמר ומנא ליה להמקשן דאיירי לאחר שנפרצו בה פרצות בירושלים דלמא קודם שנפרצו בה פרצות והיה לירושלים רק דין כרמלית ולא שייך איסור מחמר ע"כ ומשום זה חידש פי' בתוספות על דרך פלפול, ופלא הא בימי הלל היה מאה שנה לאחר שנפרצו בה פרצות דהלל היה מאה שנה קודם החורבן ומקודם מאה שנה פרצו היונים פרצות כתוספות ר"ה הנ"ל ע"י שבת דף ט"ו דהלל היה ק' שנה קודם החורבן וצ"ג, ומצאתי בתוספות בבא מציעא דף נ"ג כתבו בפירוש דמעשה דהלל בפסחים היה לאחר שפרצו בה פרצות וכמו שכתבתי.

שם סעיף ב' — אסור לאכול קודם שיטלנו.

נלע"ד דאפי' אשה דפטורה מנטילת לולב דמעשהו"ג הוא מ"מ אם מקיימת המצות אין לה לאכול קודם נטילה דכיון דמקיימת ומברכת דינה כאנשים לענין זה כנלע"ד פשוט. ועיי' עט"ק לעיל ס"י תקפ"ט לענין שופר דג"כ נשים פטורות ומ"מ אם רוצים לשמוע שופר אין לה לאכול קודם: עיי"ש שכ' דאין לתקוע לנשים רק אחר יציאה מבהכ"ג ואם היא יולדת או חולה ואין יכולת להמתין יתקע לה מיד, והכונה דאינה יכולה להמתין מחמת שצריך לה לאכול וא"כ מפורש דגם באשה אסורה לאכול קודם וה"ה לענין לולב כנלע"ד, ובא"א להגה"ק מבוטשאטש תקפ"ט כ' דע"י חלישות כל דהו יש להקל להם, ובס' מאורי אור ח"ד דף ס"ז כ' מנהג תמוה לשלוח נערים לנשים עם לולב יצא שכרם בהפסדם ובזוי מצוה כיון שפטורים לכ"ע, ובדוחק שסמכו על תוס' שמותר לברך ומחזי כמתנגד לדברי חכמים להחמיר על הנשים טעימת שחרית יתר כנטול וכן בשופר לנשים כו' עיי"ש.

שם מחהש"ק ס"ק א' — הרי דאפילו
ביום א' דהוי ט' תורה אינו מברך.

לענ"ד י"ל דחילוק גדול יש בין ספק לא נטל
דאז מחמת ספק לא יברך משא"כ כאן דודאי לא
נטל לולב היום רק הספק בזמן אם בהשם"ש הוא
יום י"ל דחמיר טפי יען דאתחזיק חיובא ביום לא
פקע מספיקא עיי' סי' תקס"ב במג"א ופמ"ג דאפי'
בדרבנן י"ל בהשם"ש דאפוקי יומא מחמירין
להתענות, כמ"ש מג"א סי' שמ"ב ע"כ חמיר והוה
ברוב שלא יצא ע"כ מברך ג"כ עיי' ש"ך יו"ד רס"ג
ס"ק ד' דמחמת רוב מברך וכ"כ לענין ס"ס שמברכין
ע"כ כאן דאתחזיק חיובא לא פקע מספיקא וחייב
לברך ג"כ משא"כ בספק אי לא נטל.

במאירי סוכה דף ל"ו כ' — דר"ח מטביל ונפק
היינו שאחזו ד' מינים בידו כל היום ולשון נפיק שייך
גם בזה, וכ' וכש"כ לדעת תלמוד המערב שמצריך
לברך כל זמן שבא ליטלו אחר שהניחו לקרוא
בתורה או לישא את כפיו, וזה דבר חדש דלירושלמי
צריך לברך על אחיזה זו.
ירושלמי הנ"ל הוא בסוכה פ"ג ה"ד ומברך עליו
כל שעה שהוא נוטלו ומפרש המאירי סוכה דף ל"ו
ודף מ"ה כל שעה כמ"פ ביום כשמניחו וחוזר ונוטלו
דלא כמו שפי' הק"ע כל שעה, היינו כל יום, אבל
המאירי בדף מ"ה חולק על הירושלמי וסובר דאינו
מברך כשנוטלו לאחר שהניחו.

שם שיערי תשובה ס"ק י"ב — אך
במצות ה' אין חולקין כבוד לרב

עיי' ת' חורי סי' קפ"ו באמצע שכו' דמשריה לא
לקח ראביע האתרוג שהי' עשיר גדול רק יען שהי'
רק אתרוג אחד למכור חלק כבוד להנשיא ר"ג שהוא
יקחנו עיי"ש.

סימן תרנב

טעין א' — מקבלת אשה הלולב חיד
בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים.

חיי' ראיתי בתוס' ע"ז דף נ"ט ע"א בד"ה בצר
דבחג הסוכות, מרביצין על האתרוג מים כדי שיהי'
הדר כדתנן בסוכה דף מ"ב שמפרש דכל הדר מינין

עם האתרוג נותנים במים וא"כ יוכלו לפרש בסוכה
ל"ה ע"ב מפני שמכשירה בשטות שמכשיר האתרוג
שמרביץ עליו מים שיהא הדר מתכשר כשמחזירו למים,
דלא כמו שמפרשי תוס' שם דכשנוטל הלולב נוטמין
מימיו על האתרוג, דלתוס' ע"ז הנ"ל פשוט יותר
דלתוס' סוכה ולרש"י שם הכונה רק מכח שנכון
ליגע האתרוג בלולב ואינו ודאי דהלולב יהי' עוד
לח מהמים, וגם יש מקום עיון אם מתכשר עיי'
שנוטף מהלולב על האתרוג לשיטת רמב"ם [פייב
הט"א דבעי שיפול על הפירות ברצון עיי"ש. ובפ"ב
דמכשירין בחזון נחום ומשנה אחרונה] — וכאן אינו
לרצון כשנוטף מהלולב על האתרוג, אבל לתוס' דע"ז

שמניח גם האתרוג במים שיהי' הדר הוה לרצון, וכן קריטקא סי' צ'
וא"ש הלשון שמכשירה, היינו בכונה משא"כ ב' כנה מפני
למפרשים הנ"ל רק יוכל להתכשר ולא מכשירה מעצמיהו חק'
בודאי, אבל לפי"ז מה עושין בשבת דיהי' כבוש
מעל"ע ובלולב ל"ש כבוש דכבר עמדו על הח"ס
שסובר גם בלולב שייך כבוש, וע"כ נטל עיי' עכו"ם
הלולב בשבת, אבל באתרוג מבואר בגמ' ושר"ע
דשייך כבוש, ולשון מקבלת לולב ל"ד דגם האתרוג
בכלל כמו במתני' מביאין לולביהן מע"ש דגם
אתרוג בכלל.

עיי' תפא"י פ"א דמס' ידים אות כ"ו שמתיר
ליתן הלולב במים שעומדים לנטי' טעם א' שחולק על
מג"א סי' ק"ס ס"ק ד' שאוסר ירקות שלא יכמשו
רק כא"ר שם ומשום זה בודאי אין להתיר לכתחלה עיי'
מ"ב שם אבל התפא"י כ' עוד משום דמללה"ג ורק
היכי דנהנה אסור לעשות מלאכה וגם ע"ז אין לסמוך
לענ"ד דידוע כמה שיטות דבמצוה דרבנן ל"א כן
וכאן לאחר שנטל ביום א' עשה רק בשביל מצוה
דרבנן ע"כ ליתנות ניתנו ועוד יש לדחות ע"כ אין
לעשות כן.

סימן תרנה

שיערי תשובה ס"ק א' — אך אם
נתלשה בשבת וי"ט יום א' וב' חזתר
בשני.

באלף למטה על המטא"פ ס"ק צ"ז הביא בעצמו
שהעירו דא' דסוכות אינו חל ביום א'.

סימן תרנו

סעיף א' הגהת רמ"א — המבזבז אל
יבזבז יותר מחומשו.

בחיי"א כלל ס"ח ס"ט כ' דצ"ע אי מחויב
לעקור מביתו לילך לעיר אחרת לקיים המצוה ע"ש,
אבל מסי' תקצ"ה נראה דצריך לילך.

שם — ודוקא מצות עשה אבל לא
תעשה יתן כל ממון —.

ובשביל איסור מראית עין עיי' מש"כ סי' תקל"ז
ס"ז בגליון דבשביל מראית עין באיסור תורה
דאיסור מ"ע הוא בעצמו איסור תורה מחויב לבזבז
עד שליש מהדבר ועיי' ת' מהרש"ם ח"ב סי' קכג
הביא דצריך לבזבז שליש מהשכר.

שם מג"א ס"ק ב' — אבל שופר
ודכוותיה.

לענ"ד י"ל דבשופר בעי הדר כמו באתרוג עפ"י
שכ' הריטב"א ר"ה דף כ"ו בשם רמב"ן דשופר
לשון הדר ותקון מלשון אף נחלת שפרה עלי עיי"ש.
א"כ דמי ממש שופר לאתרוג.

שם ס"ק ח' — אדעתא דהכי לא נדר.

עיי' ת' מהר"ם שיי"ק חו"מ סי' מ"ט שהעיר
דק בשבועה דלהבא שייך זה. אבל לא בשבועה
דלשעבר ועיי"ש מה שתירץ.

שם — שמותר לעבור על ל"ת מפני
אימת המלכות.

עיי' תויר"ט פסחים פ"ח מ"ב שכ' דהא דהתירו
משום שלום מלכות שיאכל מפסח הראשון אם כי
מדינא אין ברירה, הוא משום דהא דאין ברירה
בדאורייתא הוא מדרבנן, ע"כ התירו איסור דרבנן
משום שלום מלכות אבל אי' הי' איסור תורה לא היו
מתירין לאכול קדשים פסולים משום שלום מלכות,
עיי"ש, שכ' פירוש אחר ג"כ אבל גם לפי' הב' נשאר
קיום דאין עוברין אד"ת משום שלום מלכות, ושם
המלך עובר דהוא אוכל מסח פסול וכאן הכהנים
עוברים שמקריבין קרבן פסול אמזבח ושם ע"כ
הכוונה שלום מלכות שיהרוג העבדים, עיי' תויר"ט

סימן תרנח

ס"ק ה' — שחיו מוליכין לולביהן להר
הבית ומלמדיו וכו'.

נלע"ד בעזה"י לישב עפ"י דברי תוס' ב"ק דף
פ"ב ע"ב ד"ה ואין דכ"ע סברי דבהמ"ק אע"ג
אנתחלק לשבטים דחורו וקנו אותו כדי שיהא לכל
ישראל חלק בו, עיי"ש, א"כ כיון דהר הבית שייך
לכל השבטים יש לכל א' קנין חצר בהר הבית וקנה
את הלולב בחצירו, ואם כי לא הי' ניכר איוה חלק
שייך לכל א' מ"מ אמרינן מקום שעומד הוה חצירו
כנלע"ד נכון ויתישב בקצת הגי' מוליכין את לולביהן
ולא נאמר כל העם כמו בדף מ"א יען דגרים או בני
גרים לא היו מוליכין דא"א להם לקיים המצוה שם
כיון דאין להם חלק במקדש.

סימן תרס

שם סעיף א' — נוהגים להעלות ס"ת
על (הבימה) ולהקיפה

מיד באות אלף מכל הושענא מתחילין להקיף
והש"ץ מתחיל בקול רם והציבור עונין אחריו וכן עד
אות תיו מקיפין ואומרים בקר"ר הוא פשוט, מבואר
כן במעשה רב להגרא סעיף רכ"ה, וכן במנהגי
מהרי"א טירנא כ' ומקיפין המגדל ואומר הושענא
למען אמתך וכן הוא במחזור ישן דמסבכין בתחלת
הושענא עיי"ש, ומצאתי אח"כ בלקוטי מהרי"ח
שהביא כן בשם משה ובשם ס' יסוד ושו"ר
העבודה, וביושע"ע כ' שברוב בתי כנסיות אומרים
בכל ימות החג הושענות בלי הקפה ורק אח"כ מקיפין
וגם בהר"ר הי' נוהגין כן אבל הוא כ' דנכון להקיף
בשעת אמירה וכ' הכונה בזה, וכעת לא נשמע לנהוג
כן בשום מקום לומר הושענות בלי הקפה ולהקיף
אח"כ רק נמצא מנהג להקיף מאמצע אמירת הושענות
מאות כ' ולהלן, אבל מכל הנ"ל נראה דצריך להקיף
מתחלת אמירת הושענא.

משנת

סימן תרס—תרסה

יעקב

רטו

שם הגהת רמ"א — (ובשבת אין מקיפים).

עפ"י האר"י אין אומרים בשבת שום הושענא, גם אומרים כסדר בכל יום ולא כמג"א תרס"ג, אבל במדינות אלו לא נהגו כן.

שם סעיף ב' הגהת רמ"א — וי"א שמי שאין לו לולב אינו מקיף.

עיי' זכ"א ח"ג דף ז' שם בשנת תקס"ט לא הי' לולב בעיר לא רצה לעשות מעשה להקיף בה"ר וגם לא הוציא ס"ת עיי"ש דעפ"י האר"י סוגם בזה ח"ו, אבל זה ראיתי בשנת תש"ג שלא הי' רק אתרוג א' בעיר הקיף הש"ץ במהירות ולא אמרו רק מקצת הושענא ואח"כ לקח הלולב איש אחר מחשובי הקהל והקיף ואחריו עוד כמה אנשים הקיפו, כל א' הקיף באמירת איזה אותיות מהושענא, בזה אין שום קפידא, ואדרבא חיוב מצוה הוא.

סימן תרסד

סעיף א' — ביום שביעי שהוא הושענא רבה נוהגין להרבות במזמורים

בתשב"ץ ח"ג סי' ק"ס כ' דהמנהג שמתענין בהו"ר הוא נגד הדין ולא שבקינן מנהג נגד הדין, ועיי' בסדר היום בס' חודש אלול כ' דמשום תשובה מותר להתענות אפי' בשו"ט עיי"ש א"כ המנהג להתענות בהו"ר ג"כ יש לו מקור עפ"י הנ"ל אבל כעת לא נשמע מנהג זה כלל.

בענין לומר שיר המעלות ממעמקים בהו"ר כמו בעשיית לכאורה אין לזה מקום רק בעשיית, אבל ראיתי אצל גדול הדור שאמרו גם בהו"ר בודאי יש לו מקום כיון שגורם התעוררות וגם דומה בהרבה דברים ליוה"כ ע"כ שייך גם בהו"ר לומר שיר הנ"ל.

שם, הגהת רמ"א — כתבו הראשונים ז"ל

ברמב"ן פ' שלח קרא סר צלם טובא באורך ברקאנטי שם וכ' דגם בבע"ח שייך זה, בפ"י הלבוש כ' שם דיען דאנו מונין ללבנה והיא צלנו ע"כ ניכר בה וכ' דקיבל דומן שניכר זה בלבנה הוא בשעה דשולט מזל לבנה עפ"י הסדר דמוזכר ברש"י

שבת קכ"ט עיי"ש ויש כמ"ס דלפי הסדר שולט ב' שעות מזל לבנה יען דחזור חלילה ע"כ ניכר ב"ס הסימן בלבנה, וכן מצאתי בנגיד ומצוה בשם הרי"ח ז"ל דצריך שעה המיוחדת ללבנה כנודע וכ' שם ג"כ שצריך להיות ערום ממש כשמסתכל בצלם בלבנה, וא"כ כשהוא במלבושיו ל"ש ענין זה כלל, ומי הוא שיפשוט עצמו ערום נגד הלבנה תחת תריקע ונסלה פיתא בבירא, וכן מצאתי בציוני פ' שלח בשם מקובלים דצריך לעשות בשעה שכוכב לבנה שולטת עיי"ש, ושם הביא בשם סודי רזי עוד בחינה שישים מי מעיק בכלי מצוחצח חוץ ויראה בליל הו"ר אם פיו ועיניו סגורות בצורה שלו במים ימות וס"י בויז מים עיי"ש עוד, ועיי' ד"מ בשם אבודרהם דצריך להיות ערום נגד הלבנה.

שם סעיף ד', הגהת רמ"א — מיהו מכוונת הוא להיות עלה אחד בבד אחד

וזה כונת פיר"ח סוכה דף מ"ד ע"כ דהלכה כר"ש דדי בעלה א' רק אם לא אפשר, כמו דברי רב האי, עיי' מאה שערים לרי"ץ גיאות דף קי"ב דאם לא אפשר הלכה כרב ששת דדי בעלה א'.

שם בשו"ע — וחובט בה על הקרקע.

במאירי כ' דמקצת חסידים נוהגים לחבוט בה על הדוכן או על דלתות הארון.

שם באר היטב ס"ק ה' — והאר"י ז"ל כ' חמשה בדים

בלבוש כ' ז' בדין נגד ז' הושענות שאמרים ובמהרי"ל כ' שנטל ג' בדים.

סימן תרסה

סעיף א' — ובחז"ל שעושין שני ימים טובים של גליות אסור אף בשמיני.

חנות קשה ראיתי במהר"ם לובלין שבת דף כ"ב שם, דאתרוג אינו אסור בח' אפי' לדין יען שאין נוטלין ואתרוג אלא בשחרית יום ז', וכ' האפשר כיון דח' הוא ס' ז' אסור גם בח' וסיים דאינו מוכרת, ופלא דמפורש בגמ' וכל הפוסקים דאסור גם בח',

ומצאתי בראש יוסף שם כ' דכונת מהר"ם הוא למרימר דפליג אאביי וסובר דמותר בח' אבל לעג"ד אין נראה כן מדברי מהר"ם דלמרימר אומר כן דוק ותראה.

סימן תרסו

סעיף א' — אע"פ שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית לא יסתור סוכתו.

בטור כ' דשמא יצטרך לאכול בה, אבל רש"י כ' דכל היום חובתה לישן ולשנן בה, וגם שמא יארע לו סעודה, אבל לישן וללמוד לא כ' רש"י שמא רק זה הוא ודאי, וצ"ע דהא שינה ולימוד הם כמו אכילה דאפשר שלא יצטרך לישן או שלא ילמוד ולומר יען דה"י ער בליל ערבה כמנהגנו, וע"כ ודאי דאחר הסעודה ישן דזה דוחק וגם הלימוד מאי ודאי ולומר דבהר"ר ביום לומד סדר וזאת הברכה כמ"ש כמה אחרונים ג"כ דוחק, וגם למה השמיטו הטור שינה ולימוד דהוא ודאי נקט רק שמא יארע לו סעודה דהוא ספק וצ"ע, וגם למש"כ אחרונים דאם אינו יושב בסוכה על כל רגע עובר מ"ע א"כ בפשיטות נוכל לומר לא יסתור סוכתו דיעבור כל רגע שאינו יושב בסוכה, ואפשר דבעי"ט האחרון דטרוד להכין ליו"ט בבית אינו צריך לישב בסוכה מצד ישיבה בסוכה דהא טרוד במצוה להכנת החג, ע"כ כ' רק אם יארע לו סעודה דאז מוכרח לישב בה אבל דברי רש"י דכ' בהכרח יצטרך לישן וללמוד בסוכה צ"ע.

סימן תרסז

סעיף א' הגהת רמ"א — ויש שנהגו כשהיו יוצאין מן הסוכה היו אומרים יה"ר

משמע דמיד כשיוצא מהסוכה ואינו אוכל בה עוד יטול רשות ממנה, אבל בכלבו איתא וי"ל והר"מ ה"י נוהג בליל מוצאי סוכות לעלות לסוכה ונוטל רשות ממנה ואומר יה"ר שנזכה לשנה הבאה לישב בסוכה של לויתן, נראה דבשמ"ע אינו נוטל רשות ממנה כשיוצא משם רק אח"כ הולך לסוכה ליטול רשות לפטור ממנה והאי מוצאי סוכות או הפי' מוצאי שמח"ת דזה נקרא מוצאי סוכות בפי

העולם או הכונה ליל שמח"ת דהוא מוצאי סוכות שיצא היום שישבו עוד בסוכה, עכ"פ רק לאחר שכבר ישבו בבית הלך, הר"מ שמשם מקור המנהג לפטור מהסוכה, אבל לא בעת שיצא מהסוכה כמו שהעתיק רמ"א, ואפשר הטעם משום כבוד להסוכה דיותר כבוד הוא כשבאין ביחוד ליטול רשות ולפטור ממנה מאם נפטרינן כשיושב בה מחובת היום, ע"כ נלע"ד אם כי כעת לא נשמע מנהג דבמוצאי סוכות יפטור מהסוכה ורק בשמיני עצרת נפטרינן מ"מ נכון המנהג שבשמ"ע לעת ערב נפטרינן אבל לאחר אכילת הצהרים שכבר ה"י בביתו כל היום ורק לעת ערב הולך לפטור מהסוכה לא כמו שעושין שנפטור בשחרית אחר קידוש — ואין אני מדבר כעת מענין האכילה בבית או בסוכה רק אפי' מי שאוכל בביתו ביום שמ"ע מ"מ יפטור מהסוכה רק לעת ערב ובאמת בד"מ העתיק לשון הכל בו שה"י נוהג לעלות לסוכה ליטול רשות וכאן כ' כשיוצאין ולא כ' עולין ליטול רשות, וי"ל כונתו כאן כשיוצאין מן הסוכה היינו יו"ט של סוכה והוא מוצאי סוכות שנזכר בכל בו אבל דוחק, וענין זה של היה"ר הוא עפ"י מרז"ל בפסיקתא הובא בילקוט איוב רמז תתקכ"ז בשם ר' לוי כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז הקב"ה מושיבו בסוכות של לויתן לעתיד לבוא כו' עיי"ש.

שם שער תשובה ס"ק א' — ובא"ר נקט איפכא מיו"ט לשבת

אפשר הכונה בלא ערוב תבשילין, ועי' הג' רעק"א דגם ע"י ע"ת אסור דע"ת מתיר רק צרכי סעודה ובחי' כ' בזה.

סימן תרסח

סדר תפלת ליל שמיני

אפשר נכון לאחר התפלת מעריב שלא ידחה עי"ז את חג הסוכות כמו בסי' תצ"ד לענין שבועות.

שם מג"א ס"ק ב' — ול"נ טעמא דחיישינן לבל תוסיף

כ"כ בב"ח סי' תרס"ו.

שם — ומ"מ הדין עם הטור כמ"ש הרב"י

שם — ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורות הבימה שבבית הכנסת

מצאתי בס' לדוד אמת להחיד"א סי' כ"ו הביא מנהג עה"ק חברון תוב"ב לעשות ז' הקפות מוצאי סוכות והוא מנהג קדמון האר"י וז"ל ה"י מקפיד מאד לעשות בליל מוצאי יו"ט ז' הקפות שלימות זולת הקפות של ש"ת עיי"ש, והוא פלא דכעת לא נשמע בחו"ל לעשות כן, ולכאורה גם בחו"ל יש מקום לזה, ואפשר מ"ט בא"י דהוא ש"ת בחו"ל יש מקום לזה אבל לא מ"ט בחו"ל.

בת' האלף לך שלמה או"ח סי' ל"ז הביא בש"ץ א' שלא רצה לקבל הקפה ב' יען שלא נתנו לו הקפה א' וכ' דשייך בזה בזיון התורה עיי"ש שכ' דפסול להיות ש"ץ, ושם ה"י המנהג דהקפה א' קראו כהנים ולוים, וכ' דהמנהג מי שאומר אתה הראת אומר גם שאר החרוים.

שם ובבליה קורין בס"ת הנדרים

עיי' מג"א סס"י רפ"ב שיש נדר ויכולו בפ' בראשית— נדר המלאך מ' ויחי, ובלבוש בהגה שם כ' דיש נדר ויושע מ' בשלח, וזח הכוונה כאן, עיי' בכורי יעקב כ' ג"כ כן דבעליות אלו נדרו הרבה.

שם — עוד נהגו וכו' אע"ג דיש אומרים דוקא חלמיד חכם צריך לסיים

עיי' מג"א סי' קמ"ז סק"ג דאף גדול גולל מ"מ מוכרין בדמים דמי שקונה הוא קודם א"כ ה"ג כאן ג"כ הוא כן ועיי' סמ"ג כאן, אבל אי יש לא' חוקה אסור למכור, עיי' מג"א סי' שס"ו סק"ח כ"ב.

שם מג"א — מהרי"ק שורש מ'

ט' עיי"ש שכ' דמשיטא שגם בשבת בראשית מקילין כמו בשמח"ת עיי"ש.

שם — יש מקומות שאין נופלין עד חשוון

וכן מוכח בב"י יו"ד סי' ת"א כ' דעד ר"ח חשוון אין אומרים צדוק הדין רק דרך הליכה, כמו בחודש ניסן, א"כ נראה שאין אומרים בו תחנה עיי' חגיגה דף ט' ע"א דה"י סלקא דעתא דבכל החודש יש תשלומין

ראיתי באצ"י ערך טרויש הביא בשם נכדי רש"י, דרש"י לא אכל בסוכה ליל ש"ע עיי"ש בשם יוסף אומץ ורביד הזהב. וכן נהגו יו"ח אחריו, וראיתי מי שכ' דמשו"ה לא אכלו בליל ש"ע בסוכה יען דבלילה ליכא צל ואין לומר שסוכתו עריבה עליו כביום דיש צל וסוכתו עריבה עליו.

שם טו"ז ס"ק א' — יש לנו לומר את יום שמיני העצרת חג הזה דודאי א"ל חג ש"ע הזה

ברמב"ם בסדר תפלה כ' הנוסח בתפלה את יום חג שמיני עצרת הזה, וחי' שברמב"ם ה' שבת פכ"ט ששם הוכיר נוסח קידוש ג' רגלים בפ"ע והשמים נוסח לשמ"ע.

שם שערי תשובה, ס"ק ב' — וע"ש בשו"ר ברכה שמצא בסדר רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה

וכן הסכים בחת"ס יו"ד סי' רכ"ב וכן הוא בפ"י ר"ח ורש"י בסוכה דף מ"ו סוף ע"ב וכן הוא בחי' רעק"א ובמ"ב בשם הגר"א ובשם א"ר ולבוש.

שם — דמי שטעה בתפלת ערבית של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יצא

כן פסק מדעת' בחיי אדם כלל כ"ח סי' ט"ו, עיי"ש מ"ש בנשמ"א ע"ז, ועיי' שנו"ח למהרש"ק ח"א סי' קי"ט דאפשר בקידוש יצא כשאמר חה"ס אם כבר הוכיר בתפלה שמ"ע דאז הוה דרבנן והביא כן מרש"י סוכה מ"ז ע"ב דנקט תפלה וברכה ולא קידוש ומ"מ סיים בצ"ע.

סימן תרסט

סעיף א' הגהת רמ"א — וקורין יו"ט אחרון שמח"ת לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרא של תורה

בב"י בשם מדרש שה"ש, ומצאתי ברשב"ם ב"ב קכ"א ע"ב בשם מדרש איכה דט"ו באב הוא יו"ט יען שאז הוא גמר מצוה של קציצת עצים למזבח וכן הוא בגמ'.

לקרבנות החג ואח"כ נלמד דאותו אתה חוגג ואין אתה חוגג חוץ לזה — ועיי' ח"ס חו"מ סי' ע"ז ד"ה ויעיי' — דבאשכנז אין אומרים תחנה מיו"כ עד סוף החודש, וכן בבכורי יעקב הביא מנהג זה בשם מנהג ק"ק דא"א תחנה.

במהרי"ל כ' דמנהג יפה הוא לשמחת יו"ט, אבל בני מצוה שלא כדין עושין וכן אביו מיחה בידו בימי בחורותו לעשות כן עיי"ש אבל בקטנותו לא מיחה בידו.

שם באר היטב, ט"ק ב' — כתב מהרי"ל יש מקומות שנהגו

שם — יש במדרש שזה ה"א אומר וכו' בתרגום שני בפסוק ישנו עם א', כ' כן אבל על עצרת דשבועות.

הלכות חנוכה

סימן תרע

במג"א

הביא שבספר חנוכת הבית יש טעם להא דנוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים, ולא העתיק הטעם, עיי"ש. ולענ"ד י"ל הטעם עפ"י פשוט דברמב"ם איתא דהיוונים פשטו ידיהם בממונם עיי"ש על כן לזכר הנס שממונם ניצל מהם, חולקין צדקה לעניים, ועשו בזה רמז להמבואר בגמרא [בבא בתרא ט' ע"א] עה"פ ונוגשיך צדקה, דאם אינם נותנים צדקה באים עכו"ם ונוטלין בזרוע ואעפ"כ נחשב להם לצדקה עיי"ש, מיהא בודאי עדיפא הצדקה שנותנים מדעתם לעניי בני ישראל, לזאת הנהיגו להתחזק במצות צדקה בחנוכה דוקא לזכר הנס שניצל ממונם גם התעוררות לתקן החסרון כי אולי פשטו ידיהם בממונם מפני שלא עשו צדקה בממונם, והבן.

בטו"ז (סק"א)

כתב ליישב קו' הבי"י שעכ"ח גם בליל הראשון ה"י נס, מפני שיש הכרח שנשאר קצת מהשמן גם בליל הראשון כדי שתהי' להברכה לחול על דבר מה כמבואר בזה"ק [פ' לך דף פ"ח ע"א] שאין הקב"ה עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם, ואפי' הוא דבר מועט עיי"ש. וי"ל הטעם, כיון דאסור ליהנות ממעשה נסים, וגם לגבוה אסור, דבעינן ממשקה ישראל, אבל אם יש קצת, שוב לא שייך הא דמעשה נסים, עיין

בהגהות יעב"ץ במס' תענית דף כ"ה, דנראה דגם לצורך מצוה אסור ליהנות ממעשה נסים, ולכן הוכרח לומר, דגם כאן עכ"ח נשאר קצת בפך כדי שתהא ראוי למנורה.

סעיף ב' הגהת רמ"א — יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האוי"ב.

יהודית היתה מבנות חשמונאי, כ"כ בס' המנהיג ה' מגילה.

וחי' ראיתי ברש"י על הרי"ף ערבי פסחים דף כ"ו שכ' נר חנוכה עיי' מרים ויהודית ואיני יודע לאיזה מרים כיון שנעשה נס חנוכה.

שם ט"ק ב' — שנרות של בהכ"נ דולקות והוא עד חצות.

בהג' אמרי ברוך וחי' מהרצ"א כ' דהיינו חצות לילה אף שדולקין גם ביום כמו שיש גם כעת מנהג שמדליקין בביהכ"נ גם ביום מ"מ איסור מלאכה הוא רק בלילה.

הרמ"א ז"ל הביא יש אומרים לאכול גבינה בחנוכה עיי"ש ואולי יש לומר בזה רמז עפ"י הידוע דהיוונים רצו לאבד מישראל התורה ורק כאשר גברו החשמונאים, החזירו עטרת התורה ליושנה [ורמותי בתיבת כס"א הג' זמנים של קבלת התורה, והמה הג' חדשים כסלו, סיון אדר, הרמזו בר"ת כס"א] לכן לזכר זאת, אוכלים מאכלי חלב כמו בקבלת התורה בעצרת, כמבואר בס' תצ"ד.

משנת

סימן תרע-תרעא

יעקב

ריט

שם סק"ג — ונראה הטעם דלא קבעו
כאן לשמחה

ואפשר דרק בפורים שמצאו רמו בקרא הי' להם
היתר לתקן גם משתה ושמחה, אבל חנוכה דלא מצאו
רמו בכתוב ע"כ לא הי' להם רשות לתקן משתה
ושמחה, לכל ישראל, רק להודות ולהלל לזה יש
רשות בלי רמו בכתוב.

שם — ואין זה נכון דהא פירש"י בפ'
כי תצא.

וכן הוא במד"ר ריש פ' פנחס בשם ר"ש.

שם סק"ד — וכ"כ רש"ל דמצוה
לשמוח בחנוכה דברמב"ם.

בפ"ג ה"ב דאמר דהם ימי שמחה והלל.

שם שיערי תשובה סק"א — כמו כן
בשני מיני מתכות.

עיי' פי' הרא"ש כלים פי"ד מ"ה כ' כן לפרש
העול המצופה דהוא של מתכות ומצופה מתכות
ואפ"ת טהור והעתיקו במשנה אחרונה שם ומפרש
שם המשנה עפ"י, ויש לצרף חידוש זה לענין טהרת
מקוה ג"כ.

סימן תרעא

סעיף א' — שואל או מוכר כסותו
ולוקח שמן להדליק.

ברמב"ם הגי' ונרות, נראה הכונה כלי שבה
יתן השמן כמ"ש רש"י פסחים דף י"א ע"א כל נר
בש"ס הוא הכלי וכן במעילה כ"א ברש"י ותוס'
שלא יקח קליפי אגוזים וכדומה.

ועיי' חיי"א בשם א"ר דדי שישאיל על נר א'
וגלע"ד כיון שהוצרך לשאול יקיים הידור מצוה ג"כ
ע' שבת קי"ח ע"א בתוס' כה"ג, רק אי יש לו נר א'
א"צ לשאול כמ"ש בה"ט, דאם יש לו נר א' א"צ
לחזור על הפתחים או למכור כסותו.

שם סעיף ב' — ואפי' אם רבים בני
הבית לא ידליקו יותר.

אפי' מאה כולם כאיש א' כ"כ במגדול עוז על
רמב"ם סוף ה' ברכות.

שם סעיף ד' הגהת רמ"א — ולכן יש
ליזהר להעמיד הנרות בשורה בשוה
ולא בעגול.

עיי' אבן עזרא ריש תצוה שכי' דהמנורה של
מקדש היו גרותיה כחצי עגולה אבל לא משמע כן
במק"א רק שהיו בשוה.

שם סעיף ה' — ואם הי' דר בעליה
שאין לו פתח פתוח לר"ה מניחו בחלון
הסמוך לר"ה.

ברש"י מניחה מבפנים כנגד חלון הסמוך
לר"ה, דברי רש"י צריכין ביאור הא דכ' רש"י
מבפנים, אויל לשיטתו דסובר על פתח ביתו ולא
פתח חצרו ע"כ מפרש מבפנים ולא מפרש מבחוץ
שיעשה דף מבחוץ אצל החלון ושם ידליק, אבל
הא דכ' רש"י כנגד חלון צ"ע הא בגמ' אמר בחלון
ולא נגד חלון, עיי' שעי"ת סי' תקס"ט דבש"ס פי'
נגד נוכח ולא אצל, א"כ הוא נגד הגמ', ואפי' תפרש
נגד אצל מ"מ מה בעי רש"י בזה, ע"כ גלע"ד
בעזה"י דט"ס תיבת חלון ברש"י וצ"ל חלק היינו
שהחלון עב ערך אמה יניח בחלק החיצון הסמוך
לר"ה ולא בחלק הפנימי הסמוך לבית דאז לא
יראו בני רה"ר ואנן בעינן שגם בני רה"ר יראו
דהגמ' אמר חלון הסמוכה לר"ה, ויען שרש"י מפרש
מבפנים הוצרך רש"י לומר דלא בפנים ממש רק
בחלק הסמוך לר"ה, וא"כ כאן הכונה נגד אצל
ולא נוכח כגלע"ד לפרש ברש"י.

שם — ובשעת הסכנה שאינו רשאי
לקיים המצות מניחו על שלחנו ודיו.

י"ל דאי אינו שעת סכנה ועבר והדליק על
שולחנו יצא עיי' אה"ע סי' ק"כ בח"מ סק"ח
דכ"מ דעושין לכתחלה בשעת הסכנה כשר בדיעבד
גם בלא סכנה, עיי' ש"א"כ הי"ה הכא דיצא כגלע"ד,
ועיי' פמ"ג בא"א סק"ו דידליק ולא יברך שנית דלענין
הדלקה הוה כמו לכתחלה, ועיי' שברי ח"ב ססי'
ל"א שכי' דכיון דא"א בענין אחר הוה כשעת הסכנה

דמניחה על שולחנו, ועיי' כ"ב ע"ב דלמ"ד הדע"מ לא עשה כלום אם הדליק, בפנים והוציא לחוץ ומשמע לא עשה כלום וצריך להדליק עוה"פ בברכה ומשמע בפ"י דבפנים גם בדיעבד לא יצא כיון שהדליק שלא כתקנה ולי"א כיון דבשעת הסכנה מקום נ"ח הוא, אי"כ בדיעבד יצא גם שלא בסכנה וצ"ע על הח"מ באבן העזר הנ"ל, ובגמ' שם משמע דלרבותא נקט שהוציאה לחוץ לא עשה כלום אבל כשהניחה בפנים לא עשה כלום רק להתי' משום הרואה גרע הוציאה מהניח בפנים עיי' מ"א תרע"ה סק"ו אבל מהמקשן יש ראי' דבדיעבד לא עשה כלום בהדליק בפנים וצריך להדליק בברכה.

הב"ח כ' דאם שעת סכנה כפרש"י שגזרו שלא להדליק בבתי' ה' הגזירה על כל האומות לא רק על ישראל ל"ה גזירת שמד אי"כ למה תקנו להניח על שולחנו דהוה ג"כ ספק סכנה דהא גזרו גם על זה וכיון דל"ה גזירת שמד בודאי לא תקנו להניח על שולחנו דאינו מחויב להדליק בכה"ג, אבל אי גזרו על המצוה מחויב לעשות המצוה עכ"פ על שולחנו.

שם סעיף ו' — אבל אם מניחו למטלה מכי אמה לא יצא.

בגמ' שהניחה לשון נקבה וכן בכ"מ ל' נקבה מניחה על פתח ביתו, וברמב"ם ושו"ע הגי' לשון זכר.

שם סעיף ז' — כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל.

נ"ל דאם יש עוד א' בבית שמדליק ידליק מימין דהא חד מ"ד דידליק מימין ואנן לא קי"ל כן רק בשמאל כדי שיהא מסובב במצות, אבל עכ"פ יותר נכון שיניח בימין מבמקום אחר בבית, וכן נמי מי שאין לו מזוזה וא' מדליק מימין ואם יש עוד א' ידליק בשמאל כדי שיהא מסובב במצות, עיי' שבו"י ח"ב סי' מ"א כתב כן דגם בין שני נ"ח שיד מסובב במצות.

מצאתי שכ' כן בס' חוצות דמשק פ' מקץ בפשיטות דהמנהג כך דכשיש שנים א' מדליק בימין הפתח עיי"ש, ולכאורה מרש"י דמפרש נר שיש לו ב' פיות מיירי במהדרין שמדליקין כל בני הבית, אי"כ משמע מזה דכולם מדליקין בשמאל דאלי"כ האיד יכולים להדליק בנר א' שניהם מי' שם שאני דמיירי שבעה"ב מדליק

ב' נרות בשביל שיש בביתו ב' נפשות ע"כ יוכל להדליק בנר שיש לו ב' פיות, אבל ב' בנ"א שמדליקין בפ"ע אפשר שא' ידליק בימין ועיי' בחי"א שכ' במנורה שלנו שיש לה ח' פיות ויכלו ב' להדליק ג' לילות שיש היכר דשל ב' בנ"א הוא עיי"ש, א"כ מוכח מזה דב' בנ"א א"צ להדליק א' בימין וא' בשמאל דא"כ א"א שידליקו במנורה א' כמוכן.

שם — ואם הניחו בדלת עצמו יניחנו מחצ"ו של כניסה לצד שמאל.

כן משמע לחד גי' ברמב"ם דגרס יניחנה בטפח הסמוך לכותל משמע דבפתח מניחה.

שם — ובביהכ"נ מניחו בכותל דרום.

אינו מפורש אי גם בביהכ"נ ידליק למטה מי"ט, ועיי' פמ"ג סי' תרע"ה בא"א ס"ק ב' דהמנהג להדליק במקום גבוה ורק א"י למה לא מדליקין למטה מי"ט עיי"ש ואפשר יען שנרות ביהכ"נ הם דוגמא לנרות ביהמ"ק, ע"כ כמו דשם ה' גובה מנורה י"ח ט' כן נכון גם בביהכ"נ, ע"כ מדליקין למעלה מי"ט, ועיי' ערך ש"י לדו"ז הגאון סי' זה.

שם — ומדליקין ומברכין משום פרסומי ניסא.

וכן הביא ב"י בס' תרע"ה בשם גמ"י שבירכו אנ"ח דבהכ"נ עיי"ש.

בשע"ת סי' תקי"ד — כ' בשם ת' שב יעקב ססי ט"ו דאין נכון המנהג לכבות בשבת נ"ח בביהכ"נ עיי' עכו"ם ולמחר ידליקו עיי' עכו"ם רק יניחנו דולק כל הלילה עד היום והיינו שה' המנהג או להדליק בבהכ"נ גם ביום וגם בשבת הדליקו עיי' עכו"ם עיי' כ' שאין נכון לכבות ואח"כ ביום להדליק, ובאמת אפי' נכבו מעצמן מ"מ אסור להדליק נ"ח ביום עיי' עכו"ם בשבת בפרט שאין דמיון בהדלקת גוי למנורה דודאי פסול עיי' עכו"ם אפי' נימא דהדליק זר כשר מ"מ עיי' עכו"ם פסול.

שם סעיף ח' — חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות צריך להדליק בשתייהן.

משמע כמהדרין מן המהדרין ולא די רק בנר א' בפתח האחר יען דיחדשו אותו שאינו מהמהדרין

משנת

סימן תרעא-תרעב

יעקב

רכא

שיהא מסובב במצות היינו נר חנוכה ידי' ושל
חברו ויש ראי' מזה דגם מצוה של חברו מסייע
שיקרא מסובב במצות, ועיי' מש"כ בהגה' ס"ו.

סימן תרעב

טע"ף ב' — עד שתכלה רגל מן השוק
שהוא כמו חצי שעה.

אמרת' שהכונה חצי שעה זמנית והיינו חלק
כ"ד מהלילה והוא כערך ארבעים מינוט (=רגעים)
שוב מצאתי כן בחי' מהרצ"א כ"כ, בס' מאורי אור
על מסכת שבת כ' דאפי' להחמיר לכבות גם לאחר
ח"ש אבל היוצא מחדרו א"צ להניח הנר יחידי ויכול
לכבותו.

שם מו"א ס"ק ב' — ובאגודה כתב
במיימוני נשמע שיהי' דולק יותר ממיל

עיי' מחהש"ק הקשה על מה שכתב האגודה בשם
הרמב"ם — הא ברמב"ם כתב להדיא דהזמן הוא
כמו חצי שעה ויותר ולא הזכיר ממיל — וכדי שלא
לשווי' להאגודה כטועה ח"ו נ"ל לומר דהאגודה
מפרש דח"ש הנזכר ברמב"ם לא על ל' מינוטין
שלנו דאין זכר ברמב"ם בשום מקום משעות השוות
רק משעות זמניות וגם לא כמ"ש כאן בשם חי'
מהרצ"א שהכוונה משעות הלילה רק האגודה חי'
מפרש חצי שעה הנאמר ברמב"ם קאי על ח"ש
משעות היום כיון דמיד בסוף היום מדליק כובר
האגודה דמשערין כשעות אלו ולפי גדלם — ועפי'
רוב בימי חנוכה אורך היום הוא ט' שעות משעות
השוואה היינו משעה שבע עד שעה 4 וא"כ מגיע
על ח"ו כ"ב מינוט וחצי שהוא חלק כ"ד מהיום —
ועיי' יעקב ס' תנ"ט האריך לבאר שיטת הרמב"ם
דשיעור מיל הוא כ"ב מינוט וחצי אי"כ מכאן ממש
שיעור מיל כשיעור ח"ש הנ"ל — כן י"ל כוונת
האגודה בכוונת הרמב"ם ומ"ש האגודה יותר ממיל
הוא משום דכתב הרמב"ם יותר מחצי שעה ע"כ
נקט האגודה יותר ממיל כנ"ל.

שם ס"ק ג' — ונ"ל דודאי בנר של
שמן אין הידור מצוה בין לרב בין למעט
ומצאתי במהר"ם שייך תרי"ג מצות סי' צ"ח

דמלשון בשתייהן משמע בשווי' וא"כ ראי' למש"כ
בשע"ת סס"י תרע"ג בשם שבו"י דגם בכה"ג
שיחשדוהו שאינו עושה מן המובחר שייך חשדא
עיי"ש, ומזה ראי', ועיי' בס' פתחי עולם בסוף הספר
בשם הגאון תפארת יעקב על משניות די"ל דדי בנר
א' ואח"כ כ' משא"פ סי' ל"ט המובא בכה"ט תרע"ג
סק"א דשייך חשד גם לענין מהדרים.

שם ט"ז ס"ק א' — אבל הרמב"ם פ'י
שאף לאותן שמדליקין נר לכל אחד יעשו
לכל א' ב' נרות בליל שני וכן עד ח'

בראב"ד סוף ה' ברכות נראה דמפרש דמהדרין
מן המהדרין עבדו גם כמהדרין שכ' דאין להקבה
כמה נרות ידליקו שמהדרין מוסיפין וכן המהדרין מוסיפין
המהדרין יותר ולתוס' יש קצבה ע"כ סובר דלא
כתוס'.

בה"ט ס"ק ה' — וצריך שתהי'
בשעת הדלקתם לשם מצוה, מהר"א
הלוי בספר גן המלך

וכ"כ בפר"ח וכ' דצריך לכבותה ולכפות כלי
ולהדליק פ"ב בברכה.

שם שערי תשובה ס"ק י"ד — והג' ח"צ
ז"ל לפרש דברי רש"י שכת' אחד בצפון

לענ"ד יש לפרש דכוונת רש"י לאפוקי מריא"ז
המובא בש"ג שכ' דאם פתח א' בדרום וא' במזרח
והעוברים בדרום רואים את הנר שבמזרח די בנר א'
עיי"ש, ולדעתו משתי לוחות דאמר בגמ' קאי על
א' מצד מזרח וא' במערב או א' בצפון וא' בדרום.
ע"ז חולק רש"י וסובר דאפי' א' בצפון וא' במזרח
דאפי' שהעובר דרך צד א' יראה הנ"ז בצד האחר
מ"מ צריך ב' נרות דפעמים דלאו אדעת' לראות
בצד האחר רק כשהם בצד אחד ממש אז די בנר א'
ודלא כריא"ז כנלע"ד, אחו"ר מצאתי במעשה רוקח
על הרמב"ם שכ' כעין מ"ש דרש"י בא לאשמועינן
זה הדין והביא גם דברי ריא"ז.

שם מחהש"ק ס"ק ב' — ונראה לרש"י
דחזק לאוקמי בבית שאין לו מזוזה.
עיי' ת' שבו"י ח"ב סי' מ"א דאפי' אי אין לו
מזוזה מ"מ כה"ג צריך להא' להדליק בשמאל כדי

דמפרש דכונת מג"א רק דבתחלה אין הידור לעשות הכלי גדול שיחזיק הרבה שמן אבל אם עושה הכלי גדולה יש הידור למלאות הכלים.

ונלע"ד דאם נתן שמן הרבה בנר אסור לו לסלק קצת שמן אפי' ידלק גם לאחר שמסלק קצת שמן שיעור הצריך יען דע"ז אינו מאיר כ"כ כמש"כ תוס' בביצה כ"ב ואפשר דגם המג"א מודה לזה וכוונת מג"א הוא רק הידור דיתן שמן הרבה, אבל אם נתן אסור לסלק.

צ"ל

שם — אבל בנהות שעה כשהם ארוכים הם נאים יותר.

ועיי' תוס' ביצה דף כ"ב ע"א ד"ה והמסתפק דכשיש מעט שמן בנר אינו מאיר כ"כ אי"ל בודאי יש הידור מצוה בשמן מרובה. עיי' סי' תקי"ד ובשטמ"ק ביצה כ"ב דאדרבא יש סברא דכל השמן שבנר הוא גוף א' ע"כ אסור להסתפק ממנו אבל בנר של שעה מתיר הרמב"ן לחתוך ממנו דאינו כ"כ גוף א' ואם כי בשטמ"ק נחלק עליו מ"מ דינו כמו בשמן. אבל עכ"פ חזינן דגם בשמן הוא גוף א' א"כ י"ל דג"כ יש הידור מצוה בשמן הרבה.

סימן תרעג

סעיף א' — כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה.

נראה דנכון להניח תחלה הפתילה ואח"כ השמן דכן ה' במנורה דמקדש, עיי' רמב"ם פ"ג ה' תו"מ ה"ב ש"כ. והוא ש"ס מפורש יומא דף כ"ד ע"ב. דאמר זר שסידר את המנורה ליחייב ומשני איכא נתינת פתילה ולא הוה עבודה תמה נתן פתילה ליחייב איכא נתינת שמן — מפורש ישן הסדר וע"כ מש"כ רש"י מנחות פ"ח ע"ב שמן ופתילה לאו דוקא. והא דאמר מילא קערה שמן והקיפה פתילות אינו מצד דכן צריך, רק כן עשה דהניח מקודם השמן, וחידוש שרמב"ם נקט כל השמנים ופתילות, דלא כגמ' דהקדים פתילות.

שם הגהות רמ"א — ומיהו שמו זית מן המובחר.

לכאורה י"ל כיון דהנס ה' כדי שלא ידליקו

בשמן טמא א"כ יש קפידא שלא ידליקו לנ"ח בשמן טמא, ות"י בזה קו' פנ"י למה אין מדליקין בש"ש לרב הונא, דלא שייך בשמן שריפה גזירה דשמא יטה דהא נמשך אחר הפתילה היטב, ואמרת עפ"ז יען דסובר דצריך להיות שמן טהור דומיא דנס, ובפשי' י"ל למ"ש לקמן דרק ע"ש שחל ביו"ט אסור להדליק בש"ש משום אין שורפין קב"ט א"כ ר"ה הא מדייק פו"ש שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה והיינו בכל שבת אבל ש"ש שמדליקין בשבת רק כשחל יו"ט בע"ש אסור ע"ז לא קאי ר"ה. או יען דר"ה אמר פו"ש שאמרו חכמים, וש"ש מה"ת אין מדליקין כמבואר שבת דף כ"ד ע"ב, עכ"פ י"ל לרמב"ם פ"א מה' טרא דחזין מו' משקין אמק"ט אי"כ כל השמנים — אמק"ט אבל שמן זית מק"ט א"כ יש מעלה בשאר שמנים דטהור והוה דומיא דמנורה דהקפידו אטהרה, וצ"ע.

עיי' בס' שנות חיים למהרש"ק ריש ח"א שכ' בפשוטו דפתילה בלא שמן אינו יוצא לנ"ח עיי"ש. ולענ"ד צ"ע אמאי, כיון דדולק למה יהא פסול, עיי' פנ"י ריש פרק שכ' דפתילה בלא שמן שייך הדלקה, והאחרונים הביאו להכשיר נר העלעקטרי (= חשמל) וזה ג"כ הוא לענ"ד פתילה בלא שמן דהא דיש בהמאשין (= במכונה) שמשם נמשך האור איזה מין שמן עיי"ז לא מקרי פתילה בשמן, ועיי' בפמ"ג בא"א סס"י תרע"ח שכ' דצריך להקנות לו חלק בשמן ופתילה, ולא סגי בפתילה לחוד, התם שאני דפתילה לחוד לא דולקת השיעור אבל היכי דפתילה לבד דולק השיעור י"ל דיוצא בזה, שוב ראיתי במלחמות ריש פ"ב דשבת שכ' לענין נר שבת וכי מותר להדליק בפתילה בלא שמן, א"כ כש"כ לנ"ח שכן הוא, וא"כ יש לפקפק על נר אלעקטרי (= חשמל) בין לנר שבת ובין לנ"ח דג"כ אין בו שמן רק פתילה. ועיי' בריא"ז על הרי"ף מפרש דגם לטעם דאין שורפין קדשים גם בשבת אסור להדליק גזירה משום יו"ט בע"ש, א"כ א"א לומר מש"כ לעיל דש"ש אינו בכלל דרב הונא.

שם סעיף ב' — הדלקה עושה מצוה לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה.

אפשר לפרש קצת עפ"י שכ' בחי' רמב"ן

ורשב"א והובא בפמ"ג סי' תרע"ה סק"ב דלמ"ד הנחה עושה מצוה צריך שיחזקנה בידו בשעת הדלקה ואח"כ יניחנה דבשעת הנחה יהא נגמר המצוה עיי"ש, א"כ י"ל הפי' כך בשלמא אי הנחה ע"מ א"כ א"א לומר אין זקוק לה דאם כבתה קודם הנחה כשעודה בידו בודאי זקוק לה דהא אכתי לא התחיל המצוה והמצוה הוא בהנחה וגם מברך להניח נ"ח ומסתברא דאחר הדלקה מברך דקודם הדלקה הוה עובר דעובר וא"כ א"א לומר בפשיטות כבתה אין זקוק לה דיש זמן דזקוק לה, ותיינו קודם הנחה אבל כיון דקיי"ל הדלקה ע"מ א"כ כבר הניחה במקומה, ומיד שהדליק כבר קיים המצוה, א"כ י"ל כבתה אין זק"ל בכל זמן ננלע"ד, וקו' טו"ז א"כ אמאי לא הביא הגמ' ראי' מהא דקיי"ל כאו"ל, ל"ק דהא לא איפסק הלכתא בזה בגמ' רק הראשונים הביאו דפסקינן כן אבל בגמ' לא נמצא, א"כ א"א להביא ראי' מזה.

שם סעיף ד' — אין חוששין לפתילות להחליפם עד שתכלה.

עיי' ד"מ שנהגו להחליפן ומסי' תרע"ה ס"א דלמ"ש מכבה ומדליק נראה דא"צ להחליף שמן ופתילה, ולתוס' בשבת דף כ"ג ד"ה מכבה אפי' דלק שלא לניח א"צ להחליף.

ואפשר הטעם הסוברין להחליף דומיא דמקדש שהי' צריך להחליף הפתילה בכל לילה עיי' רמב"ם פ"ג ה' תו"מ הלכה י"ב דנותן בכל יום פתילה חדשה וא"כ אפשר שנכון גם השמן הנשאר להיטיב כמו במנורה, עיי"ש ברמב"ם וכ"כ בסדה"י שיטיב השמן והפתילה שנשאר מאתמול ויקח חדש ובס' ליקוטי הבי"ח ח"ב כ' בשם ח"ס דלא החליף דהישנה דולק יפה עיי"ש בהגה' לסי' זה.

ובאמת לא ראיתי אפי' המדקדקים שיטיבו גם השמן שנשאר אפי' אותן שנותנין פתילה חדשה משום הידור מ"מ מניחים השמן ולא עבדי דומיא דמנורה כמ"ש בסדה"י, וי"ל עפ"ש"כ הב"י סי' תר"ע בתי' א' דהנ"ס נעשה בשמן כשהי' במנורה שמצאו מלא את המנורה בכל בוקר, ועיי' הגהות אמרי ברוך ומו"ק ליעב"ץ שהק' על זה דלא הי' הטבה כעיקר המצוה עכ"פ כיון שגם במנורה לא הי' אז הטבה ע"כ אין סברא שאנו נטיב את המנורה בכל יום

כמו במקדש כיון שאז בזמן הנס לא הי' הטבה אדרבא צריכין לדמות לשעת הנס ע"כ אין מטיבין לא השמן ולא הפתילה דודאי בשעת הנס כיון דלא הטיב השמן למה יטיב הפתילה, ואפשר כונת המ"ס דאין חוששין לפתילה להחליפה הכונה משום דבשעת הנס כן הי' ומ"מ רק אין חוששין אבל אם רוצה יכול להחליפה אם טוב לו פתילות חדשות לא מצד דרוצה לעשות דמיון למנורה, אבל אם א' בא להחליף דומיא דמנורה דוקא אין נכון כיון דאז לא החליפו וי"ל דסדה"י לשיטתו דתי' לקושית ב"י דנעשה הנס בפך, ע"כ גם אז הטיבו, א"כ גם לנו יש לעשות דומיא דמנורה, אבל לב"י דכ' בתי' הג' דנראה דהוא העיקר בעיניו דהי' הנס במנורה לא בפך, ואז לא נעשה הטבה, ע"כ העתיק כאן דאין חוששין להחליף כנלע"ד נכון.

עיי' טור סי' תרע"ז דהנותר מהשמן והפתילות בליל א' מוסיף בליל ב' ומדליק והוא מהתחומא ופסיקתא, ועיי' תוס' שבת דף מ"ד ע"א הביאו זה, א"כ מפורש שא"צ להטיב השמן והפתילות וחי' על סדה"י שכ' להיפך מהנ"ל.

במ"ס הגי' עד שיכלה לשון זכר, אבל עיי' תוס' חגיגה כ"ה ע"א דפתילה הוא לשון נקיבה רק הנר היינו הכלי הוא לשון זכר, וגם בזה נמצא לשון נקיבה כבתה עיי"ש, נר' דמפר' כבתה על הנר ולא על הפתילה.

שם מג"א ס"ק ח' — לכן לא נאסר דהזמנה לאו מלתא היא.

בס' פרי האדמה ח"א דף מ"ה כ' על דברי מג"א במעשה שאירע דלאחר שנתנו השמן במנורה הוציאו משם לעשות תבשיל לשבת, וכ' דהזמנה מלתא בכה"ג שעשה מעשה ליתן לתוך הכלי, ואסור לכתחלה להוציאה לחולין לאכילה, אבל בדיעבד שעשה כן לצורך עונג שבת אין איסור ח"ו עיי"ש.

שם שטרי תשובה ס"ק א' — אע"ג דלא קי"ל כהר"ה דסבר דבמצוה דרבנן ליהנות ניתנו.

לענ"ד י"ל דכאן ל"ש מללה"ג רק היכי דהמצוה אינו מכלה הדבר כגון שופר ולולב וסוכה וציצית דהא יוכל להשתמש המצוה בשל אחר א"כ אין בזה שיוצא המצוה באיה"נ הנאה גופניות רק הנאת המצוה.

כלי דשם לענין דאורייתא הוה כלי כ"ש לנ"ח, ושם
מיירי דיש עליו עוד דין אוכלין לענין טומאה עיי'
תפא"י שם ואפ"ה הואיל ויש עליו צורת כלי ושכית
לעשות ממנו כלי הוה כלי.

סימן תרעד

סעיף א', הגהת רמ"א — לכן אין
להדליק זה מזה

מ"י נראה דמנרות הנוספין מותר להדליק מזה
לזה דהא הם שוים, ואפשר שמפרש כן הא דמדליקין
מנר לגר עיי' שע"ת שהקשה בשם שו"ת בית יהודה
סימן כ"א שהקשה ארמ"א שכ' דאין להדליק זה מזה
דבש"ס מוכח דמדליקין מנר לגר עיי"ש דמפרש
ברמ"א הטעם משום גזירה לא ידליק זה מזה מנרות
הנוספין — וחלק על הרמ"א ומתיר.

שם סעיף ב', הגהת רמ"א — וה"ה נר
של ת"ת או נר לחולה הצריך נר

וא"כ אסור להדליק מנר ת"ת או נר לצורך דבר (לחול)
חול, וצ"ע שאין גזרינו.

סימן תרעה

סעיף א' — שהדליקה מערב שבת
למצות חנוכה

והנה לרש"י שמפרש דמיירי שהדליקה לנ"ח צ"ע
למה נקט למו"ש הא זה הדין בימי החול ג"כ, נלע"ד
דרש"י סובר דנקט הדין בשבת שאז שכיח זה הדין
יען שאסור לכבות נ"ח לפעמים דולק עד הלילה של
מוצ"ש משא"כ בחול בודאי מכבה, ועיי' ר"ן שהביא
ראי' לשיטת רש"י דגם כשהדליק לחנוכה מ"מ צריך
לכבות מנר מערבי דאע"פ שדולקת צריך לכבות,
וצ"ע לענ"ד חדא דשם יש מצות הטבה משא"כ
בחנוכה ועוד שם הא ליכא בנר כשיעור שידליק כל
הלילה, ע"כ צריך ליתן בה שמן.

לענ"ד י"ל דמשו"ה נקט רש"י שהי' דולק
לחנוכה לא לגר שבת כמ"ש תוספות דאי הי' דולק
לגר שבת א"כ אינו די לכבות ולהדליק אלא צריך
להיטיב הפתילה והשמן שהניח שלא לשם חנוכה
דרק פתילה ושמן שדלק, לשם חנוכה א"צ להיטיב
בלילה האחרת כמ"ש סס"י תרע"ג, אבל כשדלק שלא

אבל בכאן או גבי נר שבת שהמצוה הוא שהדבר יהא
דלוק, א"כ יש עי"ז הפסד ממון והוא נוטל להנ"ח
דבר האסור בהנאה א"כ מה לי אי מללה"נ, מ"מ
הוא נהנה שלא נכלה ממנו עיי' המצוה רק עיי' דבר
האסור בהנאה ואפי' אי אין בהשמן שדולק למצוה
שוה פרוטה, מ"מ עכ"פ אסור מכח חצי שיעור ועיי'
צל"ח פרק כל שעה דף כ"ב, דגם בהנאה אסור חצי
שיעור, והא דבכסוי הדם ג"כ נאמר מללה"נ
אף שמכלה הדבר מ"מ אינו שוה כלל זה המעט
עפר שיכסה בו אבל כשהוא מכלה דבר שהוא שוה
קצת, לענ"ד ל"ש מללה"נ.

שם ס"ק י"ב — דגם בכה"ג שיחשדוהו
שאינו עושה מצוה מן המובחר ג"כ יש
להשמר.

ועיי' מחהש"ק סי' ר"ס סק"א דרוב בנ"א אין
חוששין למצוה מן המובחר וכיון דאמרו דרוב
עושין כן א"כ מאי חשדא שייך בזה שעושה כהרוב.

שם ס"ק י"ג — שהביא בשם בעל
חסד לאברהם דקליפי ביצים ובצליט
אין מדליקים בהם.

עיי' כלים פ"ז מי"ד דקליפי ביצים אין מקבלים
טומאה משום עוף רק במצופה מתכות יש חילוק
דביצת עזני' מקבל טומאה, וע"כ אין מדליקין בהן
כיון שאינם כלי לענין טומאה ולנ"ח כלי בעינן,
ועפ"ז יש קצת ראי' לפי מהרי"ל הובא בתורעק"א
פ"ב דשבת דשופרת של ביצה הכונה ביצה דהוא
מין עץ והוה כלי דאי של ביצה ממש ל"ה כלי ואין
מדליקין לגר ע"כ, ונלע"ד דקליפת אגוזים הקשה
מותר להדליק בהן דהוה כלי עיי' רש"י חולין דף
י"ג ע"א והוא מתני' כלים פ"ז, מט"ו דמק"ט, אבל
קליפה הירוקה שעל האגוזים לא הוה כלי עיי' עדיות
פ"ז דלא מקבלי טומאה ועיי' רמב"ם פ"ט דמקואות
הט"ו שכ' מפורש דזה עלה האגוז הלח שהוא צובע אין
חשוב ככלים עיי"ש, ונראה ג"כ דקליפה הקשה הוה כלי
וא"כ מדליקין בקליפה הקשה ובודאי דלא הוה הידור
מצוה בזה, מ"מ מותר לענ"ד, ועיי' אורחות חיים כאן.
ועיי' ס"ה מ"ו מס' פרה דקליפי ביצים אין ממלאין
בהם מי חטאת, דלא הוה כלי ועיי"ש מ"ג דבדלעת
כשרה למי חטאת א"כ הוה כלי, וי"ל דגם לנ"ח הוה

משנת

סימן תרעה-תרעו

יעקב

רכח

סימן תרעו

סעיף א' — המדליק בליל ראשון מברך
שלוש ברכות להדליק נר חנוכה וכו'

בראב"ד סוף ה' ברכות כ' דג"ח אם כי הוא
דרבנן ובדרבנן מברכין בלשון על מ"מ יען דאין לו
קצבה שמהדרין מוסיפין ומהדרין מה"מ מוסיפין אין
לה קצבה מברכין להדליק א"ג מפני שזו הברכה
הוקבעה על הנרות שבמקדש שהן של תורה לפיכך
עשאוהו כשל תורה, ונראה אם כי אינו דומה לשל
מגורה דברכו להדליק נרות מגורה ולא חנוכה מ"מ
דומה לשם הוה כשל תורה, וזה ג"כ דבר חדש דג"ח
דומה לשל תורה, ועיי' פמ"ג וברש"י ר"ה דף י"ח
ע"ב דהחזיקו בחנוכה כשל תורה.

שם — מברך בליל שני או כשיזכור.

היינו רק בשעת הדלקה ועיי' מ"ב העיר ד"ל
דגם בלא הדלקה יאמר זמן חנוכה כמו ביו"ט דאומרו
אפי' בשוק, וגם אני חשבתי כן, אבל מס"ב דאיתא
דרכ ברא"י מברך זמן נראה דרך על הדלקה או
רא"י תקנוה זמן ולא על היום כמו ביו"ט ולומר דבעת
אמירת הלל יאמר זמן ג"כ צ"ע דלא מצינו כן.

שם מג"א — לזמן הזה הלמד בחירק.

צ"ע למה המתין עד כאן ובס' רכ"ה בדיני
שהחיינו הו"ל להביא זה, ואי דרך כאן הדין כן צ"ע
מה חילוק בין ברכת שהחיינו זה לשאר ברכת
שהחיינו ובסידורים בכ"מ נדפס לזמן בפתח תחת
חלמד וכן אומרים.

שם באר היטב ס"ק א' — ועיי' של"ה
שי"ל של חנוכה חיבה א'.

עיי' הון עשיר סוף פרק ו' מס' בבא קמא ד"ל
נר חנוכה ולא של חנוכה כג' מתני' שם נר חנוכה
וגתן טעם דשל מורה רק אחלק כמו פתילה של בגד
שבת כ"ח עיי"ש. ע"כ נר שווי"ט דהנר רק חלק
ממצות שווי"ט שיד לומר של שבת אבל חנוכה כל
מצותה רק הדלקת נרות צ"ל נר חנוכה להורות
דהנר הוא כל מצות חנוכה.

וכעין זה כ' בשע"ת בשם מח"ב, ובאמת פלא
דברמב"ם ה' חנוכה הוכיר י"ז פעמים נר חנוכה

לשם ג"ח צריך להיטיב משם וא"כ אינו די לכבות
ולהדליק, ע"כ כ' רש"י שדלק לנ"ח, אבל תוס' סברי
דאפי' דלק לצורך שבת ואפי' לדבר חול א"צ להסיר
משם השמן, וכן נראה מדברי טור ומחבר כאן, אבל
נראה נכון להסיר.

שם סעיף ג' — אבל אם הדליקה חרש
שוטה וקטן לא עשה כלום.

י"ל דהלשון לא עשה כלום ולא אמר לא יצא
ו"ל דבא להשמיענו דל"ת דהשמן עכ"פ אסור
בהנאה לאסור להשתמש לאורה קמ"ל דלא עשה
כלום בזה, וא"כ השמן מותר בהנאה ג"כ כן י"ל,
אך י"ל דבס"ב היכי דלא הי' בשעת ברכה שמן
כשיעור דאיתא לא יצא אי נימא דשם אסור בהנאה
דרכ לא יצא אבל בהנאה אסור אבל זה א"א כיון
דהשמן לא נחשב לנ"ח א"כ אמאי יאסר להשתמש
כנגדו ואי נימא דאזלינן בתר מחשבתו דהוא הקצה
השמן למצות ג"ח, ע"כ אף דלא קיים המצוה מ"מ
בשביל מחשבתו נאסר א"כ גם גבי קטן נימא הכי
דהקטן יש לו מחשבה ניכרת מתוך מעשיו וכאן
שהדליק אצל הפתח ובפרט בברכה נראה דמקצה
השמן לנ"ח א"כ נימא ג"כ דאסור בהנאה ומ"ש ס"ב
מס"ג וגם לא יצא דס"א צ"ע אי אסור לשמש לאורו.
והרמב"ם כ' למעלה מכ' לא עשה כלום דלא
כגמ' שנא' פסולה אפשר דגם שם לא נאסר השמן
להרמב"ם, ובשו"ע סי' תרע"א ס"ו נקט למעלה מכ'
לא יצא אפשר דהשמן נאסר.

שם שערי תשובה ס"ק א' — העוקר
נ"ח ממקומה בתוך זמן הדלקה אפשר
שלא יצא י"ח שהרואה יאמר לצורכו הוא

ועיי' מג"א סי' רס"ג ס"ק כ"ג בשם יש"ש דאם
ב' המקומות ראויים להנחת נ"ח מותר לטלטל ממקום
למקום, אבל אח"כ הביא מג"א בשם האגודה דאסור
לטלטל ממקום למקום, עיי' מחהש"ק.

שם — מאחר שאין הדלת קבועה וצ"ע
בזה.

עיי' טור סי' תר"פ דר"ש מצרפת עשה כן אפי'
שבת ואין חולק א"כ פשוט אפי' לכתחלה מותר
בחול וכן הוא בשו"ע שם.

סוף תמורה דמשו"ה לא יקברו דלמא חפר לה איוה אדם ויהנה מהם, משא"כ בשמן לא שייך זה דאם שופך לקרקע א"א ליהנות מהן לא לאכילה ולא להדליקה, ואפי' למה שהקשה שם בתורעק"א למה להו טעם זה דלמא חפר, דהא מצותו בשריפה עיי"ש זה רק בערלה וכה"כ דמצוה בשריפה אבל כאן העיקר שלא יתנה א"כ מאי נ"מ שריפה או קבורה, ובעטו"ק נקט לשון גניזה עיי"ש, דברין צ"ע שכי' דצריך לשרוף באופן שצריך גניזה אם שריפה אינו גניזה כנלע"ד במקום שא"א כ"כ בשריפה די בקבורה.

שם מחהש"ק ס"ק ח' — נוע"כ בהגיע לחינוך מירין אל"כ פשיטא.

יש לדחות דקאי על קטנים שלא הגיעו לחינוך ואשמעינן דלא ברמב"ם פ"ד דנראה מדבריו דעל כל בני הבית מדליק בעה"ב, עיי"ש ע"כ כ' הש"ג דעל קטנים והיינו שלא הגיעו לחינוך א"צ בעה"ב להדליק דהא לא קאי על מה שכל א' מדליק רק על מה שבעה"ב מדליק כנגד כל אנשי הבית, ע"ז כ' דעל קטנים שלא הגיעו לחינוך א"צ בעה"ב להדליק, אבל מקטן שהגיע לחינוך לא מירי.

סימן תרעז

סעיף א' — יקנה לנר חנוכה משום פרסומי ניסא.

נלע"ד דאפי' במקום דל"ש פרסומי ניסא כגון שהוא במקום שאין שום רואים וגם אין לו ב"ב, הדין כן דגם לו לעצמו שייך פרסומי ניסא.

שם מג"א ס"ק ב' — שמצטערים לישב בחשך.

ברמב"ם כ' שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו, נראה קצת דרך משום שלום בין איש לאשתו ולא בענין אחר, אם אין לו אשה, אבל י"ל דרמב"ם בגוף התקנה מיירי שתקנו בשביל שלום בין איש לאשתו, אבל משום לא פלוג שייך בכל ענין.

שם — מ"מ כיון דא"א בע"א הוי כשעת הסכנה.

צ"ע לדמות שעת הדחק כשהוא רק לאיש א'

ולא פ"א של חנוכה ובהכרח העתיק נר של חנוכה, ע"כ דסובר דלא כהנ"ל דאפי' דבמשנה נאמר נ"ח מ"מ בברכה עדיף לומר של וצ"ע.

סימן תרעז

סעיף א' — צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה

בחדושי מהרצ"א כתב דאם הבעה"ב יש לו מנורה ומלאה בכל לילה אף שהיא יותר מהשיעור א"כ עמו א"א להשתתף כיון דכתב בא"ר דצריך בעה"ב להקנות לו בשמנו ויוסיף עבורו שמן ותוא אינו מוסיף דהא גם בל"ז ממלא המנורה.

שם הגהת רמ"א — ידליק במקום שאוכל

ביוסף אומץ חולק ע"ז והביא דגם מהרש"ל בסי' פ"ה כ' דמדליק במקום שינה, ועיי' עטו"ק.

שם סעיף ד' — הנותר ביום השמיני מן השמן.

י"ל קצת דרך ביום השמיני שורפו ולא בלילה יען דבלילה אפשר דיהא נהגה מתוספות תאור ע"י השמן, ולא כן ביום דשרגא בטיהרא מאי אהני אבל בטור משמע דבלילה שורפו עיי"ש.

והריא"ז בש"ג כ' דבר חדש קולא וחומרא קולא דהשמן שבנר לאחר שעברו כל ח' לילות מותר ליהנות, וזה דבר חדש דבחנוכה אסור בהנאה לאחר שכבה ולאחר חנוכה מותר ומדמה לאתרוג דרק בחג אסור ליהנות, וחומרא יש בש"ג דגם המנורה אסור להדליק בחנוכה לשאר דבר דהוקצה לנר חנוכה וזה לא נמצא בשום מקום דהכלי של שמן שהדליק בה יש עלי' שם מוקצה, וראיתי בס' שיח יצחק להגר"י מווערבוי סימן יוד גם הג' משנה שכיר הסכים עמו אפי' יום ח' דחנוכה לאסור לחוש לדברי ש"ג שלא להדליק במנורה לצורך שאר דבר אפי' לצורך נר שבת, אבל ביום ח' דחנוכה מותר דרק בח' לילות אסור אבל ביום הח' כבר עבר המצוה.

שם — עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו

נלע"ד דהאי ושורפו לאו דוקא דה"ה קבורה די אם א"א בשריפה דאפי' דברים שמצוה בשריפה עיי'

סימן תרפד

סעיף א' — קורין בקרבות הנשיאים.

ראה רמז נפלא שפסוקים שקורין בחנוכה ב' הנשיאים שזה הוא עיקר ראה בטור שרק מיש מקומות הביא לקרות ב"כ וכן מיש מקומות לקרות בפרשת בהעלותך, אבל עיקר הקריאה הוא כל פרשת הנשיאים יש פ"ט פסוקים גימ' חנוכה, וביום האחרון שקורין מביום השמיני הוא ל"ו סוקים נגד הל"ו נרות דחנוכה לדין דמוסיפין רק א' לכל בני הבית.

שם — ומתחילין בברכת כהנים.

לחד גירסא בירושלמי סוף מגילה דבי"ל לא נקרא ולא מתרגם משום דלברכה ניתנו ולא לקריאה. א"כ אפשר מה"ט סוברין הי"א אין מתחילין משם אבל בפ' השבוע שקורין משום דצריך לקרות כל התורה, ועיי' בתויו"ט ובתפא"י הביאו הגירסא ב"כ נקראין ולא מתרגמין דכי ס"ד דפרשה בתורה לא תהא נקרא — אבל לענין קריאה דחנוכה י"ל דלא נקרא כלל.

שם הגהת רמ"א — ונוהגין לסיים כן עשה את המנוחה.

גם כונת המחבר כן הוא דקורין פרשה ראשונה ושם הוא סיום פרשה ראשונה, ואפשר דלא נטעה דכונת מחבר עד שני דנקרא בפ' העולם פרשה ראשונה ע"כ מפרש רמ"א היטב, ובאמת בטור מפורש עד פרשה ראשונה של בהעלותך כדי להשלים של חנוכה בסדר הנרות.

הלכות פורים

כי תשא עיי"ש דכ"ז הוא רק אם לא הוציאו רק ס"ת א' אין היכר לשקלים רק בכפילא אבל כשמוציאין ב' ס"ת יש היכר לשקלים עיי' ב' ס"ת וא"צ לכפול, ויש נוהגין שמוציאין רק ס"ת א' ואפ"ה אין כופלין רק קורין ו' בתצוה ומפסיקין בקדיש וקורא אח"כ מפטיר לשקלים בכי תשא והקדיש מודיע שפרשת שקלים היא עיי"ש שכ' דלמפטיר אין להוציא ס"ת כמו שנוהגין בקצת מקומות דאינו מנהג נאה רק יקראו בס"ת ב' לשביעי כדמוכח בגמ' ומה שאומרים דבזמן הגמ' הי' המפטיר בכלל הו' ע"כ קראו בס"ת הב' לו' וכעת דאין המפטיר עולה לו' לא נהגו לקרות בס"ת הב'.

לשעת הסכנה שהוא לכל האנשים, ועיי' חלקת מחוקק אהע"ז סי' ק"כ סק"ח כ' כעין זה ללמוד משעת הסכנה לדיעבד בכל אופן, עיי' מש"כ לעיל סי' תרע"א על הח"מ הנ"ל, וצ"ע מסוכה י"ד אמרינן דאין שעת הסכנה רא"י.

סימן תרפב

סעיף א' — כל ח' ימי חנוכה אומר על הנסים בבהמ"ז.

בריי"ף ורא"ש לא כתבו דצריך לומר אדרבא כתבו א"צ וכ"כ בקיצור פסקי הרא"ש דא"צ וחי' שבטור החליף שיטתו וכ' דצריך, ועיי' בה"ג כ' ג"כ דא"צ להזכיר בבהמ"ז רק הרמב"ם פ"ב מהלכות ברכות כ' בפ' דצריך להזכיר, ובאמת הק' הלח"מ שם מנ"ל הא דחייבא הוא נגד הגמרא דרשות וכ' דסמך על הירושלמי ברכות פרק ג' שאכלו דאם שכח לומר עה"ג בבהמ"ז בחנוכה חוזר ואם כי לענין חזרה לא פסק כן משום ברכה לבטלה, אבל לענין הזכרה לכתחלה פסק כירושלמי עיי"ש, ונראה דעפ"י פסקו הטוש"ע כן ועיי' בב"ח באורך, ועיי' ס' מעשה רוקח פ"ב מה' ברכות שעמד ג"כ בזה עיי"ש. וחי' ראיתי במנהגים שבסוף הלבוש באו"ח שכ' דאם לא אמר עה"ג בבהמ"ז חוזר לברך יען דכבר קבלוהו לחובה דמנ"ל הא וגם אין המנהג כן.

סימן תרפה

סעיף א' — ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת קורין פ' שקלים.

אם אירע שקלים בפ' תצוה, או כי תשא לא הביא בשו"ע יען שלפי קביעתנו לא יארע כן עיי' בטור, וכ"כ הר"ן מגילה כ"ט, ועיי' חי' המאירי מגילה כ"ט, שכ' שבגלילות פירמנצא מתרמי כך ונוהגין שמוציאין ב' ס"ת וקורין ששה בתצוה והשביעי בכי תשא, ולא כמ"ש בגמ' וריי"ף ורמב"ם דכופלין.

לוי כ' המאירי דהא בגמ' בעי לה אם המפטיר עולה
לוי או לא אבל לא שמנהגם הי' בפשיטות כן.

שם מג"א בסוף — כתב מהרי"ל בכל
ד' פרשיות אין מזכירין נשמות.

בהגמ"נ כתב דמזכירין וכן הביא בשע"א בשם
מור וקציעה.

שם — ואומרים צו"ן.

ואין אומרים מי שבירך לקהל, כן הלשון בד"מ,
ועיי' מש"ז סוף סי' רפ"ד דמנהג העולם שאומרים
מי שבירך, וכן הוא ג"כ בפתחי שערים בשערי אפרים
שער י' אות כ"ט.

שם שערי תשובה ס"ק ב' — ובא"ר
כתב שני"ל שאם חל ר"ח וט"ו בשבת
ביום ה' יתענו במקומם ויק"פ.

כעת נוהגין שמתעניין ביום ב' במקום יום ה'.

שם מחהש"ק על הקטע במג"א בשל"ה
האריך — וי"ל דמיירי בפ' המחוייבים
לקרות מדאורייתא כמו פ' זכור ופ' פרה

בד"ח על הרא"ש ברכות פ"ז סי' כ' אות ג"ב
הק' מאי מרבה במלת כמו שיהא עוד מה"ת עיי"ש,
ולענ"ד כמו שכ' בשטמ"ק דף נ"ט בכתובות ע"ב
ד"ה תא דתנו דכגון הוא דוקא ולא מרבה כלל עיי"ש
א"כ כמו נמי אינו מרבה כלל עיי' תשבי שורש גוון
דכגון וכמו שוין עיי"ש, ועיי' באגרת הא' לפמ"ג אות
י"ד מה שכתבתי בזה.

שם הגהות הגרי"פ — לפום ריהטא
הוי משנה שאינה צריכה שהרי כשחל
פורים בע"ש הי' ר"ח אדה בשבת.

י"ל דהשמיענו דלא תימא דמוקפין דקורין המגילה
בט"ו יקראו אז פ' זכור כדי להסמיה זכירה לעשי'
ומ"ש בסעף ב' כשחל ר"ח בשבת קוראין בח' פ' זכור
היינו לשאינו מוקפין, אבל מוקפין קורין בט"ו ע"כ
השמיענו כאן לישנא יתירא דאפי' מוקפין מ"מ קורין
פ' זכור בשבת שלפניו עיי' מג"א סי' תרפ"ח סק"ח
דגם מוקפין קורין בח' בו.

סעיף ב' — מתעניין ב"ג באדר

כעת יש מנהג בכמה מקומות די"א וי"ב אין
אומרים תחנה יש קצת מקום לזה יען דיו"ט
קצת הוא למי שנוסע בדרך יכול לקרות כמו
בני הכפרים בזמן העבר, אבל מה שמוסיפין דגם
בי"ג הוא תענית אסתר א"א תחנה לענ"ד אין
נכון חדא דכ' הטור תרצ"ג בשם רבינו עמרם
דגם בפורים המנהג ליפול על פניהם כיון שהוא יום
נס ונגאלו בו צריכין אנו לבקש רחמים שיגאלנו
באהרונה כבראשונה, א"כ אם כי בפורים כ' הטור
שאינ המנהג כן מ"מ בת"א בודאי ראוי לומר תחנה
מטעם זה כיון שהי' אז יום הנס ראוי להתפלל בו
על העתיד, ועוד כיון דאמרו סליחות גם וידוי א"כ
האיך ישמיט נפ"א ותחנה והוה תרתי דסתרי בודאי
בימי סליחות ואירע ברית מילה נכון שאומרים
בסליחות ולא בתפלה, אבל כאן דסליחות הוא באמצע
התפלה הוה תרתי דסתרי.

שם — ואם חל פורים באחד בשבת
מוקדימין להתענות ביום חמישי.

בלבוש תק"נ כ' טעם א' מפני שהוא סליחת
עון אין בו משום אקדומי פרעניות, וזה הי' דת"א
יש בו סליחת עון יותר מד' תעניות, דשייך בהו
אקדומי פרענות לא מקדימין.

שם מג"א — ובהגמ"נ הוכיח מהגמ' שאפי'
בפורים היו רגילים ללמוד לפני רבים
במטה משה הביא מר"ה דף ז' דבפורים התחילו
לדרוש להעם הלכות פסח א"כ מבואר דגם בפורים
היו לומדים ברבים.

שם באר היטב, ס"ק ג' — וכ"ש יולדת
כל שלשים יום

י"ל דכ"ש היינו שא"צ לפרוע, אך החי"א כ' דגם
בוה צריך לפרוע א"כ למה הביאו דהא יולדת היא
מינקת ואפי' במת הולד מ"מ כתבו בשם אחרונים
דשב מינקת עלי' כמו לענין ווסת ביו"ד ססי' קפ"ט,
דעד כ"ד ח' הוה מינקת ולא מתענית אף שאינה מינקת

שם — ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא

ע"י סי' פ"ט דצריך שיאיר פני כל המזרח ג"כ
וחי' שכאן השמיט המחבר זה המג"א שם שחולק
לא העיר מכאן ועיי' ירושלמי מגילה פ"ב ה"ג נראה
שקורא האיר המזרח במקום עה"ש, וחי' שהפ"מ
מפרש שם דהאיר המזרח הוא קודם עה"ש, וזה א"א
כמבואר בסי' פ"ט דהאיר המזרח הוא אחר עמוד
השחר, וברושלמי שם איתא וו"ל מעתה גר שמל
לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר, והיינו יען שסובר
שם מקודם דכיון דבתחלת חיובו הי' פטור גם אח"כ
פטור א"כ גר ג"כ כן אבל לא קאי כן בירושלמי
ואם כן אין שום ענין להא דמג"א כאן ועיי"ש בהגה
דירושלמי — שהעירו על המג"א שלא הביא דברי
ירושלמי. במג"א קאי דהגר פטור מקריאת הלילה
אפי' שהגירות הי' קודם הנץ אבל בקריאת היום חייב
— אבל הירושלמי הסתפק על קריאת היום ג"כ יהא
פטור עיי' קרבן העדה בפי' הא — ולא קאי הכי
אלא שבקריאת דיום חייב א"כ אינו ענין להמג"א
דהמג"א לא הסתפק על קריאת דיום.

שם שער תשובה על השו"ע, סעיף א'
— ועיי' בנ"ב סי' מ"א שדעתו דקריאת
הלילה דרבנן

וכן כתב הטו"א דף ד' ד"ה כגון ועיי' ר"ן ריש
מגילה לענין קריאת מגילה דכפרים בלילה, דלא
קראו בלילה דעיקר מצותה והובא בפמ"ג סי' תרפ"ח ה"א
א"א סק"ז שכ' בזה לענין קריאת בלילה ועיי' ט"א
דף ה' ע"א דיבור המתחיל ערב שבת זמנם כ'
ג"כ דנשים בלילה הו' ב' דרבנן, ועיי"ש דיש חילוק
בין ב' דרבנן לג' דרבנן, והנה יש מקומות נוהגין
שלא כדין דנשים בלילה שומעין קריאת מגילה וביום
לא בודאי חייבין ביום ובלילה, רק אפי' נימא דהאשה
דינה כבני כפרים לשמוע קריאת דלילה, [ועיי' ערוך
השולחן דמי שא"א לו לקרות רק פעם א' יקרא בלילה
דזמנה קודם וצ"ע], ולעני"ד בכה"ג עדיף ביום יען
שמבשלת ואיפה טרודה די לה בפעם א', מה שאינו
כן רק אפי' הי' כן יש לפוטרה משל לילה דכ' הר"ן
דפטר את בני הכפרים מקריאת דלילה אבל לא
משל יום וברוקח ס"י שס"ג כ' דהעיקר קריאת
דלילה עיי"ש שכ' דמברכין בלשון על ולא לקרא

א"כ נ"ל דה"ה במת הולד לפי שכ' דאבריו מתפרקין
א"כ גם כאן שייך זה א"כ למה נקט יולדת, ונראה
דהבה"ט קאי בשיטת הא"ר שכ' דגם מעוברות
ומיניקות צריכות מצטערות אבל אם אין מצטערות
צריכות להתענות עיי' מחהש"ק סוף הסי' רק ביולדת
חוץ ל' מודה דאפי' באין מצטערות א"צ להתענות,
כן הביא בס' מ"ב ע"כ כ' בה"ט וכ"ש יולדת כל ל'
דאינו צריך להיות מצטערות, רק קשה על שיטה זו
דהא בס' תק"נ איתא בד' תעניתים א"צ מצטערות
במעוברות ומיניקות, כש"כ ת"א ועיי' מ"ב מש"כ.

שם שער תשובה, ס"ק ה' — דחליא
בפלוגתא בטוטה דף י"ב

דמי שסובר לידת משה בשנה מעוברת נולד
באדר ראשון א"כ מת ג"כ באדר ראשון.

סימן תרפז

סעיף א' — חייב אדם לקרות המגילה
בלילה ולחזור ולשנותה ביום

יל"ד על הלשון ולחזור ולשנותה אמאי לא נקט
לשון הרמב"ם כמו שדרכו בכ"מ ורמב"ם כ' דחייב
לקרוא ביום ובלילה, וי"ל דהשמיענו בל' זה של ריב"ל
דאשמעינן דביום צריך לדקדק יותר בקריאת המגילה
בפי' וכונתה מבלילה יען דבלילה חלוש מחמת
התענית והיינו מ"ש ולשנותה כמ"ד מעבור פרשתא
דא ואתניי והיינו יותר בדיוק מבראשונה, וזה נלמוד
מקרא דבלילה אמר רק ולא ידום קריאה קלה וביום
הוא עיקר הזמרה וע"כ נקט השו"ע לישנא דריב"ל
להשמיענו ד"ז, ויתישב ג"כ קו' הב"ח כאן על הטור
למה הביא לשון זה כיון דבסי' תרפ"ח הביא הדין
לקרות ביום עיי"ש, ולמ"ש יתיישב דאשמעינן בלשון
זה דביום צריך לכיון יותר.

הטו"ו סי' תרפ"ח סס"ק י"ד כ' דבשעה"ד יוכל
לקרות של לילה עד הנה"ח דלא כמג"א — א"כ יש
לחדש אם יש א' שהוא אנוס ולא יוכל להמתין אחר
הנץ ורוצה לצאת לשמוע מאיש שקורא קודם הנץ
בשביל חיוב לילה לא יוכל לצאת דהוה כמו תרתי
דסתרי, להקורא הוא לילה ולשומע הוא יום — וכן
לחיפך אם קורא האנוס קודם הנץ בשביל יום לא
יכול לשמוע הרוצה לצאת קריאת הלילה דהוה כתרתי
דסתרי.

יען דאין לו משך זמן מברכין בעל דעיקר בלילה אם
כי גם ביום חייבין, א"כ אפשר עדיף לאשה.

שם מחהש"ק, סוף ס"ק ה' — וכ"מ
בב"ח ע"ש

באמת בב"ח מסיק דנהגו להקל במעוברת ומינקת
וכיוצא בהן שלא להתענות רק מתרין דברי אורחות
חיים דסובר דמחויבים להתענות עיי' הגאון"ה העיר
על המחש"ש בזה, ובאמת בד"מ לא נזכר כלל הא
דמצטרות כלל.

סימן תרפח

סעיף ד' — כך שהוא ספק וכו' קורין
בי"ד ובט"ו

ולענין קריאת הפרשה בס"ת בט"ו לא מצאתי
כעת מפורש אי קורין, ונראה דאין קורין דקריאה
בתורה קיל ממקרא מגילה ואמרינן בי' ספק דרבנן
להקל כיון שכבר קרא בתורה בי"ד.

שם סעיף ד' — יום חמשה עשר שחל
להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת
אלא מקדימין לקרותה בע"ש

דברי ריא"ז בש"ג ריש מגילה תמוהים שכ' ואם
חל י"ד בשבת עירות מקדימין לקרא יום ה' כפרים
וכרכים קורין בא' בשבת שהוא ט"ו וכן אנו נוהגים
וכ' שם ג"כ שאם חל י"ג אדר בע"ש מתענין יום ה'
וכל זה אינו מובן דכי אפשר שיהא חל י"ד בשבת
וט"ו ביום א' וי"ג בע"ש והאיך כי על זה וכן אנו
נוהגין דכי אירע בימיו כן הלא אז חל פסח יום ב' ולא
בד"ז פסח, אחז"ר באל"י רבא שהעיר כן על הש"ג.

שם — וביום שבת מוציאין שני ספרים
נראה מדברי המחבר דרק בשבת קורין בתורה
אבל בע"ש אם כי קורין המגילה אבל בתורה אין
קורין וראיתי בת' אדמת קדש ח"ב בהשמטות סס"י
ב' הביא דהכנה"ג כי דנפלה מחלוקת בין חכמי
ירושלים, אם יקראו בתורה בי"ד והסכימו שלא יקראו
בתורה, ובקושטא קורין בי"ד, עיי"ש באדמ"ק שכ'
דלדברי הכל אם הוציאו בי"ד א"צ לקרוא בשבת
בט"ו ומוציאין רק ס"ת א'.

וברע"ב ריש מגילה כ' דאין קורין ויבא עמלק
אלא בשבת, וח"י שהרע"ב כ' שם דהסעודה אית
דאמרי דעביד לה בי"ד, ובאמת לא נזכר בב"י שיטה
זו ונראה שכוון להא דמביא הר"ן בשם הרא"ה לפרש
פ"י אחר בירושלמי ולדידי' עשו הסעודה בי"ד, אבל
כנראה שלא למעשה אמרו לעשות בי"ד עיי"ש.

שם — ובשני קורין ויבא עמלק

ומפטירין פקדתי אף שכבר קראו זאת בשבת
זכור רלכ"ח הובא בב"ח ומג"א כאן.

שם סעיף ד' — המפרש בים והיוצא
בשיירא וכו'

מדסתם משמע דגם נשים מחויבות לקרות בי"א
אם לא ישמעו הקריאה בפורים אבל י"ל כיון דנשים
גם בפורים רק דרבנן ולא דברי קבלה כמו"ש טו"א
מגילה דף ד' א"כ קודם הפורים אין מחויבות כלל
דנראה דבני הכפרים רק האנשים הלכו להעיר ביום
הכניסה ושם קראו המגילה אבל לא נשים — א"כ
כעת אין שייכות נשים לימים אלו בפרט אם צריכה
לקרות בעצמה והיא אינה חייבת אפי' בפורים רק
בשמיעה, ואפי' באנשים צ"ע אם אין יכולין לקרות
בעצמם אם צריך לקרות להן א' מאנשים שיקרא
בפורים, ועיי' ר"ן ריש מגילה דא' מבני העיר קורא
בי"א להבני כפרים וצ"ע.

שם — יקראנה בי"א בי"ב וכו'

עיי' ריטב"א שכ' דקו' הגמ' ריש מגילה ואימא
זמניהם זמנים הרבה היינו מתחלת החדש כמ"ש
הירושלמי ולא תקשה תפשת מרובה לא תפשת כמו
שהקשה הטו"א עיי"ש דהא כתיב קרא והחודש עיי"ש
בריטב"א וא"כ כיון דמשני הגמ' זמניהם דומיא
דזמנים ב' זמנים חולק בפ"י אירושלמי לא רק דגמ'
דידן לא הביאו הא דירושלמי כמ"ש הב"י כאן עיי"ש
רק לפי' הריטב"א קו' הגמ' הוא שיטת הירושלמי
והתרצן דחה, ועפ"י יש לעיי' אי קרא מתחלת החודש
ואחר כך בי"א יש לו מגילה אבל בי"ד לא יהי' לו
אי צריך לקרות עוד הפעם בי"א דלגמ' דידן לא
יצא כלל קודם י"א א"כ יקרא עוה"פ בי"א בלא
ברכה, אבל להירושלמי אין חילוק בין ר"ח אדר לי"א
ויצא בזה, ועיי' ר"ן שכ' ג"כ כמו ריטב"א הג"ל.

משנת

סימן תרפח—תרצ

יעקב

רלא

שם — בלא ברכה

בסי' יעב"ץ כי בשיטות דיבורך, ופלא דהא בלי שום חולק הוא דלא יברך, ועיי' אשל אברהם להגאון בעל דע"ק סי' תרצ"ג דנמשך אחר סי' הנ"ל.

שם חג"א, ס"ק א' — מימות יהושע בן נון תקנו כן כדי לחלק כבוד לא"י

ועיין בריטב"א שכ' יען דיהושע התחיל לחלוש את עמלק, ע"כ בנס דהמן שהוא מורע עמלק נתנו החשיבות ליהושע שהי' המתחיל למחותו.

שם ס"ק ט' — ושואלין ודורשין בענייניו של יום

עיי' רמב"ם מפרש בהלכות פורים ועיי' ריטב"א שמפרש בפ' מגילה.

סימן תרצ

סעיף א' — קורא אדם את המגילה

נלע"ד דכמו דאיתא בסימן קמ"ו דאסור לצאת מבהכ"ג בשעת קריאת התורה אפילו כבר שמע הקריאה כן ג"כ בקריאת מגילה אסור לצאת באמצע הקריאה אפילו כבר שמע קריאת מגילה כיון דאיתא בסי' תרצ"א דדינה כס"ת בכתיבתה ושאר דברים וגם מברכין עלי' תחלה וסוף וכמה שמות הקדושים רמוזים בקריאתה אפשר שגם עוזב באמצע נכלל ועוזב — ואפשר שלצורך גדול שרי כֵּאֵן דהקריאה נמשך זמן הרבה יותר מקריאת פרשה בס"ת לאיש א' אבל שלא לצורך גדול יש להחמיר.

סעיף ג' — וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה

נלע"ד דאם קורא במגילה כשרה וסמוך לקריאת סופה נקרעה המגילה אסור לגמור הסוף עד שיהא לו מגילה דנכתבה כולה אם כי כעת קורא מתוך הכתב ומדברי ריטב"א דף י"ט שכ' על דברי ר' חלבו דאמר ואפי' למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה כי דגם לדידן ילפינן אם כי להלכה דצריך לקרות כולה כי וז"ל ושמעין מינ' שאע"פ שקרא כבר מקצתה במגלה שלמה ונפטר מאותו המקצת אינו קורא המקצת הנשאר אלא במגלה

שלמה דהא לר"י דלא מחייב למקרי אלא מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה וזה ברור עכ"ל, א"כ מבואר דין הג"ל דאם נקרע המגלה ואין לו רק המקצת אסור לקרות בה דצריך שתהא כתובה כולה לפניו גם בכה"ג, ואפי' נקרעה והיריעות לפניו, מ"מ כיון דאינה תפורה כהלכתה הוה כאילו אין כתובה כולה דהא אינה ביחד ואסור לקרות בה זה המקצת עד שיחפר.

שם סעיף ו' — הקורא את המגלה למפרע לא יצא.

צ"ע אם א' קרא המגילה כסדר אבל החזיק המגילה להיפוך ורואה התיבה מהופכת והוא קורא על ידי ראייתו כהוגן אם יצא אי נימא דהוה בכלל קורא למפרע דקורא כל תיבה, היינו רואה כל תיבה למפרע שלא ביושר רק בהיפוך מדין בע"פ לא הוה דהא רואה בפנים אבל מדין למפרע צ"ע בודאי בהלל וק"ש לא שייך ספק זה דגם בעל פה יצא, אבל במגילה צ"ע.

שם סעיף ט' — היתה כתובה חרגום.

בשנת תש"א ש"פ העיר בני הב' אברהם יקותיאל נ"י אם בכה"ג צריך לכתוב על קלף ושאר הדברים בסי' תרצ"א, ונלע"ד דא"צ דרק בכתב ולשון אשורית נאמר זה.

שם סעיף י' הגהת רמ"א — עוד כתבו שנהגו התינוקות לצור צורת המן על העצים.

וה"ל בערוך ערך שמ"ר כי בסנהדרין ס"ד משוורתא דפוריא דמנהג בכל העולם כולו שבחורים עושין צורה כדמות המן ותולין אותה על גגותיהן ד' וה' ימים קודם פורים ובימי פורים עשין מדורה ומשליכין אותה לתוכה ועומדים סביבה ומומרים עיי' שו"ע. (נלע"ד דכמו דאיתא בסי' קמ"ו דאסור לצאת מבהכ"ג בשעת קריאת ס"ת אפי' כבר שמע הקריאה, כן ג"כ בקריאת מגילה אסור לצאת באמצע הקריאה אפי' כבר שמע קריאת מגילה כיון דאיתא בסי' תרצ"א דדינה כס"ת בכתיבתה ושאר דברים וגם מברכין עלי' תחלה וסוף וכמה שמות הקדושים רמוזים בהמגילה אפשר שגם זה בכלל ומחזקי ה'.)

יעקב

רק הוספה, ולא מצאתי המקור לזה, רק בס' תרי"ט
כתבו כן לענין שהחינו ביו"כ עיי"ש וצ"ע. 10-12 כ'
נח"ל כן

שם מג"א ס"ק א' — ויכיון בברכת
שהחינו ג"כ על משלוח מנות.

עיי' ס' שו"ת מן השמים סי' ט"ו שכתב דעיקר
זמן שמברכין ביום הוא על זה, ובחי"א הוסיף לכיון
גם על מתנות לאביונים וחי' למה השל"ה לא זכר
זה, וי"ל כמו שכ' רשב"א בתשובה דלא תיקנו ברכה
על נתינת צדקה כן י"ל על מתנות לאביונים לא
תיקנו ברכה — וכן לא תיקנו ברכת זמן ע"כ השמיט
השל"ה לכיון על זה רק על הסעודה ומשלוח מנות.

שם — דהא לא תקנו כלל ברכה עליהם

בהגהת ח"ס נראה שמפרש כיון דלא תקנו
עליהם ברכת המצות לא שייך שהחינו, כמש"כ
מהרש"ל סוכה דף מ"ו דדבר שאין בו ברכה לא
שייך שהחינו עיי"ש, ועיי' לבושי שרד מגי' במג"א
ועוד והכונה כיון דלא תקנו ברכת המצות כש"כ
דלא שייך שהחינו, רק דלא ציין על מהרש"ל הנ"ל,
ועיי' ת' ערוגה"ב או"ח סי' ר"ז מפרש דהא לא
תקנו ברכה מצד דכל דבר דאין שום שינוי דמוכח
דהוא לשם מצוה לא תקנו ברכה על זה לא ברכת
המצוה ולא שהחינו יען דהוא דבר הרגיל בכל יום
ובכל שויר"ט.

שם שערי תשובה ס"ק ז' — ובבר"י
הביא בשם המאירי גבי זמן בני הכפרים
ועיי' פמ"ג שכ' דדוחק לומר משום י"ג זמן לכל
עיי' רס"י תרפ"ו.

סימן תרצג

שם באר היטב סק"ד — שיר מומזר לאסוף
במ"ס פי"ח ה"א איתא דבפורים אומרים תהלים
ז' שגיון לדוד, ואפשר הטעם שפורים הוא יומא
דשאלו כמ"ש זקניי הרה"ק ר"פ מקאריץ דמשו"ה לא
סידר הפייטן פיוט על את צמח דוד על כן אומרים
המזמור דשם מתפלל על מה שעשה לשאלו שכרת
כנף מעילו דנקרא כוש בן ימיני ושייך לומר בפורים
דהוא יומא דשאלו.

(ואפשר לצורך גדול שרי כיון דהקריאה נמשך זמן
הרבה יותר מקריאה בס"ת לגברא חד, אבל שלא
לצורך גדול יש להחמיר.)

שם ס"ק ח' — ואפשר דבא לומר
דאפילו השומע ממנו לא יצא.

וי"ל דאתי לאשמועינן אפי' יש לו מגילה כשרה
ורואה בה כל תיבה ותיבה ורק האמירה הוא בע"פ
מ"מ לא יצא, ובס"ג י"ל דמייירי בע"פ ממש שאין
לו מגילה כלל לפניו, אבל כאן בס"ג רבותא אשמועינן
דאפי' מביט בכל תיבה קודם הקריאה בפנים ואח"כ
קורא בע"פ דהו"א דיצא כיון דמביט בפנים ע"כ
אשמועינן דלא יצא.

שם ס"ק כ' — ואם רצה מברך ואח"כ כורך

אבל בשעת הכריכה כ' בסדר היום דלא יברך
דלא יוכל לכיון כראוי, וכן בכל הברכות לא יעשה
שום דבר כשמברך, ועיי' ס' קפ"ג וקצ"א דין זה.

שם באר היטב ס"ק י"ד — מהר"ל לא
הי' חושש להכות המן.

ראיתי בס' עתים לבינה דף קי"ט דמנהג ליטא
ורייסין להכות רק כשמזכיר שמו ושם אביו, וכן
נהגתי גם מקודם שראיתי זה.

סימן תרצא

סעיף ב' — וכל גופות האותיות בצורתן
לענין לכתוב אותיות גדולות במגילה ברמיות
שם הוי' מצאתי בעזר מקודש אה"ע סי' קכ"ה שאין
קפידא בזה ואדרבא כ' וז"ל לזאת מהראוי להיות
מעלין בקודש לכבוד שמות הק' שהם בבחינת
הסתתרות בהמגילה הק' כידוע ועל כל זה הם השורש
דכל המגילה הק' והרשות נתונה בכל דור ליתן רמז
הוכרה של שמות הק' המרומזים שם עכ"ל, ועיי'
שע"ת סק"ז פקפק על זה.

סימן תרצב

סעיף א' — הקורא את המגילה מברך
לפניה ג' ברכות

בס' יעב"ץ כ' כל א' מברך בלחש הג' ברכות
ועמר קודם הש"ץ ועונה אמן, אבל אינו מיעב"ץ

משנת

סימן תרצג—תרצה

יעקב

רלג

סימן תרצד

סעיף א' — חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות.

ביסושה כ' דהבוקר אור עוד קודם התפלה יקיים המצוה של מתנות לאביונים, וראיתי באורחות חיים בשם תיקון משה דקודם קריאת המגילה לא יצא במשל"מ ומתנות לא' וכעת לא ידעתי טעמו, אם כי מסידור השו"ע דין זה אחר קריאתה נראה דיקיים אחר המגילה, אבל דלא יצא מקודם צ"ע לומר כן.

שם במג"א ס"ק ג' — בהגמ"נ דנשים חייבים ולא ידעתי מנ"ל

בשי"ק ירושלמי שקלים פ"א ה"ג הביא דמירושלמי שם מוכח דחייבין נשים ג"כ רק שאין ממשכנין אבל תובעין אותם.

שם הגהת רמ"א — ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה.

במרדכי ג"פ כתיב מחצית השקל בפרשה וכן העתיק בד"מ, ואפשר שזה טעם רמ"א מדנפשי' ונ"מ בטעם זה דמשו"ה יש ליתנו בג' פעמים ולא מטבע א' של שקל וחצי רק ג' מחציות משום דכתיב ג"ם תרומה.

שם סעיף ב' הגהת רמ"א — אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה.

בב"ח כ' דעניים נהגו לשנות ואין מוחין בידם נלע"ד דכעת מתחלה נותנים לעניים שלא לצורך סעודת פורים רק שיהא להם לצורך שאר צרכים, וא"כ בדין עושים העניים ול"ה שנוי דאדרבא דעת הגותן כן הי'.

שם סעיף ג' — אין מודקדקו במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו

בשמ"ק ב"מ ע"ח כ' שאין יום זה מדין צדקה בלבד אלא מדין שמחה ומנות שהרי אף בעשירים כתיב ומשלוח מנות איש לרעהו עכ"ל, משמע דסובר דעשירים מקיימים רק במה ששולחים לרעהו העשיר דאלי"כ אפשר שהעשיר מקיים משלוח מנות במה ששולח לעני מנות במידי דאכילה ובמעות מקיים

מתנות לאביונים, אע"כ נראה דסובר דהעשיר מקיים משלוח מנות רק במה ששולח לעשיר ועי' מגילה דף ז' ובטו"א דאביון לא נפיק מכלל רעהו ויוצא משלו"מ העשיר לאביון, וי"ל הכונה בשטמ"ק אמת דגם לעני יוצא הא דמשלו"מ, אבל הא בודאי א"א לומר דרעהו רק עני ולא עשיר, וכיון דיוצא בשילוח לעשיר ע"כ דייק שטמ"ק דלאו מדין צדקה הוא השילוח.

סי' תרצג

במחבר סעיף א' — חייב ליתן שתי מתנות לשני עניים

נלע"ד דגם בנתן לעני קטן קיים מצות מתנות לאביונים אם כי נתינה כתיב וקטן אין לו זכ' מה"ת מ"מ בדעת אחרת מקנה אותו י"ל זכ' מה"ת, ועי' יד אפרים יו"ד סי' ס"א לענין נתינת מתנות כהונה לכהן קטן שהאריך ומסיק דיצא בנתינה לקטן כ"ש בנ"ד שודאי גם קטן הוה בכלל אביונים אם כי אינו דומה לשאר מתנות עניים דלא כתיב בהו נתינה רק לעני תעזוב ע"כ יוכלו גם קטנים ללקוט אבל כאן נתינה כתיב מ"מ הא גם במת"כ יצא בנתינה לקטן וכש"כ בנ"ד, ובמשלוח מנות כ' בערוך השולחן סימן תרצ"ה דיצא בקטן דגם לענין נתינת שורו הוה קטן בכלל רעהו, ובפ"ת כ' ג"כ דיצא אבל צריך שיהא בכלל דעת, וכעת ראיתי באורחות חיים הביא בשם תיקון משה דסיים בצ"ע אי יצא משלו"מ לקטן.

סימן תרצה

סעיף א' — סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו.

בסדר היום כ' הטעם כי עיקר הנס ביום נעשה ונהרגו מה שנהרגו, ועפ"י י"ל ג"כ כי בתחלת היום לא הי' עיקר הנס בהתחלת המלחמה רק לאחר שנהרגו ע"כ יש סמך דסעודת פורים קורין מה שאוכלין בסוף היום לא בשחרית יען דאז לא הי' עוד עיקר הנס, וא"כ י"ל בסמך שכ' השע"ת לענין אי אכל בלילה ונמשך עד היום וביום אכל קצת יצא דגם בזה לא יצא דבתחלת היום לא הי' עיקר הנס. אך לענ"ד צ"ע דכי אנחנו עושים זכר להעת שעשו אז מלחמה, הלא רק להעת שנחו מאויביהם אנו עושים זכר, ע"כ רוב העולם עושין בי"ד שמחה יען דבשעת הנס כבר נחו אז, ומוקסין עושין כשושן

דוק בס"ו נחו, אבל לא לעשות זכר בסעודה לזמן
המלחמה דבעת מלחמה הלא לא עשו סעודה וצ"ע.
ולענ"ד י"ל דבלייל י"ד עוד לא נחו יען שהיו
יגיעים מעבודה ומפחד המלחמה דיום רק ביום
שאח"כ נחו באמת ע"כ אנו צריכים לעשות כן
ובלילה לא יצא שנאמר ימי משתה ושמחה, והכונה
כתג"ל דאז בלילה לא הי' עוד משתה ושמחה רק
ביום, אם כי בשאר מקומות ימים גם לילה בכלל,
אבל שם מובן מעצמו כי בלילה לא הי' להבעלי
מלחמה שמחה עוד ע"כ אנו עושין רק ביום וא"כ
גם תחלת היום יש לומר דיצא, ובאמת בשל"ה כי
דבכל פעם יהא הסעודה בבוקר דומיא דסעודת אסתר
שהי' בעת שהמלכים אוכלים קודם חצות.

שם סעיף ב' — חייב איניש לבסומי בפוריא

קצת משמע בטור דהבסומי יהא בתוך הסעודה
שכ' מצוה להרבות בסעודת פורים וצריך שישתכר
נראה דהכונה בתוך הסעודה אם כי יין שבתוך
המזון אינו משכר מ"מ ישתה הרבה עד שישתכר.

שם הגהת רמ"א — וי"א דאם הזיק אחד
את חברו מכח שמחת פורים פטור מלשלם

בס"ח תרצ"ב כי דמה שהזיק כשהי' שכור כלוט
אם שפטור בב"ד מ"מ חייב לשלם דע"י נעשה.

שם סעיף ג' — ואם התחיל סעודתו
ביום ומשכה עד הלילה.

אם חל פורים יום א' ומשכה סעודה ג' של שבת
בלילה כנהוג נראה אפי' אכל בלילה כזית פת לא
יאמר עה"נ אפי' מי שאומר כשאוכל סעודה ג' ונמשכה
בר"ח יאמר יעו"י, דעה"נ קיל כי אליבא דדינא
אין מחזירין והוה רשות ודמי למש"כ מג"א סי' תי"ט
לענין חנוכה עיי"ש, בכה"ג אין אומרים ה"ה בפורים.

שם סעיף ד' — חייב לשלוח לחברו.

בחס"ס גיטן כ"ב ע"ב ד"ה והא כי אבל היכי
שאמרה תורה שישלח שליח כגון משלוח מנות זה
סגי אפי' ע"י קוף וכל הפסולים והבן זה כי כבר
טעו בזה גדולים וטובים עכ"ל, בלקוטי חבר ח"א
דף ל"ו כי שבהגרעק"א הסתפק בזה והשיב לו ח"ס
כנ"ל, עיי' לקו"ח מה שהקשה על ח"ס.

שם — שתי מנות בשר.

בראש יוסף מגילה כי דשיעור משלוח מנות
כפי שיעור הראוי לכבד לחברו באותה העיר כו',
והר"ן כי ב' מנות היינו מיני מאכל ומשתה לעשירים
ולאביונים די לכל א' במתנה אחת שהיא נחשבת
בעיניהם כדבר גדול עכ"ל, נראה דסובר דמשלוח
מנות צריכים שיהיו חשובים יותר ממתנות לאביונים.

שם — או של מיני אוכלים.

נלע"ד דצ"ל "שני" (במקום תיבת "של"), דכן
הוא ברמב"ם שמשם העתיק המחבר הלשון והשמיט
ב' מיני תבשיל שכ' הרמב"ם יען שבכלל מיני
אוכלים הוא, והנה נראה פשוט, דאם שלח ב' חתיכות
בשר עוף או ב' חתיכות בשר בהמה עדיין לא יצא ידי
חובתו יען דצריך ב' מינים וזה מין א' הוא וכן בכל
דבר הוא כן וכמה שאין נזהרין ושולחין ממין א'
כמה חתיכות אבל באמת לא יצא בזה, וצ"ע לפי"ו אי
יוצאין מה שעושין כעת מיני אפי' כמה דברים
מבצק א' רק משונים בתוארם ועשייתם אי יוצאין
בזה אי היה מין א' ולא יצא וכן יש לפקפק אפי'
לעקיף וטארט (= עוגות כאלו) וכדומה, דיהא נקרא
מין א', ובגמ' נראה דהיו רגילין לשלוח ב' מינים
ממש כגון בשר ויין, תמרים וקמה מתוק פלפל
וונגביל משמע דבעי ב' מינים משונים ממש וצ"ע.
שוב ראיתי דבאמת בבשר לא נקט רמב"ם
ושו"ע ב' מיני רק מנות משמע דבבשר די גם במין
א' אם הוא ב' מנות, עיי' בס' דרך אמת מש"כ בזה,
ומצאתי בראש יוסף מגילה מסתפק אם חתך מין
א' לב' חתיכות אם יצא וכ' דמרמב"ם הנ"ל אין
ראי' לומר שאם שלח ב' פירות ממין א' דלא יצא,
וצ"ע למה אין ראי' לב' חפוחים כיון שכ' רמב"ם
ב' מינים ב' חפוחים מין א' הוא, ובערוך השולחן
כי ג"כ דאין יוצאין במין א' על פי דברי רמב"ם וכן
כי באש"א להג' בעל דע"ק.

יש לעיי' מי ששולח לחולה סממנים ומשקה
לרפואה אם יצא בזה ידי משלוח מנות דהא להחולה
ראויים לאכילה ושתי' וטובים לו יותר מכל מאכלים,
ואפשר דבסתם מאכלים ומשקים שאינם ראויים לו
כגון בשר ויין לא יצא דאינם ראויים לו כעת או
דלמא אולינן בחר רוב בנ"א הבריאיים מה שראוי

דמשקה לא מהני למשלוח מנות, אפשר דשלח כדי לשמחו ביק הרבה כיון שיש לו בשר הרבה, וזה לא הוי מין א' שני חלקי בשר דבעגל שלם יש מינים שונים עם האטמא דמקודם, וג' ר"א בן רמב"ם הדר שלח לי כוליא דעגלא, ג"כ איש דאטמא וכוליא ב' מינים הם, וא"כ יש ראי' דאם שלח מנה א' ואח"כ שלח עוד מנה א' מצטרפין ואין צריך שישלח לו בפ"א כיון שר"א לא רצה לזכות בפעם ראשון שפיר מצטרף עם מה ששלח בפעם הב',

בק"ע מפרש עגל, עוגה, אבל ריטב"א מפרש עגלא תליתאה, וג' גרבי יין וכן פיר"ח, אבל בירושלמי הגי' וחד גרב דחמר ולא ג'.

שם שיערי תשובה על שו"ע סעיף א' —
עיי' בבר"י בשם א' קדוש בחשובות כתי'
אם עשה סעודת פורים בלא לחם יצא

מדברי המג"א סק"ט שכתב דאם שכח עה"נ חזר דלא סגי דלא אכיל משמע דבלא לחם לא יצא, וצ"ע, מי' גם המג"א כ' אח"כ דלא מצינו דחייב לאכול פת בפורים וכ"מ בריטב"א דף ה' ע"ב שכל דאי אכיל מיני פירות, שוב אין בו איסור, ומ"מ חייב לקיים מצות סעודה כל מה שאפשר עיי' מלאכת שלמה על משניות מ"ד דכל השתי' בפורים אינו אלא דרבנן לא מדברי קבלה, וע"ש, וצ"ע לענין נשים אי חייבין בשתי', דהאיך אפשר לחייב נשים לבסומי בפורים דמבואר בכתובות ס"ה דאין פוסקין יין לאשה ואפי' בעלה עמה אין נכון ורק נשים חייבות במקרא מגילה ומשלו"מ ומתל"א, אבל לא משתה ושמחה, וי"ל ע"ד צחות, ומאמר אסתר קים דברי הפוסקים האלה וכתב חסר להורות על זה דאסתר הודיעה החיוב גם לנשים חיוב פורים אבל הפורים חסר וא"ו להורות שחסר חיוב משתה ושמחה לנשים רק משלו"מ חייבת אבל לא לבסומי.

סימן תרצו

סעיף א', הגהת רמ"א — והאידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות

צ"ע לענין תספורת בפורים אי שרי דהא כיון דנהגו לאסור במלאכה א"כ תספורת בכלל כמו בסימן תס"ח לענין ער"פ וכן סי' תקל"א לענין חוה"מ דהנה

להם בעינן, או שמא אם שולחים לחולה הן בשר ויין הן סממנים לא יצא דראוי לו וכל אדם בעינן וצ"ע. א"כ צ"ע אם שלח מאכל אסור לחולה שמותר לאכול זה אם נימא שראוי לו ולכל אדם בעינן ומאכל איסור אינו ראוי לכל אדם — בשנת תש"ה שהייתי אסור בלאגער אצל הדייטשען ימ"ש במעלק שלחתי משלו"מ בפורים מאכל איסור אבל שם הותר לאכול מחמת הסכנה דמי שלא אכל את המאכלים עפ"י הרוב מת ר"ל ויען שמותר הי' לענ"ד דשייך מצות משלו"מ בזה ובת' תלפיות תרע"ה עמוד קל"א כ' דמי שהוא במלחמה מותר לו לאכול טריפות אבל משלו"מ לא שייך דאין בו שמחה כלל לצאת בו — ונלע"ד בכה"ג כיון שמותר לו לאכול יש שמחה ג"כ רק מצד שכתבתי די"ל דצריך שיהא ראוי גם לאחרים — ובמל"מ יש ס' כה"ג לענין קידוש באסור לאשה תשבא"ס.

ונלע"ד דרמב"ם סובר דבמשקה אינו יוצא רק באוכל מדחשיב רמב"ם בשר תבשיל, אוכלין, ולא חשיב משקה נראה דסובר דאינו יוצא, וחילי' מגמ' זו שכי' התה"ד ושל"ה דיוצא במשקה, דרמב"ם הי' לו הגי' בבבלי כמו בירושלמי דרי"ג שלח לר"ה ב"פ [מה שפי' הטו"א דהדר שלח הפי' דר"ה שלח חזרה לר' יהודא נשיאה הריטב"א כ' בפ"י דרי"ג שלח עוה"פ לר"ה] עיין ריש עין יעקב ווילנא מאמר לר"א בן הרמב"ם הביא גי' זו גם בש"ס בבלי ובפיר"ח יש לו ג"כ הגירסא כמו בירושלמי ומפרש קיימת בנו מתנות לאביונים כלומר נתינת אביונים נתת לי מנה אחת והוא הירך, וקשה למה אמר לא שלח לו רק מנה אחת והא שלח לו גם גרבא דחמרא והוה ב' מנות ולמה כ' רבינו חננאל דרק מנה אחת והוא הירך, ע"כ דבחמרא אינו יוצא דרק מנה צריך ע"כ כששלח לו עוה"פ עגל, א"כ בצירוף מנה ששלח לו בפעם ראשון יש ב' מנות ע"כ שלח לי' קיימת בנו משלוח מנות כנלע"ד, ויש ראי' מגמ' דהמשקה לא מצטרף, וזה רצה ר' אושעיא להשמיענו דצריך ב' מנות אוכלין ומשקה אינו מצטרף, וע"כ סמכו בש"ס האי מעשה להא דתניא ר' יוסף דמשלוח מנות ב' מנות לא' ומתנות לאביונים די מנה לא' דגם ר"א מסדר בדייתות סובר כן דמנות צריך שנים ע"כ שלח לי' דלא יצא משלוח מנות במנה א' ומשקה אינו מצטרף, וזה דשלח לי' גם בפעם ב' משקה אם דידע כבר

גם בפורים עיי"ש שכ' דבאמת גם בפורים מחויב
בבשר רק לא היו רגילים רק בעגלים ולא באם ע"כ
לא נזכר אבל גם פורים בכלל חייב אכילת בשר.

שם באר היטב סק"ט—ובשכנה"ג כת'
דאבל פטור ממשלוח מנות תוך שבועה

בדרכי משה יו"ד סי' ת"א כ' דדברי מהר"ם
מר"ב שכ' דאבל שולח מנות הוא דלא כהגהת אלפסי
שסובר דאינו שולח מנות עיי"ש, א"כ אין הלכה
כשכנה"ג בזה.

שם מחהש"ק, סק"י יח — צ"ל משום
לא פלוג

פלא ביו"ט בלא"ה אסור משום שבות כמבואר
ביצה דף ל"ו ובשו"ע סי' תקכ"ד, וטעמו דכאן קאי
על חוה"מ, אח"כ מצאתי בלקהב"ח ח"ב דף ל"ח
ע"ב הקשה כן.

סימן תרצז

סעיף א' — וא"א מזמור יענך ה' ביום צרה
בפמ"ג כ' דאם חל בשבת א"א צ"צ והוא מדי"מ,
ובאמת נראה דאפי' חל בא' א"א צ"צ דכללא כל
שאין אומרים תחנה גם במנחה שלפניו א"א — עיי'
פמ"ג קל"א בא"א סק"ט ט"ו דכל שאין אומרים תחנון
א"א בשבת צ"צ במנחה שלפניו.
מצאתי בכוכב מיעקב הג' על הירושלמי הביא
סמך לאותן שאין אומרים תחינה בט"ז וי"ז אדר
מירושלמי מגילה פ"א ה"ד בט"ז שרון למבני שור
[חומת] ירושלים דלא למספד בי"ז קמין עממיא על
פליטת ספריא במדינת בלקים ובית זבדין והוה פרקן
ואין לו קישור עם הו"א דגמ' לקהות המגילה בשיתסר
ושיבסר.

ח"י על הפרי מגדים מסימן תל עד גמירא

טעם למה לקחו בעשור, ממה שהשיב בזמנא דאנהיר
יובלא לסיהרא דכתיב בעשור לחודש השביעי נראה
דרק בעשור לקחו ולא מקודם, וצ"ע מה שאמר בזוהר
בא דף מ"א יען דאז שריאת סיהרא לאנהרא צ"ע
וכי בעשירי שריאת והא ז' ימים מהמולד לר"ה
מאירת בשלימות. *ו"י ז' ז' ז'*

גם תספורת בכלל מלאכה א"כ ה"נ כן וחידוש שלא
ראיתי לדבר מזה, שוב כ' לי גיסי הגאון שליט"א
ממאקאווע שהזכיר ח"א דף ע"ד הביא מחלוקת בזה
עיי"ש שנראה דעתו לאסור.

ומצאתי בעקרי הד"ט או"ח סי' ל"ו אות ל"ה
הביא לענין פורים שחל בע"ש אם מותר להסתפר
הביא אוסרים עיי' ישראל והרבה מתירים עיי' ישראל
ג"כ, מזה נראה דרק בע"ש מתירין אבל לא כשחל
פורים שלא בע"ש.

שם סעיף ד', הגהת רמ"א — ויש
אומרים שאין אבילות נוהג בפורים לא
בי"ד ולא בט"ו

עיי' חכמ"א בקו' מצבת משה דבט"ו ינהוג
אבילות חוץ ישיבת קרקע.

שם סעיף ח', הגהת רמ"א — ומה
שנהגו ללבטש פרצופים בפורים

באלה המצות למהר"ם חגיז סי' תקמ"ג כ' סמך
לפרצופים מהא דגמרא מגילה י"ב דרשב"י אמר דהם
לא עשו אלא "לפנים" כעין פרצופים, אבל כ' דהרמז
יכול לקיים באנשים לבד ונשים לבד, ואירע בפורים
דבתולה בת י"ב שנה לבשה פרצופין ואמרה שיר,
י"ל כיון דסוברים דזה איש ל"ש קול באשה ערוה.

שם חג"א, סק"ט ט"ו — ואין שמחה
אלא בבשר

עיי' רמב"ם פ"ב מה' מגילה ה"ט שכ' דחובת
סעודת פורים בבשר וכ' הה"מ שם הטעם דאין שמחה
אלא בבשר עיי"ש, ועיי' ח"ס חולין דף פ"ג שהעיר
למה לא נזכר במשנה שם בין הפרקים שאוכלין
בשר שצריך להודיע אמה מכרתי בתה מכרתי לשחוט

שם, ובס"ע ט' לחדש שבת ה'

יש להעיר, דהא בסדר עולם לא נזכר מזה כלום
רק הפמ"ג כ' לפרש כן ודוחק גדול לומר כן דקרא
אמר בעשור לחדש ויקחו א"כ מנא ידעי לעשות
איוה פעולה מקודם ובזוהר שם דף ל"ט ע"ב שאל

סימן תמה. משב"ז, ס"ק ד' — והנה
אפר חמץ נוקשה צ"ע

עין ר"ן דף כ"ו דוקא הני שמצותן בשריפה
ואפרן מותר אבל שאר איסורין שהן מן התורה
אסור אפילו ע"ג גחלים דהא אפי' אפרן אסור,
והנה הר"ן כונתו לדברי הרא"ש בשם רבינו
יונה דמחמץ שהוא מהנקברין אסורין הגחלים
ומה שנאפה בהן וחיידוש שלא הביאו דברי הר"ן
בזה עכ"פ מדכתב שאר איסורין שהן מה"ת משמע
דברבנן אפרן וגחלין מותר, רק לפי ההשערה קצת
נראה בעיני שט"ס הוא בר"ן תיבת התורה וצ"ל
הנקברין עי"ש ובשו"ת פנ"י חלק א' סי' י"א לענין
מצה שנתכפלה בתנור ואח"כ אפה אצלה כשנעשה
גחלים, ועפ"ז י"ל דמצה שנתכפלה הוה רק נוקשה
ואי הוה גחלים הוה כמו ערלה, דאם אפה הגחלי
ערלה מותר, וכן לענין עיסה שנפלה ע"ג קרקע
ואח"כ שמו באש יש לומר עפ"ז כיון דהוה רק
נוקשה יש לצדד להקל.

סימן תמה. משב"ז ס"ק ו' — ויראה
שיש למכור החרד חמץ בסך רב הרבה
יותר משויו

לעיל סק"ד ד"ה ומעשה כ' דאם מוכר בסך רב
י"ל דהוה ביטול.

סימן תנג. א"א ס"ק ג' — וכן בכמהין
יבשים בכה"ג שרי

ע' ביו"ד סי' פ"ד ס"ק ל"ג — בשפ"ד דלא התיר.

סימן תנה. א"א ס"ק ט' — ודיעבד
אפשר להתיר

במ"ב ס"ק כ"ה העתיק אפשר שיש להתיר,
ומשמע דמסופק בזה למעשה, ובערוגה"ב או"ח קל"ד
כ' דמפ"ג נראה להתיר בלי ספק. יען שכ' אפשר
להתיר ולא כ' אפשר דיש להתיר.

סימן תנט. א"א ס"ק י"ג — משא"כ
כלי עץ

צ"ע מרש"י שבת דף ג' ע"ב ד"ה בגורדייתא שכ'
דשי"ך ממחך בעץ ג"כ ואף דשם במחבר מיירי, מ"מ
לענין ממחך אין חילוק בין מחובר לתלוש, ומה

שלא כ' רש"י באמת דגורר חייב משום תולש כיון
דהוא מחובר י"ל דאין הכרח דע"י הגרירת יתלוש
הקליפה משני צדדים רק מצד א' יתלוש אותה אבל
תשאר מחובר בצד האחר, ול"ש תולש בכה"ג ע"כ
כ' משום ממחך ועי' רש"י שבת דף ק"ג ע"ב ד"ה
המגרר שכ' המגרר כלונסות חייב משום ממחך.

סימן תסא. א"א ס"ק ט' — י"ל
לכתחלה אסור ואין שבות במקדש

עיי' רמב"ם פ"ט מעה"ק הכ"ד דאפיית לחמי
תודה ה' בחוץ דלא כרש"י פסחים דף ל"ז ע"א.
ואפי' אי ה' בפנים עיי' מהרש"א שבת דף מ"ב
ד"ק לענין שבת נאמר זה, דאין שבות במקדש ולא
בשאר איסורין, ועי' תפארת שמואל על הרא"ש
פסחים ל', דסובר דגם בשאר דברים שייך אין שבות
במקדש.

סימן תסב. א"א ס"ק ו' — דין מי
צימקין ששורין כו

ע' ס' מעשה רוקח סי' נ"ה בשם ר' שרירא גאון
דין מצמוקים שנשרו במים לשרים למזבח דיעבר.

סימן תסז. א"א ס"ק ב' — ובמקום
אחר הארכנו בזה אי משום ס"ס
בידים או ספק דרבנן.

ועי' פמ"ג שמ"ג ס"ק ב' נראה דצ"ל כאן ס"ס
עם ס' דרבנן.

סימן תעב. משב"ז סק"א — ולפי"ז אם
אכל מצה בה"ש לא יצא יח.
עיי' כ"מ בהקדמה לה' חר"מ שכ"כ דאכילת
מצה וסיפור יצ"מ ליתנהו בהשמ"ש.

סימן תעג. א"א ס"ק ט"ו — תמכא
ועולשין היינו כברייתא דבר קפרא
פסחים ל"ט א'

פ'י כבר קפרא דלא תנא בתחלה חזרת רק
עולשין ותמכא כן סברי התרגומים, ע"כ לא הביאו
חזרת, ואולי י"ל דלא הביאו חזרת דבמצרים לא ה'י
עיקר מצוה בחזרת, יען שלא נגאלו עוד ולא שייך
הא דאמרינן מאי חסא דחס רחמנא עלן דהא לא

נגאלו עוד ע"כ אכלו תמכא ועולשין דהם מרים
מאוד אבל לדידן מצוה בחזרת חסא דחס רחמנא עלן.

סימן תעה. א"א סק"ג — מ"ש רמ"א
נוהגין לטבול במלח בלילה ראשונה
יראה קצת סתירה.

כונת פמ"ג הוא דיש סתירה דאמר בלילה הא'
אין טובלין ואח"כ אמר דפת נקי א"צ מלח ומטעם
זה כל ימי הפסח א"צ לטבול. והכי הול"ל אין נוהגין
לטבול כל ימי הפסח.

סימן תפז. א"א סק"א' — ולפי"ז אף
התחיל רצה כל שלא אמר ד' מלות יצא

עיי' שע"ת סי' תקפ"ב דאם התחיל ברכה
שאחרי אף תכ"ד חזור.

סימן תפט. משב"ז סק"י — וצ"ע
קצת די"ל דוקא כשהי' י"ד.

נלע"ד דצ"ל כשהי' י"ג וטעה ואמר י"ד או ט"ו.
ועיי' משנה ברורה שכ' ג"כ דט"ס יש, ונראה מכאן
דאם מנה עם א' יותר לא יצא. דלא כת' טוט"ד
מה"ק דיצא דיש בכלל מאתיים מנה.

סימן תצד. משב"ז סק"א' — ומשמע
בשאר הפטרה רשאי לישב וצ"ע.
ואפשר רק סמיכה שרי ובכאן גם סמיכה אסור
רק עמידה דוקא.

סימן תצח. א"א סק"ב — נשחט עוף
קטן בלא בדיקה.

צ"ע דלמא הוא פגום ונמצא דחילל יו"ט שלא
לצורך וחמיר מבחול.

שם — י"ל דמצי אמה קים לי דאין
רשאי לבדוק אחר השחיטה.

צ"ע הא אמר לעיל דחייב אף ביו"ט לבדוק
לאח"ש. ועל ספיקו של לברש אין לומר קים לי
וכן לענין תשלומין צ"ע.

סימן תקט. א"א סק"י"א — שאלה אין
מבטלין איסור לכתחלה וכו' אי גזור
לכתחלה.

עיי' שפ"ד סי' צ"ט סק"ג דאפי' איסור
מועט ואב"י אפ"ה אין מבטלין.

סי' תקמח מש"ז סק"ה ע"ש — ביו"ט
אחרון אין לקרות צאו נגד האבל דהוה
פרהסיא

עיי' טו"ז סי' תרצ"ו אפי' בפירים ע"ש אין
קורין צאו לקראת האבל — אפי' שושן פורים ע"ש
אין קורין כ"כ בשע"ת שם.

סימן תקנ. אשל אברהם סק"ב' —
וי"א אז מתענים לא קודם לכן ואף
שלא הביאו ב"ש

בפמ"ג לקמן סי' תרט"ז הסכים הפמ"ג עצמו
למג"א דא"צ להתענות בשאר תענית אם לא הביא
ב"ש וצ"ע. ונראה דהא דסי' תרט"ז עיקר להלכה
בסי' תרט"ז עיי"ש.

סימן תקנא. א"א סק"י — וי"ז בתמוז
ועשרה בטבת יש להחמיר.

עיי' יד יודא סי' ק"ד סק"י דט"ס הוא בא"ר
וקאי אסי' תק"נ עיי"ש והביא מחוס' ערובין דף מ'
דיותר לעשות נשואין בעשרה בטבת.

שם סק"מ"ב — או י' טבת למי שאין
מתענה.

וה"ה מתענה אומר שהחינו על בגד וכדומה רק
נקט אין מתענה דקאי בשהחינו על אכילה.

שם משב"ז בריש סי' תקנא — והנה בפי'
המשנה להר"מ ז"ל משמע בבית שני היו

גם בפיר"ח בר"ה משמע דסובר כן. עיי' רש"י
ר"ה י"ח ע"ב ד"ה דתלינהו מפורש שם דלא התענו
והביא כן מקרא מפורש דט"ב בבית שני הי' יו"ט
ומצאתי במחז"ב כ' בשם תשב"ץ ח"ב סי' רע"א
דתמה על רמב"ם וכ' דט"ס הוא, והנך רואה דגם בפי'
ר"ח כ"כ.

סימן תקנב. א"א סק"י — ואפשר ברייטי
לקשין (=אטריות רחבות) עם גבינה

עיי' בה"ט דגבינה חיי מותר אפי' כמה מינים

משנת

חיי על הפרי מגדים

יעקב

רלט

כמו פירות וא"כ גם עם לאקשין (= אטריות) יהא מותר, ואפשר הפמ"ג קאי היכי שהגבינה ג"כ נתבשל עם הלאקשין, אבל כמו היום שהגבינה אינו נתבשל רק חי מניחים אותו עם הלאקשין באמת שרי.

סימן תקס. משב"ז ס"ק א' — מ"מ לפעמים.

פירוש מן הצד עיין בתרגום יונתן

בגובי"ת חו"מ ל"ז הביא זה גם בשם רש"י קרא ואלכה לנגדך בשוה לך כך גם הרמב"ן בחי"ב מפרש כך עיי"ש.

סימן תקסא. א"א ס"ק ב' — והמ"ל רמז לזה

במג"ת תע"ג כ' שאין מכיר רמיות המל"מ בפ"ו

מהלכות מע"ש.

סימן תקפו. א"א ס"ק ח' — ואפשר.

היא היא קול פגום נמי מזה"ט.

וצ"ע דא"כ האיך אמרינן סעיף ו' כל הקולות כשרין אפי' צרוד, מה שקורין היזעריג דהקריבהו נא לפחתך בתקיעה כזו וע"כ דל"ש על התקיעה הקריבהו רק אשופר שלא יהא נקוב אבל לא מחמת הקול דבזה ל"ש הקריבהו לפחתך.

שם ס"ק י"ח — מ"ה אין לו שיעור.

עיין בפוסקים.

קרית ספר פ"א מ"ה שופר כתב שהוא הל"מ עיי"ש דלא כפמ"ג שכ' דארבעה אגודלין הוא רק מדרבנן.

סימן תרב. משב"ז ס"ק א' — ומיהו

אם רוצה י"ל הרשות בידו.

בת' ח"ס חו"מ סי' ע"ז חולק על פמ"ג וכ' ד"ל הטעם מפני שכל העולם נתונים בדין וכל העולם נתפסים בעון שבועת שוא ולא כל כמיני' דהתובע להביא העולם בסכנה.

סימן תרז. משב"ז ס"ק א' — י"ל כיון

שבקש מחילה מחברו והתודה ביוה"כ א' א"צ להתודות.

בפיר"ח ביומא דף פ"ו ע"ב פי' עבירות שהתודה ביו"כ זה אין צריך להתודות ביו"כ אחר מפרש עבירות

שבין אדם למקום, נראה דסובר דעבירות שבין אדם לחבירו הכל מודים דא"צ להתודות ביו"כ אחר.

שם — או אפשר אף ביו"כ א' א"צ וצ"ע

נלע"ד ראי' מיומא פ"ו ע"א דא"צ דאמר שם אם יחטא איש לאיש ופללו פרש"י ופללו לחברו וריצהו האלקים ימחול לה, משמע דבלא וידוי מוחל לו השי"ת כיון שריצה לחבירו, וא"כ במקניט לחברו בדברים או עני המהפך בחררה י"ל דא"צ להתודות אפי' ביו"כ א'.

סימן תרל. משב"ז ס"ק א' — ואם ריח

רע שאין דעת אדם סובלתו מ"ה י"ל

דפסול.

עיין ר"ן דף כ"ו בסירחא דגריגשתא דכ' דאם הוא ריח רע לכל אדם פסולה כמו דף י"ג בסינך בשוצרי שמא יניח סוכתו, ושם רק מדרבנן פסול.

סימן תרמב. א"א ס"ק א' — מ"ש

נטילת לוב לא לקיחה כל' (התוס')

ועיי' רש"ש סוכה מ"ב דיצא בלא הגבהה, רק אחיזה ולקיחה בידו, ועיי' כפות תמרים דף ל"ט דטפח צריך עכ"פ להגבי'.

סימן תרנד. משב"ז — ובכפות תמרים.

עיי' פיר"ח בסוכה דמוסיפין בשבת האיסור משום דנראה כמשקה הזרעים בשבת.

סימן תרנו. א"א ס"ק ח' — יש להסתפק

בלעבור ל"ת דרבנן.

עיי' שו"ת רדב"ז ח"ד סי' קמ"ה שחייב אפי' באיסורי דרבנן לבזבז כל ממונו וכן בחלב שחלבו עכו"ם, והובא בפ"ת יו"ד סי' קנ"ז סק"ד להעיר על פא"ג הנ"ל.

סימן תרע. משב"ז ס"ק א' — ובפיר"ח

שיום כ"ה על נצחון מאויבים.

וי"ל עפ"י שכ' ביוסיפון סוף פ"ב דלא מצאו אז אש הקדושה והתפללו וצעקו לר' ותצא אש מהאבנים עיי"ש, א"כ יש לומר דעל גס זה תקנו לילה הראשונה דגם זה שייך לנרות המנורה דהא אין מדליקין המנורה רק מאש המערכה עיי' רמב"ם פ"ג מה

תו"מ הי"ג עיי"ש אי"כ עיי' נס דאש המערכה יכלו להדליק המנורה ע"כ תקנו ליל כ"ה לזכר נס זה.

שם — ולבוש כתב שנהניסו עכו"ם להיכל

עיי' יוספון סוף פ"כ כ' ג"כ דהיי' גלולים שם.

שם — ומטמאה באהל.

פלא הא לשכת בית שמניא ששם הי' השמן למנורה עיי' רמב"ם פ"ה ה"ח ח' בית הבחירה לא הי' מקורה כמפורש ברמב"ם שם ה"ז א"פ ל"ש ב"י טומאות אוהל אפי' הכניסה ע"ז שם לא נטמאו הסתרות מדאין תחת אוהל א' וזה אין לומר דכעת השמנים היו במקום אחר שלא במקום התמידי דמנ"ל לומר כן.

סימן תרעא. א"א ס"ק א' — ער"מ ו"ל פ"ד א' אנשים ונשים.

י"ל דקאי על בתולות אבל לא על אשתו.

סימן תרעב. א"א ס"ק ו' — אתנו לנ"ח מותר.

לא נזכר שם מזה כלום ועיי' א"א ס"י קנ"ז ס"ק מ"ו בשם א"ר דלכל נר מצוה אסור אתנו זונה.

סימן תרעה. א"א ס"ק א' — ומיהו אף הדליקה מע"ש בשביל מ"ש מכבה דאין ניכר.

עיי' חיי רמב"ן שכ' כיון דמאתמול הודלקה אין חילוק אם לשבת או לנ"ח לא מתכשרא דהרואה אינו יודע למה הודלקה מאתמול וזה כפמ"ג, ומשמע שם שסובר דתוס' מפרשי ג"כ אנ"ח עיי"ש.

סימן תרפה. א"א — מצא כתוב בשם הגאון מו"ה אייזיק דרשן כשחל ר"ח שבט ביום ד'.

עיי' שבט מוסר פל"א לידע אי יתא זול או יוקר הסי' בהתקופה דטבת דאם יהא עד עשרה בחדש יהא יוקר ואם עד ט"ו יהא יוקר גדול ואם עד כ' יהא בינוני ואם עד ל' יהא זול והכל ביד"ש. א"ח בעיון יעקב יומא כ"ח כ' ע"פ הרוב גובר הקרירות בע"ש וסימן וקר קר כל בני שם.

שם — וסי' ויגש.

אין הספר בידי לידע כונתו ואפשר הכונה שבר"ת ויגש נרמו דר"ת כך הוא ג' שבט יום וא"ו דאן הי' ר"ח יום ד' אז עוה"פ וי"ג'ש' שלג ו'קור ג'דול יהא והוא נכון.

סימן תרפו. א"א ס"ק ב' — גם אני ונערוטי אצוס לילה ויום עא"ר א'.

הביא מריב"ש סי' תט"ז בשם מדרש והוא בשוח"ט סי' כ"ב דמקשה וכי אפשר להתענות ג"י אלא עיי' שהיו מפסיקין מבע"י וכ' ריב"ש דמדרש חולק על גמרא דידן דאפשר להתענות ג"י, וגם מגמ' דילן משמע דהיו רצופין וריב"ש מפרש ג"י לילה ויום דהיינו שבכל יום מהג"י בה"ב יפסקו מבע"י והיינו לילה ויום ובאמת המפרש שם בשוח"ט מפרש הכוונה דהתענו ב' מעל"ע ועיי' שהפסיקו מבע"י נחשב להם כג"י ועיי' ח"ס מסכת ע"ז דף ל"ו מפרש דרק מעל"ע התענו רק קצת מקודם וקצת לאחריו נחשב כג"י, עכ"פ לא ראו דברי ריב"ש ובאמת בפשיטות דברי המדרש לא נראה כפ' ריב"ש רק כפ' המפרש ועיי' יד שאול יו"ד סי' רל"ו סק"ט.

סימן תרצד. משב"ז סק"א — ולא

מצאתי כעת כמה יהי' שיעור מנות.

עיי' בריטב"א מגילה דף ז' ע"א דכתב דהוא שוה פרוטה דהוא נתינה עיי"ש.

תם ונשלם בעזרת השם יתברך לעד